

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА**

Т. М. ЗАВОРА

**СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

ПОЛТАВА 2016

УДК 369 (477)(07)
ББК У9(4Укр)272.2я7
З-13

Рецензенти:

Заяць Т.А., доктор економічних наук, професор, завідувач відділу проблем формування соціального капіталу Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України;

Яковенко Л.І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри політекономії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Птащенко Л.О., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і банківської справи Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Затверджено науково-методичною радою університету
Протокол № 7 від 14.06.2016 р.

Завора Т.М.

З-13 Соціальне страхування: навчальний посібник для практичних занять. – 2-ге вид., змін. й доп. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 319 с.

ISBN 978-966-616-156-0

Висвітлено практичні засади, загальні принципи, функції, організаційно-правові основи загальнообов'язкового державного соціального страхування. До кожної теми додаються задачі для самостійної роботи, тестові завдання, список рекомендованої літератури і запитання для контролю засвоєних знань.

Навчальний посібник може бути корисним студентам і викладачам економічних спеціальностей, а також особам, які працюють у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

ISBN 978-966-616-156-0

УДК 369 (477)(07)
ББК У9(4Укр)272.2я7
© Завора Т.М.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	7
1.1. Поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування	7
1.2. Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування та порядок їх використання.....	10
1.3. Законодавство України із загальнообов'язкового державного соціального страхування і його завдання	13
1.4. Державне регулювання рівня та якості життя населення.....	14
1.5. Тестові завдання.....	20
1.6. Рекомендована література.....	29
ТЕМА 2. ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИПЛАТ ЗА ЗАГАЛЬНО-ОБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ..	30
2.1. Визначення розрахункового періоду для обчислення середньої заробітної плати.....	30
2.2. Алгоритм обчислення середньої зарплати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.....	32
2.3. Визначення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	34
2.4. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.....	47
2.5. Тестові завдання.....	62
2.6. Рекомендована література.....	69
ТЕМА 3. СТРАХУВАННЯ ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	71
3.1. Загальні положення страхування тимчасової втрати працездатності.....	71
3.2. Визначення розміру допомоги на період тимчасової втрати працездатності.....	79
3.3. Умови надання і тривалість виплати допомоги по вагітності та пологах.....	84
3.4. Допомога на поховання.....	85
3.5. Призначення матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.....	86
3.6. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач..	91
3.7. Тестові завдання.....	104
3.8. Рекомендована література.....	112

ТЕМА 4. СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	114
4.1. Загальна характеристика соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.....	114
4.2. Призначення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.....	119
4.3. Призначення потерпілому одноразової допомоги та щомісячної страхової виплати.....	122
4.4. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.	125
4.5. Тестові завдання.....	129
4.6. Рекомендована література.....	136
ТЕМА 5. СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ.....	138
5.1. Сутність соціального страхування на випадок безробіття.....	138
5.2. Обчислення страхового стажу при розрахунку матеріального забезпечення на випадок безробіття.....	141
5.3. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю.....	143
5.4. Розмір допомоги по безробіттю.....	145
5.5. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач...	146
5.6. Тестові завдання.....	151
5.7. Рекомендована література.....	157
ТЕМА 6. ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ.....	159
6.1. Загальна характеристика пенсійного страхування.....	159
6.2. Види пенсійних виплат і соціальних послуг.....	163
6.3. Умови надання та порядок обчислення пенсій.....	165
6.4. Порядок визначення заробітної плати для обчислення пенсії у солідарній системі.....	175
6.5. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач...	181
6.6. Тестові завдання.....	187
6.7. Рекомендована література.....	196
ТЕМА 7. НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ	198
7.1. Система недержавного пенсійного забезпечення.....	198
7.2. Види недержавних пенсійних фондів, їх учасники та засновники...	202
7.3. Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів.....	206
7.4. Складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення.....	211
7.5. Тестові завдання.....	215
7.6. Рекомендована література.....	220
ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	223
ДОДАТКИ.....	232
ГЛОСАРІЙ.....	289

ПЕРЕДМОВА

В умовах значного зниження рівня та якості життя населення, обмеження наявних бюджетних ресурсів для фінансування соціальної сфери особливо гостро актуалізуються проблеми щодо соціального захисту населення України, провідну роль у якому відіграє соціальне страхування.

Відповідно до Конституції громадяни України мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, яке гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Трансформаційні перетворення в економіці України потребують нових підходів до реформування соціального захисту населення. Саме надійна система соціального захисту населення, яка включає законодавчі, економічні, соціальні гарантії, надає працездатним громадянам рівні умови для поліпшення свого добробуту, а непрацездатним і соціально вразливим верствам населення – першочерговість у користуванні суспільними благами. У сучасних умовах система соціального захисту охоплює весь життєвий цикл людини від її народження до смерті.

Метою вивчення дисципліни «Соціальне страхування» є – здобуття глибоких теоретичних знань і набуття практичних навичок з організації соціального страхування, управління діяльністю фондів соціального страхування. Завдання дисципліни:

- опанування теоретичних основ, сутності та принципів організації соціального страхування;
- ознайомлення з методологією розроблення й упровадження умов здійснення основних видів соціального страхування: пенсійного, на

випадок тимчасової втрати працездатності, від безробіття, від нещасних випадків на виробництві, медичного;

- формування вміння управляти діяльністю фондів соціального страхування та надавати рекомендації з удосконалення руху й ефективності використання фінансових ресурсів;

- інформувати громадян України щодо необхідності та доцільності загальнообов'язкового державного соціального страхування з метою пропагування практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства і людини щодо соціального захисту населення.

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1.1. Поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування.

1.2. Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування та порядок їх використання.

1.3. Законодавство України із загальнообов'язкового державного соціального страхування і його завдання.

1.4. Державне регулювання рівня та якості життя населення.

1.5. Тестові завдання.

1.6. Рекомендована література.

Мета: закріплення та поглиблення знань матеріалу з теоретичних основ загальнообов'язкового державного соціального страхування, визначення ролі й місця загальнообов'язкового державного соціального страхування в системі соціального захисту населення.

Ключові терміни та поняття: загальнообов'язкове державне соціальне страхування; суб'єкти, об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗДСС); єдиний соціальний внесок; матеріальне забезпечення, соціальні послуги; рівень і якість життя.

1.1. ПОНЯТТЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЗДСС) – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або

вповноваженим ним органом (далі – роботодавець), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування складається з «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та прийнятих відповідно до них законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Завданням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування є встановлення гарантій щодо захисту прав та інтересів громадян, які мають право на пенсію, а також на інші види соціального захисту, що включають право на забезпечення їх у разі хвороби, постійної або тимчасової втрати працездатності, безробіття з незалежних від них обставин, необхідності догляду за дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї, смерті громадянина та членів його сім'ї тощо.

ЗДСС громадян України здійснюється за принципами:

- законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, та осіб, котрі забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), громадян-суб'єктів підприємницької діяльності;
- надання права отримання виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням особам, зайнятим підприємницькою, творчою діяльністю тощо;
- обов'язковості фінансування страховими фондами витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, в обсягах, передбачених законами про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- солідарності та субсидування;
- державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав;

- забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, установлений законом, шляхом надання пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, які є основним джерелом існування;
- цільового використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- паритетності представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування в управлінні загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Залежно від страхового випадку розрізняють такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- пенсійне страхування;
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- медичне страхування;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- страхування на випадок безробіття;
- інші види страхування, передбачені законами України.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники і страховики.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Страхувальниками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є роботодавці та застраховані особи, якщо інше не передбачено законами України.

Страховиками є цільові страхові фонди з:

- пенсійного страхування;
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування;
- страхування на випадок безробіття.

Об'єктом загальнообов'язкового державного соціального страхування є страховий випадок, із настанням якого у застрахованої

особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення та соціальних послуг, передбачених статтею 25 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню підлягають:

1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту):

а) на підприємствах, в організаціях, установах незалежно від їх форм власності та господарювання;

б) у фізичних осіб;

2) особи, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), громадяни-суб'єкти підприємницької діяльності.

Перелік, доповнення та уточнення кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, а також конкретних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування, до яких належать особи, визначаються законами України за видами. Громадяни України, які працюють за межами території України та не застраховані в системі соціального страхування країни, де вони перебувають, мають право на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в Україні за умови сплати страхових внесків, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

1.2. КОШТИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ПОРЯДОК ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Основними джерелами коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування є внески роботодавців і застрахованих осіб. Бюджетні та інші джерела коштів, необхідні для здійснення загальнообов'язкового державного соціального

страхування, передбачаються законами про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий внесок на пенсійне страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, медичне страхування, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності, страхування на випадок безробіття, який в обов'язковому порядку сплачується страхувальниками з метою забезпечення реалізації прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за соціальним страхуванням.

Розмір єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування встановлюється Верховною Радою України. Пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розмір єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування має забезпечувати застрахованим особам виплати та надання соціальних послуг, передбачених законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для здійснення виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; компенсацію адміністративних витрат на забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Розмір єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для страхувальників, які використовують найману працю, визначається залежно від класу професійного ризику виробництва, встановленого відповідно до законодавства.

Порядок здійснення платежів, строки сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначаються Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», порядок резервування коштів на загальнообов'язкове державне соціальне

страхування – законами України з окремих видів загальнообов’язкового державного соціального страхування.

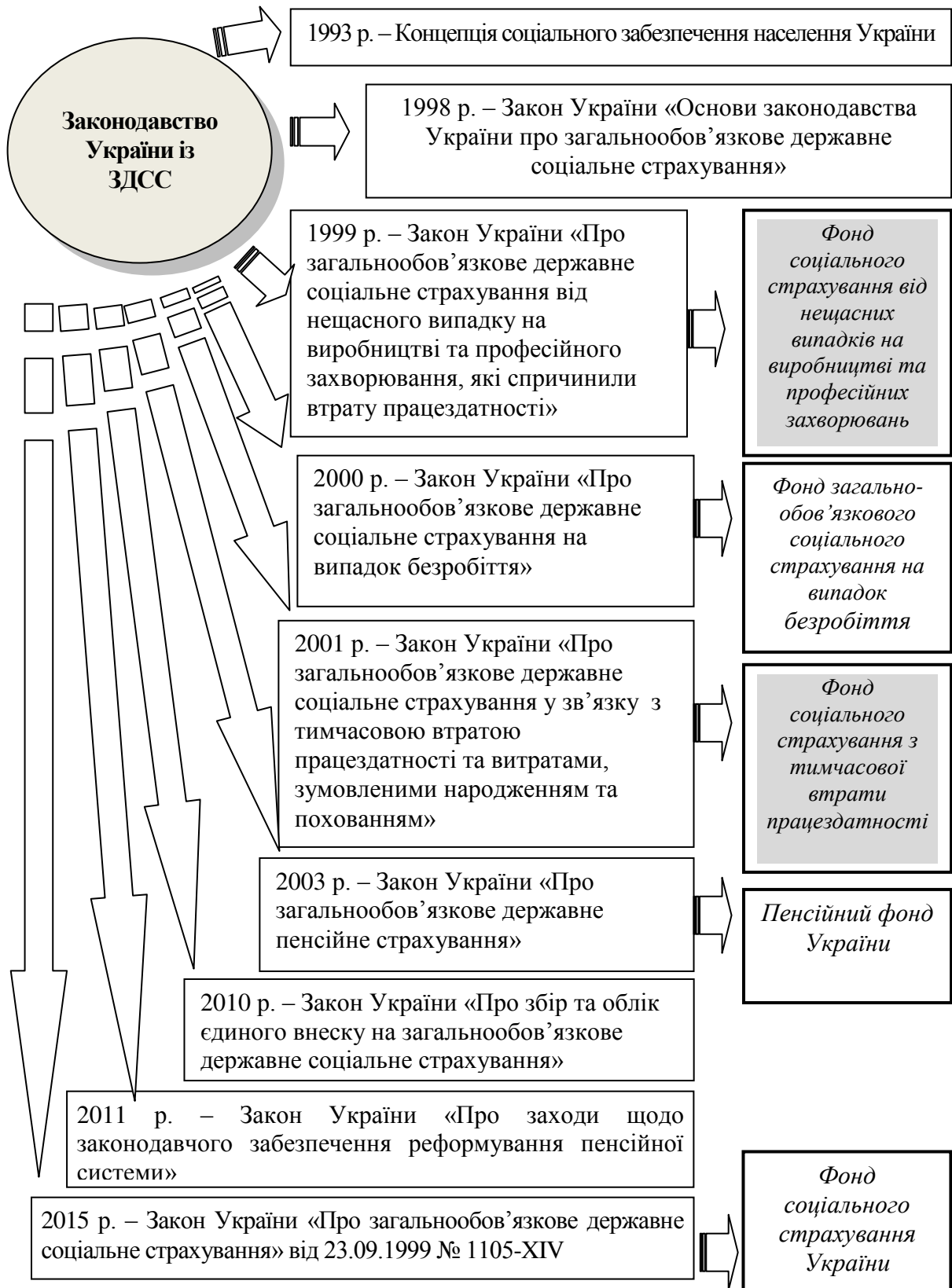
Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску – максимальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює двадцяти п’яти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом, на яку нараховується єдиний внесок.

Мінімальний страховий внесок – сума єдиного внеску, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), та підлягає сплаті щомісяця.

Особи, які підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню, одержують посвідчення про загальнообов’язкове державне соціальне страхування, яке є єдиним для всіх видів страхування та документом суворої звітності. Порядок видачі та зразок посвідчення про загальнообов’язкове державне соціальне страхування затверджується Кабінетом Міністрів України.

Посвідчення застрахованої особи в системі загальнообов’язкового державного соціального страхування (далі – посвідчення застрахованої особи) – спеціальний документ у вигляді електронної смарт-картки з візуальними персоніфікованими ознаками, котрий забезпечує документування, збереження і використання індивідуальної інформації про набуті застрахованою особою права у сфері загальнообов’язкового державного соціального страхування, на якому може зберігатися інша інформація для забезпечення захисту прав застрахованих осіб на отримання коштів та послуг за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням.

1.3. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ІЗ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ І ЙОГО ЗАВДАННЯ

1.4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Показниками результативності соціальної політики держави є рівень і якість життя населення. Рівень та якість життя характеризує досягнутий на певний проміжок часу в суспільстві ступінь задоволення різноманітних потреб населення.

Для оцінювання рівня життя населення в Україні використовується система показників (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Система показників рівня життя населення

Групи показників	Показники
Узагальнюючі показники рівня життя населення	<ul style="list-style-type: none"> – реальні доходи населення; – індекс споживчих цін; – індекс вартості життя; – розподіл населення за рівнем сукупного доходу на одну особу;
Показники обсягів та структури доходів і витрат населення на споживання матеріальних благ	<ul style="list-style-type: none"> – грошові доходи населення, у т.ч. на 1 особу; – середньомісячна заробітна плата; – середній розмір пенсій, стипендій, допомог; – натуральні доходи населення; – витрати населення, у т.ч. на одну особу; – структура доходів і витрат населення;
Показники стану споживчого ринку	<ul style="list-style-type: none"> – рівні споживання населенням основних видів товарів і послуг; – платні послуги на особу; – співвідношення між індексом споживчих цін та індексом грошових доходів.
Соціальні гарантії малозабезпеченим у сфері доходів та споживання	<ul style="list-style-type: none"> – прожитковий мінімум; – межа малозабезпеченості; – мінімальний споживчий бюджет; – вартість продовольчого кошика; – рівень мінімальної зарплати; – мінімальна пенсія, розмір соц. допомог.

У загальному вигляді індекс людського розвитку (ІЛР) розраховується за формулою простої середньої арифметичної індексу тривалості життя, індексу рівня освіченості та індексу скоригованого реального валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення

$$I_{LP}(HDI) = \frac{I_{life} + I_{educ} + I_{inc}}{3}.$$

Місце країни в загальносвітовому рейтингу визначається в порядку зменшення названих вище зведених показників. Для України цей індекс почали визначати з 1993 р. У 1993 та 1994 рр. за цим показником вона посідала 45-те місце, в 1995 р. – 54-те, 1996 р. – 80-те, 1998 р. – 102-ге, 1999 р. 91-ше, 2000 р. – 78-ме місце. Значення ІЛР України за 2010 рік дорівнює 0,710, що відносить країну на 69-ту позицію зі 169-ти держав і територій.

За період з 1990 до 2010 р. очікувана тривалість життя при народженні в Україні зменшилася приблизно на 1 рік, середня тривалість навчання зросла більш ніж на 2 роки, очікувана тривалість навчання збільшилася більш ніж на 2 роки. Валовий національний дохід (ВНД) на душу населення в Україні за цей період зменшився на 27%.

Складові ІЛР:

1) тривалість життя – показник визначається як очікуваний при народженні. Він вимірюється кількістю років, які може прожити новонароджений, якщо впродовж його життя рівень смертності залишатиметься таким самим, яким він був при народженні. В Україні цей показник на кінець 90-х рр. ХХ ст. дорівнював 68,1 року. Найвищі показники тривалості життя в Україні були в 1969 – 1970 рр. – 70,8 та в 1989 – 1990 рр. – 70,7 років. Найнижчі – в 1995 – 1996 рр. – 66,9 року.

Індекс тривалості життя (I_{life}) обчислюється за формулою

$$I_{life} = \frac{X_i - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}},$$

де X_i – очікувана тривалість життя при народженні населення i -тої території;

X_{max} – максимальне значення показника (прийняте на рівні 85 років);

X_{min} – мінімальне значення показника (прийняте на рівні 25 років);

2) грамотність та охоплення навчанням. Грамотність – показник, що застосовується до населення віком від 15 років і старше та передбачає вміння читати й писати нескладні тексти. На початку ХХІ ст. цей показник в Україні дорівнював 99,6%.

Охоплення навчанням – показник, який характеризує відношення кількості тих, хто навчається (незалежно від віку) в навчальних закладах І – ІІІ рівнів освіти (початкової, середньої та вищої), до чисельності тих вікових груп, які мали бути охоплені цією освітою.

У країнах Заходу (країни – члени ОЕСР) наприкінці ХХ ст. цей показник дорівнював 94%, в Україні – 76 – 78%.

Індекс рівня грамотності (I_{educ}) обчислюється за формулою

$$I_{educ} = \frac{(2 \times I_{adult} + I_{child})}{3},$$

де I_{adult} – індекс грамотності дорослого населення;

I_{child} – індекс сукупної частки учнів у загальній чисельності населення відповідного віку.

Складові цього індексу I_{adult} та I_{child} обчислюються за такою самою формулою, що й очікувана тривалість життя при народженні. При цьому X_i означає частку грамотних серед дорослого населення i -тої території в процентах (для розрахунку I_{adult}) і сукупну частку учнів у процентах (для розрахунку I_{child});

X_{max} – максимальне значення обох показників (прийняте на рівні 100%);

X_{min} – мінімальне значення обох показників (прийняте на рівні 0%);

3) ВВП на одну особу – найслабша ланка в структурі ІЛР для України. За цим показником наша країна посідає 96-те місце серед 162-х країн світу. Цей показник становить менше половини світового рівня (49,5%) і в грошовому (доларовому) вираженні за паритетом купівельної спроможності наприкінці ХХ ст. дорівнював 3458 дол. США.

Найвищий показник мала держава Люксембург (42 769 дол.), на другому місці США – 31 872 дол., на третьому Норвегія – 28 433 дол.

Причина такого вразливого для України становища полягає насамперед у двократному зниженні ВВП з 1990 до 1999 рр. Пожвавлення економіки нашої країни, яке розпочалось у 2000 р., сприяє позитивним зрушенням в ІЛР України.

Індекс скоригованого реального ВВП (I_{inc}) на душу населення обчислюється за формулою

$$I_{inc} = \frac{\lg x_i - \lg x_{\min}}{\lg x_{\max} - \lg x_{\min}},$$

де X_i – скоригований реальний ВВП у розрахунку на рік (за паритетом купівельної спроможності) на душу населення i -тої території;

X_{\max} – максимальне значення показника (прийняте на рівні 40 000 доларів на рік);

X_{\min} – мінімальне значення показника (прийняте на рівні 100 доларів на рік).

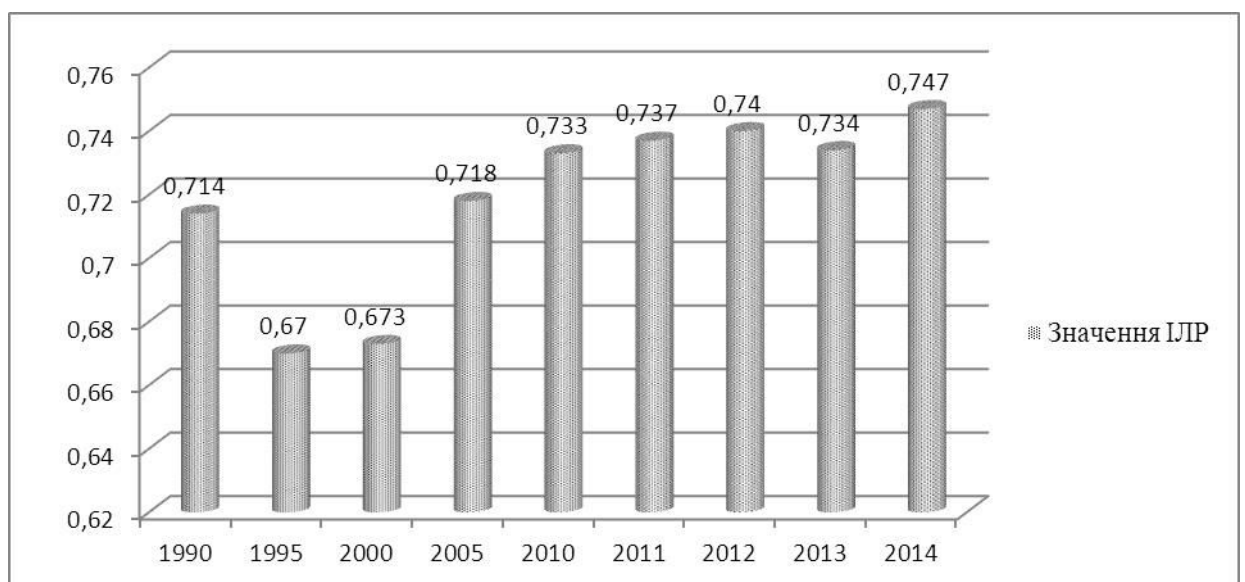
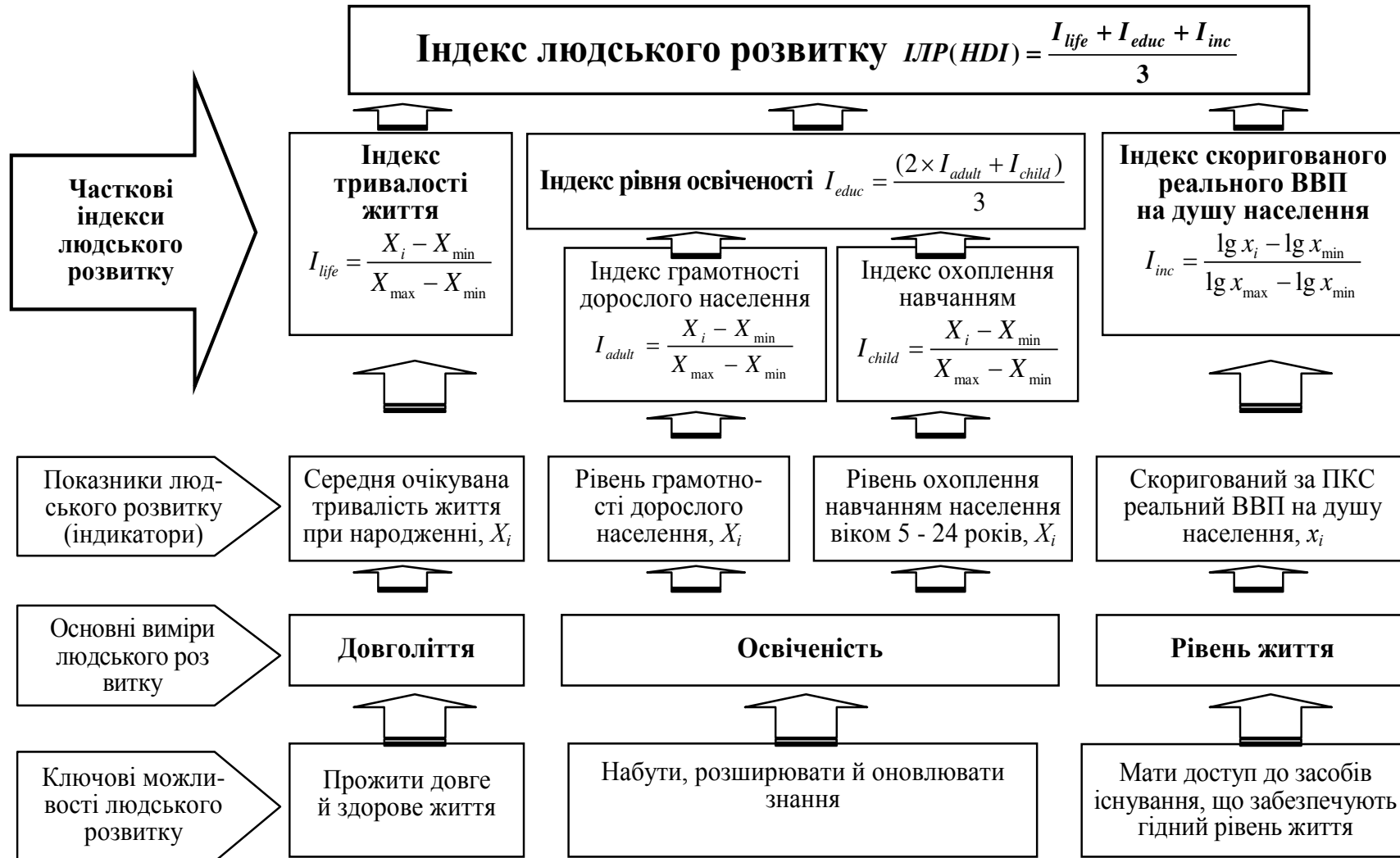

Рис. 1.1. Динаміка загального значення індексу людського розвитку України за 1990 – 2014 рр.

Схема розрахунку індексу людського розвитку

На сьогодні існує значна кількість різного роду міжнародних індексів та рейтингів, що характеризують якість життя у світі та окремих країнах. Перелік обраних для дослідження індексів та місце, яке посіла Україна серед країн світу, наведено в таблиці.

Таблиця 1.2

Основні індекси оцінки якості та рівня життя в країні

Назва індексу	Загальна характеристика	Місце України серед країн світу						
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Індекс процвітання країн світу (The Legatum Prosperity Index)	Комбінований показник, що вимірює досягнення країн світу з точки зору їх благополуччя та процвітання, і який випускається з 2006 року британським аналітичним центром The Legatum Institute	68	69	74	71	64	63	70
Міжнародний індекс щастя (Happy Planet Index)	Відображає добробут людей і стан навколишнього середовища в різних країнах світу. Був запропонований New Economics Foundation (NEF) у липні 2006 року. Головне завдання індексу відобразити «реальний» добробут націй	95 (38,1 бала)	–	–	–	100 (37,6 бала)	–	111 (46,8 бала)
Індекс якості життя (Quality-Of-Life index)	Розроблений компанією Economist Intelligence Unit ґрунтується на методології, яка пов'язує результати досліджень за суб'єктивною оцінкою життя в країнах з об'єктивними детермінантами якості життя в цих країнах	–	68	–	–	78 (4,98 бала)	–	75
Індекс людського розвитку (Human Development Index – HDI)	Складається Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) і використовується в рамках спеціальної серії доповідей ООН про розвиток людини	85	69	76 (0,737)	78 (0,74)	83 (0,734)	81 (0,747)	81
Індекс недієздатності країн (Failed States Index)	Комплексний показник, що характеризує здатність (нездатність) влади контролювати цілісність території, а також демографічну, політичну та економічну ситуацію в країні	110 (69,7 бала)	109 (69,5 бала)	110 (69 балов)	113 (67,2 бала)	117 (65,9 бала)	113 (67,2 бала)	84 (76,3 бала)

За індексом процвітання у 2015 році Україна посіла 70 місце зі 142 країн. За міжнародним індексом щастя у 2015 році Україна посіла 111 місце із 158 країн, що вказує на незадоволеність населення своїм рівнем життя. За індексом якості життя у 2015 році Україна посіла 75 місце із 86 країн, що є негативним показником і не вказує на якісні зміни в житті українців. За рівнем індексу людського розвитку у 2015 році Україна посіла 81 місце серед 188 країн світу, що свідчить про високий рівень розвитку людського потенціалу, позитивно на цей показник вплинув рівень освіченості, у 2014 році індекс гендерної нерівності становив 0,286, що поставив країну на 57 місце серед 155 країн.

За індексом недієздатності країни у 2015 році Україна посіла 84 місце із 178 країн, опустившись при цьому на 29 позицій порівняно з 2014 роком, що відносить її до країн з попереджувальним рівнем недієздатності.

1.5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування:

а) це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту в разі втрати працездатності;

б) включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості;

в) це система прав щодо соціального захисту населення за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом і бюджетних та інших джерел;

г) усі відповіді правильні.

2. Імовірність погіршення матеріального становища в результаті втрати тимчасово або назавжди заробітку чи трудового доходу з об'єктивних соціально значущих причин – це:

а) соціальний стан;

б) соціальне положення;

в) соціальний ризик;

г) соціальне страхування.

3. До базових характеристик загальнообов'язкового державного соціального страхування, що відрізняють його від інших інститутів соціального захисту, не належать:

а) добровільність для страхувальників;

б) публічний вид правовідносин суб'єктів соціального страхування;

в) обов'язкове (за законом) право для застрахованих на одержання страхових виплат при настанні страхових випадків;

г) досить «дешево» для населення держави.

4. Страхувальниками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є:

а) роботодавці та застраховані особи;

б) військовослужбовці;

в) цільові фонди;

г) держава.

5. Часткова втрата працездатності – це:

а) досягнення пенсійного віку;

б) догляд за хворим членом сім'ї;

в) інвалідність;

г) безробіття.

6. Сприяння вирівнюванню життєвого рівня різних соціальних груп населення, не залучених до трудового процесу, – це функція соціального страхування:

а) захисна;

б) стабілізуюча;

в) компенсаційна;

г) відтворювальна.

7. Страховиками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є:

а) роботодавці;

б) страхові брокери;

в) страхові цільові фонди;

г) страхові агенти.

8. Неоподатковуваний мінімум доходів громадян у 2016 році складає:

- а) 7 грн;*
- б) 17 грн;*
- в) 27 грн;*
- г) 37 грн.*

9. Основними джерелами коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування є:

а) страхові внески роботодавців, осіб, які працюють на умовах трудового договору, інших застрахованих осіб;

б) державні асигнування;

в) прибуток від тимчасово вільних коштів фонду;

г) благодійні внески.

10. Розміри єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування встановлюються:

а) Кабінетом Міністрів України;

б) Міністерством соціальної політики;

в) відповідним страховим фондом;

г) Верховною Радою України.

11. Основним напрямом використання коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування є виплата матеріального забезпечення, розмір якого для працюючих осіб залежить від:

а) середньої заробітної плати та страхового стажу;

б) прожиткового мінімуму;

в) отриманих доходів;

г) мінімальної заробітної плати.

12. До видів матеріального забезпечення та соціальних послуг медичного страхування не належить:

а) діагностика й амбулаторне лікування;

б) стаціонарне лікування;

в) надання готових лікарських засобів та виробів медичного призначення;

г) протезування зубів.

13. Право на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням не мають:

а) застраховані громадяни України;

б) іноземні громадяни;

в) особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено законодавством України та міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

г) усі відповіді неправильні.

14. Страховиками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є цільові страхові фонди з:

а) пенсійного страхування; страхування на випадок безробіття; соціального страхування;

б) страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими похованням; страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань; страхування на випадок безробіття;

в) медичного страхування;

г) усі відповіді правильні.

15. Страхові фонди є органами, які:

а) здійснюють керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, провадять акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечують фінансування виплат за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та здійснюють інші функції згідно із затвердженим статутом;

б) провадять акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечують фінансування виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням;

в) немає правильної відповіді;

г) усі відповіді правильні.

16. Взяття на облік платників єдиного внеску здійснює:

а) Пенсійний фонд України;

б) Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням;

в) Фонд соціального страхування на випадок безробіття;

г) немає правильної відповіді.

17. Порядок призначення, обрання (делегування) представників держави й суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування до складу правлінь і наглядових рад страхових фондів визначається:

а) Президентом України;

б) законами з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

в) Верховною Радою України;

г) усі відповіді неправильні.

18. Управління фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснює:

а) виконавчий орган правління страхових фондів;

б) правління страхових фондів;

в) правління та виконавчі дирекції страхових фондів;

г) Наглядова рада.

19. За невиконання своїх обов'язків за рішенням центрального органу виконавчої влади члени правління цільового страхового фонду можуть бути:

а) позбавлені своїх повноважень;

б) звільнені з роботи без права поновлення;

в) оштрафовані у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат станом на 1 січня поточного року;

г) позбавлені волі.

20. До повноважень Правління страхового фонду не належать:

а) здійснення функцій, передбачених статутом страхового фонду;

б) подання в установленому порядку пропозиції щодо визначення розмірів загальнообов'язкових внесків для забезпечення відповідного виду соціального страхування;

в) затвердження проектів річних бюджетів фонду та звітів про їх виконання, порядку використання коштів з окремих видатків бюджету фонду;

г) створення резервів коштів для забезпечення виплат і надання соціальних послуг застрахованим особам.

21. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування це:

а) консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб і членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

б) консолідований страховий внесок, котрий утримується і нараховується на заробітну плату;

в) розмір доходу, що перераховується до пенсійного фонду в день виплати заробітної плати працівникам;

г) усі відповіді правильні.

22. Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску – це:

а) максимальна сума доходу застрахованої особи, встановленого законом;

б) сімнадцять розмірів прожиткових мінімумів для працездатних осіб;

в) сума, на яку нараховується єдиний внесок;

г) немає правильної відповіді.

23. До принципів збору та ведення обліку єдиного внеску не належать такі:

а) законодавчого визначення умов і порядку його сплати;

б) добровільності сплати;

в) законодавчого визначення розміру єдиного внеску та пропорцій його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

г) прозорості й публічності діяльності органу, що здійснює збір та веде облік єдиного внеску.

24. До прав платника єдиного внеску належать:

а) отримання на платній основі від територіального органу Пенсійного фонду інформації, необхідної для виконання обов'язків, покладених на платника згідно із законом;

б) звернення до Пенсійного фонду з письмовою заявою про зміну умов сплати єдиного внеску в разі зміни його статусу як платника (або отримання права на зміну розміру єдиного внеску, зокрема у зв'язку зі зміною виду економічної діяльності);

в) отримання від Пенсійного фонду консультації й роз'яснень щодо прав та обов'язків платника єдиного внеску, порядку його сплати за умов оплати вартості таких послуг;

г) оскарження рішень територіального органу Пенсійного фонду й дії, бездіяльності його посадових осіб.

25. Для бюджетних установ єдиний внесок установлюється в розмірі:

а) 42,96 % визначеної бази нарахування;

б) 31,3 % визначеної бази нарахування;

в) 34,7 % суми грошового забезпечення;

г) немає правильної відповіді.

26. У разі несвоєчасної або не в повному обсязі сплати єдиного внеску посадові особи, винні в порушенні законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, несуть відповідальність:

а) дисциплінарну, адміністративну;

б) цивільно-правову;

в) кримінальну;

г) усі відповіді правильні.

27. Страхові кошти, акумульовані на централізованих рахунках органів доходів і зборів, автоматично перераховуються на централізовані рахунки фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування:

а) не пізніше наступного операційного дня після їх зарахування;

б) не пізніше поточного операційного дня їх зарахування;

в) не пізніше третього дня після їх зарахування;

г) немає правильної відповіді.

28. До завдань Пенсійного фонду щодо збору та обліку єдиного внеску належить:

а) забезпечення збору єдиного внеску;

б) ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску;

в) участь в аналізі та прогнозі надходження коштів від сплати єдиного внеску;

г) відшкодування вартості наданих соціальних послуг.

29. Посвідчення застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування – це спеціальний документ:

а) який забезпечує документування, збереження індивідуальної інформації про набуті застрахованою особою права у сфері ЗДСС;

б) на якому може зберігатися інформація для забезпечення захисту прав застрахованих осіб на отримання коштів та послуг за ЗДСС;

в) який забезпечує використання індивідуальної інформації про набуті застрахованою особою права у сфері ЗДСС;

г) усі відповіді правильні.

30. Середньоденна (середньогодинна) заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) не може перевищувати:

а) граничного розміру доходу;

б) 17-ти прожиткових мінімумів;

в) максимальну суму заробітної плати та оподатковуваного доходу, з яких сплачуються страхові внески, в розрахунку на один день (годину);

г) немає правильної відповіді.

31. Яким документом визначено право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках?

а) Концепцією соціального забезпечення населення України;

б) Європейським кодексом соціального забезпечення;

в) ЗУ «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»;

г) Конституцією України.

32. Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування створюється для забезпечення:

а) ведення обліку платників і застрахованих осіб у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування та їх ідентифікації;

б) накопичення, зберігання та автоматизованої обробки інформації про сплату платниками єдиного внеску та про набуття застрахованими особами права на отримання страхових виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

в) нарахування та обліку виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

г) усі відповіді правильні.

33. Єдиний внесок для підприємства, установи та організації, інших юридичних осіб, утворених відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, чи за цивільно-правовими договорами (крім цивільно-правового договору, укладеного з фізичною особою-підприємцем, якщо виконувані роботи (надавані послуги) відповідають видам діяльності відповідно до відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), у тому числі філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи зазначених підприємств, установ і організацій, інших юридичних осіб, які мають окремий баланс і самостійно ведуть розрахунки із застрахованими особами, встановлюється у розмірі:

а) 22 % на суму нарахованої кожній застрахованій особі заробітної плати за видами виплат, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці» та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами;

б) 8,41 % визначеної заробітної плати;

в) 5,3 % на суму нарахованої кожній застрахованій особі заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі;

г) усі відповіді неправильні.

34. Платники єдиного внеску, крім дипломатичних представництв і консульських установ України та дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний місяць:

а) не пізніше 20 числа наступного місяця;

б) не пізніше 28 числа наступного місяця;

в) не пізніше 12 числа наступного місяця;

г) усі відповіді неправильні.

1.6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-ХІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

3. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

4. Постанова правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України «Про затвердження Порядку призначення, перерахування та проведення страхових виплат Фонд соцстраху нещасних випадків» від 27.04.2007 № 24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>.

ТЕМА 2. ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИПЛАТ ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ

2.1. Визначення розрахункового періоду для обчислення середньої заробітної плати.

2.2. Алгоритм обчислення середньоденної заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

2.3. Визначення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

2.4. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.

2.5. Тестові завдання.

2.6. Рекомендована література.

Мета: засвоєння практичних навичок стосовно порядку обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Ключові терміни та поняття: розрахунковий період, середньоденна заробітна плата, середньомісячна кількість робочих днів.

2.1. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗРАХУНКОВОГО ПЕРІОДУ ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід, грошове забезпечення), є 12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку (для розрахунку допомоги по безробіттю – реєстрації особи в державній службі зайнятості як безробітної) (табл. 2.1).

Місяці розрахункового періоду (з першого до першого числа), в яких застрахована особа не працювала з поважних причин, виключаються з розрахункового періоду.

Особливості визначення розрахункового періоду для обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням

Визначення розрахункового періоду для розрахунку виплат	за страхуванням на випадок безробіття та для добровільно застрахованих осіб за всіма видами соціального страхування	<p>Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід, грошове забезпечення), є 12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку (для розрахунку допомоги по безробіттю – реєстрації особи в державній службі зайнятості як безробітної).</p> <p>Для застрахованих осіб, у яких зберігається право на допомогу по безробіттю після перерви страхового стажу з поважних причин відповідно до частини першої статті 22 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», у розрахунковий період не враховуються повні місяці перерви страхового стажу.</p>
	за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (крім допомоги по тимчасовій непрацездатності)	<p>Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата, є 12 календарних місяців за місцем роботи, де стався страховий випадок, <i>починаючи з місяця, що передує місяцю настання страхового випадку.</i></p> <p>Якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах <i>менше ніж 12 календарних місяців</i> за місцем роботи, де стався страховий випадок, середня заробітна плата обчислюється за фактично відпрацьовані календарні місяці (з першого до першого числа).</p> <p>У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах <i>менше ніж календарний місяць</i> за місцем роботи, де стався страховий випадок, середня заробітна плата обчислюється за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку.</p>
		<p>Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата, є 12 календарних місяців перебування у трудових відносинах (з першого до першого числа) за останнім основним місцем роботи застрахованої особи, що передують місяцю, в якому настав страховий випадок; для осіб, у яких через деякий час погіршився стан здоров'я у зв'язку з раніше отриманим ушкодженням здоров'я внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, – перед настанням тимчасової непрацездатності.</p> <p>Якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше 12 календарних місяців за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьовані календарні місяці (з першого до першого числа).</p> <p>У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше ніж календарний місяць за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку.</p>
		<p>Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата, є 12 календарних місяців перебування у трудових відносинах (з першого до першого числа) за останнім основним місцем роботи застрахованої особи, що передують місяцю, в якому настав страховий випадок; для осіб, у яких через деякий час погіршився стан здоров'я у зв'язку з раніше отриманим ушкодженням здоров'я внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, – перед настанням тимчасової непрацездатності.</p> <p>Якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше 12 календарних місяців за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьовані календарні місяці (з першого до першого числа).</p> <p>У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше ніж календарний місяць за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку.</p>
	по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця	<p>Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата, є 12 календарних місяців перебування у трудових відносинах (з першого до першого числа) за останнім основним місцем роботи застрахованої особи, що передують місяцю, в якому настав страховий випадок; для осіб, у яких через деякий час погіршився стан здоров'я у зв'язку з раніше отриманим ушкодженням здоров'я внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, – перед настанням тимчасової непрацездатності.</p> <p>Якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше 12 календарних місяців за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьовані календарні місяці (з першого до першого числа).</p> <p>У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше ніж календарний місяць за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку.</p>
		<p>Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата, є 12 календарних місяців перебування у трудових відносинах (з першого до першого числа) за останнім основним місцем роботи застрахованої особи, що передують місяцю, в якому настав страховий випадок; для осіб, у яких через деякий час погіршився стан здоров'я у зв'язку з раніше отриманим ушкодженням здоров'я внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, – перед настанням тимчасової непрацездатності.</p> <p>Якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше 12 календарних місяців за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьовані календарні місяці (з першого до першого числа).</p> <p>У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше ніж календарний місяць за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період визначається за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку.</p>

Для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та інших осіб, які отримують грошове забезпечення, календарні дні тимчасової непрацездатності і відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами з розрахункового періоду не виключаються.

Для розрахунку виплат за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності добровільно застрахованим особам, які протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше шести місяців, середній дохід обчислюється:

- для розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності – виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом у місяці настання страхового випадку;
- для розрахунку допомоги по вагітності та пологах – виходячи з розміру доходу, на який нарахований єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, але не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом у місяці настання страхового випадку.

2.2. АЛГОРИТМ ОБЧИСЛЕННЯ СЕРЕДНЬОДЕННОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИПЛАТ ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ

Механізм обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (далі – страхові виплати), у разі настання страхового випадку, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства, установи, організації або фізичної особи, яка використовує працю найманих працівників (далі – роботодавці) визначено Постановою КМУ № 1266 від 26 вересня 2001 «Про обчислення середньої

заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням». Відповідно до цього Порядку обчислюється також середня заробітна плата (грошове забезпечення) у разі, коли застрахованим особам згідно із законодавством установлюються додаткові виплати понад розміри та тривалість виплат за страхуванням на випадок безробіття.

Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (12 календарних місяців) заробітної плати (доходу, грошового забезпечення), на яку нарахований єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або страхові внески на відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – єдиний внесок та/або страхові внески), на кількість календарних днів зайнятості (відповідно до видів страхування – період перебування у трудових відносинах, виконання робіт (послуг) за цивільно-правовими договорами, проходження служби, провадження підприємницької або іншої діяльності, пов'язаної з отриманням доходу безпосередньо від такої діяльності) у розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин – тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком, відпустка без збереження заробітної плати (далі – поважні причини).

$$ЗП_{\text{срд}} = ЗП / (КД_{\text{ТВ}} - КД_{\text{ПП}}),$$

де ЗП – нарахована за розрахунковий період (12 календарних місяців) зарплата, з якої сплачено ЄСВ;

КД_{ТВ} – календарні дні зайнятості або перебування у трудових відносинах, які припадають на розрахунковий період;

КД_{ПП} – календарні, не відпрацьовані в розрахунковому періоді з поважних причин.

Відповідно до п. 4 Постанови КМУ № 1266 від 26 вересня 2001 «Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) **не може перевищувати максимальну величину бази нарахування єдиного внеску з розрахунку на один календарний день**, яка обчислюється шляхом ділення встановленого її розміру в останньому місяці розрахункового періоду на середньомісячну кількість календарних днів (30,44).

У разі коли середня заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) обчислюється відповідно до пунктів 9, 10, 12, 20, 28 і 29 Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, **середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) за один календарний день визначається** шляхом ділення тарифної ставки (посадового окладу), мінімальної заробітної плати або їх частини (коли особа працює у режимі неповного робочого дня чи тижня), двократного розміру мінімальної заробітної плати на середньомісячну кількість календарних днів (30,44). У разі коли страхові виплати призначаються виходячи з розміру середньомісячної заробітної плати (доходу), середньомісячна заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом множення середньої заробітної плати (доходу) за один календарний день на середньомісячну кількість календарних днів (30,44).

2.3. ВИЗНАЧЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ВИПЛАТ ЗА ВИДАМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Особливості обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця

Якщо в розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку застрахована особа з поважних причин не мала заробітку або страховий

випадок настав у перший день роботи (для розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності, в тому числі внаслідок захворювання або травми, що пов'язані з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням), середня заробітна плата визначається виходячи з тарифної ставки (посадового окладу) або її частини, встановленої на день настання страхового випадку. Якщо тарифна ставка (посадовий оклад) не встановлюється, розрахунок проводиться виходячи з розміру мінімальної заробітної плати (або її частини), встановленого законом на день настання страхового випадку.

Якщо протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування застрахована особа має страховий стаж менше шести місяців, середня заробітна плата визначається для розрахунку:

- допомоги по тимчасовій непрацездатності (крім тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, що пов'язані з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням), оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця – виходячи з нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, *але в розрахунку на місяць не вище за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом у місяці настання страхового випадку;*
- допомоги по вагітності та пологах — виходячи з нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, *але в розрахунку на місяць не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати та не менше за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом у місяці настання страхового випадку.*

У разі коли на момент настання страхового випадку застрахована особа працює за сумісництвом, обчислення середньої заробітної плати здійснюється страхувальниками окремо за основним місцем роботи та за сумісництвом. Розрахунковий період у такому разі визначається за кожним місцем роботи окремо.

Страхові виплати та оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця здійснюються на підставі

копії виданого в установленому порядку листка непрацездатності, засвідченої підписом керівника і скріпленої печаткою за основним місцем роботи, та довідки про середню заробітну плату за основним місцем роботи. Якщо особа працює на кількох роботах за сумісництвом, додатково додаються довідки про середню заробітну плату за місцями роботи за сумісництвом.

У такому разі сумарна заробітна плата, з якої розраховуються виплати, за місяцями розрахункового періоду за основним місцем роботи та за місцем (місцями) роботи за сумісництвом не може перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску.

Особливості обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття та для добровільно застрахованих осіб за всіма видами соціального страхування

Якщо в розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку застрахована особа з поважних причин не мала заробітку (доходу, грошового забезпечення), середня заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) обчислюється виходячи з розміру мінімальної заробітної плати (або її частини), встановленого законом на день розірвання трудового договору, припинення підприємницької або іншої діяльності, пов'язаної з одержанням доходу безпосередньо від такої діяльності – для страхування на випадок безробіття, на день настання страхового випадку для добровільно застрахованих осіб за страхуванням з тимчасової втрати працездатності та на день настання права на страхову виплату для добровільно застрахованих осіб за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Для розрахунку виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності, добровільно застрахованим особам, які в розрахунковому періоді відпрацювали зі сплатою єдиного внеску та/або страхових внесків менше ніж 180 календарних днів, середній дохід визначається виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.

Для розрахунку виплат за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності добровільно застрахованим особам, які протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше шести місяців, середній дохід обчислюється:

- для розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності – виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом у місяці настання страхового випадку;
- для розрахунку допомоги по вагітності та пологах – виходячи з розміру доходу, на який нарахований єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, але не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом у місяці настання страхового випадку.

Особливості обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (крім допомоги по тимчасовій непрацездатності)

Якщо у розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку застрахована особа з поважних причин не мала заробітку або страховий випадок настав у перший день роботи, середня заробітна плата визначається виходячи з тарифної ставки (посадового окладу) або її частини, встановленої на день настання права на страхову виплату. У разі коли тарифна ставка (посадовий оклад) не встановлена та відповідні дані відсутні, розрахунок проводиться виходячи з розміру мінімальної заробітної плати (або її частини), встановленого законом на день настання права на страхову виплату.

Середня заробітна плата обчислюється за тією професією (посадою, розрядом, роботою) на підприємстві (в цеху, на дільниці, ділянці), за якою застрахована особа працювала до моменту ушкодження здоров'я і за якою медико-соціальною експертною комісією їй встановлено стійку втрату професійної працездатності.

У разі коли на дату встановлення медико-соціальною експертною комісією ступеня втрати застрахованою особою професійної працездатності або коли з дня смерті потерпілого до настання права на страхові виплати минуло більше року з дня настання страхового випадку, середня заробітна плата обчислюється виходячи з розміру заробітної плати застрахованої особи перед настанням нещасного випадку на виробництві або перед звільненням з роботи (переходом на іншу роботу), з якою пов'язане професійне захворювання, з урахуванням її коригування, що проводиться робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування, за формулою

$$З = З(н) \times С / М,$$

де $З$ – середньомісячна заробітна плата застрахованої особи, у гривнях;

$З(н)$ – середньомісячна заробітна плата найманих працівників, зайнятих в економіці України, за календарний рік, що передує року, з якого призначається страхова виплата;

$С$ – сума коефіцієнтів заробітної плати застрахованої особи за кожний місяць розрахункового періоду ($K_1 + K_2 + K_3 + \dots$);

$К$ – коефіцієнт заробітної плати застрахованої особи за кожний місяць у розрахунковому періоді, який визначається за формулою

$$К = З(в) / З(с),$$

де $З(в)$ – заробітна плата застрахованої особи, з якої сплачено страхові внески за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати;

$З(с)$ – середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих в економіці України, за місяць, за котрий розраховується коефіцієнт заробітної плати;

$М$ – кількість календарних місяців у розрахунковому періоді.

У разі коли у розрахунковому періоді є місяць (місяці), в якому (яких) повністю відсутня заробітна плата у зв'язку з:

- поважною причиною – такий місяць (місяці) виключається з розрахункового періоду, тобто сума коефіцієнтів за розрахунковий період ділиться на 11 (або на меншу кількість) місяців;
- причиною, не віднесеною Порядком «Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» до поважної, – такий місяць не виключається з розрахункового періоду, тобто сума коефіцієнтів за розрахунковий період ділиться на 12 або на кількість місяців у конкретному розрахунковому періоді.

У разі відсутності на момент призначення страхових виплат відомостей про середньомісячну заробітну плату найманих працівників, зайнятих в економіці України, за попередній рік береться фактична середньомісячна заробітна плата таких працівників за місяці попереднього року з подальшим перерахунком її після надходження даних про середньомісячну заробітну плату зазначених працівників за календарний рік, що передує року, з якого призначається страхова виплата.

Якщо в місяці, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати, застрахована особа працювала неповний календарний місяць з поважних причин, середня заробітна плата працівників, зайнятих в економіці України, застосовується пропорційно фактичній кількості відпрацьованих календарних днів у такому місяці.

У разі подання застрахованою особою для призначення страхових виплат довідки про заробітну плату за період до 1 січня 1992 р. під час обчислення коефіцієнта заробітної плати середня заробітна плата за рік у відповідному періоді вважається середньомісячною заробітною платою працівників, зайнятих в економіці України, за відповідний рік.

Відомості про середню заробітну плату працівників, зайнятих в економіці України, за роками та місяцями відповідного року доводяться до відома робочих органів виконавчої дирекції Фонду соціального

страхування виконавчою дирекцією зазначеного Фонду на підставі даних Держстату.

У разі коли на час звернення за страховою виплатою документи про заробітну плату застрахованої особи до ушкодження здоров'я не збереглися, середня заробітна плата обчислюється виходячи з розміру середньої заробітної плати, що склалася на час звернення за відповідною професією (посадою). За відсутності на підприємстві відповідної професії (посади) середня заробітна плата обчислюється виходячи з розміру середньої заробітної плати за аналогічною професією (посадою), що склалася на час звернення на підприємстві, на якому працювала застрахована особа, але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.

У разі відсутності у потерпілого на час звернення за страховою виплатою довідки про його заробітну плату у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи або організації середня заробітна плата обчислюється виходячи з діючої на час звернення місячної тарифної ставки (посадового окладу) за відповідною або аналогічною професією (посадою) в галузі, але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.

У разі ушкодження здоров'я в період виробничого навчання (практики) для призначення застрахованій особі страхових виплат середня заробітна плата обчислюється виходячи з установленної на підприємстві тарифної ставки (посадового окладу) за тією професією (спеціальністю), яку така особа здобувала, але не нижче тарифної ставки найменшого розряду за відповідною професією.

Якщо у період виробничого навчання (практики) застрахована особа отримувала заробітну плату, середня заробітна плата для призначення страхових виплат обчислюється (за її згодою) виходячи з розміру заробітної плати за цей період. За бажанням застрахованої особи середня заробітна плата може бути обчислена виходячи з розміру заробітної плати до початку виробничого навчання (практики).

У разі повторного ушкодження здоров'я в одного і того ж роботодавця середня заробітна плата обчислюється (за бажанням

потерпілого) за відповідні розрахункові періоди, що передували першому або повторному ушкодженню здоров'я. Сума щомісячної страхової виплати в такому разі призначається згідно із ступенем втрати професійної працездатності, що встановлюється медико-соціальною експертною комісією за сукупністю випадків ушкодження здоров'я.

Якщо повторне ушкодження здоров'я застрахованої особи відбулося з вини іншого роботодавця, а ступінь втрати професійної працездатності встановлено медико-соціальною експертною комісією за сукупністю випадків ушкодження здоров'я, середня заробітна плата для щорічного її коригування та перерахування страхових виплат обчислюється виходячи з розміру заробітної плати в розрахункових періодах перед настанням страхових випадків пропорційно встановленому ступеню втрати професійної працездатності за кожним страховим випадком.

Виплати, з яких обчислюється середня заробітна плата

Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або повноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Середня заробітна плата застрахованої особи обчислюється, виходячи з нарахованої заробітної плати за видами виплат, що включають основну заробітну плату, додаткову заробітну плату, інші заохочувальні й компенсаційні виплати (у тому числі в натуральній формі), які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», та підлягають обкладанню податком з доходів фізичних осіб, не враховуючи передбачені законодавством пільги щодо сплати зазначеного податку чи суми, на котрі цей дохід зменшується, з яких сплачувалися страхові внески до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗДСС).

Визначення видів виплат, що належать до основної, додаткової заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат, з яких сплачуються страхові внески до фондів ЗДСС і з яких обчислюється середня заробітна плата для розрахунку допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами, передбачено Інструкцією зі статистики заробітної плати,

затвердженою наказом Державного комітету статистики України № 5 від 13.01.2004.

**Перелік видів виплат, з яких обчислюється середня заробітна
плата для розрахунку допомоги**

Фонд основної заробітної плати включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків). До його складу належать:

1. Винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці за тарифними ставками (окладами), відрядними розцінками робітників та посадовими окладами керівників, фахівців, технічних службовців, включаючи в повному обсязі внутрішнє сумісництво.

2. Суми відсоткових або комісійних нарахувань залежно від обсягу доходів (виручки), отриманих від реалізації продукції (робіт, послуг), у разі якщо вони є основною заробітною платою.

3. Гонорар штатним працівникам редакцій газет, журналів, інших засобів масової інформації, видавництв, установ мистецтва й (або) оплата їх праці, що нараховується за ставками (розцінками) авторської (постановочної) винагороди, нарахованої на цьому підприємстві.

4. Оплата при переведенні працівника на нижчеоплачувану роботу у випадках і розмірах, передбачених чинним законодавством, а також при невиконанні норм виробітку та виготовленні продукції, що виявилася браком, не з вини працівника.

5. Оплата роботи висококваліфікованих працівників, залучених для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

6. Оплата праці за час перебування у відрядженні (не включає відшкодування витрат у зв'язку з відрядженням: добових, вартості проїзду, витрат на наймання житлового приміщення).

7. Вартість продукції, виданої працівникам при натуральній формі оплати праці.

8. Оплата праці (в т.ч. гонорари) працівників, які не перебувають у штаті підприємства (за умови, що розрахунки проводяться підприємством безпосередньо з працівниками), за виконання робіт:

- згідно з договорами цивільно-правового характеру, включаючи договір підряду (за винятком фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності);

- згідно з обов'язками особам, які є членами спостережної ради або ревізійної комісії акціонерного товариства;

- згідно з договорами між підприємствами про надання робочої сили (безробітним за виконання громадських робіт, учням та студентам, які проходять виробничу практику на підприємстві чи залучені на тимчасову роботу на період канікул).

Фонд додаткової заробітної плати включає доплати, надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

До складу фонду додаткової заробітної плати входять:

1. Надбавки та доплати до тарифних ставок (окладів, посадових окладів) у розмірах, передбачених чинним законодавством, за:

- суміщення професій (посад);
- розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт;
- виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника;
- роботу у важких і шкідливих й особливо важких і особливо шкідливих умовах праці;
- інтенсивність праці;
- роботу в нічний час;
- керівництво бригадою;
- високу професійну майстерність;
- класність водіям (машиністам) транспортних засобів;
- високі досягнення в праці, в тому числі державним службовцям;
- виконання особливо важливої роботи на певний термін;
- знання та використання в роботі іноземної мови;
- допуск до державної таємниці;
- дипломатичні ранги, персональні звання службових осіб, ранги державних службовців, кваліфікаційні класи суддів;
- науковий ступінь;

– нормативний час пересування у шахті (руднику) від стовбура до місця роботи і назад працівникам, постійно зайнятим на підземних роботах;
– роботу на територіях радіоактивного забруднення;
– інші надбавки та доплати, передбачені чинним законодавством, включаючи доплату до розміру мінімальної заробітної плати.

2. Премії та винагороди, у тому числі за вислугу років, що мають систематичний характер, незалежно від джерел фінансування (крім сум, указаних у пп.2.3.2 Інструкції зі статистики заробітної плати).

3. Відсоткові або комісійні винагороди, виплачені додатково до тарифної ставки (окладу, посадового окладу).

4. Оплата роботи в надурочний час і у святкові й неробочі дні в розмірах та за розцінками, встановленими чинним законодавством.

5. Оплата працівникам днів відпочинку, що надаються їм у зв'язку з роботою понад нормальну тривалість робочого часу при вахтовому методі організації праці, при підсумованому обліку робочого часу і в інших випадках, передбачених законодавством.

6. Суми, виплачені (при виконанні робіт вахтовим методом) у розмірі тарифної ставки (окладу, посадового окладу) за дні перебування в дорозі до місцезнаходження підприємства (пункту збору) – місця роботи і назад, передбачені графіком роботи на вахті, а також за дні затримки працівників у дорозі через метеорологічні умови та з вини транспортних підприємств.

7. Суми виплат, пов'язаних з індексацією заробітної плати працівників.

8. Суми компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати.

9. Вартість безоплатно наданих окремим категоріям працівників відповідно до законодавства житла, вугілля, комунальних послуг, послуг зв'язку та суми коштів на відшкодування їхньої оплати.

10. Витрати, пов'язані з наданням безкоштовного проїзду працівникам залізничного, авіаційного, морського, річкового, автомобільного транспорту та міського електротранспорту.

11. Вартість безкоштовно наданого працівникам форменого одягу, обмундирування, що може використовуватися поза робочим місцем та

залишається в особистому постійному користуванні, або сума знижки у разі продажу форменого одягу за зниженими цінами.

12. Оплата за невідпрацьований час:

– оплата, а також суми грошових компенсацій у разі невикористання щорічних (основної та додаткових) відпусток та додаткових відпусток працівникам, які мають дітей, у розмірах, передбачених законодавством;

– оплата додаткових відпусток (понад тривалість, передбачену законодавством), наданих відповідно до колективного договору;

– оплата додаткових відпусток у зв'язку з навчанням та творчих;

– оплата додаткових відпусток, що надаються відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (796-12);

– суми заробітної плати, що зберігаються за основним місцем роботи працівників, за час їхнього навчання з відривом від виробництва в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;

– суми, нараховані особам, які проходять навчання (підготовку) для роботи на щойно введених у дію підприємствах за рахунок коштів, передбачених у загальних кошторисах будівництва;

– оплата спеціальної перерви в роботі у випадках, передбачених законодавством, оплата пільгового часу неповнолітнім;

– оплата працівникам, які залучаються до виконання державних або громадських обов'язків, якщо вони виконуються в робочий час;

– оплата працівникам-донорам днів обстеження, здавання крові та відпочинку, що надаються після кожного дня здавання крові, або днів, приєднаних за бажанням працівника до щорічної відпустки;

– оплата, що зберігається за працівником, який підлягає медичному огляду, за основним місцем роботи за час перебування в медичному закладі на обстеженні;

– оплата простоїв не з вини працівника.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати включають винагороди та премії, що мають одноразовий характер, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного

законодавства або які провадяться понад установлені зазначеними актами норми. До них належать:

1. Нарахування за невідпрацьований час, не передбачені чинним законодавством, зокрема працівникам, які вимушено працювали скорочений робочий час та перебували у відпустках з ініціативи адміністрації (крім допомоги по частковому безробіттю), брали участь у страйках.

2. Винагороди та заохочення, що здійснюються раз на рік або мають одноразовий характер. Зокрема:

– винагороди за підсумками роботи за рік, щорічні винагороди за вислугу років (стаж роботи);

– премії, що виплачуються в установленому порядку за спеціальними системами преміювання, виплачені відповідно до рішень уряду;

– премії за сприяння винахідництву та раціоналізації, створення, освоєння й впровадження нової техніки і технології, введення в дію в строк і достроково виробничих потужностей й об'єктів будівництва, своєчасну поставку продукції на експорт та інші;

– премії за виконання важливих та особливо важливих завдань;

– одноразові заохочення, не пов'язані з конкретними результатами праці (наприклад, до ювілейних та пам'ятних дат, як у грошовій, так і натуральній формі);

– грошова винагорода державним службовцям за сумлінну безперервну працю в органах державної влади, зразкове виконання трудових обов'язків;

– вартість безкоштовно наданих працівникам акцій;

– кошти, спрямовані на викуп майна працівниками з моменту їхньої персоніфікації, а також суми вартості майна, яке розподіляється між членами колективу в разі ліквідації (реорганізації, перепрофілювання) підприємства (крім випадків розподілу майна між засновниками підприємства).

3. Матеріальна допомога, що має систематичний характер, надана всім або більшості працівників (на оздоровлення, у зв'язку з екологічним станом, крім сум, указаних у п.3.31 Інструкції зі статистики заробітної плати).

4. Виплати соціального характеру в грошовій і натуральній формі:

– витрати в розмірі страхових внесків підприємств (крім випадків, зазначених у п. 3.5) на користь працівників, пов'язаних з добровільним страхуванням (особистим, страхуванням майна). Указані суми включаються до фонду оплати праці в тому місяці, коли провадяться перерахунки страховій компанії;

– оплата або дотації на харчування працівників, у тому числі в їдальнях, буфетах, профілакторіях;

– оплата за утримання дітей працівників у дошкільних закладах;

– вартість путівок працівникам та членам їхніх сімей на лікування та відпочинок, екскурсії або суми компенсацій, видані замість путівок за рахунок коштів підприємства (крім випадків, указаних у п.3.2);

– вартість проїзних квитків, які персонально розподіляються між працівниками, та відшкодування працівникам вартості проїзду транспортом загального користування;

– інші виплати, що мають індивідуальний характер (оплата квартири та найманого житла, гуртожитків, товарів, продуктових замовлень, абонементів у групи здоров'я, передплати на газети та журнали, протезування, суми компенсації вартості виданого працівникам палива у випадках, не передбачених чинним законодавством) [7].

2.4. ВИХІДНІ ДАНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПОЯСНЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Приклад 1.

Особа працювала на підприємстві з 2009 року та була звільнена 15 червня 2016 року. Зареєструвалася в центрі зайнятості як безробітна 18 липня 2016 року. Визначте розрахунковий період для обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття.

Розв'язання

Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід) (далі – розрахунковий період) для розрахунку виплат за

страхуванням на випадок безробіття є 12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку (реєстрації особи в державній службі зайнятості як безробітної), а саме з липня 2015 року по червень 2016 року.

Приклад 2.

Особа зареєструвалась в центрі зайнятості як безробітна 18 квітня 2016 року. За попередні роки особа працювала на декількох підприємствах:

з 25.10.2014 по 13.01.2015;

з 13.03.2015 по 16.07.2015;

з 03.08.2015 по 14.04.2016.

З 13.04.2015 по 24.04.2015 перебувала на лікарняному.

Яким чином визначити середньоденну заробітну плату для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття? Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу).

Розв'язання

Середньоденна заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (травень 2015 року – березень 2016 року) заробітної плати, на яку нарахований (та з якої згідно із законодавством сплачений) єдиний внесок на кількість календарних днів (к. д.) зайнятості у розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, а саме:

квітень 2015 року (30 - 12=18 к.д.);

травень 2015 року (31 к.д.);

червень 2015 року (30 к.д.);

липень 2015 року (16 к.д.);

серпень 2015 року (31 - 3=29 к.д.);

вересень 2015 року 30 к.д.;

жовтень 2015 року 31 к.д.;

листопад 2015 року 30 к.д.;

грудень 2015 року 31 к.д.;

січень 2016 року 31 к.д.;
лютий 2016 року 29 к.д.;
березень 2016 року 31 к.д.

Приклад 3.

Особа зареєструвалась в центрі зайнятості як безробітна 12 серпня 2015 року. Термін роботи на декількох роботах наведено нижче.

з 08.01.2014 по 05.09.2014;

з 25.10.2014 по 13.01.2015;

з 13.03.2015 по 16.07.2015.

З 13.04.2015 по 24.04.2015 перебувала на лікарняному.

Яким чином визначити середньоденну заробітну плату для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття? Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу).

Розв'язання

Середньоденна заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (серпень 2014 року – липень 2015 року) заробітної плати, на яку нарахований (та з якої згідно із законодавством сплачений) єдиний внесок на кількість календарних днів зайнятості в розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, а саме: серпень 2014 року (31 к.д.), вересень 2014 року (5 к.д.), жовтень 2014 року (7 к.д.), листопад 2014 року (30 к.д.), грудень 2014 року (31 к.д.), січень 2015 року (13 к.д.), березень 2015 року (19 к.д.), квітень 2015 року (18 к.д.), травень 2015 року (31 к.д.), червень 2014 року (30 к.д.), липень 2015 року (16 к.д.)

Приклад 4.

Застрахована особа захворіла 26 квітня 2016 року. Назвіть місяці розрахункового періоду для розрахунку виплат для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та призначення допомоги по вагітності та пологах.

Розв'язання

Розрахунковим періодом для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності є період з 01 квітня 2015 року по 31 березня 2016 року включно.

Приклад 5.

Застрахована особа прийнята на роботу 01 квітня 2016 року. Страховий випадок (тимчасова непрацездатність) настав 22 квітня 2016 року. Яким чином визначити розрахунковий період для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності?

Розв'язання

Розрахунковим періодом для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності є період з 01 по 21 квітня 2016 року включно.

Приклад 6.

У застрахованої особи, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, в липні 2015 року виникає право на відпустку по вагітності та пологах. Страховий стаж застрахованої особи у розрахунковому періоді відповідно до чинного законодавства складає більше шести місяців. Посадовий оклад на момент настання страхового випадку становить 4000 гривень. Розрахуйте розмір середньої заробітної плати для нарахування допомоги по вагітності та пологах.

Розв'язання

Середня заробітна плата для нарахування допомоги по вагітності та пологах розраховується так: $4000 \text{ грн} : 30,44 = 131,41 \text{ грн}$.

Приклад 7.

Листок непрацевдатності по вагітності та пологах виданий з 04 вересня 2015 року по 07 січня 2016 року. За наведеними в таблиці даними визначте середню заробітну плату для призначення допомоги по вагітності та пологах.

Розв'язання

Місяці розрахункового періоду	Кількість к. д., що беруться до розрахунку	Нарахована заробітна плата, грн	Заробітна плата (з. п.), що включається до розрахунку середньо-денної з. п., грн	Розмір середньоденної з. п. відповідно до вимог п. 3 Порядку №1266
Вересень 2014	30	22700,00	20706,00*	
Жовтень 2014	31	22700,00	20706,00*	
Листопад 2014	30	22700,00	20706,00*	
Грудень 2014	31	26500,00	20706,00*	
Січень 2015	31	22700,00	20706,00*	
Лютий 2015	28	22700,00	20706,00*	
Березень 2015	31	22700,00	20706,00*	
Квітень 2015	30	22700,00	20706,00*	
Травень 2015	31	22700, 00	20706,00*	
Червень 2015	30	22700,00	20706,00*	
Липень 2015	31	22700, 00	20706,00*	
Серпень 2015	31	22700, 00	20706,00*	
Усього	365	276200, 00	248472,00	680,75

* – розмір максимальної величини бази нарахування єдиного внеску

З урахуванням вимог п. 4 Порядку № 1266 середня заробітна плата буде становити: $20706,00 \text{ грн} / 30,44 = 680,22 \text{ грн}$.

Приклад 8.

Застрахована особа була прийнята на роботу 3 червня 2015 року, а 10 жовтня 2015 року в неї настало право на відпустку по вагітності та пологах. Страховий стаж застрахованої особи у дванадцятимісячному періоді перед настанням страхового випадку складає 4 місяці. Визначити середню заробітну плату для призначення допомоги по вагітності та пологах.

Розв'язання:

Оскільки це перше місце роботи застрахованої особи, тому середня заробітна плата підлягає обмеженню відповідно до пункту 29 Порядку 1266.

(П. 29. Якщо протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування застрахована особа має страховий стаж менше шести місяців, середня заробітна плата визначається для розрахунку: допомоги по вагітності та пологах – виходячи з нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, але в розрахунку на місяць не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати та не менше за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом у місяці настання страхового випадку).

Розмір мінімальної заробітної плати на момент настання страхового випадку складає 1378 грн. Обчислюємо середню заробітну плату:

Місяці розрахункового періоду	Кількість календарних днів	Заробітна плата (з. п.), з якої сплачено єдиний внесок, грн	Середня з. п., обчислена з фактичної з. п., грн	Середня з. п., обчислена з розміру мінімальної з. п., (1378/30,44 – 2756/30,44)
Липень	31	3600		
Серпень	31	3600		
Вересень	30	3600		
Усього	92	10800	117,39	45,27 – 90,54

Оскільки середня заробітна плата, обчислена з фактичної заробітної плати, є вищою за розмір двократного розміру мінімальної заробітної плати, допомога по вагітності та пологах розраховується виходячи із середньої заробітної плати, обчисленої з двократного розміру мінімальної заробітної плати, тобто 90,54 грн.

Приклад 9.

Застрахована особа працює за основним місцем роботи та за сумісництвом. На роботу за сумісництвом застрахована особа прийнята 05 травня 2015 року. 05 вересня 2015 року застрахована особа захворіла. Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу) для оплати перших п'яти днів

тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Розв'язання

Розрахунковий період для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності визначаємо за кожним місцем роботи окремо. Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску становить 20706 грн.

За основним місцем роботи

Місяці розрахункового періоду за основним місцем роботи	Кількість календарних днів	Заробітна плата, з якої сплачено єдиний внесок, грн	Заробітна плата, яка враховується при обчисленні середньої з. п., грн
Вересень 2014	30	15400	15400
Жовтень 2014	31	15400	15400
Листопад 2014	30	15400	15400
Грудень 2014	31	15400	15400
Січень 2015	31	15400	15400
Лютий 2015	28	15400	15400
Березень 2015	31	15400	15400
Квітень 2015	30	15400	15400
Травень 2015	31	15400	15400
Червень 2015	30	15400	15400
Липень 2015	31	15400	15400
Серпень 2015	31	15400	15400
Усього	365	184800	184800
<i>За сумісництвом</i>			
Місяці розрахункового періоду за сумісництвом	Кількість календарних днів	Заробітна плата, з якої сплачено єдиний внесок, грн	Заробітна плата, яка враховується при обчисленні середньої з. п., грн
Червень 2015	30	7800	5306
Липень 2015	31	7800	5306
Серпень 2015	31	7800	5306
Усього 2015	92	23400	15918

Приклад 10.

До центру зайнятості з метою реєстрації як безробітної 17 червня 2015 року звернулася внутрішньо переміщена особа, яка має всі необхідні документи для надання статусу безробітного. На останньому місці роботи, що знаходиться на тимчасово окупованій території України, особа перебувала в трудових відносинах з 11.07.2011 по 29.05.2015. За даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування відсутня інформація про сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за період з лютого 2015 року по травень 2015 року включно.

Розв'язання

Період зайнятості на тимчасово окупованій території України чи в районах проведення антитерористичної операції, що за даними Державного реєстру не підтверджується сплатою єдиного внеску (у разі реєстрації особи в центрі зайнятості протягом місяця) є поважною причиною перерви страхового стажу відповідно до частини 1 статті 22 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (Закон № 1533). Розмір допомоги по безробіттю в цьому випадку визначається за 12 календарних місяців, що передують початку цієї перерви (тобто з лютого 2014 року по січень 2015 року), за які за даними Державного реєстру є дані про нарахований та сплачений єдиний внесок.

Приклад 11.

Особа зареєструвалася в центрі зайнятості як безробітна 22 червня 2016 року. В трудових відносинах перебувала з 06 липня 2013 року по 12 травня 2016 року. За даними Державного реєстру в серпні 2015 року зазначена позначка «без збереження заробітної плати», а кількість днів відсутня.

Яким чином визначити середньоденну заробітну плату для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття? Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу). Хто і в який термін повинен надати дані про

кількість днів невідпрацьованих у серпні 2015 року (зазначена позначка «без збереження заробітної плати»)?

Розв'язання

Середньоденна заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (червень 2015 року – травень 2016 року) заробітної плати, на яку нарахований (та з якої сплачений) єдиний внесок на кількість календарних днів зайнятості в розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин. У разі відсутності в Державному реєстрі всіх необхідних даних для обчислення середньої заробітної плати, а саме кількості календарних днів відпустки без збереження заробітної плати, то такі дані за січень 2015 року надаються роботодавцем протягом п'яти робочих днів за зверненням органу Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття або застрахованої особи за формою згідно з додатком до Порядку 1266.

Приклад 12.

Особа зареєструвалася в центрі зайнятості 17 липня 2016 року. За останні 12 календарних місяців, що передують місяцю реєстрації в центрі зайнятості, перебувала в трудових відносинах з 15 грудня 2015 року по 13 травня 2016 року та отримувала дохід 3000 грн на місяць. Сума сплачених страхових внесків за даними Державного реєстру за грудень 2015 року та травень 2016 року є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Яким чином визначити середньоденну заробітну плату для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття? Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу).

Розв'язання

Оскільки сума сплачених страхових внесків за даними Державного реєстру за грудень 2015 року та травень 2016 року є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок, тому відповідно до частини третьої статті 21 Закону № 1533 ці місяці зараховуються як повні місяці страхового стажу.

У такому випадку (страховий стаж особи становить за даними Державного реєстру не менше ніж 6 місяців), розмір допомоги по безробіттю визначається у відсотках до середньоденної заробітної плати (доходу), визначеної відповідно до Порядку. Середньоденна заробітна плата обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (липень 2015 року – червень 2016 року) заробітної плати, на яку нарахований та згідно із законодавством сплачений єдиний внесок, на кількість календарних днів (к. д.) зайнятості у розрахунковому періоді, а саме: грудень 2015 року (17 к. д.), січень 2016 року (31 к. д.), лютий 2016 року (29 к. д.), березень 2016 року (31 к. д.), квітень 2016 року (30 к. д.), травень 2016 року (13 к. д.).

Приклад 13.

Особа працювала на останньому місці роботи з 2009 року. Останні три роки по 04 червня 2016 року включно перебувала у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, після закінчення якої вийшла на роботу та була звільнена 24 червня 2016 року. Зареєструвалась в центрі зайнятості як безробітна 04 липня 2016 року.

Яким чином визначити середньоденну заробітну плату для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття? Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу).

Розв'язання

За даними Державного реєстру в розрахунковому періоді (липень 2015 року – червень 2016 року) у червні 2016 року особа працювала і отримала дохід.

Середньоденна заробітна плата у такому випадку обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період заробітної плати, на яку нарахований та згідно з законодавством сплачений єдиний внесок, на кількість календарних днів зайнятості в розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин (тобто фактична кількість календарних днів зайнятості у розрахунковому

періоді згідно з даними Державного реєстру за винятком днів перебування у відпустці по догляду за дитиною до 3-х років) – 19 днів.

Приклад 14.

Жінка перебувала у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х років до 09 березня 2016 року. 10 березня 2016 року стала до роботи та звільнилась 30 червня 2016 року. Під час відпустки по догляду за дитиною надавала послуги за цивільно-правовим договором з 5 січня 2016 року по 26 січня 2016 року та з 1 лютого 2016 року по 28 лютого 2016 року. Зареєструвалась як безробітна 07 липня 2016 року.

Яким чином визначити середньоденну заробітну плату для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття? Визначте кількість відпрацьованих календарних днів для розрахунку середньоденної заробітної плати (доходу).

Розв'язання

Розрахунковим періодом є період з липня 2015 року по червень 2016 року. Місяці розрахункового періоду (з першого до першого числа), в яких застрахована особа не працювала з поважних причин, виключаються з розрахункового періоду та дохід, отриманий у цих місяцях, у розрахунок середньоденної заробітної плати не включається. Середньоденна заробітна плата обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період заробітної плати, на яку нарахований та з якої сплачений єдиний внесок, на кількість календарних днів зайнятості в розрахунковому періоді, а саме: березень 2016 року (22 к. д.), квітень 2016 року (30 к. д.), травень 2016 року (31 к. д.), червень 2016 року. (30 к. д.).

Приклад 15.

Особі, яка потерпіла на виробництві, медико-соціально експертною комісією (МСЕК) встановлено 25 відсотків стійкої втрати професійної працездатності з 23 лютого 2016 року у зв'язку з нещасним випадком на виробництві, який стався 17 грудня 2013 року.

Перед настанням страхового випадку в розрахунковому періоді (грудень 2012 року – листопад 2013 року) зазначена особа в грудні

2012 року повний місяць знаходилась на лікарняному, в лютому 2013 року частину місяця знаходилась на лікарняному та іншу частину місяця – у відпустці без збереження заробітної плати, у березні 2013 року повний місяць знаходилась у відпустці без збереження заробітної плати, також відпрацювала неповні календарні місяці з поважних причин:

у червні – 4 календарних дні, заробітна плата – 566,67 грн;

у вересні – 11 календарних днів, заробітна плата – 1558,33 грн;

у жовтні – 3 календарних дні, заробітна плата – 411,29 грн.

Розв'язання

Розрахунок: у червні – 566,67 грн (4250 грн / 30 днів x 4 дні);

у вересні – 1558,33 грн (4250 грн / 30 днів x 11 днів);

у жовтні – 411,29 грн (4250 грн / 31 день x 3 дні).

Середня заробітна плата в галузях економіки у 2012 – 2013 роках приведена до фактично відпрацьованих календарних днів (наприклад, за 4 дні червня 2013 року – 450,69 грн (3380,17 грн / 30 x 4).

Обчислення середньомісячного заробітку для призначення щомісячної страхової виплати за страхуванням від нещасних випадків розраховується за формулою

$$З = З(н) \times С / М,$$

де З – середньомісячна заробітна плата застрахованої особи, грн;

З(н) – 3700 грн (середньомісячна заробітна плата найманих працівників, зайнятих в економіці України, за 2015 рік (умовно);

С – 11,7192 (сума коефіцієнтів заробітної плати застрахованої особи за кожний місяць розрахункового періоду);

М – 9 (кількість календарних місяців у розрахунковому періоді, 3 місяці виключено з розрахункового періоду як не відпрацьовані з поважних причин).

Розрахунок середньої заробітної плати

Місяці розрахункового періоду	Фактично відпрацьовано календарних днів	З. п. потерпілого у розрахунковому періоді, з якої сплачено єдиний внесок, грн	Середня з. п. працівників, зайнятих у галузях економіки України у 2012 – 2013 рр., грн	Середня з. п., працівників, зайнятих у галузях економіки у 2012 – 2013 рр., приведена до фактично відпрацьованого часу потерпілого, грн	Коефіцієнт заробітної плати (гр. 3 / гр. 5)
1	2	3	4	5	6
Грудень 2012	З 1-го до 1-го числа тимчасова непрацездатність	0	3376,75		0
Січень 2013	31	4250	3000,03	3000,03	1,4167
Лютий 2013	7 днів без збереження заробітної плати, 21 день тимчасова непрацездатність	0	3043,70		0
Бреzeńь 2013	31 (з 1-го до 1-го числа відпустки без збереження з. п.)	0	3212,32	0	0
Квітень 2013	30	4250	3232,58	3232,58	1,3148
Травень 2013	31	4250	3252,94	3252,94	1,3065
Червень 2013	4	566,67	3380,17	450,69	1,2573
Липень 2013	31	4250	3429,36	3429,36	1,2393
Серпень 2013	31	4250	3303,98	3303,98	1,2863
Вересень 201	11	1558,33	3261,25	1195,79	1,3032
Жовтень 2013	3	411,29	3282,54	317,67	1,2947
Листопад 2013	30	4250	3268,19	3268,19	1,3004
	202				11,7192

Отже, $Z = 4817,83$ грн (3700 грн \times ($11,7192 / 9$))

При 25 відсотках втрати професійної працездатності сума щомісячної страхової виплати становитиме 1204,47 грн [6].

ВИХІДНІ ДАНІ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Задача 1

Застрахована особа працювала за основним місцем роботи та за сумісництвом. У місяці (М) 20__ р. вона захворіла. Застрахована особа надала за місцем роботи за сумісництвом копію листка непрацездатності та дані про заробітну плату за основним місцем роботи (Z_o), з якої сплачено страхові внески і яку взято при обчисленні середньої заробітної плати для призначення виплат. Нарахована заробітна плата за сумісництвом – (Z_c). Обчисліть середньоденну заробітну плату (дохід) за основним місцем роботи за сумісництвом для визначення розміру допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Таблиця 1

Вихідні дані

Найменування показника	Варіант задачі (порядковий номер у списку групи)											
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20	21 22	23 24
М (місяць, у якому робітник був відсутній)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Z_o , грн	14600	15350	16790	17000	8200	9850	10700	12600	13490	1000	16000	1800
Z_c , грн	6340	6400	7200	7200	7200	7200	7200	7200	7200	7200	7200	7200
Найменування відпрацьованого місяця	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

Задача 2

Особа із загальним виробничим стажем Т (років) працювала за основним місцем роботи та за сумісництвом. Обчислити середню заробітну плату для розрахунку допомоги по безробіттю в разі звільнення у місяці (М) 20__ р. Щомісячно працівник отримував заробітну плату за основним місцем роботи в розмірі Z_o (грн) і за сумісництвом – у розмірі Z_c (грн).

Таблиця 2

Вихідні дані

Найменування показника	Варіант задачі (порядковий номер у списку групи)											
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20	21 22	23 24
Стаж роботи Т, років	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2
М (місяць звільнення)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
З _о , грн	14600	5350	6790	7000	8200	9850	10700	12600	3490	8000	10000	12100
З _с , грн	340	400	–	250	240	–	450	500	280	–	–	–
Найменування відпрацьованого місяця	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

Задача 3

Застрахована особа була відсутня на роботі через тимчасову непрацездатність у М (місяці) 20__ року. За даними, наведеними у таблиці 3, розрахувати середньоденну заробітну плату для визначення розміру допомоги з тимчасової втрати працездатності. Щомісячно працівник отримував заробітну плату в розмірі З_о (грн).

Таблиця 3

Вихідні дані

Найменування показника	Варіант задачі (порядковий номер у списку групи)											
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20	21 22	23 24
М (місяць, у якому робітник був відсутній)	Січ. 3 – 5	Січ. 3 – 10	Січ. 5 – 10	Лют. 1 – 7	Лют. 8 – 13	Лют. 10 – 17	Лют. 13 – 21	Бер. 1 – 5	Бер. 9 – 12	Бер. 13 – 20	Бер. 27 – 30	Квіт. 3 – 13
З _о , грн	3600	3600	3600	3600	3650	3650	3650	3650	3650	3750	3750	3750
Найменування відпрацьованого місяця	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

Задача 4

Потерпілий на виробництві звернувся до робочого органу виконавчої дирекції Фонду для призначення страхових виплат у зв'язку з професійним захворюванням у місяці _____ (П). У місяці _____ р. (Х) потерпілий звільнився з роботи, з якою пов'язане професійне захворювання. Розрахуйте середньомісячну заробітну плату для призначення страхових виплат за страхуванням від нещасних випадків.

Таблиця 4

Вихідні дані

Найменування показника	Варіант задачі (порядковий номер у списку групи)											
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20	21 22	23 24
П (місяць, звернення)	2016 січ.	2016 лют.	2016 бер.	2016 квіт.	2016 трав.	2016 черв.	2016 лип.	206 серп.	2016 вер.	2016 жов.	2016 бер.	2016 лют.
З _о , грн	2600	2350	2790	2000	2620	2850	2700	2600	2490	1800	1900	2112
Х – звільнився з роботи	2014 р. вер.	2013р. лист.	2014 р. вер.	2013 р. жовт.	2012 р. вер.	2014 р. жовт.	2013 р. вер.	1212 р. серп.	204 р. лист.	2013 р. вер.	2012 р. лип.	2013 р. груд.
Найменування відпрацьованого місяця	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

2.5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яким документом визначено право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках?

- а) Концепція соціального забезпечення населення України;
- б) Європейський кодекс соціального забезпечення;
- в) ЗУ «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»;
- г) Конституція України.

2. У 2016 році в Україні не здійснюються такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

а) на випадок безробіття; у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;

б) недержавне пенсійне страхування;

в) від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;

г) медичне страхування.

3. У 2001р. в Україні запроваджено такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

а) на випадок безробіття;

б) у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням;

в) від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

г) усі відповіді правильні.

4. Основним джерелом формування коштів яких фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування не визначено страхові внески застрахованих осіб?

а) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України;

б) Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;

в) Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

г) усіх існуючих фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

5. Страхові внески – це:

а) форма резервування заробітної плати, яка забезпечує матеріальні виплати та надання соціальних послуг працівникам у разі настання страхового випадку;

б) утримання і нарахування на заробітну плату працюючим громадянам;

в) кошти, що надходять від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

г) акумульовані страхові кошти, суми від фінансових санкцій та інші надходження.

6. Якщо протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування застрахована особа має страховий стаж менше шести місяців, середня заробітна плата визначається для розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності, оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця, – виходячи з:

а) розміру нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески за відпрацьовані місяці;

б) нарахованої заробітної плати, але в розрахунку на місяць не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати;

в) розрахунку на місяць не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати та не менше за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом у місяці настання страхового випадку;

г) нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, але в розрахунку на місяць не вище за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом у місяці настання страхового випадку.

7. У якому регіоні України вперше почало діяти товариство взаємного страхування фабрикантів та ремісників від нещасних випадків?

а) східному;

б) західному;

в) північному;

г) південному.

8. Яка категорія робітників в Україні, починаючи із 1924 року, була охоплена пенсійним забезпеченням по старості?

а) викладачі;

б) моряки;

в) військовослужбовці;

г) промисловці.

9. Пенсійна система якої країни є найстарішою?

а) Італії;

б) Англії;

в) Франції;

г) України.

10. Який вид соціального страхування вперше було запроваджено в Росії?

а) на випадок хвороби;

б) при народженні дитини;

в) від нещасних випадків на виробництві;

г) від безробіття.

11. У якій країні вперше було застосовано термін «соціальне забезпечення»?

а) у Росії;

б) в Англії;

в) у Франції;

г) в Італії.

12. Запровадження єдиного внеску у 2011 р. дозволило досягти:

а) збільшення надходжень до фондів соціального страхування;

б) спрощення взаємодії платників з фондами;

в) зменшення кількості перевірок та форм звітності;

г) усі відповіді правильні.

13. У якому році було прийнято Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»?

а) у 1991 р.;

б) у 1998 р.;

в) у 1995 р.;

г) у 2000 р.

14. У разі, коли застрахована особа частину місяця в розрахунковому періоді не працювала з поважних причин (тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку й шестирічного віку за медичним висновком), для обчислення середньої заробітної плати заохочувальні та компенсаційні виплати, які мають разовий характер, і

виплати, що не передбачені актами законодавства або що провадяться понад установлені зазначеними актами норми, в такому місяці:

- а) не враховуються;*
- б) враховуються пропорційно відпрацьованому часу;*
- в) враховуються, якщо стаж роботи більше 10 років;*
- г) немає правильної відповіді.*

15. Якщо в розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку застрахована особа не мала заробітку з поважних причин, середня заробітна плата для розрахунку страхових виплат та оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця визначається:

- а) виходячи з місячної тарифної ставки, встановленої працівникові на момент настання страхового випадку;*
- б) виходячи із суми оподаткованого доходу (прибутку), з якого сплачувалися страхові внески по Україні;*
- в) не менше середньомісячної заробітної плати штатного працівника зайнятого в економіці України за попередній рік;*
- г) у розмірі мінімальної заробітної плати.*

16. У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах менше ніж календарний місяць за останнім основним місцем роботи, розрахунковий період для обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах визначається:

- а) за фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку;*
- б) 12 календарних місяців підряд (з першого до першого числа), що передують місяцю, в якому настав страховий випадок;*
- в) 6 календарних місяців поспіль до місяця, в котрому припинено дію трудового договору;*
- г) немає правильної відповіді.*

17. Для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та інших осіб, які отримують грошове забезпечення, календарні дні тимчасової непрацездатності й відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами з розрахункового періоду:

- а) не враховуються;*
- б) не виключаються;*
- в) виключаються з розрахункового періоду;*
- г) немає правильної відповіді.*

18. Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) не може перевищувати максимальну величину бази нарахування єдиного внеску з розрахунку на один календарний день, яка обчислюється:

- а) шляхом ділення двадцяти п'яти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 30,44;*
- б) шляхом ділення встановленого її розміру в останньому місяці розрахункового періоду на середньомісячну кількість календарних днів;*
- в) шляхом ділення сімнадцяти мінімальних зарплат на середньомісячну кількість календарних днів (30, 44).*
- г) немає правильної відповіді.*

19. У разі коли на дату встановлення медико-соціальною експертною комісією ступеня втрати застрахованою особою професійної працездатності або коли з дня смерті потерпілого до настання права на страхові виплати минуло більше року з дня настання страхового випадку, середня заробітна плата обчислюється виходячи з розміру заробітної плати застрахованої особи:

- а) на дату встановлення медико-соціальною експертною комісією ступеня втрати застрахованою особою професійної працездатності;*
- б) на дату звернення застрахованої особи;*
- в) перед настанням нещасного випадку на виробництві або перед звільненням з роботи (переходом на іншу роботу), з якою пов'язане професійне захворювання;*
- г) немає правильної відповіді.*

20. Відомості про середню заробітну плату працівників, зайнятих в економіці України, за роками та місяцями відповідного року доводяться до відома робочих органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування:

- а) органами Держстату;*
- б) Міністерством соціальної політики;*
- в) виконавчою дирекцією зазначеного Фонду;*

г) немає правильної відповіді.

21. Особа працювала на підприємстві з 2009 року та була звільнена 21 червня 2016 року. Зареєструвалася в центрі зайнятості як безробітна 04 липня 2016 року. Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід) для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття є:

а) 12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку;

б) 12 календарних місяців, що передують місяцю реєстрації особи в державній службі зайнятості як безробітної у результаті настання страхового випадку;

в) з 21 липня 2015 року по 21 червня 2016 року;

г) немає правильної відповіді.

22. Застрахована особа захворіла 22 квітня 2016 року. Розрахунковим періодом для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності є період:

а) з 21 квітня 2015 року по 21 квітня 2016 року включно;

б) з 01 квітня 2015 року по 31 березня 2016 року включно;

в) з 01 квітня 2015 року по 01 квітня 2016 року;

г) немає правильної відповіді.

23. Застрахована особа прийнята на роботу 11 червня 2016 року. Страховий випадок (тимчасова непрацездатність) настав 26 червня 2016 року. Розрахунковим періодом для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства та для нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності є:

а) період з 11 по 25 червня 2016 року включно;

б) розрахунковий період, що передував звільненню з попереднього місяця роботи;

в) розрахунковий період, що передував попередньому ушкодженню здоров'я;

г) немає правильної відповіді.

24. Середня заробітна плата для розрахунку допомоги по вагітності та пологах і допомоги по тимчасовій непрацездатності, оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця обчислюється роботодавцями на підставі:

а) даних реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;

б) даних робочих органів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

в) відомостей, що включаються до звіту про суми нарахованої заробітної плати застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що подаються до ДФС;

г) немає правильної відповіді.

2.6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.

2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 № 928-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/928-19>.

3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

5. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ від 26 вересня 2001 № 1266

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-п>.

6. Приклади обчислення середньої заробітної плати (доходу) за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buh24.com.ua/prikladi-obchislennya-serednoyi-zarobitnoyi-plati-dohodu-za-vidami-zagalnoobov-yazkovogo-derzhavnogo-sotsialnogo-strahuvannya/>

7. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Держкомстату України від 13.01.2004 № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>

8. Про затвердження переліку видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова від 22 грудня 2010 р. № 1170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1170-2010-п>

9. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

10. Лист Пенсійного фонду України від 04.02.2016 р. № 3647/05-02 «Щодо нарахування ЄСВ у 2016 році та надання звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua/?p=4800>.

ТЕМА 3. СТРАХУВАННЯ ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

3.1. Загальні положення страхування тимчасової втрати працездатності.

3.2. Визначення розміру допомоги на період тимчасової втрати працездатності.

3.3. Умови надання і тривалість виплати допомоги по вагітності та пологах.

3.4. Допомога на поховання.

3.5. Призначення матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

3.6. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.

3.7. Тестові завдання.

3.8. Рекомендована література.

Мета: закріплення та поглиблення знань матеріалу зі страхування тимчасової втрати працездатності; засвоєння методики розрахунку допомоги на період тимчасової втрати працездатності, допомоги по вагітності й пологах; механізму виплати допомоги на період тимчасової втрати працездатності.

Ключові терміни та поняття: загальнообов'язкове державне соціальне страхування; суб'єкти, об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування; страхові випадки; матеріальне забезпечення, соціальні послуги; документи і порядок призначення виплат за ЗДСС з ТВП.

3.1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАХУВАННЯ ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає *матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної,*

часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (далі – роботодавець), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі й страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники і страховики.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Коло осіб, які можуть бути застрахованими за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, визначається Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими законами, прийнятими відповідно до них.

Страхувальниками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є роботодавці та застраховані особи, якщо інше не передбачено законами України.

Страховиком за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності є цільовий страховий фонд із соціального страхування України.

Страховий фонд бере на себе зобов'язання щодо надання застрахованим особам матеріального забезпечення і соціальних послуг при настанні страхових випадків.

Об'єкт соціального страхування – страховий ризик і страховий випадок, із настанням яких у застрахованих осіб (членів їх сімей, інших осіб) виникає право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до Закону № 1105-14 залежно від видів соціального страхування.

Страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності підлягають особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності

та господарювання, у тому числі в іноземних дипломатичних та консульських установах, інших представництвах нерезидентів або у фізичних осіб, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування тощо.

Право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності мають застраховані громадяни України, іноземці, особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Це право виникає з настанням страхового випадку в період роботи (включаючи час випробування та день звільнення), якщо інше не передбачено Законом України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 23.09.1999 № 1105-XIV.

Громадяни України, які працюють за межами території України і не застраховані в системі соціального страхування країни, де вони перебувають, мають право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до цього Закону за умови сплати страхових внесків до Фонду згідно із законом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Особи, які забезпечують себе роботою самостійно (займаються підприємницькою, адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу безпосередньо від цієї діяльності, в тому числі члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), мають право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до Закону № 1105-XIV за умови сплати страхових внесків до Фонду згідно із законом.

Застраховані особи, які протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше шести місяців, мають право на матеріальне забезпечення відповідно до Закону № 1105-XIV у таких розмірах:

1) допомога по тимчасовій непрацездатності – виходячи з нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, але в розрахунку на місяць не вище за розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом у місяці настання страхового випадку;

2) допомога по вагітності та пологах – виходячи з нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, але в розрахунку на місяць не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати та не менше за розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом у місяці настання страхового випадку.

За страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг:

1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);

2) допомога по вагітності та пологах;

3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);

4) оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Обчислення страхового стажу

Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем або нею страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок, крім випадків, передбачених другим абзацом 1-ої частини 21 статті Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [1].

Мінімальний страховий внесок – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати і розміру єдиного внеску на соціальне страхування, встановлених законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).

Період відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, отримання виплат за окремими видами соціального страхування, крім пенсій усіх видів (за винятком пенсії по інвалідності),

включається до страхового стажу як період, за який сплачено страхові внески виходячи з розміру мінімального страхового внеску.

Страховий стаж обчислюється за даними персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, а за періоди до його запровадження – у порядку та на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше.

Страховий стаж обчислюється в місяцях.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків менша, ніж мінімальний страховий внесок, цей період зараховується до страхового стажу за формулою:

$$ТП = Св / В,$$

де ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу та визначається в місяцях;

Св – сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого за відповідний місяць;

В – мінімальний розмір страхового внеску за відповідний місяць.

Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу), у разі настання в неї одного з таких страхових випадків:

- 1) тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві;
- 2) необхідності догляду за хворою дитиною;
- 3) необхідності догляду за хворим членом сім'ї;
- 4) догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною;
- 5) карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби;

6) тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу;

7) протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства;

8) перебування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Для забезпечення відновлення здоров'я застрахована особа має право на лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортних закладів після перенесених захворювань і травм за рахунок коштів Фонду.

Терміни оплати матеріального забезпечення та соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, виплачується Фондом застрахованим особам, починаючи із шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності або до встановлення медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) інвалідності (встановлення іншої групи, підтвердження раніше встановленої групи інвалідності) незалежно від звільнення застрахованої особи в період втрати працездатності, у порядку та розмірах, установлених законодавством.

Оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, здійснюється за рахунок коштів роботодавця у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, виплачується Фондом застрахованим інвалідам, які працюють на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ і УТОС, починаючи з першого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності незалежно від звільнення застрахованої особи в період втрати працездатності в порядку та розмірах, установлених законодавством.

Застрахованим особам, які працюють на сезонних і тимчасових роботах, допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, надається не більш як за 75 календарних днів протягом календарного року.

Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років виплачується застрахованій особі з першого дня за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більш як за 14 календарних днів. Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років, якщо вона потребує стаціонарного лікування, виплачується застрахованій особі з першого дня за весь час її перебування в стаціонарі разом із хворою дитиною. Застрахованим особам, які працюють на сезонних і тимчасових роботах, у разі здійснення догляду за хворою дитиною віком до 14 років допомога по тимчасовій непрацездатності призначається і виплачується в порядку та розмірах, передбачених абзацом четвертим частини другої 23 статті Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1105-XIV [1].

Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворим членом сім'ї (крім догляду за хворою дитиною віком до 14 років) надається застрахованій особі з першого дня, але не більш як за три календарні дні, а у виняткових випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин, – не більш як за сім календарних днів. Допомога по тимчасовій непрацездатності в разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років, надається застрахованій особі, яка здійснює догляд за дитиною, з першого дня за весь період захворювання в порядку та розмірах, установлених Законом № 1105-XIV.

Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років, по догляду за хворим членом сім'ї та в разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років, не надається, якщо застрахована особа перебувала у цей час у щорічній

(основній чи додатковій) відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням або творчій відпустці.

Якщо тимчасова непрацездатність застрахованої особи викликана карантинном, накладеним органами санітарно-епідеміологічної служби, надається допомога по тимчасовій непрацездатності з першого дня за весь час відсутності на роботі з цієї причини.

У разі тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу цій особі надається допомога по тимчасовій непрацездатності з першого дня за час такої роботи, але не більш як за два місяці. Ця допомога обчислюється за загальними правилами, але надається в розмірі, який разом із заробітком за тимчасово виконувану роботу не може перевищувати суми повного заробітку до часу переведення.

Допомога по тимчасовій непрацездатності в разі здійснення протезування за медичними показаннями в стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства надається застрахованій особі з першого дня за весь період перебування в цьому підприємстві з урахуванням часу на проїзд до протезно-ортопедичного підприємства і назад.

Допомога по тимчасовій непрацездатності в разі здійснення санаторно-курортного лікування надається застрахованій особі, якщо тривалість щорічної (основної та додаткової) відпустки недостатня для лікування та проїзду до санаторно-курортного закладу і назад. Застрахованій особі, яка направляється на лікування в реабілітаційне відділення санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм безпосередньо із стаціонару лікувального закладу, допомога по тимчасовій непрацездатності надається за весь час перебування у санаторно-курортному закладі (з урахуванням часу на проїзд до санаторно-курортного закладу і у зворотному напрямку) у розмірах, установлених Законом № 1105-XIV.

Допомога по тимчасовій непрацездатності застрахованій особі, яка виховує дитину-інваліда віком до 18 років, надається за весь період санаторно-курортного лікування дитини-інваліда (з урахуванням часу на проїзд до санаторно-курортного закладу і у зворотному напрямку) за

наявності медичного висновку про необхідність стороннього догляду за нею.

У разі настання тимчасової непрацездатності застрахованої особи у період вирішення спору про незаконність її звільнення з роботи допомога по тимчасовій непрацездатності надається за умови поновлення застрахованої особи на роботі з дня винесення такого рішення відповідним органом (стаття 22, Закон № 1105-XIV) [1].

3.2. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ДОПОМОГИ НА ПЕРІОД ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам залежно від страхового стажу в таких розмірах:

1) 50 відсотків середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж до трьох років;

2) 60 відсотків середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж від трьох до п'яти років;

3) 70 відсотків середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж від п'яти до восьми років;

4) 100 відсотків середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж понад вісім років;

5) 100 відсотків середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, віднесеним до 1 – 4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи; ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; особам, віднесеним до жертв нацистських переслідувань відповідно до Закону України «Про жертви нацистських переслідувань»; донорам, які мають право на пільгу, передбачену статтею 10 Закону України «Про донорство крові та її компонентів».

Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною або хворим членом сім'ї) в розрахунку на місяць не повинна перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, з якої сплачувалися страхові внески до Фонду.

РОЗРАХУНОК РОЗМІРУ ОПЛАТИ ЛИСТКА НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ В УКРАЇНІ

Документальне рішення про призначення лікарняного листа повинна приймати комісія (уповноважений) із соціального страхування, оформляючи відповідний протокол. До складу комісії входять представники адміністрації підприємства, установи, організації та застрахованих осіб (виборних органів первинної профспілкової організації (профспілкового представника) або інших органів, що представляють інтереси застрахованих осіб).

Комісія із соціального страхування підприємства, установи, організації перевіряє обґрунтованість видачі лікарняного листа і правильність його заповнення. Вона ж визначає право працівника на отримання грошової допомоги. Рішення комісії про призначення грошової допомоги або відмова в оплаті лікарняного листа вказується в протоколі.

Для розрахунку суми лікарняних необхідно визначити:

- середньоденну (середньогодинну) заробітну плату;
- розмір страхового стажу;
- дні (години) непрацездатності, що підлягають оплаті.

1. *Середня заробітна плата* є головним показником для розрахунку лікарняних. Згідно з Порядком № 1266 середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (12 календарних місяців) заробітної плати (доходу, грошового забезпечення), на яку нарахований єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або страхові внески на відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – єдиний внесок та/або страхові внески) на кількість календарних днів зайнятості (відповідно до видів страхування – період перебування у трудових відносинах, виконання робіт

(послуг) за цивільно-правовими договорами, проходження служби, провадження підприємницької або іншої діяльності, пов'язаної з отриманням доходу безпосередньо від такої діяльності) у розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, – тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком, відпустка без збереження заробітної плати (далі – поважні причини).

$$ЗП_{\text{срд}} = ЗП / (КД_{\text{ТВ}} - КД_{\text{ПП}}),$$

де ЗП – нарахована за розрахунковий період (12 календарних місяців) зарплата, з якої сплачено ЄСВ;

КД_{ТВ} – календарні дні зайнятості або перебування у трудових відносинах, які припадають на розрахунковий період;

КД_{ПП} – календарні, не відпрацьовані в розрахунковому періоді з поважних причин.

2. Сума, що виплачується по лікарняному листу, *залежить від страхового стажу працівника і його офіційного заробітку за розрахунковий період.* З 01.01.2011 р. значення терміна «страховий стаж» набуло нового змісту. Відповідно до Закону № 1105-XIV страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягає соціальному страхуванню відповідно до видів соціального страхування.

За новими правилами з 1 січня 2011 р. тривалість страхового стажу застрахованої особи стала залежати не лише від факту сплати страхових внесків із заробітної плати до фонду соціального страхування, а й від розміру сплати таких страхових внесків. Страховий стаж став обчислюватись у місяцях.

Якщо застрахована особа відпрацювала неповний місяць або брала добровільну участь у страхуванні, пов'язаному з тимчасовою непрацездатністю, такий місяць зараховується до страхового стажу особи як повний місяць, але лише за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків менша, ніж мінімальний страховий внесок, цей період до страхового стажу передбачено зараховувати за формулою

$$ТП = Св / В,$$

де ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу та визначається у місяцях;

Св – сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого за відповідний місяць;

В – мінімальний розмір страхового внеску за відповідний місяць.

3. Залежно від розміру страхового стажу працівникові виплачують такі кошти: 50, 60, 70 і 100 відсотків середньої заробітної плати (доходу).

Загальну формулу розрахунку лікарняних можна представити у такому вигляді:

$$Л = З.П.с.д. \times Кс.с. \times Кд.л.,$$

де З.П.с.д. – середньоденна заробітна плата;

Кс.с. – коефіцієнт страхового стажу робітника;

Кд.л. – кількість календарних днів лікарняного згідно з листком непрацездатності, виданим в установленому порядку.

Матеріальне забезпечення *виплачується* застрахованим особам за їхнім основним місцем роботи за рахунок сплачених ними страхових внесків. Роботодавець зобов'язаний оплатити працівникові дні, пропущені через хворобу, в період отримання першої зарплати після надання листка непрацездатності.

Основні нормативно-правові документи, які регулюють нарахування та виплату лікарняних

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

2. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ від 26 вересня 2001 № 1266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-п>.

3. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Держкомстату України від 13.01.2004 № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>

4. «Порядок фінансування страхувальників для надання застрахованим особам матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності», затверджений Постановою КМУ від 22.12.2010 № 26 (далі – Порядок № 26).

Порядок дій роботодавця при отриманні належним чином оформленого лікарняного листа від працівника

1. Отримання лікарняного листа від працівника.

2. Розгляд комісією (уповноваженим) із соціального страхування підприємства та прийняття рішення про призначення матеріального забезпечення застрахованій особі.

3. Розрахунок суми оплати за перші п'ять днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця та суми допомоги по тимчасовій непрацездатності.

4. Заповнення та подання до Фонду соціального страхування заяви-розрахунку про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами.

5. Отримання фінансування від Фонду соціального страхування на спеціальний рахунок (протягом десяти робочих днів після надходження заяви-розрахунку).

6. Виплата лікарняних працівнику.

3.3. УМОВИ НАДАННЯ І ТРИВАЛІСТЬ ВИПЛАТИ ДОПОМОГИ ПО ВАГІТНОСТІ ТА ПОЛОГАХ

Допомога по вагітності та пологах надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке компенсує втрату заробітної плати (доходу) за період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами.

Допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей – 70) календарних днів після пологів. Жінкам, які належать до 1 – 4 категорій осіб, котрі постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 календарних днів зазначеної відпустки (90 – до пологів та 90 – після пологів). Розмір зазначеної допомоги обчислюється сумарно та надається застрахованій особі в повному обсязі незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

Допомога по вагітності та пологах виплачується застрахованій особі, яка усиновила дитину протягом двох місяців з дня її народження, зазначеного у свідоцтві про народження, за період з дня усиновлення і до закінчення 56 календарних днів (70 календарних днів у разі одночасного усиновлення двох і більше дітей, 90 календарних днів – для жінок, які належать до 1 – 4 категорій осіб, котрі постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи).

У разі надання застрахованій особі відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами у період її тимчасової непрацездатності листок непрацездатності по тимчасовій непрацездатності закривається і з дня настання цієї відпустки видається інший листок непрацездатності. Кожен із зазначених листків оплачується за відповідними нормами Закону № 1105-XIV.

У разі надання застрахованій особі відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами у період простою підприємства, установи, організації не з вини застрахованої особи, щорічної (основної чи додаткової) відпустки, відпустки без збереження заробітної плати, додаткової відпустки у зв'язку

з навчанням, творчої відпустки допомога по вагітності та пологах надається з дня виникнення права на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами.

За період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, що збігається з відпусткою для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, допомога по вагітності та пологах виплачується незалежно від допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Розмір допомоги по вагітності та пологах

Допомога по вагітності та пологах надається застрахованій особі у розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати (доходу), обчисленої у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, і не залежить від страхового стажу.

Сума допомоги по вагітності та пологах у розрахунку на місяць не повинна перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, з якої сплачувалися страхові внески до Фонду, та не може бути меншою, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на час настання страхового випадку.

3.4. ДОПОМОГА НА ПОХОВАННЯ

Допомога на поховання надається у разі смерті застрахованої особи, а також членів сім'ї, які перебували на її утриманні:

- 1) дружини (чоловіка);
- 2) дітей, братів, сестер та онуків, які не досягли 18 років або старших цього віку, якщо вони стали інвалідами до 18 років (братів, сестер та онуків – за умови, що вони не мають працездатних батьків), а студентів та учнів середніх професійно-технічних та вищих навчальних закладів з денною формою навчання – до 23 років;
- 3) батька, матері;
- 4) діда та баби за прямою лінією спорідненості.

Не вважаються такими, що перебували на утриманні застрахованої особи, члени сім'ї, які мали самостійні джерела засобів до існування (одержували заробітну плату, пенсію тощо).

Допомога надається застрахованій особі, члену її сім'ї або іншим юридичним чи фізичним особам, які здійснили поховання.

Розмір допомоги на поховання

Допомога на поховання застрахованої особи або особи, яка перебувала на її утриманні, надається в розмірі, що встановлюється правлінням Фонду, *але не менше за розмір прожиткового мінімуму, встановленого законом.*

3.5. ПРИЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗА СТРАХУВАННЯМ У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту), призначаються та надаються за основним місцем роботи (крім допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною), допомоги по вагітності та пологах, які надаються за основним місцем роботи та за сумісництвом у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України).

Добровільно застрахованим особам призначення та виплата матеріального забезпечення, а також надання соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності здійснюються робочим органом Фонду за місцем здійснення їх обліку як страхувальників.

Рішення про призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг приймається комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) на підприємстві, в установі, організації, до складу якої входять представники адміністрації підприємства, установи, організації та застрахованих осіб (виборних органів первинної профспілкової організації (профспілкового представника) або інших органів, які представляють інтереси застрахованих осіб).

Комісія (уповноважений) із соціального страхування здійснює контроль за правильним нарахуванням і своєчасною виплатою матеріального забезпечення, приймає рішення про відмову в його призначенні, про припинення виплати матеріального забезпечення (повністю або частково), розглядає підставу і правильність видачі листків непрацездатності та інших документів, які є підставою для надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Комісія (уповноважений) із соціального страхування виконує свої функції відповідно до положення про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, яке затверджується правлінням Фонду.

Суми матеріального забезпечення, не одержані з вини органу, що призначає матеріальне забезпечення, виплачуються застрахованій особі за минулий час із дотриманням вимог законодавства про індексацію грошових доходів населення.

Надміру виплачені суми матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності внаслідок зловживань з боку застрахованої особи або членів її сім'ї стягуються з них у судовому порядку.

Матеріальне забезпечення, передбачене законом, виплачується у разі, якщо звернення за його призначенням надійшло не пізніше дванадцяти календарних місяців з дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні.

При обчисленні середньої заробітної плати (доходу) для забезпечення допомогою по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах ураховуються всі види заробітної плати (доходу) в межах граничної суми місячної заробітної плати (доходу), на яку нараховуються страхові внески на страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Документи, необхідні для призначення матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Вид матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	Документи, необхідні для призначення матеріального забезпечення	Строки розгляду документів для призначення матеріального забезпечення	Строки виплати матеріального забезпечення
1	2	3	4
Допомоги по тимчасовій непрацездатності; по вагітності та пологах	виданий в установленому порядку листок непрацездатності, а в разі роботи за сумісництвом – копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника і печаткою за основним місцем роботи	не пізніше десяти днів з дня їх надходження; повідомлення про відмову в призначенні допомоги із зазначенням причин відмови та порядку оскарження – видається або надсилається заявникові не пізніше п'яти днів після винесення відповідного рішення	1) застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту), – у найближчий після дня призначення допомоги строк, установлений для виплати заробітної плати; 2) добровільно застрахованим особам – протягом десяти днів після призначення допомоги
Допомога по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати (доходу) застрахованої особи, зазначені в абзаці шостому ч. 1 статті 25 Закону № 1105-XIV	копії відповідних посвідчень або інші документи, які підтверджують право на пільгу		
Допомога на поховання застрахованої особи	свідоцтво про смерть, видане центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації актів громадянського стану, виконавчим органом сільської, селищної чи міської (крім міст обласного значення) ради	не пізніше дня, що настає за днем звернення	не пізніше наступного робочого дня після отримання страховальником страхових коштів від Фонду відповідно до Закону № 1105-XIV

Вид матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	Документи, необхідні для призначення матеріального забезпечення	Строки розгляду документів для призначення матеріального забезпечення	Строки виплати матеріального забезпечення
1	2	3	4
допомога на поховання члена сім'ї застрахованої особи	свідоцтво про смерть, видане центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації актів громадянського стану, виконавчим органом сільської, селищної чи міської (крім міст обласного значення) ради, та довідки з місця проживання про перебування померлого члена сім'ї на утриманні застрахованої особи		

Порядок фінансування Фондом соціального страхування України страхувальників

Фінансування страхувальників-роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам здійснюється робочими органами Фонду в порядку, встановленому правлінням Фонду.

Підставою для фінансування страхувальників робочими органами Фонду є оформлена за встановленим зразком заява-розрахунок, що містить інформацію про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами.

Заява-розрахунок готується у двох примірниках, один з яких разом із наданими застрахованими особами документами, на підставі яких призначається матеріальне забезпечення, зберігається у страхувальника, а другий подається до робочого органу Фонду.

При опрацюванні заяви-розрахунку робочі органи Фонду перевіряють правильність заповнення реквізитів, наявність даних про страхувальника в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування, дані про сплату ним єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Робочі органи Фонду здійснюють фінансування страхувальників-роботодавців протягом десяти робочих днів після надходження заяви.

У разі якщо сума отриманих страхувальником від Фонду страхових коштів перевищує фактичні витрати на надання матеріального забезпечення, невикористані страхові кошти повертаються до робочого органу Фонду, що здійснив фінансування, протягом трьох робочих днів.

Страховальник-роботодавець відкриває окремий поточний рахунок для зарахування страхових коштів у банках у порядку, встановленому Національним банком України.

Страховальник-роботодавець, який є бюджетною установою, відкриває окремий рахунок для зарахування страхових коштів в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, котрий забезпечує формування державної фінансової політики.

Кошти Фонду, що надходять на зазначений рахунок, обліковуються на окремому субрахунку. Страхові кошти, зараховані на окремий поточний рахунок у банку або на окремий рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, можуть бути використані страхувальником виключно на надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам. Страхові кошти, зараховані на окремий рахунок, не можуть бути спрямовані на задоволення вимог кредиторів, на стягнення на підставі виконавчих та інших документів, за якими здійснюється стягнення відповідно до закону.

3.6. ВИХІДНІ ДАНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПОЯСНЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Приклад 1.

Працівник хворів із 17.08.2016 р. по 28.08.2016 р. У розрахунковому періоді (серпень 2015 року – липень 2016 року) йому нараховано: заробітну плату – 43200,00 грн, звичайні відпускні – 2910,00 грн за дні відпустки з 06.04.2016 р. по 30.04.2016 р. (24 к. дн.), нецільову благодійну допомогу разового характеру (НБД) – 4000,00 грн, лікарняні – 1120,00 грн за дні хвороби з 09.02.2015 р. по 18.02.2015 р. включно (10 к. дн.). Страховий стаж працівника – 5 років і 4 міс. Пільг для оплати днів хвороби виходячи зі 100% середнього заробітку в працівника немає. Визначити суму виплати (В) за листком непрацездатності.

Розв'язання

1. Визначаємо розмір середньоденної зарплати ($ЗП_{\text{СРД}}$):

$$\begin{aligned} ЗП_{\text{СРД}} = & (43200,00 + 2910,00) / (31_{\text{серпень}} + 30_{\text{вересень}} + 31_{\text{жовтень}} + \\ & + 30_{\text{листопад}} + 31_{\text{грудень}} + 31_{\text{січень}} + 29_{\text{лютий}} + 31_{\text{березень}} + 30_{\text{квітень}} + 31_{\text{травень}} + \\ & + 30_{\text{червень}} + 31_{\text{липень}} - 10_{\text{к. дн. хвороби}}) = 46110,00 / 356 = 129,52 \text{ (грн)}. \end{aligned}$$

(Сума лікарняних, дні хвороби не враховуються (час не відпрацьовано з однієї з 4-х поважних причин). Сума НБД також не береться до розрахунку, оскільки вона не обкладається ЄСВО).

2. Перевіряємо виконання вимоги п. 4 Порядку № 1266: $ЗП_{\text{СРД}} < 25 \text{ ПМПО}_{\text{в липні 2016}} / 30,44$.

129,52 < 1190,87 [36250,0 / 30,44]. Вимога виконана. Отже, до розрахунку беремо обчислену нами $ЗП_{\text{срд}} = 129,52$ грн.

3. Визначаємо денну виплату (ДВ) з урахуванням стажу роботи працівника:

$$129,52 \times 70\% = 90,66 \text{ (грн.)}$$

4. Визначаємо суму виплати (В) за листком непрацездатності ($КД_{\text{оплати}} = 12 \text{ к.дн.}$):

- за рахунок роботодавця (5 к. дн. із 17 по 21 серпня) – 453,32 грн ($90,66 \times 5 \text{ к. дн.}$);

- за рахунок Фонду соцстрахування (7 к. дн. з 22 по 28 серпня) – 634,62 грн ($90,66 \times 7 \text{ к.дн.}$). (24 серпня – День незалежності України). Усього працівнику будуть нараховані лікарняні в сумі 1087,94 грн.

5. Перевіримо дотримання вимоги ч. 2. ст. 24 Закону України про соціальне страхування щодо відповідності розрахованого розміру допомоги, максимальному розміру допомоги.

У розрахунку на місяць виходячи з денної виплати в розмірі 90,66 грн сума допомоги становитиме 2810,46 грн ($90,66 \text{ грн} \times 31_{\text{день у серпні}}$). Оскільки максимальна величина бази нарахування ЄСВ не перевищена ($2810,46 < 36250,00 \text{ грн}_{25\text{ПМПО в серпні}}$), допомога за рахунок коштів фонду соціального страхування виплачується за фактично розрахованими показниками – 634,62 грн.

Довідкова інформація

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 1 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (від 08.07.2010 № 2464-VI) з 01.01.2016 року максимальна величина бази нарахування єдиного внеску – це максимальна сума доходу застрахованої особи на місяць, що дорівнює **двадцяти п’яти** розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом, на яку нараховується єдиний внесок. *

Розміри прожиткового мінімуму для працездатних осіб і максимальної величини бази нарахування єдиного внеску

Показник	з 01.01.2016 р.	з 01.05.2016 р.	з 01.12.2016 р.
Прожитковий мінімум для працездатних осіб (грн)	1378,0	1450,0	1550,0
Максимальна величина бази нарахування ЄСВ (грн)	34450,0	36250,0	38750,0

* <http://www.zarplata.co.ua/?p=4545>

ПОСЛІДОВНІСТЬ РОЗРАХУНКУ лікарняних та декретних

Щоб розрахувати суму оплати за листком непрацездатності, потрібно виконати низку дій відповідно до норми Закону про соцстрахування та оновленого з 04.07.2015 р. Порядку № 1266		
КРОК 1	ВИЗНАЧАЄМО РОЗРАХУНКОВИЙ ПЕРІОД	<p>Розрахунковий період у загальному випадку становить 12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку (на який припадає дата відкриття листка непрацездатності). Водночас він може бути менше 12 місяців унаслідок того, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> • працівника прийняли на роботу менше 12 місяців тому; • на розрахунковий період припадають місяці (з 1-го до 1-го числа), повністю невідпрацьовані з поважних причин – їх виключають з розрахункового періоду (<i>абз. 2, п. 3 Порядку № 1266</i>). <p>Для сумісників розрахунковий період визначають за кожним місцем роботи окремо. І розраховують окремі середні зарплати (<i>абз. 1 п. 30 Порядку № 1266</i>).</p>
КРОК 2	ВИЗНАЧАЄМО КАЛЕНДАРНІ ДНІ ЗАЙНЯТОСТІ (ПЕРІОД ПЕРЕБУВАННЯ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ) У РОЗРАХУНКОВОМУ ПЕРІОДІ (КД _{ТВ})	<p>КД_{ТВ} – це календарні дні зайнятості або перебування у трудових відносинах, які припадають на розрахунковий період.</p> <p><i>Святкові та неробочі дні (ст. 73 КЗпП) не виключаються з розрахункового періоду, а отже, і з показника КД_{ТВ}.</i></p>
КРОК 3	ВИЗНАЧАЄМО КАЛЕНДАРНІ ДНІ, НЕ ВІДПРАЦЬОВАНІ В РОЗРАХУНКОВОМУ ПЕРІОДІ З ПОВАЖНИХ ПРИЧИН (КД _{ПП})	<p>Це календарні дні, які працівник не відпрацював з однієї з 4-х поважних причин у розрахунковому періоді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) тимчасова непрацездатність; 2) відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами; 3) відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком; 4) відпустка без збереження заробітної плати. Така відпустка може надаватися відповідно до <i>ст. 25, 26 Закону про відпустки</i>. А для держорганів – ще й у 2015 році за рішенням керівника держоргану (п. 9 розд. III Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28.12.2014 № 76-VII).

<p>Місяці розрахункового періоду (з 1-го до 1-го числа), у яких застрахована особа не працювала з поважних причин, виключаються з розрахункового періоду (абз. 2п.3 Порядку № 1266). Тому дні таких повних місяців зменшують розрахунковий період (крок 1), як того вимагає абз. 2п.3 Порядку № 1266, тим самим зменшуючи показник КД_{ТВ}. І дні таких повних місяців не враховуються у складі показника КД_{ПП}.</p>		
КРОК 4	РОЗРАХОВУЄМО СЕРЕДНЬОДЕННУ ЗАРПЛАТУ (ЗП _{срд})	$ЗП_{срд} = ЗП : (КД_{ТВ} - КД_{ПП}),$ <p>де ЗП – нарахована за розрахунковий період (12 календарних місяців) зарплата, з якої сплачено ЄСВ. Виплати, з яких сплачується ЄСВ – це сума нарахованої застрахованій особі заробітної плати за видами виплат, які включають основну і додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР (абз. 1 п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону (про ЄСВ). З метою віднесення тих чи інших виплат до основної, додаткової зарплати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат при нарахуванні ЄСВ слід використовувати Інструкцію № 5 (п.п. 5 п. 3 розд. IV Інструкції №449).</p>
<p>Не враховуються в розрахунку лікарняні та декретні. Хоча ці виплати й обкладаються ЄСВ, до розрахунку їх не беремо, оскільки: по-перше, вони не є зарплатою (п. 3.2 Інструкції № 5); по-друге, вони нараховані за дні, не відпрацьовані застрахованою особою з поважної відповідно до Порядку №1266 причини. А ці дні виключаються у складі показника КД_{ПП}.</p> <p>Не враховуються в розрахунку і виплати за договорами ЦПХ, якщо працівник, крім трудових відносин, виконує роботи або надає послуги за договорами ЦПХ, оскільки сплачений з винагород за договорами ЦПХ ЄСВ за ставками 34,7% і 2,6% не включає внесок на страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (фізичні особи, які виконують роботи або надають послуги за такими договорами, не входять до кола осіб, застрахованих за цим видом страхування). <i>Обґрунтування:</i> трудові та цивільно-правові відносини – це різні типи відносин. У свою чергу, лікарняні й декретні – це гарантія для трудових відносин. Саме тому ми не враховуємо нарахування за договорами ЦПХ для фізичних осіб, які одночасно є і нашими найманими працівниками. А якщо договір ЦПХ укладений зі сторонньою фізичною особою (не працівником підприємства) питання розрахунку виплат взагалі не стоїть – за місцем укладення договору ЦПХ фізична особа не має права на оплату днів хвороби або відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами (для розрахунку допомоги на випадок безробіття слід включати всі виплати, нараховані за всі періоди, крім днів, не відпрацьованих з поважних причин). Усі інші виплати, які нараховані у зв'язку з трудовими відносинами і з яких сплачується ЄСВ, включаються до розрахунку середньоденної зарплати (у показник ЗП).</p>		

		<p>На етапі розрахунку середньоденної зарплати (ЗП_{срд}) потрібно контролювати виконання обмеження, передбачене в п. 4 Порядку № 1266;</p> <p style="text-align: center;">ЗП < 17 ПМПО в останньому місяці розрахункового періоду: 30,44,</p> <p>де 17 ПМПО в останньому місяці розрахункового періоду – максимальна величина бази нарахування ЄСВ в останньому місяці розрахункового періоду. З 01.01.2016 цей розмір становить 25 ПМПО. 30,44 – середньомісячна кількість календарних днів.</p> <p>Якщо ЗП_{срд} перевищує показник максимальної величини бази нарахування ЄСВ у розрахунку на один календарний день [17 ПМПО в останньому місяці розрахункового періоду: 30,44], розмір ЗП_{срд} беремо на рівні показника: 17 ПМПО в останньому місяці розрахункового періоду : 30,44.</p> <p>Якщо у працівника, якому ви розраховуєте виплати, за 12 місяців перед настанням страхового випадку страховий стаж становить менше 6 місяців, то застосовується особливий порядок розрахунку оплати, який прописаний в п. 29 Порядку № 1266. Під час розрахунку виплат для тих, хто захворів у 1-й робочий день, або для ситуації, коли в розрахунковому періоді не було заробітку з поважних причин користуються положеннями п. 28 Порядку № 1266.</p>
КРОК 5	ВИЗНАЧАЄМО СЕРЕДНЬОДЕННУ ВИПЛАТУ ВИХОДЯЧИ З РОЗМІРУ СТРАХОВОГО СТАЖУ, – РОЗРАХОВУЄМО ДЕННУ ВИПЛАТУ (ДВ)	<p>Для «звичайних» лікарняних ми враховуємо страховий стаж працівника і розраховуємо денну виплату (ДВ):</p> <p style="text-align: center;">ДВ = ЗП_{срд} x %_{оплати},</p> <p>де %_{оплати} – відсоток середньої зарплати (доходу) залежно від страхового стажу для нарахування виплат по тимчасовій непрацездатності.</p> <p>Починаючи із 17.07.2015 р., відсоток оплати всіх днів хвороби (як перших 5, так і починаючи з 6-го дня) такий:</p> <p>до 3 років – 50%; від 3 до 5 років – 60%; від 5 до 8 років – 70%; понад 8 років – 100%.</p> <p><i>До напрацювання стажу у 8 років на 100% оплату лікарняних також мають право деякі категорії працівників. З 01.01.2015р. це, наприклад, чорнобильці 1 – 3 категорій, донори, учасники бойових дій та ін. (п. 5, ч. 1 ст. 24 Закону про соцстрахування).</i></p> <p>Дні відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами оплачуються в розмірі 100% середнього заробітку незалежно від розміру страхового стажу, тому ДВ = ЗП_{срд}.</p>

КРОК 6	РОЗРАХОВУЄМО КІЛЬКІСТЬ КАЛЕНДАРНИХ ДНІВ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ОПЛАТІ (КД _{оплати})	<p>Це кількість календарних днів, які припадають на період тимчасової непрацездатності (відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами) та підлягають оплаті, визначаються за даними листка непрацездатності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • для хвороби – календарні дні, які припадають на період тимчасової непрацездатності відповідно до дат початку та закінчення хвороби, зазначених у листку непрацездатності; • для відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами – календарні дні такої відпустки відповідно до листка непрацездатності (126, 140 або 180 к. дн.). <p>Святкові та неробочі дні (ст. 73 КЗпП) також підлягають оплаті, а отже, включаються до показника КД_{оплати}</p>
КРОК 7	РОЗРАХОВУЄМО СУМУ ВИПЛАТИ (В)	В = ДВ x КД_{оплати}
КРОК 8	ПЕРЕВІРЯЄМО МАКСИМАЛЬНИЙ (ДЛЯ ДЕКРЕТНИХ МАКСИМАЛЬНИЙ І МІНІМАЛЬНИЙ) РОЗМІР ДОПОМОГИ	<p>Для допомоги по тимчасовій непрацездатності згідно із ч. 2 ст. 24 Закону про соцстрахування і абз. 2 п. 2 Порядку № 1266 передбачено, що її сума в розрахунку на місяць не має перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування ЄСВ. Із цієї норми випливає, що:</p> <p>по-перше, це обмеження не стосується оплати перших 5 днів хвороби – і в ч. 2 ст. 24 Закону про соцстрахування, і в абз. 2 п. 2 Порядку № 1266 йдеться тільки про допомогу;</p> <p>по-друге, максимальна сума становить 17 ПМПО: в січні – листопаді 2015 року – 20706,00 грн, у грудні – 23426,00 грн.</p> <p>Для допомоги по вагітності та пологах діє 2 обмеження – у розрахунку на місяць сума виплати не повинна (ч. 2 ст. 26 Закону про соцстрахування і абз. 3 п. 2 Порядку № 1266):</p> <p>умова 1 – перевищувати розмір максимальної величини бази нарахування ЄСВ (17 ПМПО);</p> <p>умова 2 – бути менше, ніж розмір МЗП, установлений на час настання страхового випадку.</p>
<p>Контроль здійснюється шляхом порівняння добутку результату розрахованої денної виплати (ДВ) на кількість календарних днів у місяці, на який припадають дні хвороби (декретної відпустки) з обмеженнями. Якщо умова не виконується, то для розрахунку допомоги проводиться оплата виходячи з максимального (для лікарняних) і максимального чи мінімального (для декретних) розмірів виплат.</p>		

Приклад 2.

Працівниця надала на підприємство, на якому працювала з 1.07.2013 року, листок непрацездатності по вагітності та пологах, виданий з 04 вересня 2015 року по 07 січня 2016 року. Здійснити розрахунок допомоги по вагітності та пологах за даними в таблиці.

Розв'язання:

1. Визначаємо розрахунковий період для розрахунку розміру допомоги по вагітності та пологах (вересень 2014 – серпень 2015 р.).

2. Визначаємо розмір середньої заробітної плати для розрахунку допомоги по вагітності та пологах. З урахуванням вимог пункту 4 Порядку № 1266 (п. 4. *Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) не може перевищувати максимальну величину бази нарахування єдиного внеску з розрахунку на один календарний день, яка обчислюється шляхом ділення встановленого її розміру в останньому місяці розрахункового періоду на середньомісячну кількість календарних днів (30,44)*). Середня заробітна плата буде становити: 20706,00 грн / 30,44 = 680,22 грн.

Визначення розміру середньої заробітної плати для розрахунку допомоги по вагітності та пологах

Місяці розрахункового періоду	Кількість календарних днів, що беруться до розрахунку	Нарахована заробітна плата (грн)	Заробітна плата, що включається до розрахунку середньоденної заробітної плати (грн)	Розмір середньоденної заробітної плати відповідно до вимог п. 3 Порядку № 1266
Вересень 2014	30	24 700,00	20706,00*	
Жовтень 2014	31	24 700,00	20706,00*	
Листопад 2014	30	24 700,00	20706,00*	
Грудень 2014	31	26 500,00	20706,00*	
Січень 2015	31	24 700,00	20706,00*	
Лютий 2015	28	24 700,00	20706,00*	
Березень 2015	31	24 700,00	20706,00*	
Квітень 2015	30	24 700,00	20706,00*	
Травень 2015	31	24 700,00	20706,00*	
Червень 2015	30	24 700,00	20706,00*	
Липень 2015	31	24 700,00	20706,00*	
Серпень 2015	31	24 700,00	20706,00*	
Всього	365	298200, 00	248472,00	680,75

* – розмір максимальної величини бази нарахування єдиного внеску

3. Визначаємо розмір допомоги по вагітності та пологах. Оплата листка непрацездатності здійснюється з урахуванням вимог пункту 2 Порядку № 1266 (п.2. Сума допомоги по вагітності та пологах у розрахунку на місяць не повинна перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску та не може бути меншою, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на час настання страхового випадку).

Розмір допомоги по вагітності та пологах

Місяці	Дні, що підлягають оплаті	Нарахована сума допомоги, грн)	Сума страхової виплати обчислена з урахуванням обмежень пункту 2 Порядку № 1266, грн
Вересень 2015	27	18365,94	18365,94
Жовтень 2015	31	21086,82	20 706,00*
Листопад 2015	30	20406,60	20 406,60
Грудень 2015	31	21086,82	20 706,00*
Січень 2016	7	4761,54	4761,54
Разом	126	85707,72	84946,08

* – розмір максимальної величини бази нарахування єдиного внеску

При виконанні вимог абзацу другого та третього пункту 29 Порядку № 1266 в частині визначення суми страхової виплати в розрахунку на місяць застосовується аналогічний алгоритм обмеження.

Приклад 3.

Застрахована особа хворіла з 11 по 20 вересня 2015 року. Визначити розмір суми виплат за листком непрацездатності, якщо оклад працівниці – 2500,00 грн, у грудні 2014 вона отримала премію в розмірі окладу, в березні 2015 – премію 1500 грн. У серпні 2015 року їй нараховано 4808,00 грн, з них: 403,00 грн відпускні; 1780,00 грн – допомога по тимчасовій непрацездатності; 125,00 грн – заробітна плата; 2500,00 грн – премія до Дня Незалежності. Кількість календарних днів (без урахування днів, не відпрацьованих з поважних причин) у серпні 2015 становить 12 днів. У розрахунковому періоді: 1, 2 серпня – вихідні; 3 – 7 серпня – щорічна відпустка; 8, 9 серпня – вихідні; 10 – 28 серпня – тимчасова непрацездатність; 29, 30 серпня – вихідні; 31 серпня – робочий відпрацьований день. Застрахована особа є чорнобильцем 3 категорії.

1. Визначаємо розрахунковий період для розрахунку розміру допомоги у зв'язку з хворобою. Розрахунковим періодом є вересень 2014 року – серпень 2015 року.

2. Визначаємо розмір середньої заробітної плати для розрахунку допомоги на період тимчасової втрати працездатності.

Розмір середньої заробітної плати для розрахунку допомоги на період тимчасової втрати працездатності

Місяці розрахункового періоду	Кількість календарних днів у місяці	Кількість календарних днів, що беруться до розрахунку	Нарахована заробітна плата, грн.	Заробітна плата, що включається до розрахунку середньоденної заробітної плати, грн
Вересень 2014	30	30	2500,00	2500,00
Жовтень 2014	31	31	2500,00	2500,00
Листопад 2014	30	30	2500,00	2500,00
Грудень 2014	31	31	5000,00 (оклад + премія)	5000,00
Січень 2015	31	31	2500,00	2500,00
Лютий 2015	28	28	2500,00	2500,00
Березень 2015	31	31	4000,00 (оклад + премія)	4000,00
Квітень 2015	30	30	2500,00	2500,00
Травень 2015	31	31	2500,00	2500,00
Червень 2015	30	30	2500,00	2500,00
Липень 2015	31	31	2500,00	2500,00
Серпень 2015	31	12 (без урахування днів, не відпрацьованих з поважних причин)	4808,00 з них 403,00 грн – відпускні; 1780,00 грн – допомога по тимчасовій непрацездатності; 125,00 грн – заробітна плата; 2500,00 грн – премія до Дня Незалежності	3028,00 грн (403,00 грн – відпускні; 125,00 – заробітна плата; 2500,00 грн – премія)
Всього	365	346	36308,00	34528,00

34528,00 грн / 346 к. д. = 99,79 гривень.

3. Визначаємо суму виплат за листком непрацездатності:

- за рахунок роботодавця (5 к. дн. з 11 по 15 серпня) – 498,95 грн (99,79 x 5 к. дн.);

• за рахунок Фонду соцстрахування (5 к. дн. з 16 по 20 серпня) – (5 к. дн. з 11 по 15 серпня) – 498,95 грн (99,79 x 5 к. дн.);

Усього працівнику будуть нараховані лікарняні в сумі 997,90 грн.

5. Перевіряємо дотримання вимоги ч. 2. ст. 24 Закону України про соціальне страхування щодо відповідності розрахованого розміру допомоги, максимальному її розміру.

У розрахунку на місяць, виходячи з денної виплати в розмірі 99,79 грн, сума допомоги становитиме 2993,76 грн (99,79 грн x 30 днів у вересні). Оскільки максимальна величина бази нарахування ЄСВ не перевищена (2993,7 < 20706 грн 17 ПМПО в серпні), допомога за рахунок коштів фонду соціального страхування виплачується за фактично розрахованими показниками.

ВИХІДНІ ДАНІ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Задача 1

Працівник хворів з 12 по 28 серпня 2016 року. У розрахунковому періоді (серпень 2015 року – липень 2016 року) йому нараховано: заробітну плату – 12200,00 грн, звичайні відпускні – 10020,00 грн за дні відпустки з 06.04.2015 р. по 30.04.2015 р. (24 к. дн.), нецільову благодійну допомогу разового характеру (НБД) – 51000,00 грн, лікарняні – 6040,00 грн за дні хвороби з 09.02.2015 р. по 18.02.2015 р. включно (10 к. дн.). Страховий стаж працівника – 3 роки і 4 місяці. Пільг для оплати днів хвороби виходячи зі 100% середнього заробітку в працівника немає. Визначити розмір суми виплат за листком непрацездатності.

Задача 2

Працівниця 22.04.2016 р. вийшла з відпустки для догляду за дитиною з 3 до 6 років, в якій вона перебувала з квітня 2013 року. А з 24.07.2016 р. вона йде у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами другої дитини (листок непрацездатності відкрито на 126 календарних днів). За період з 22.04.2016 р. по 30.06.2016 р. їй нарахована зарплата в сумі 14540,00 грн. Інших нарахувань у розрахунковому періоді не було. Визначити розмір виплати допомоги по вагітності та пологах.

Задача 3

Працівника прийнято на роботу 03.08.2016 р. і цього ж дня він захворів (листок непрацездатності з 03.08.2016 р. по 28.08.2016 р.). Оклад за цією посадою (без урахування доплат і надбавок) встановлено в розмірі 6200,00 грн. Страховий стаж працівника – 7 років. Розрахувати розмір допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Задача 4

Працівник хворів із 20 по 25 жовтня 2016 року. Зарплата за місяць становила 45000 грн щомісячно. За період з 01 по 11.08.2016 (7 календарних днів) він отримав: лікарняні – 2100 грн, зарплату за 14 робочих днів – 4300 грн та оплачений роботодавцем абонемент на відвідування басейну на суму 560 грн. Визначити розмір допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Задача 5

Працівник, який працює на умовах п'ятиденного робочого тижня з вихідними в суботу і неділю по 8 годин на день. Його оклад становить 14200 грн на місяць. Згідно з листком непрацездатності він хворів з 14 по 23 жовтня 2016 року. Страховий стаж співробітника становить 4 роки і 3 місяці. Визначити загальну суму лікарняних.

Задача 6

Працівниця подала заяву про надання їй декретної відпустки з 15 жовтня 2016 року тривалістю 126 календарних днів і надала листок непрацездатності. Розмір щомісячної заробітної плати становить 6500 грн. Визначити розмір допомоги по вагітності та пологах, якщо червень місяць 2016 року працівниця хворіла.

Задача 7

Працівниця подала заяву про надання їй декретної відпустки з 24 листопада 2016 року тривалістю 126 календарних днів і надала листок непрацездатності. Розмір заробітної плати за розрахунковий період, з якої сплачено єдиний соціальний внесок, становить 47340 грн, розмір допомоги з тимчасової втрати працездатності – 6700 грн. Визначити розмір допомоги по вагітності та пологах, якщо в серпні 2016 року вона 12 календарних днів хворіла (з 05 по 16.08.16 р.).

Задача 8

Працівниця надала листок непрацездатності у зв'язку з вагітністю і пологами 9 січня 2016 р. Із 18 по 29 грудня 2015 р. їй було надано відпустку без збереження заробітної плати. Посадовий оклад працівниці становить 32500 грн. Визначити розмір допомоги по вагітності та пологах за умови народження двійні.

Задача 9

Працівниця надала у відділ кадрів листок непрацездатності для оформлення відпустки по вагітності й пологах і призначення їй допомоги з 13 жовтня 2016 року. Протягом розрахункового періоду за основним місцем роботи вона перебувала у відпустці по догляду за дитиною, одночасно працюючи внутрішнім сумісником. Посадовий оклад на початок декретної відпустки становив 11200 грн. Заробітна плата за сумісництвом щомісяця складала 4300 грн. Інші виплати їй не нараховувалися. Визначити розмір допомоги по вагітності та пологах за основним місцем роботи і за сумісництвом.

Задача 10

Працівник хворів із 04 по 14 липня 2016 року. У розрахунковому періоді його посадовий оклад становив 12700,00 грн щомісячно. Йому виплачено відпусткові в сумі 6400 грн (за дні відпустки з 08 по 19.04.2016) та матеріальну допомогу на оздоровлення до відпустки в сумі 2500,00 грн (ця допомога надається в установі всім працівникам один раз на рік і обкладається ПДФО та ЄСВ). Здійснити розрахунок лікарняних за умови, що з 1 по 28 лютого 2016 р. працівник хворів, страховий стаж його становить 6 років 2 місяці.

Задача 11

Працівниця із січня 2013 року перебуває у відпустці для догляду за дитиною до 3-х років. У серпні 2015 року вона надала листок непрацездатності на період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами другої дитини з 03.08.2015 р. на 126 к. дн. Станом на 03.08.2015 р. їй установлено оклад у розмірі 2500,00 грн. Визначити розмір допомоги по вагітності та пологах за основним місцем роботи.

Задача 12

Працівник захворів у 1-й день роботи (період хвороби з 03.08.2016 р. по 14.08.206 р.). Його прийнято на 0,5 ставки, оклад йому не встановлено. Страховий стаж становить 4 роки і 3 місяців. Визначте розмір допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Задача 13

Застрахована особа була відсутня на роботі через тимчасову непрацездатність у **М** (місяці) 20__ року. За даними, наведеними у таблиці, розрахувати розмір допомоги з тимчасової втрати працездатності. Щомісячно працівник отримував заробітну плату в розмірі **З_о** (грн). Загальний виробничий стаж становить **Т** років. Місяць (**А**) працівник хворів, у місяці (**В**) він 14 календарних днів перебував у щорічній відпустці, у місяці (**С**) він отримав виробничу премію в розмірі 50% від заробітної плати, у місяці (**Д**) – матеріальну допомогу в розмірі 30% від заробітної плати.

Таблиця 5

Вихідні дані

Найменування показника	Варіант задачі (порядковий номер у списку групи)											
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20	21 22	23 24
М (місяць, у якому працівник був відсутній)	січ. 3 – 15	січ. 3 – 10	січ. 5 – 10	лют. 1 – 7	лют. 8 – 13	лют. 10 – 17	лют. 13 – 21	бер. 1 – 5	бер. 9 – 12	бер. 13 – 20	бер. 27 – 30	квіт. 3 – 13
З_о , грн.	21400	21400	21400	21400	21600	21600	21600	21600	24900	24900	24900	24900
Загальний виробничий стаж Т , років	2	6,4	8,2	10	12	2	5,2	3	4	7,11	9	20
Не повністю відпрацьовані місяці	В	Д	А	Д	С	А	В	Д	С	А	Д	С
Найменування відпрацьованого місяця	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

3.7. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До обов'язків страховика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, не належать:

а) реєстрація страхувальника як платника страхових внесків у 10-денний термін з дня подання документів;

б) здійснення контролю за дотриманням порядку використання страхувальником страхових коштів;

в) здійснення контролю за достовірністю поданих страхувальниками та застрахованими особами відомостей;

г) ведення обліку і звітності щодо страхових коштів.

2. Допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, виплачується Фондом застрахованим особам:

а) з першого дня втрати працездатності;

б) до встановлення медико-соціальною експертною комісією інвалідності;

в) за період втрати працездатності у порядку та розмірах;

г) із шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності.

3. Застрахованим особам, які працюють на сезонних і тимчасових роботах, допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, надається не більш як:

а) один місяць протягом календарного року;

б) не більше 75 календарних днів протягом календарного року;

в) 50 календарних днів протягом календарного року;

г) 14 календарних днів протягом календарного року.

4. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується у розмірі 60% середньої заробітної плати (доходу) застрахованим особам, які мають страховий стаж:

а) від 3 до 5 років;

- б) до п'яти років;*
- в) від п'яти до восьми років;*
- г) до трьох років.*

5. Допомога по вагітності та пологах жінкам, які належать до 1 – 4-ї категорій, котрі постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, виплачується за:

- а) 70 календарних днів до пологів та 56 календарних днів після пологів;*
- б) 70 календарних днів до пологів і 70 календарних днів після пологів;*
- в) 90 календарних днів до пологів та 90 календарних днів після пологів;*
- г) 160 календарних днів зазначеної відпустки (80 – до пологів і 80 – після пологів).*

6. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності передбачає:

- а) матеріальне забезпечення громадян у зв'язку з втратою доходу внаслідок тимчасової втрати працездатності, вагітності й пологів;*
- б) матеріальне забезпечення громадян у зв'язку з втратою заробітної плати внаслідок тимчасової втрати працездатності (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї), вагітності та пологів, часткову компенсацію витрат, пов'язаних зі смертю застрахованої особи або членів її сім'ї;*
- в) матеріальне забезпечення громадян у зв'язку з втратою заробітної плати (доходу) внаслідок тимчасової втрати працездатності, вагітності та пологів, часткову компенсацію витрат, пов'язаних зі смертю застрахованої особи або членів її сім'ї, а також надання соціальних послуг;*
- г) матеріальне забезпечення громадян у зв'язку з втратою заробітної плати (доходу) внаслідок тимчасової втрати працездатності (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї), вагітності та пологів, часткову компенсацію витрат, пов'язаних зі смертю застрахованої особи або членів її сім'ї, а також надання соціальних послуг.*

7. Право на матеріальне забезпечення й соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності мають:

- а) застраховані громадяни України;*
- б) іноземці;*
- в) особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні;*
- г) усі відповіді правильні.*

8. Право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності виникає:

- а) з настанням страхового випадку в період роботи;*
- б) у період роботи (включаючи і час випробування та день звільнення);*
- в) не включаючи день звільнення;*
- г) не включаючи в період роботи час випробування.*

9. До принципів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, не належать такі:

- а) добровільність прийняття роботодавцем рішення про здійснення пенсійних внесків на користь своїх працівників до системи соціального страхування;*
- б) державні гарантії реалізації застрахованими особами своїх прав;*
- в) формування й використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування;*
- г) паритетності в управлінні Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності представників держави, застрахованих осіб і роботодавців.*

10. Страховий стаж – це:

- а) строк, протягом якого особа підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню за видами тимчасової втрати працездатності та сплачувала страхові внески;*

б) період (строк), протягом котрого особа підлягала ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, та за який щомісяця сплачено страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок;

в) період (строк), протягом якого особа підлягала соціальному страхуванню відповідно до видів соціального страхування;

г) період, протягом котрого особа підлягала ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, і за який щомісяця сплачено страхові внески нею та роботодавцем або нею страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

11. До складу правління Фонду соціального страхування України входять:

а) по 15 представників держави, застрахованих осіб та роботодавців, які виконують свої обов'язки на громадських засадах;

б) по 5 представників держави, котрі призначаються Кабінетом Міністрів України, представники застрахованих осіб, які обираються (делегуються) репрезентативними на національному рівні всеукраїнськими об'єднаннями профспілок, та представники роботодавців, котрі обираються репрезентативними на національному рівні всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців;

в) по сім представників держави, застрахованих осіб та роботодавців, які виконують свої обов'язки на громадських засадах;

г) не менше 45 осіб, включаючи представників держави, які призначаються Кабінетом Міністрів України, представників застрахованих осіб, які обираються (делегуються) репрезентативними на національному рівні всеукраїнськими об'єднаннями профспілок, та представники роботодавців, котрі обираються репрезентативними на національному рівні всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців.

12. Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків менша, ніж мінімальний страховий внесок, цей період до страхового стажу для визначення розміру допомоги з тимчасової втрати працездатності:

а) зараховується пропорційно відпрацьованому періоду;

б) не зараховується;

в) як відношення суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого за відповідний місяць до тривалості періоду, що зараховується до страхового стажу в місяцях;

г) усі відповіді не правильні.

13. Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування не спрямовуються на:

а) виплату застрахованим особам допомоги по тимчасовій непрацездатності, вагітності й пологах, на поховання; фінансування санаторно-курортного лікування та оздоровлення застрахованих осіб і членів їх сімей, позашкільне обслуговування, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків;

б) утворення резерву страхових коштів у розрахунку не менш як на п'ять календарних днів для фінансування матеріального забезпечення застрахованих осіб;

в) забезпечення поточної діяльності та утримання органів Фонду, розвиток його матеріально-технічної бази;

г) усі відповіді не правильні.

14. Підставою для фінансування страхувальників робочими органами відділень Фонду є:

а) оформлена за встановленим зразком заява-розрахунок, що містить інформацію про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами;

б) листок непрацездатності;

в) рішення комісії (уповноваженого) із соціального страхування підприємства, оформлене протоколом у день їх прийняття;

г) копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника і печаткою.

15. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам у розмірі 80 % середньої заробітної плати (доходу), які мають страховий стаж:

а) до п'яти років;

б) від п'яти до восьми років;

в) до семи років;

г) усі відповіді не правильні.

16. Допомога по тимчасовій непрацездатності надається:

а) у разі необхідності догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною;

б) у разі тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням або травмою, що сталися унаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних з таким сп'янінням;

в) у разі настання тимчасової непрацездатності застрахованої особи у період вирішення спору про незаконність її звільнення з роботи за умови поновлення застрахованої особи на роботі з дня винесення такого рішення відповідним органом;

г) за час примусового лікування, призначеного за постановою суду.

17. Якщо в розрахунковому періоді у працівника взагалі немає оподаткованого ЄСВ доходу через службу під час мобілізації, середньоденний заробіток для оплати лікарняних йому потрібно розраховувати виходячи:

а) з мінімальної заробітної плати;

б) з двократного розміру мінімальної заробітної плати, що ділиться на 30,44;

в) з тарифної ставки (посадового окладу), що ділиться на 30,44;

г) усі відповіді не правильні.

18. Викладач, який працює у ВНЗ за сумісництвом з 02.02.2015 р., надав копію листка непрацездатності, завірену іншим навчальним закладом за основним місцем роботи, про те, що він хворів з 08.09.2015 р. по 16.09.2015 р. Згідно з наданою довідкою з основного місця роботи про нараховані йому доходи за період вересень 2014 року – серпень 2015 року в жодному з місяців розрахункового періоду сумарний дохід працівника не перевищив максимальну величину (17 ПМПО). На роботі за сумісництвом за період лютий – серпень 2015 року працівникові нараховано виплати, з яких справлявся ЄСВ, у сумі 7800,00 грн, у тому числі лікарняні в сумі 325,00 грн за 5 днів хвороби (з 18 по 22 травня). Розрахунковий період для оплати лікарняного за сумісництвом береться:

- а) з урахуванням даних за основним місцем роботи;*
- б) лютий – серпень 2015 року;*
- в) березень – серпень 2015 року;*
- г) усі відповіді не правильні.*

19. Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною або хворим членом сім'ї) в розрахунку на місяць не повинна:

- а) перевищувати максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, з якої сплачувалися страхові внески до Фонду;*
- б) перевищувати середньої величини бази нарахування єдиного внеску, з якої сплачувалися страхові внески до Фонду;*
- в) не може бути меншою, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на час настання страхового випадку;*
- г) усі відповіді не правильні.*

20. Допомога по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах виплачується застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту):

- а) протягом десяти днів після призначення допомоги;*
- б) у найближчий після дня призначення допомоги строк, установлений для виплати заробітної плати;*
- в) не пізніше дня, що настає за днем звернення;*
- г) не пізніше дня отримання коштів на рахунок.*

21. Добровільно застрахованим особам призначення та виплата матеріального забезпечення, а також надання соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності здійснюються:

- а) Фондом соціального страхування України;*
- б) робочим органом Фонду за місцем здійснення їх обліку як страхувальників;*
- в) Департаментом праці та соціальної політики;*
- г) немає правильної відповіді.*

22. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам у розмірі 70 %:

а) які мають страховий стаж до трьох років;
б) які мають страховий стаж від трьох до п'яти років;
в) які мають страховий стаж від п'яти до восьми років;
г) які належать до 1 – 4 категорій осіб, котрі постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

23. Допомога по вагітності та пологах виплачується застрахованій особі, яка усиновила дитину протягом:

а) двох місяців з дня її народження, за період з дня усиновлення і до закінчення 70 календарних днів;
б) двох місяців з дня її народження, зазначеного у свідоцтві про народження, за період з дня усиновлення і до закінчення 56 календарних днів;
в) трьох місяців з дня її народження, зазначеного у свідоцтві про народження, за період з дня усиновлення і до закінчення 126 календарних днів;
г) 90 календарних днів.

24. Бюджет Фонду соціального страхування України затверджує:

а) Міністерство соціальної політики;
б) Кабінет Міністрів України;
в) Верховна Рада України;
г) немає правильної відповіді.

25. Допомога на поховання як один із видів матеріального забезпечення за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності призначається:

а) протягом десяти робочих днів;
б) не пізніше дня, що настає за днем звернення;
в) не пізніше наступного робочого дня після настання страхового випадку;
г) немає правильної відповіді.

3.8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

4. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ від 26 вересня 2001 № 1266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-п>.

5. Про затвердження Порядку фінансування страхувальників для надання застрахованим особам матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 22.12.2010 № 26: Постанова правління фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0111-11>.

6. Про затвердження Положення про комісію (уповноваженого) із соціального страхування підприємства, установи, організації: постанова правління фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 23.06.2008 № 25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0636-08>.

7. Наказ Міністерства доходів і зборів України від 9.09.2013 р. № 455 «Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua/?p=1576>.

8. Про затвердження Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування: Постанова Пенсійного фонду України від 18.06.2014 р. № 10-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua51>.

9. Лист Міністерства соціальної політики «Щодо врахування періоду проходження працівниками військової служби за призовом під час мобілізації до страхового стажу для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності» від 15.12.2015 р. № 696/18/99-15 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua/?p=4794>.

10. Лист ДФСУ «Щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб військовим збором і нарахування та утримання єдиного внеску з сум середнього заробітку працівника, призваного на військову службу» від 19.10.2015 р. № 22011/6/99-99-17-03-03-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua/?p=4242>.

11. Зразок форми ОК-7 «Індивідуальні відомості про застраховану особу» для встановлення страхового стажу при призначенні допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua/?p=4860>

12. Інструкція про порядок заповнення листка непрацездатності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1456-04>

13. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2011 р. № 716 «Про затвердження Положення про Єдиний електронний реєстр листків непрацездатності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1521-11>.

ТЕМА 4. СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

4.1. Загальна характеристика соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

4.2. Призначення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.

4.3. Призначення потерпілому одноразової допомоги та щомісячної страхової виплати.

4.4. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.

4.5. Тестові завдання.

4.6. Рекомендована література.

Мета: поглиблення знань із соціального страхування від нещасних випадків на виробництві й від професійного захворювання; засвоєння порядку розрахунку розміру страхових виплат та механізму виплати допомоги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві й від професійного захворювання.

Ключові терміни та поняття: загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві й від професійного захворювання, страхові виплати, страхові експерти, нещасний випадок.

4.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою

якого здійснюються соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники й страховик.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування (далі – працівник).

Страхувальниками є роботодавці, а в окремих випадках – застраховані особи.

Страховик – Фонд соціального страхування України [3].

Фонд соціального страхування України та його робочі органи є правонаступниками Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, його виконавчої дирекції, управлінь виконавчої дирекції цього Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, відділень у районах і містах обласного значення, а також Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, його виконавчої дирекції, відділень цього Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх робочих органів.

До завершення заходів, пов'язаних з утворенням Фонду соціального страхування України та робочих органів його виконавчої дирекції виконання функцій та завдань, передбачених Законом № 1105-XIV, забезпечують у межах компетенції відповідні виконавчі дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та їх робочі органи.

Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Страховий ризик – обставини, внаслідок яких може статися страховий випадок.

Страховим випадком є нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, що спричинили застрахованому професійно

зумовлену фізичну чи психічну травму за обставин, зазначених у статті 14 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 № 1105-XIV, з настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення та/або соціальних послуг.

Професійне захворювання є страховим випадком також у разі його встановлення чи виявлення в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на котрому він захворів.

Нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення нормативних актів про охорону праці застрахованим, також є страховим випадком.

Завданнями страхування від нещасного випадку є:

- проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, спричиненими умовами праці;
- відновлення здоров'я й працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань;
- відшкодування шкоди, пов'язаної з втратою застрахованими особами заробітної плати або відповідної її частини під час виконання трудових обов'язків, надання їм соціальних послуг у зв'язку з ушкодженням здоров'я, а також у разі їх смерті, здійснення страхових виплат непрацездатним членам їх сімей.

Страхуванню від нещасного випадку підлягають:

- 1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту);
- 2) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;

3) особи, які утримуються у виправних закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час її вагітності, у зв'язку із чим дитина народилася інвалідом, прирівнюється до нещасного випадку, який трапився із застрахованим. Така дитина відповідно до медичного висновку вважається застрахованою і до 18 років або до закінчення навчання, але не більш як до досягнення нею 23 років, їй надається допомога Фонду.

Усі перелічені особи вважаються застрахованими з моменту набрання чинності Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV незалежно від фактичного виконання страхувальниками своїх зобов'язань щодо сплати страхових внесків.

Добровільно від нещасного випадку можуть застрахуватися:

1) особи, які забезпечують себе роботою самостійно, – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності, члени фермерського господарства, особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками;

2) громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Страхові виплати

Страховими виплатами є грошові суми, які Фонд виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, у разі настання страхового випадку. Факт нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання розслідується в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, відповідно до Закону України «Про охорону праці» [5]. Відповідно до статті 9 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі смерті працівника, здійснюється Фондом соціального страхування України відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування

від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» [7].

Роботодавець може за рахунок власних коштів здійснювати потерпілим та членам їх сімей додаткові виплати відповідно до колективного чи трудового договору.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводяться його навчання і перекваліфікація, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій.

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах у порядку, встановленому законом.

Страховими виплатами відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» були визначені грошові суми, які складаються із:

1) страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (далі – щомісячна страхова виплата);

2) страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого);

3) страхової виплати пенсії по інвалідності потерпілому;

4) страхової виплати пенсії у зв'язку з втратою годувальника;

5) страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності;

6) страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

Строки проведення страхових виплат відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»

Страхові виплати провадяться щомісячно в установлені Фондом соціального страхування від нещасних випадків дні на підставі постанови цього Фонду чи рішення суду:

- *потерпілому* – з дня втрати працездатності внаслідок нещасного випадку або з дати встановлення професійного захворювання;
- *особам, які мають право на виплати у зв’язку зі смертю годувальника*, – з дня смерті потерпілого, але не раніше дня виникнення права на виплати.

Одноразова допомога виплачується потерпілому в місячний строк із дня визначення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності, а в разі смерті потерпілого – у місячний строк з дня смерті застрахованого особам, які мають на це право.

Якщо справи про страхові виплати розглядаються вперше після закінчення трьох років із дня втрати потерпілим працездатності внаслідок нещасного випадку або з дня смерті годувальника, страхові виплати провадяться з дня звернення.

Виплати, призначені, але не одержані своєчасно потерпілим чи особою, яка має право на одержання виплат, провадяться за весь минулий час, але не більш як за три роки з дня звернення за їх одержанням.

4.2. ПРИЗНАЧЕННЯ ДОПОМОГИ У ЗВ’ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ НЕПРАЦЕЗДАТНІСТЮ ДО ВІДНОВЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ АБО ВСТАНОВЛЕННЯ ІНВАЛІДНОСТІ

відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»

Підставою для оплати перших п’яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця та надання допомоги, пов’язаної з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, є виданий у

порядку, передбаченому Інструкцією про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я від 13.11.2001 № 455 (з1005-01) і зареєстрованою в Мін'юсті 04.12.2001 за №1005/6196, листок непрацездатності та наявності акта про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 чи акта розслідування хронічного професійного захворювання за формою П-4, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 №1232 (1232-2011-п) «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» (далі – Постанова КМУ № 1232).

Якщо за наявності акта (спеціального) розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася), за формою Н-5, затвердженого Постановою КМУ № 1232 (1232-2011-п), та акта про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 або акта розслідування хронічного професійного захворювання за формою П-4 потерпілий визнаний чи не визнаний інвалідом через нещасний випадок на виробництві (професійне захворювання) і через певний час у зв'язку з погіршенням стану здоров'я, що пов'язане із цим нещасним випадком (професійним захворюванням), йому видано листок непрацездатності, то допомога з тимчасової непрацездатності надається в разі підтвердження зв'язку захворювання з нещасним випадком на виробництві (професійним захворюванням).

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, пов'язаною з нещасним випадком або професійним захворюванням на виробництві, призначається та виплачується страхувальником за місцем роботи потерпілого, де стався страховий випадок, у розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати.

Виплата допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю за перші п'ять днів тимчасової непрацездатності потерпілого проводиться за рахунок коштів страхувальника, а, починаючи із шостого дня непрацездатності, – за рахунок коштів Фонду.

Якщо потерпілий працює за сумісництвом, допомога призначається і виплачується страхувальником за місцем роботи, де стався страховий

випадок. При цьому враховується заробітна плата за основним місцем роботи та за сумісництвом на підставі довідок про середню заробітну плату.

Допомога добровільно застрахованій особі призначається робочим органом виконавчої дирекції Фонду, у якому вона зареєстрована, починаючи із шостого дня тимчасової непрацездатності, пов'язаної з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням.

Кошти для здійснення страхувальником виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю потерпілого виділяються Фондом на підставі заяви-розрахунку за формою згідно з додатком.

Для здійснення страхувальником виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю потерпілого страхувальник разом із заявою-розрахунком до робочого органу виконавчої дирекції Фонду подає:

1) копію листка непрацездатності (завірену страхувальником або працівником робочого органу виконавчої дирекції Фонду на підставі оригіналу);

2) акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (1112-2004-п) (якщо стався нещасний випадок);

3) акт (спеціального) розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася), за формою Н-5 (1112-2004-п) (якщо такий складався);

4) акт розслідування хронічного професійного захворювання за формою П-4 (1112-2004-п) (якщо таке встановлено);

5) довідку про середню заробітну плату (дохід) згідно з додатком 2 до Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №1266 (1266-2001-п) (далі – довідка про середню заробітну плату (дохід);

6) витяг з таблиця обліку робочого часу потерпілого, завірений страхувальником.

Для виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю добровільно застрахованій особі (потерпілому) до робочого органу виконавчої дирекції Фонду подаються:

1) листок непрацездатності;

2) акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (1112-2004-п) (якщо стався нещасний випадок);

3) акт (спеціального) розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася), за формою Н-5 (1112-2004-п) (якщо такий складався);

4) акт розслідування хронічного професійного захворювання за формою П-4 (1112-2004-п) (якщо таке встановлено);

5) розрахункові документи про сплату страхових внесків за розрахунковий період добровільно застрахованої особи (потерпілого).

Зазначені документи формуються в справу потерпілого та зберігаються в робочому органі виконавчої дирекції Фонду.

4.3. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛОМУ ОДНОРАЗОВОЇ ДОПОМОГИ ТА ЩОМІСЯЧНОЇ СТРАХОВОЇ ВИПЛАТИ

відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»

Одноразова допомога потерпілому призначається при встановленні МСЕК стійкої втрати професійної працездатності.

Для призначення одноразової допомоги та щомісячної страхової виплати до робочого органу виконавчої дирекції Фонду подаються:

1) заява потерпілого про призначення страхових виплат;

2) акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (1112-2004-п) (якщо стався нещасний випадок), висновок за формою Т-1 (якщо такий складався);

3) акт (спеціального) розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася), за формою Н-5 (1112-2004-п) (якщо такий складався);

4) акт розслідування хронічного професійного захворювання за формою П-4 (1112-2004-п) (якщо таке встановлено);

5) рішення суду про встановлення факту нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання (якщо було засідання суду із цього питання);

6) висновок МСЕК про ступінь втрати професійної працездатності;

7) довідка про середню заробітну плату (дохід);

8) копія трудової книжки чи витяг з неї, засвідчені страхувальником або підписом працівника робочого органу виконавчої дирекції Фонду при пред'явленні оригіналу;

9) довідка про розмір пенсії по інвалідності (якщо вона призначена) внаслідок нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання (у тому числі про розмір одержуваних надбавок);

10) довідка будинку-інтернату для громадян похилого віку й інвалідів або пансіонату для ветеранів війни та праці про розмір вартості утримання потерпілого в ньому;

11) протокол засідання комісії з питань охорони праці підприємства, а в разі, якщо вона не створена на підприємстві, комісії з питань вирішення спорів при робочих органах виконавчої дирекції Фонду про відсоток зменшення розміру одноразової допомоги потерпілому на виробництві (у разі встановлення комісією з розслідування нещасного випадку, що ушкодження здоров'я настало не лише з причин, що залежать від роботодавця, а й унаслідок порушення застрахованою особою нормативних актів про охорону праці).

Призначення одноразової допомоги

Одноразова допомога потерпілому визначається з розрахунку його середньої заробітної плати (доходу) за кожний відсоток втрати професійної працездатності, але не вище чотирикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду, на час настання права потерпілого на страхову виплату.

У разі погіршення здоров'я потерпілого внаслідок раніше одержаного каліцтва або професійного захворювання, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, при встановленні йому МСЕК вищого ступеня стійкої втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження одноразова допомога не призначається.

У разі встановлення комісією з розслідування нещасного випадку, що ушкодження здоров'я настало не лише з причин, які залежать від роботодавця, а й унаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги підлягає зменшенню, але не більше як на 50 відсотків.

Відсоток зменшення розміру одноразової допомоги визначається рішенням комісії з питань охорони праці підприємства, а в разі, якщо вона не створена, комісії з питань вирішення спорів при робочих органах виконавчої дирекції Фонду.

У разі, коли розмір одноразової допомоги був обмежений граничною сумою заробітної плати (доходу), з якої справляються страхові внески до Фонду, її зменшують, виходячи із зазначеної граничної суми.

Якщо потерпілому вперше встановлено сукупний відсоток втрати професійної працездатності за страховими випадками, котрі сталися на різних підприємствах, та по одному з них комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з причин, що залежать від роботодавця, а й унаслідок порушення потерпілим законодавства про охорону праці, розмір одноразової допомоги розраховується за кожним страховим випадком і зменшується по страховому випадку, за яким встановлено вину потерпілого.

Призначення щомісячної страхової виплати

Щомісячна страхова виплата визначається як частка від середньомісячної заробітної плати потерпілого перед настанням страхового випадку, котра обчислюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності.

Якщо потерпілому встановлено сукупний відсоток втрати професійної працездатності за страховими випадками, які сталися на різних підприємствах, розмір щомісячної страхової виплати встановлюється в сумі щомісячних страхових виплат, обчислених за кожним страховим випадком. Щомісячна страхова виплата за кожним страховим випадком обчислюється відповідно до підпункту 3.6.1 пункту 3.6 Порядку призначення, перерахування та проведення страхових виплат, затвердженого постановою правління ФСС від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

У разі, якщо потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію по інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати середньомісячного заробітку (доходу), який потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

Визначені раніше сума щомісячної страхової виплати та пенсії по інвалідності зменшенню не підлягають. При цьому пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, призначені відповідно до Угоди про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення від 13.03.92 (997_107) громадянам країн-учасниць СНД у галузі пенсійного забезпечення, які отримали каліцтво в країнах СНД, не враховуються.

Нормативна база

1. Закон № 1105 – Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 № 1105-XIV.

2. Постанова № 1112 – Постанова КМУ «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» від 25.08.2004 № 1112.

3. Порядок № 24 – Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат, затверджений постановою правління ФСС від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 27.04.2007 № 24.

4. Порядок № 1266 – Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням, затверджений Постановою КМУ від 26.09.2001 № 1266.

5. Інструкція № 5 – Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Держкомстату від 13.01.2004.

4.4. ВИХІДНІ ДАНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПОЯСНЕННЯ ДО РОЗВ’ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Приклад 1.

Нещасний випадок на виробництві стався з потерпілим 14 травня 2016 року. Стійку втрату професійної працездатності встановлено з 19 жовтня 2016 року. За даними Державного реєстру відсутня інформація

про сплату єдиного внеску за період з лютого по квітень 2016 року включно. Перед настанням страхового випадку в розрахунковому періоді зазначена особа відпрацювала 366 календарних днів.

Визначте розмір середньоденної заробітної плати для розрахунку виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, якщо заробітна плата працівника 3000,00 грн.

Розв'язання

Розрахунковим періодом для обчислення середньомісячного заробітку є період роботи з травня 2015 року по квітень 2016 року. У разі якщо на дату призначення страхових виплат відсутні дані про сплату єдиного внеску за деякі місяці розрахункового періоду, розрахунок середньої заробітної плати проводиться без урахування цієї заробітної плати. Середньоденна заробітна плата обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (з травня 2015 року – січень 2016 року) заробітної плати, на яку нараховано та сплачено єдиний внесок за даними Державного реєстру (за винятком заробітної плати за період з лютого по червень 2016 року) на кількість календарних днів у розрахунковому періоді (з травня 2015 року по квітень 2016 року).

Середньоденна заробітна плата: $27000,00 / 365 \text{ к.д.} = 73,77 \text{ грн.}$

Після надходження даних до Державного реєстру або довідки від роботодавця середня заробітна плата (дохід) повинна бути перерахована.

Приклад 2.

Особі, яка потерпіла на виробництві, МСЕК встановлено 30 відсотків стійкої втрати професійної працездатності з 10 серпня 2015 року у зв'язку з нещасним випадком на виробництві, що стався 17 травня 2014 року. Визначте розмір щомісячної страхової виплати в результаті нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності за даними таблиці.

Розв'язання

У зв'язку з тим, що на дату встановлення потерпілому МСЕК стійкої втрати професійної працездатності минуло більше року з дня настання

страхового випадку, обчислення середньої заробітної плати проводиться відповідно до пункту 14 Порядку № 1266.

1. Розрахунковим періодом для обчислення середньої заробітної плати є період роботи з травня 2013 року по квітень 2014 року.

Перед настанням страхового випадку в розрахунковому періоді зазначена особа відпрацювала неповні календарні місяці (в серпні 2013 року – 21 календарний день, заробітна плата – 1903,23 грн; у лютому 2014 року – сімнадцять календарних днів, заробітна плата – 2254,29 грн).

2. Середня заробітна плата в галузях економіки у серпні 2013 року та в лютому 2014 року приведена до фактично відпрацьованого часу потерпілого і становить:

у серпні 2013 року – 2238,18 грн (3303,98 грн / 31 день x 21 день);

у лютому 2014 року – 1936,05 грн (3188,79 грн / 28 днів x 17 днів).

Період	Календарні дні місяця	Фактична кількість відпрацьованих календарних днів	Нарахована заробітна плата, грн.	Середня заробітна плата працівників, зайнятих в економіці України, грн.
Травень 2013	31	31	3790,36	3252,94
Червень 2013	30	30	4860,34	3380,17
Липень 2013	31	31	3467,36	3429,36
Серпень 2013	31	21	1903,23	3303,98
Вересень 2013	30	30	3632,67	3261,25
Жовтень 2013	31	31	3806,21	3282,54
Листопад 2013	30	30	3609,72	3268,19
Грудень 2013	31	31	5533,64	3619,23
Січень 2014	31	31	3828,70	3148,49
Лютий 2014	28	17	2254,29	3188,79
Березень 2014	31	31	4634,83	3398,05
Квітень 2014	30	30	5604,01	3432,08

3. Обчислення середньомісячного заробітку для призначення щомісячної страхової виплати за страхуванням від нещасних випадків розраховується за формулою

$$З = З(н) \times С / М,$$

де З – середньомісячна заробітна плата застрахованої особи, грн;

З(н) – 3480,19 грн (середньомісячна заробітна плата найманих працівників, зайнятих в економіці України, за 2014 рік);

С – 14,7486 (сума коефіцієнтів заробітної плати застрахованої особи за розрахунковий період);

М – 12 (кількість календарних місяців у розрахунковому періоді).

4. Отже, $З = 3480,19 \text{ грн} \times (14,7486 / 12) = 4277,50 \text{ грн}$.

При 30 відсотках втрати професійної працездатності сума щомісячної страхової виплати становитиме 1283,25 грн (4277,50 грн x 30% / 100%).

ВИХІДНІ ДАНІ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Потерпілий, якому МСЕК установила ступінь втрати працездатності на виробництві **К**, %, звернувся до робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань для призначення страхових виплат у зв'язку з професійним захворюванням у місяці _____ (**П**). У місяці _____ р. (**Х**) потерпілий звільнився з роботи, з котрою пов'язане професійне захворювання. Розрахуйте середньомісячну заробітну плату для призначення страхових виплат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності від нещасного випадку за умови отримання заробітної плати (**З_о**).

Таблиця 6

Найменування показника	Варіант задачі (порядковий номер у списку групи)											
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20	21 22	23 24
К (ступінь втрати працездатності)	30%	25%	30%	25%	15%	50%	30%	25%	30%	35%	30%	25%
П (місяць, у якому робітник звернувся до дирекції Фонду)	2015 січ.	2014 лют.	2015 бер.	2014 квіт.	2016 трав.	2015 черв.	2016 лип.	2015 серп.	2015 вер.	2016 січ.	2015 бер.	2015 лют.
З_о , грн	1600	1850	1800	2000	1950	1850	1850	1850	1600	1800	1900	1900
Х – дата звільнення з роботи	Жовт. 2012 р.	Серп. 2013 р.	Вер. 2012 р.	Жовт. 2013 р.	Вер. 2012 р.	Груд. 2012 р.	Вер. 2013 р.	Серп. 2012 р.	Лист. 2014 р.	Вер. 2013 р.	Лип. 2014 р.	Груд. 2012 р.
Відпрацьовані місяці	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

4.5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Організувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій повинен:

- а) роботодавець;*
- б) всеукраїнські об'єднання профспілок;*
- в) Фонд соціального страхування України;*
- г) немає правильної відповіді.*

2. Заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час її вагітності, у зв'язку із чим дитина народилася інвалідом:

- а) прирівнюється до нещасного випадку, який трапився із застрахованим;*
- б) не прирівнюється до нещасного випадку;*
- г) прирівнюється до нещасного випадку до досягнення дитиною 14 років;*
- г) немає правильної відповіді.*

3. Перерахування сум щомісячних страхових виплат і витрат на медичну та соціальну допомогу за ЗДСС від нещасного випадку не провадиться в разі:

- а) зміни ступеня втрати професійної працездатності;*
- б) зміни складу сім'ї померлого;*
- в) зростання у попередньому календарному році середньої заробітної плати у галузях національної економіки за даними центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики;*
- г) немає правильної відповіді.*

4. Сума щомісячної страхової виплати встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я:

- а) виходячи із 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, утановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату;*

б) не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я;

в) виходячи з розрахунку 25 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату;

г) виходячи з розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на перше число року настання права потерпілого на страхову виплату.

5. Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги:

а) зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків;

б) зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 20 відсотків;

в) залишається без змін;

г) зменшується не менше як на 20 відсотків.

6. Допомога по тимчасовій непрацездатності, страхова виплата у разі переведення потерпілого на легшу нижчеоплачувану роботу, відшкодування вартості поховання потерпілого та пов'язаних із цим ритуальних послуг надаються в порядку, встановленому:

а) правлінням Фонду;

б) всеукраїнськими об'єднаннями профспілок;

в) Кабінетом Міністрів України;

г) немає правильної відповіді.

7. Ступінь втрати працездатності потерпілим встановлюється:

а) МСЕК за участю Фонду;

б) МСЕК;

в) Кабінетом Міністрів України;

г) немає правильної відповіді.

8. У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд проводить одноразову страхову виплату потерпілому, розмір

якої визначається відповідно до ступеня втрати професійної працездатності, виходячи з:

а) 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату;

б) 15 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату;

в) 17 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату;

г) немає правильної відповіді.

9. Сума витрат на необхідний догляд за потерпілим залежить від характеру цього догляду, встановленого МСЕК, і не може бути (на місяць):

а) меншою за розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, – на спеціальний медичний догляд (масаж, уколи тощо);

б) чверті розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати;

в) п'ятої частини розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати;

г) немає правильної відповіді.

10. У разі ушкодження здоров'я в період виробничого навчання (практики) сума страхової виплати визначається:

а) не менше розміру прожиткового мінімуму працездатних осіб;

б) за діючою на підприємстві ставкою (окладом) тієї професії (спеціальності), якій навчався потерпілий, але не нижче найменшого розряду тарифної сітки відповідної професії;

в) не більше двократного розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня року ушкодження здоров'я.

11. Потерпілому, який проходить професійне навчання або перекваліфікацію за індивідуальною програмою реабілітації (якщо із часу встановлення ступеня втрати професійної працездатності минуло не більше одного року), Фонд соціального страхування від нещасних випадків здійснює щомісячні страхові виплати у розмірі:

- а) мінімальної заробітної плати;*
- б) середньомісячного заробітку протягом строку, визначеного програмою реабілітації;*
- в) прожиткового мінімуму;*
- г) немає правильної відповіді.*

12. До страхових виплат у разі страхування від нещасного випадку не відносяться такі грошові суми:

а) втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (щомісячна страхова виплата); одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого);

б) пенсії по інвалідності потерпілому; пенсії у зв'язку з утратою годувальника;

в) виплат дитині, яка народилася інвалідом унаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності; на медичну та соціальну допомоги;

г) немає правильної відповіді.

13. У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд соціального страхування від нещасних випадків здійснює одноразову страхову виплату потерпілому, сума якої визначається з розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності, але:

а) не вище чотирікратного розміру граничної суми заробітної плати, з котрої справляються внески до Фонду;

б) не вище трикратного розміру граничної суми заробітної плати, з котрої справляються внески до Фонду;

в) не нижче двократного розміру граничної суми заробітної плати, з котрої справляються внески до Фонду;

г) немає правильної відповіді.

14. Визначення класу професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності здійснюється:

а) Фондом соціального страхування від нещасних випадків;

б) Міністерством соціальної політики;

- в) усі відповіді правильні;*
- г) немає правильної відповіді.*

15. У разі, коли потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію по інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати:

- а) середньомісячний заробіток, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я;*
- б) розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб;*
- в) розміру прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб;*
- г) немає правильної відповіді.*

16. Сума щомісячної страхової виплати у разі настання нещасного випадку або професійного захворювання не повинна перевищувати:

- а) розмір мінімальної заробітної плати;*
- б) розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб;*
- в) середньомісячний заробіток, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я;*
- г) немає правильної відповіді.*

17. У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд соціального страхування від нещасних випадків проводить:

- а) одноразову страхову виплату потерпілому, сума котрої не вище від десятикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду;*
- б) одноразову страхову виплату потерпілому, сума котрої визначається з розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності, але не вище від чотирикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду;*
- в) одноразову страхову виплату потерпілому, сума котрої не нижче від трикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду;*
- г) немає правильної відповіді.*

18. Виплати, призначені, але не одержані своєчасно потерпілим чи особою, яка має право на отримання виплат, провадяться:

- а) за весь минулий час;*
- б) за весь минулий час, але не більш як за три роки з дня звернення за їх одержанням;*
- в) не більш як за два роки з дня звернення за їх одержанням;*
- г) немає правильної відповіді.*

19. Фонд соціального страхування може затримати страхові виплати:

- а) до з'ясування підстав для виплат, якщо документи про нещасний випадок оформлені з порушенням установлених вимог;*
- б) якщо мали місце навмисні дії, а також бездіяльність (приховування захворювань, невиконання приписів та обмежень лікаря) потерпілого, спрямовані на створення умов для настання страхового випадку;*
- в) у разі подання роботодавцем, іншими органами, що беруть участь у встановленні страхового випадку, або потерпілим Фонду свідомо неправдивих відомостей про страховий випадок;*
- г) у разі вчинення застрахованим умисного злочину, що призвів до настання страхового випадку.*

20. До обов'язків безпосереднього керівника робіт у разі настання нещасного випадку не належить:

- а) організація першої медичної допомоги потерпілому;*
- б) повідомлення керівника первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий;*
- в) повідомлення з використанням засобів зв'язку про нещасний випадок;*
- г) збереження до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку обстановки на робочому місці.*

21. Якщо застрахована особа працювала та сплачувала страхові внески або за неї сплачувалися страхові внески менш як 6 календарних місяців, середня заробітна плата обчислюється за:

- а) фактично відпрацьовані календарні місяці;*
- б) за всі дні, в яких сплачено страхові внески;*
- в) місяці тимчасової непрацездатності та відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами;*

г) немає правильної відповіді.

22. У разі, коли на дату встановлення медико-соціальною експертною комісією ступеня втрати застрахованою особою професійної працездатності минуло більше року з дня настання страхового випадку, середня заробітна плата обчислюється, виходячи:

а) з розміру заробітної плати перед настанням нещасного випадку на виробництві або перед звільненням з роботи (переходом на іншу роботу), з якою пов'язане професійне захворювання, з урахуванням її коригування;

б) з фактичної середньомісячної заробітної плати найманих працівників, зайнятих в економіці України, за місяці попереднього року з наступним перерахунком;

в) з ділення нарахованої за розрахунковий період заробітної плати, з якої сплачувалися страхові внески на кількість відпрацьованих робочих днів у розрахунковому періоді;

г) немає правильної відповіді.

23. Страхові виплати потерпілому провадяться щомісячно в установлені Фондом дні на підставі постанови цього Фонду або рішення суду:

а) з дня втрати працездатності внаслідок нещасного випадку або з дати встановлення професійного захворювання;

б) з дня смерті потерпілого, але не раніше дня виникнення права на виплати;

в) з 10-го дня втрати працездатності внаслідок нещасного випадку;

г) немає правильної відповіді.

24. Потерпілим, які проживають у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, пансіонатах для ветеранів війни та праці, щомісячні суми страхових виплат перераховуються на рахунок зазначених установ з виплатою різниці між сумою страхової виплати та вартістю утримання в них, але:

а) не менш як 25 відсотків призначеної суми страхової виплати (втраченого заробітку);

- б) не менш як 30 відсотків призначеної суми страхової виплати (втраченого заробітку);*
- в) не більше як 50 відсотків призначеної суми страхової виплати (втраченого заробітку);*
- г) не більше як 70 відсотків призначеної суми страхової виплати (втраченого заробітку).*

25. Контроль за діяльністю Фонду соціального страхування України здійснює:

- а) Громадська рада Фонду, що утворюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;*
- б) уповноважений Кабінетом Міністрів України центральний орган виконавчої влади;*
- в) Міністерством соціальної політики України;*
- г) немає правильної відповіді.*

4.6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 № 928-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/928-19>.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.
4. Про затвердження Положення про службу страхових експертів з охорони праці, профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань: Постанова Фонду соцстраху нещасних випадків від 20.12.2011 № 63 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0066-12/paran13#n13>.

5. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.

6. Закон України «Кодекс законів про працю України» від 10.12.1971 № 322-VІІІ в редакції від 12.06.2016, підстава 955-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/2-08>.

7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 р. № 1105-ХІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt-kt.com/zakon-ukrajiny-pro-zahalnoobovyazkove-derzhavne-sotsialne-strahuvan>.

8. Положення про медико-соціальну експертизу: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1317 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-п>.

ТЕМА 5. СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

5.1. Сутність соціального страхування на випадок безробіття.

5.2. Обчислення страхового стажу при розрахунку матеріального забезпечення на випадок безробіття.

5.3. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю.

5.4. Розмір допомоги по безробіттю.

5.5. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.

5.6. Тестові завдання.

5.7. Рекомендована література.

Мета: закріплення й поглиблення знань матеріалу щодо сутності соціального страхування на випадок безробіття, практичне оволодіння порядком розрахунку страхових виплат на випадок безробіття та послідовністю здійснення виплати допомоги по соціальному страхуванню на випадок безробіття.

Ключові терміни та поняття: загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття; суб'єкти, об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття; матеріальне забезпечення, соціальні послуги.

5.1. СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (далі – страхування на випадок безробіття) – система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Законодавство про страхування на випадок безробіття складається з Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закону України «Про загальнообов'язкове

державне соціальне страхування на випадок безробіття» № 1533-III, Закону України «Про зайнятість населення» (803-12) та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері страхування на випадок безробіття, а також міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Суб'єкти страхування на випадок безробіття – застраховані особи, а у випадках, передбачених Законом № 1533-III, також члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик.

Страховик – Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Об'єкт страхування на випадок безробіття – страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг, передбачених статтею 7 Закону № 1533-III.

Страховий випадок – це подія, через яку:

– застраховані особи втратили заробітну плату (грошове забезпечення) або інші передбачені законодавством України доходи внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин і зареєстровані в установленому порядку як безробітні, готові та здатні приступити до підходящої роботи й дійсно шукають роботу;

– застраховані особи опинилися в стані часткового безробіття.

Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягає страхуванню на випадок безробіття та за який сплачено страхові внески (нею, роботодавцем).

Страховий ризик – обставини, внаслідок котрих особи можуть втратити роботу і потребують матеріальної підтримки та соціальних послуг за цим Законом.

Страхові внески – кошти відрахувань на страхування на випадок безробіття, сплачені згідно із законодавством, що діяло до набрання чинності Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-17, кошти єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування,

спрямовані на ЗДСС на випадок безробіття відповідно до пропорцій, визначених законом.

Мінімальний страховий внесок – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток розміру мінімальної заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, встановлених законом, на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).

Види забезпечення та соціальні послуги

Видами забезпечення за Законом є:

- допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;
- допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

Видами соціальних послуг є:

- професійна підготовка чи перепідготовка, підвищення кваліфікації в професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях;
- профорієнтація;
- пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом організації громадських робіт для безробітних у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- надання роботодавцям, які працевлаштовують громадян, зазначених у частині першій статті 14 Закону України «Про зайнятість населення», компенсації відповідно до статті 26 Закону України «Про зайнятість населення» № 5067-17;
- надання роботодавцям – суб’єктам малого підприємництва, котрі працевлаштовують безробітних, компенсації відповідно до статті 27 Закону України «Про зайнятість населення» № 5067-17;
- надання громадянам віком старше 45 років, страховий стаж яких становить не менше 15 років, ваучера для підтримання їх конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, спеціалізації,

підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності;

– інформаційні й консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

При виникненні страхового ризику Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття може здійснювати заходи, спрямовані на запобігання настанню страхових випадків, у межах коштів, передбачених бюджетом Фонду на такі цілі.

До профілактичних заходів належать:

- фінансування витрат роботодавця на оплату праці працівників, яких з метою запобігання вивільненню тимчасово переведено за їх згодою на іншу роботу (до 6 місяців протягом року) за умови збереження за ними основного місця роботи;

- фінансування витрат роботодавця на професійну перепідготовку або підвищення кваліфікації працівників, щодо яких є загроза вивільнення у зв'язку з реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, тимчасовим припиненням виробництва, за умови збереження за працівниками місця роботи;

- інші профілактичні заходи, визначені правлінням Фонду.

5.2. ОБЧИСЛЕННЯ СТРАХОВОГО СТАЖУ ПРИ РОЗРАХУНКУ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню на випадок безробіття та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем страхові внески в сумі не менш як мінімальний страховий внесок.

Період відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, отримання виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, крім пенсій (за винятком пенсії по інвалідності) та виплат за страхуванням на випадок

безробіття, включається до страхового стажу як період, за який сплачено страхові внески, виходячи з розміру мінімального страхового внеску.

Страховий стаж обчислюється за даними персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, а за періоди до його запровадження – у порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше.

Страховий стаж обчислюється в місяцях. Неповний місяць роботи, якщо застрахована особа підлягала страхуванню на випадок безробіття або добровільно брала участь у системі страхування на випадок безробіття, зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою, ніж мінімальний страховий внесок, цей період зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови здійснення в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду України, відповідної доплати до суми страхових внесків таким чином, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

У разі, коли зазначену доплату не було здійснено, до страхового стажу зараховується період, визначений за кожний місяць сплати страхових внесків за формулою

$$ТП = Св / В,$$

де ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу та визначається у місяцях;

Св – сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого за відповідний місяць;

В – мінімальний розмір страхового внеску за відповідний місяць.

Строк проходження служби військовослужбовцями (крім військовослужбовців строкової служби) до запровадження страхування на випадок безробіття для цієї категорії осіб прирівнюється до страхового стажу в разі звільнення зі служби за станом здоров'я, у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів без права на пенсію за умови реєстрації в установленому порядку в державній службі зайнятості протягом місяця – з дня взяття на облік у військовому комісаріаті, для інших осіб – з дня звільнення.

5.3. УМОВИ ТА ТРИВАЛІСТЬ ВИПЛАТИ ДОПОМОГИ ПО БЕЗРОБІТТЮ

Право на допомогу по безробіттю залежно від страхового стажу мають застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, страховий стаж яких протягом 12-ти місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить не менше ніж шість місяців за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Право на допомогу по безробіттю зберігається у разі настання перерви страхового стажу з поважних причин, якщо особа протягом місяця після закінчення цієї перерви зареєструвалася в установленому порядку в державній службі зайнятості як безробітна.

Поважними причинами є:

- навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, клінічній ординатурі, аспірантурі, докторантурі з денною формою навчання;
- строкова військова служба;
- здійснення догляду непрацюючою працездатною особою за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 18 років, а також за пенсіонером, який за експертним медичним висновком потребує постійного стороннього догляду;
- інші поважні причини, передбачені законодавством України.

Застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, які протягом 12-ти місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, мають страховий стаж менше шести місяців або звільнені з останнього місяця роботи з підстав, передбачених статтею 37, пунктами 3, 4, 7 і 8 статті 40, статтями 41 і 45 Кодексу законів про працю України (322-08), особи, зазначені у частині другій статті 6 Закону № 1533-III, особи, зазначені в абзаці третьому частини четвертої статті 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (1706-18), мають право на допомогу по безробіттю в мінімальному розмірі.

Допомога по безробіттю виплачується з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості.

Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 360 календарних днів протягом двох років, а для осіб, зазначених у частині другій статті 6 Закону, – 180 календарних днів.

Для осіб передпенсійного віку (за 2 роки до настання права на пенсію) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 720 календарних днів.

Допомога по безробіттю може виплачуватися одноразово для організації підприємницької діяльності безробітними, які не можуть бути працевлаштовані у зв'язку з відсутністю на ринку праці підходящої роботи, крім осіб, зазначених у частині другій статті 6 цього Закону. Ця допомога виплачується особам, яким виповнилося 18 років, за їх бажанням.

Допомога по безробіттю виплачується не рідше ніж два рази на місяць, а за згодою безробітного – один раз на місяць у порядку, встановленому відповідно до частини сьомої статті 23 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III.

Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації безробітним підприємницької діяльності здійснюється протягом 14 днів

після дня здійснення державної реєстрації юридичної особи, фізичної особи-підприємця.

5.4. РОЗМІР ДОПОМОГИ ПО БЕЗРОБІТТЮ

Застрахованим особам, зазначеним у частині першій статті 22 Закону №1533-III, розмір допомоги по безробіттю визначається у відсотках до їх середньої заробітної плати (доходу), визначеної відповідно до порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням (1266-2001-п), затвердженого Кабінетом Міністрів України, залежно від страхового стажу, але не менше ніж мінімальний розмір допомоги по безробіттю, встановлений правлінням Фонду для цієї категорії осіб:

- **до 2 років – 50 відсотків;**
- **від 2 до 6 років – 55 відсотків;**
- **від 6 до 10 років – 60 відсотків;**
- **понад 10 років – 70 відсотків.**

Допомога по безробіттю виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру:

- **перші 90 календарних днів – 100 відсотків;**
- **протягом наступних 90 календарних днів – 80 відсотків;**
- **надалі – 70 відсотків.**

Внутрішньо переміщеним особам після надходження документів та відомостей про страховий стаж, заробітну плату (дохід) рішення про призначення допомоги по безробіттю переглядається відповідно до законодавства.

Допомога по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин, призначається відповідно до частин першої та другої цієї статті, і її виплата починається з 91-го календарного дня.

У середньомісячну заробітну плату (дохід) для обчислення допомоги по безробіттю включаються всі види виплат, на які нараховувалися

страхові внески, які підтверджуються даними Єдиного державного реєстру застрахованих осіб Пенсійного фонду України.

Допомога по безробіттю не може перевищувати чотирикратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом.

Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації безробітним підприємницької діяльності здійснюється у розмірі допомоги по безробіттю, нарахованої відповідно до статті 23 Закону № 1533-III, у розрахунку на рік.

Порядок надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності (z0821-15), встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, за погодженням з правлінням Фонду.

5.5. ВИХІДНІ ДАНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПОЯСНЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Приклад 1.

Особа працювала на підприємстві з 2012 року та була звільнена 25 червня 2016 року. Зареєструвалася в центрі зайнятості як безробітна 08 липня 2016 року. Визначте розмір допомоги у разі втрати працездатності за страхуванням на випадок безробіття, якщо щомісячна заробітна плата у розрахунковому періоді становила 5200,00 грн, а стаж роботи – 4 роки 6 місяців.

Етапи розрахунку розміру допомоги по безробіттю

1. Визначаємо розрахунковий період для обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по безробіттю.

2. Знаходимо кількість календарних днів з урахуванням відпрацьованих у розрахунковому періоді.

3. Визначаємо суми, що включаються при розрахунку середньоденної заробітної плати.

4. Здійснюємо розрахунок середньоденної заробітної плати.

5. Визначаємо розмір допомоги по безробіттю.

Розв'язання

1. Визначаємо розрахунковий період для обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по безробіттю.

Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід) для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття є 12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку (реєстрації особи в державній службі зайнятості як безробітної), а саме з липня 2015 року по червень 2016 року (п. 7).

Знаходимо кількість календарних днів з урахуванням відпрацьованих у розрахунковому періоді: (31 липень + 31 серпень + 30 вересень + 31 жовтень + 30 листопад + 31 грудень + 31 січень + 29 лютий + 31 березень + 30 квітень + 31 травень + 30 червень) = 366 днів.

2. Здійснюємо розрахунок середньоденної заробітної плати.

Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) обчислюється *шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (12 календарних місяців) заробітної плати* (доходу, грошового забезпечення), на яку нарахований єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або страхові внески на відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – єдиний внесок та/або страхові внески), **на кількість календарних днів зайнятості** (відповідно до видів страхування – *період перебування у трудових відносинах, виконання робіт (послуг) за цивільно-правовими договорами, проходження служби, провадження підприємницької або іншої діяльності, пов'язаної з отриманням доходу безпосередньо від такої діяльності*) у розрахунковому періоді *без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, – тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за*

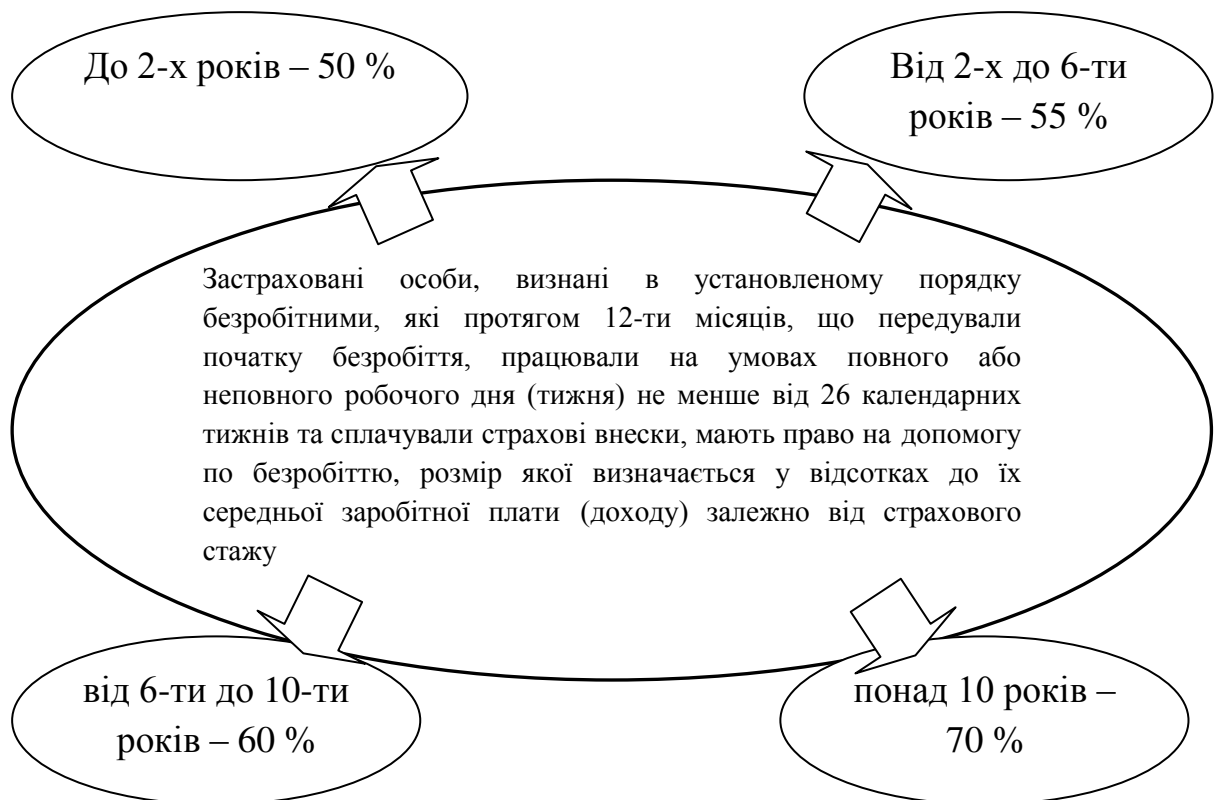
медичним висновком, відпустка без збереження заробітної плати (далі – поважні причини).

$$\begin{aligned} \text{ЗП}_{\text{сер. ден.}} &= \Sigma \text{ЗП} / \text{РП} = (5200,00 + 5200,00 + 5200,00 + 5200,00 + 5200,00 + \\ &5200,00 + 5200,00 + 5200,00 + 5200,00 + 5200,00 + 5200,00) / \\ &366 \text{ календарний день} = 10809,52 \text{ грн.} / 366 \text{ календарний день} = \\ &= 62400,00 \text{ грн} / 366 \text{ календарний день} = 170,49 \text{ грн.} \end{aligned}$$

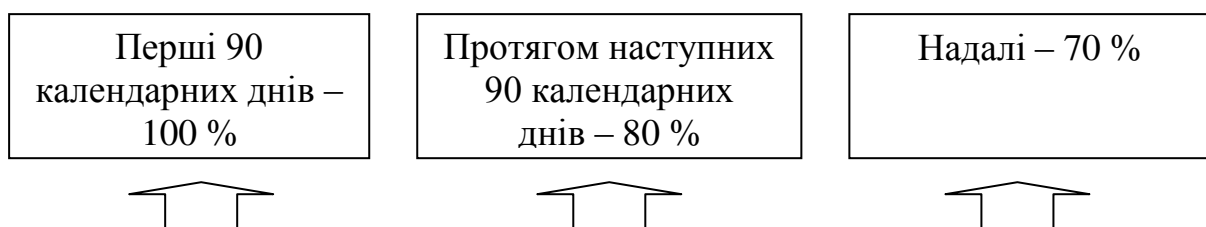
3. Перевіряємо виконання вимоги п. 4 Порядку № 1266. Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) не може перевищувати максимальну величину бази нарахування єдиного внеску з розрахунку на один календарний день, яка обчислюється шляхом ділення встановленого її розміру в останньому місяці розрахункового періоду на середньомісячну кількість календарних днів (30, 44). ЗПСРД < 25 ПМПО в червні 2016 : 30,44. $170,49 < 1190,87 [36250,0 : 30,44]$. Вимога виконана. Отже, до розрахунку беремо обчислену нами ЗПСРД = 170,49 грн.

4. Визначаємо розмір допомоги по безробіттю.

Оскільки розмір допомоги по безробіттю обчислюється у відсотках до середньої заробітної плати (доходу), розрахованої відповідно до порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням залежно від страхового стажу, то розмір середньоденної заробітної плати необхідно скоригувати на коефіцієнт трудового стажу. Якщо стаж роботи складає від двох до шести років, то допомога по безробіттю визначається з урахуванням коефіцієнта страхового стажу, який становить 0,55.

Допомога по безробіттю виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру.

Допомога по безробіттю виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру

Допомога по безробіттю особам, які мають право на допомогу по безробіттю без урахування страхового стажу, визначається у розмірі прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Розмір допомоги по безробіттю за один день складатиме

$$D_{\text{безр.}} = 170,49 \times 0,55 = 93,77 \text{ грн.}$$

Перші 90 днів – $93,77 \text{ грн} \times 90 \text{ днів} = 8439,26 \text{ грн}$.

Наступні 90 днів – $93,77 \text{ грн} \times 0,8 \times 90 \text{ днів} = 6751,40 \text{ грн}$.

Кожний наступний день, але не більше у сумі від 360 календарних днів протягом двох років – $58,86 \text{ грн} \times 0,7 = 65,64 \text{ грн}$.

ВИХІДНІ ДАНІ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Задача 1

Особа зареєструвалася в центрі зайнятості 27 липня 2016 року. За останні 12 календарних місяців, що передують місяцю реєстрації в центрі зайнятості, перебувала в трудових відносинах з 15 грудня 2015 року по 11 травня 2016 року та отримувала дохід 13000,00 грн у місяць. Сума сплачених страхових внесків за даними Державного реєстру за грудень 2016 року та травень 2016 року є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок. Визначити розмір допомоги по безробіттю, якщо стаж роботи працівника – 7 років.

Задача 2

Особа працювала на останньому місці роботи з 2009 року. Останні три роки по 06 червня 2016 року включно перебувала у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, після закінчення якої вийшла на роботу та була звільнена 26 червня 2016 року. Зареєструвалася в центрі зайнятості як безробітна 11 липня 2016 року. За даними Державного реєстру у розрахунковому періоді особа працювала і отримала дохід 2760,00 грн. Визначити розмір допомоги по безробіттю, якщо стаж роботи працівника – 9 років.

Задача 3

Особа працювала за основним місцем роботи з 2014 року по 30 квітня 2016 року та одночасно працювала за сумісництвом з 23 листопада 2015 року по 22 червня 2016 року. Статус безробітного набула 23 липня 2016 року, стаж роботи 3 роки 3 місяці. Визначити розмір допомоги по безробіттю.

Задача 4

Особа, яка пропрацювала на підприємстві (Т) років, була звільнена (Х) місяця 2016 року і через 5 днів звернулася до Центру зайнятості за

сприянням у працевлаштуванні. Щомісячно працівниця отримувала заробітну плату в розмірі Z_0 (грн). У місяці (А) 14 календарних днів з 1-го числа вона хворіла. Визначити розмір допомоги по безробіттю.

Найменування показника	Варіант завдання (порядковий номер у списку групи)											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	21	23
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	22	24
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
T, термін, який працювала особа перед звільненням	12	3	5	7	9	11	6	8	12	23	4	18
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
X, час звільнення	січ.	лют.	бер.	січ.	лют.	бер.	січ.	лют.	бер.	січ.	лют.	бер.
Z_0 , грн	12600	12850	14800	17100	9050	6850	6850	8950	4200	5400	7900	8900
Відпрацьовані місяці	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

5.6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До суб'єктів страхування на випадок безробіття не належать:

- а) наймані працівники;
- б) особи, які виконують роботи (надають послуги) згідно із цивільно-правовими договорами;
- в) страхувальники та страховик;
- г) військовослужбовці строкової служби.

2. До профілактичних заходів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття не належать:

- а) фінансування витрат роботодавця на оплату праці працівників, яких з метою запобігання вивільненню тимчасово переведено за їх згодою на іншу роботу (до шести місяців протягом року) за умови збереження за ними основного місця роботи;
- б) профілактичні заходи, визначені правлінням Фонду;
- в) професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у

тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях;

г) фінансування витрат роботодавця на професійну перепідготовку або підвищення кваліфікації працівників, щодо яких є загроза вивільнення у зв'язку з реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, тимчасовим припиненням виробництва, за умови збереження за працівниками місця роботи.

3. Засідання правління Фонду є правомочним, якщо на ньому присутні:

- а) від кожної сторони не менше ніж дві третини її представників;
- б) більшість від загальної чисельності членів правління;
- в) одна третина його членів;
- г) не менше половини від кожної сторони.

4. Державний нагляд у сфері страхування на випадок безробіття здійснюють:

- а) Наглядова рада;
- б) центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах трудових відносин, соціального захисту населення;
- в) представники від центральних органів виконавчої влади, які призначаються Кабінетом Міністрів України;
- г) члени правління Фонду та працівники виконавчої дирекції Фонду.

5. Допомога по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин, виплачується:

- а) починаючи з 91-го календарного дня;
- б) починаючи з 8-го календарного дня;
- в) починаючи з 180-го календарного дня;
- г) усі відповіді неправильні.

6. Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації безробітним підприємницької діяльності здійснюється:

- а) протягом 14 днів після дня здійснення державної реєстрації юридичної особи, фізичної особи – підприємця;
- б) протягом 8 днів після дня здійснення державної реєстрації юридичної особи, фізичної особи – підприємця;

в) протягом місяця з дня здійснення державної реєстрації юридичної особи, фізичної особи – підприємця;

г) усі відповіді неправильні.

7. До страхового стажу не включається період, за який сплачено страхові внески, виходячи з розміру мінімального страхового внеску:

а) відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

б) отримання виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, крім пенсій;

в) виплати за страхуванням на випадок безробіття;

г) отримання пенсії по інвалідності.

8. Застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, мають право на допомогу по безробіттю залежно від страхового стажу:

а) страховий стаж яких протягом 12-ти місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить не менше ніж шість місяців, за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;

б) котрі протягом 12-ти місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня та сплачували страхові внески;

в) особи, які бажать відновити трудову діяльність після тривалої (більше шести місяців) перерви;

г) звільнені з останнього місця роботи за власним бажанням.

9. Допомога по безробіттю виплачується в державній службі зайнятості:

а) з наступного місяця після звільнення з попереднього місця роботи;

б) з 1-го числа місяця після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку;

в) з 10-го дня після реєстрації застрахованої особи;

г) з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку.

10. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю:

а) не може перевищувати 360-ти календарних днів протягом двох років;

- б) не може перевищувати 720-ти календарних днів;*
- в) у межах двох років;*
- г) не може перевищувати 365-ти календарних днів.*

11. При страховому стажі від 6-ти до 10-ти років розмір допомоги по безробіттю становить:

- а) 50 відсотків; б) 55 відсотків;*
- в) 60 відсотків; г) 65 відсотків.*

12. Допомога по безробіттю після перших дев'яноста календарних днів виплачується в розмірі:

- а) 95 відсотків;*
- б) 90 відсотків;*
- в) 80 відсотків;*
- г) 85 відсотків.*

13. Виплата допомоги по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин, починається:

- а) з 91-го календарного дня;*
- б) зі 181-го календарного дня;*
- в) з 1-го календарного дня після звільнення;*
- г) з 91-го календарного дня місяця після реєстрації.*

14. Право на забезпечення та соціальні послуги має :

а) молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах;

б) молодь, яка звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і яка потребує сприяння у працевлаштуванні на перше робоче місце у разі реєстрації в установленому порядку відповідних осіб як безробітних;

- в) молодь, яка звільнилася з альтернативної (невійськової) служби;*
- г) усі відповіді правильні.*

15. Допомога по безробіттю не може:

- а) перевищувати чотирикратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом;*
- б) бути нижчою за прожитковий мінімум, встановлений законом на*

1 січня поточного року;

в) бути нижчою за мінімальну заробітну плату;

г) бути вищою за середню заробітну плату в Україні за попередній рік.

16. Виплата допомоги по безробіттю припиняється:

а) на період призначення безробітній жінці допомоги по вагітності та пологах;

б) на період допомоги по догляду безробітним за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

в) у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації;

г) правильні відповіді зазначено у перших двох пунктах.

17. Непрацездатними особами, які перебували на утриманні померлого безробітного чи мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, що залишилися недоодержаними у зв'язку зі смертю безробітного, є:

а) діти, котрі не досягли 18-ти років, учні та студенти (курсанти, слухачі, стажисти) очної форми навчання – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ними 23-х років;

б) один із батьків або дружина (чоловік) померлого чи інший член сім'ї, якщо він не працює та доглядає дітей, братів, сестер або онуків померлого, які не досягли восьми років;

в) неповнолітні діти, на утримання яких померлий виплачував або був зобов'язаний виплачувати аліменти;

г) усі відповіді правильні.

18. Виплата допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації відкладається на строк:

а) що дорівнює періоду, протягом якого застрахованій особі відповідно до законів надається вихідна допомога або інші виплати при звільненні з підприємств, установ і організацій або закінченні строку повноважень за виборною посадою, що забезпечують часткову або тимчасову компенсацію втраченого заробітку;

б) до 180 календарних днів;

- в) до 90 календарних днів;*
- г) усі відповіді неправильні.*

19. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати:

- а) 360 календарних днів протягом двох років;*
- б) 180 календарних днів;*
- в) 720 календарних днів;*
- г) усі відповіді неправильні.*

20. Строк повноважень членів правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття становить:

- а) 6 років;*
- б) 5 років;*
- в) 2 роки;*
- г) 3 роки.*

21. Правління Фонду проводить свої засідання відповідно до затвердженого плану, але не рідше ніж:

- а) один раз на квартал;*
- б) один раз на місяць;*
- в) один раз на півроку;*
- г) усі відповіді неправильні.*

22. Право на допомогу по частковому безробіттю мають застраховані особи, які:

а) протягом 12 місяців, що передували місяцю, в якому почалося скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу, працювали не менше шести календарних місяців, сплачували страхові внески та у яких скорочення тривалості робочого часу становить 50 і більше відсотків на місяць;

б) протягом 6 місяців, що передували місяцю, в якому почалося скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу, працювали не менше трьох календарних місяців, сплачували страхові внески;

в) протягом місяця, що передував місяцю, в якому почалося скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу,

працювали не менше трьох тижнів та сплачували страхові внески не менше мінімального розміру;

г) усі відповіді неправильні.

23. Масовим вивільненням з ініціативи роботодавця (крім випадку ліквідації юридичної особи) є одноразове або протягом:

а) одного місяця вивільнення 10 і більше працівників на підприємстві, в установі та організації із чисельністю від 20 до 100 працівників;

б) одного місяця вивільнення 10 і більше відсотків працівників на підприємстві, в установі та організації з чисельністю від 101 до 300 працівників;

в) трьох місяців вивільнення 20 і більше відсотків працівників на підприємстві, в установі та організації незалежно від чисельності працівників;

г) усі відповіді правильні.

5.7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

2. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ від 26 вересня 2001 № 1266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-п>.

3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.

4. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

5. Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності від 15.06.2015 № 613 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0821-15>.

6. Про облік відомостей про осіб, які підлягали загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок безробіття та отримували допомогу по безробіттю: Постанова Пенсійного фонду України від 10.12.2010 № 28-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0472-11>.

7. Про затвердження Порядку формування та використання резерву коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 № 270 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/270-2013-п>.

8. Наказ Міністерства доходів і зборів України від 9 вересня 2013 р. № 455 «Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zarplata.co.ua/?p=1576>.

9. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

10. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб від 24.12.2015 № 921-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/921-19/paran11#n11>.

11. Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2015 № 696 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws#n8>.

ТЕМА 6. ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

- 6.1. Загальна характеристика пенсійного страхування.
- 6.2. Види пенсійних виплат і соціальних послуг.
- 6.3. Умови надання та порядок обчислення пенсій.
- 6.4. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії у солідарній системі.
- 6.5. Вихідні дані, рекомендації та пояснення до розв'язання задач.
- 6.6. Тестові завдання.
- 6.7. Рекомендована література.

Мета: поглиблення знань з пенсійного страхування, засвоєння порядку розрахунку пенсійних виплат, умов їх надання, механізму виплати.

Ключові терміни та поняття: пенсійна система; пенсійне страхування; пенсійні виплати; соціальні послуги; солідарна система; накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; страховий стаж; заробітна плата, що враховується для обчислення пенсії; пенсійний фонд.

6.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів. Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – солідарна система), що базується на засадах солідарності й субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених законом. **Другий рівень** – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних

фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат у порядку й на умовах, передбачених законом. **Третій рівень** – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат у порядку та на умовах, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший і другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. **Другий та третій рівні** – систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Суб'єктами солідарної системи є:

- застраховані особи, а в окремих випадках члени їхніх сімей та інші особи;
- страхувальники;
- Пенсійний фонд;
- уповноважений банк;
- підприємства, установи, організації (далі – організації), що здійснюють виплату і доставку пенсій.

Суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення є:

- особи, від імені та на користь яких здійснюється накопичення та інвестування коштів;
- підприємства, установи, організації та фізичні особи, що здійснюють перерахування внесків до системи накопичувального пенсійного забезпечення;
- Накопичувальний фонд;
- недержавні пенсійні фонди;
- юридичні особи, які здійснюють адміністративне управління Накопичувальним фондом і недержавними пенсійними фондами та управління їх пенсійними активами;
- зберігач;
- страхові організації.

Законодавство про пенсійне забезпечення базується на Конституції України, складається з Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення», законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до законів про пенсійне забезпечення, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору.

Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

- види пенсійного забезпечення;
- умови участі в пенсійній системі чи її рівнях;
- пенсійний вік для чоловіків та жінок, після досягнення якого особа має право на отримання пенсійних виплат;
- джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;
- умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;
- організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється за принципами:

- законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених

законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб-підприємців;

- права на добровільну участь у системі загальнообов'язкового пенсійного страхування осіб, які відповідно до Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058 не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;
- заінтересованості кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію;
- рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу);
- солідарності та субсидування в солідарній системі;
- фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів;
- спрямування частини страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування для здійснення оплати договорів страхування довічної пенсії й одноразової виплати залежно від розмірів накопичень застрахованої особи з урахуванням інвестиційного доходу;
- державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав, передбачених вище визначеним Законом;
- гласності, прозорості та доступності діяльності Пенсійного фонду;
- обов'язковості фінансування за рахунок коштів Пенсійного фонду витрат, пов'язаних з виплатою пенсій та наданням соціальних послуг, в обсягах, передбачених Законом;
- цільового та ефективного використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- відповідальності суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за порушення норм Закону № 1058-IV,

а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого Законом.

6.2. ВИДИ ПЕНСІЙНИХ ВИПЛАТ І СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Пенсійні виплати – грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати.

Соціальні послуги – послуги, що надаються особам за рахунок коштів Пенсійного фонду в порядку та на умовах, визначених Законом № 1058-IV.

За рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- 1) пенсія за віком;
- 2) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства);
- 3) пенсія у зв'язку із втратою годувальника.

За рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках Накопичувального фонду або на індивідуальних пенсійних рахунках у відповідних недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення, здійснюються такі пенсійні виплати, як довічні пенсії й одноразова виплата.

У солідарній системі надаються соціальні послуги за рахунок коштів Пенсійного фонду.

До соціальних послуг, передбачених Законом № 1058-IV, належить допомога на поховання пенсіонера.

Особі, яка має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника), призначається один із цих

видів пенсії за її вибором. Особі, котра має право на довічну пенсію, призначається один з видів довічної пенсії за її вибором.

Страхові внески обчислюються винятково в грошовій формі, у тому числі з виплат (доходу), що здійснюються в натуральній формі. Обчислення страхових внесків із сум, виражених в іноземній валюті, здійснюється шляхом перерахування зазначених сум у національну валюту України за курсом валют, установленим Національним банком України на день обчислення страхових внесків.

Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Облік усіх застрахованих осіб та персоніфікований облік надходжень від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також персоніфікований облік коштів накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюються в порядку, визначеному Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (№ 2464-17).

Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є складовою частиною Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, порядок ведення якого встановлюється Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (№ 2464-17).

Для формування інформаційної бази системи персоніфікованого обліку використовуються відомості, що надходять від:

- інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів;
- органів доходів і зборів;
- роботодавців;
- фізичних осіб;
- органів реєстрації актів громадянського стану;
- державної служби зайнятості;

- фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування;
- компанії з управління активами;
- зберігача;
- інших підприємств, установ, організацій та військових формувань.

Інформація з бази даних системи персоніфікованого обліку, що ведеться в електронній формі, може надаватися за запитом страхувальників або застрахованих осіб у вигляді документа, що відповідає вимогам законодавства.

6.3. УМОВИ НАДАННЯ ТА ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЙ

6.3.1. ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

Умови призначення пенсії за віком

Особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років та наявності страхового стажу не менше 15 років. До досягнення встановленого віку право на пенсію за віком мають жінки 1961 року народження і старші після досягнення ними такого віку:

- 55 років – які народилися до 30 вересня 1956 року включно;
- 55 років 6 місяців – котрі народилися з 1 жовтня 1956 року по 31 березня 1957 року;
- 56 років – котрі народилися з 1 квітня 1957 року по 30 вересня 1957 року;
- 56 років 6 місяців – котрі народилися з 1 жовтня 1957 року по 31 березня 1958 року;
- 57 років – котрі народилися з 1 квітня 1958 року по 30 вересня 1958 року;
- 57 років 6 місяців – котрі народилися з 1 жовтня 1958 року по 31 березня 1959 року;
- 58 років – котрі народилися з 1 квітня 1959 року по 30 вересня 1959 року;

- 58 років 6 місяців – котрі народилися з 1 жовтня 1959 року по 31 березня 1960 року;
- 59 років – котрі народилися з 1 квітня 1960 року по 30 вересня 1960 року;
- 59 років 6 місяців – котрі народилися з 1 жовтня 1960 року по 31 березня 1961 року;
- 60 років – котрі народилися з 1 квітня 1961 року по 31 грудня 1961 року.

Розмір пенсії за віком визначається за формулою

$$П = Зп \times Кс,$$

де П – розмір пенсії, у гривнях;

Зп – заробітна плата (дохід) застрахованої особи, визначена відповідно до статті 40 Закону № 1058-IV, з якої обчислюється пенсія, у грн;

Кс – коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи, визначений відповідно до статті 25 Закону № 1058-IV.

Коефіцієнт страхового стажу, що застосовується для обчислення розміру пенсії, визначається із заокругленням до п'яти знаків після коми за формулою

$$Кс = (См \times Вс) / 100\% \times 12,$$

де Кс – коефіцієнт страхового стажу;

См – сума місяців страхового стажу;

Вс – визначена відповідно до Закону № 1058-IV величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках). За період участі тільки в солідарній системі величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1,35%, а за період участі в солідарній і накопичувальній системах пенсійного страхування – 1,08%.

Для особи, яка брала участь у солідарній і накопичувальній системах, визначається один коефіцієнт страхового стажу як сума коефіцієнта страхового стажу за період участі тільки в солідарній системі та коефіцієнта страхового стажу, визначеного за період участі в солідарній і накопичувальній системах.

Коефіцієнт страхового стажу з урахуванням періодів до набрання чинності Законом не може перевищувати 0,75, а з урахуванням страхового стажу, передбаченого абзацом десятим частини третьої статті 24 Закону №1058-IV, – 0,85.

За бажанням застрахованої особи частина розміру пенсії за віком за період страхового стажу, набутого до дня набрання чинності Законом, може бути визначена відповідно до раніше діючого законодавства, а частина розміру пенсії за період страхового стажу, набутого після набрання чинності Законом № 1058-IV, – відповідно до Закону № 1058-IV.

При цьому частина розміру пенсії за віком, обчислена за раніше діючим законодавством, не може перевищувати максимальних розмірів пенсій, визначених законом для відповідних категорій пенсіонерів, та не може бути нижчою, ніж розмір трудової пенсії за віком з урахуванням цільової грошової допомоги на прожиття, що діяли на день набрання чинності Законом № 1058-IV.

Розмір пенсії за віком, обчислений за раніше діючим законодавством, підвищується з дня набрання чинності Законом № 1058-IV до дня її призначення в порядку, передбаченому частинами першою та другою статті 42 Закону № 1058-IV.

Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) ***не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність.***

Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень,

додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати 10740 гривень.

Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом. У разі виплати застрахованій особі довічної пенсії, передбаченої Законом № 1058-IV, мінімальний розмір пенсії за віком у солідарній системі зменшується на розмір зазначеної пенсії.

За кожний повний рік страхового стажу понад 35 років чоловікам і 30 років жінкам пенсія за віком збільшується *на один відсоток розміру пенсії*, обчисленої відповідно до статті 27 Закону № 1058-IV, але не більш як на один відсоток мінімального розміру пенсії за віком.

Мінімальний розмір пенсії особам, на яких поширюється дія Закону України «Про підвищення престижності шахтарської праці» (№ 345-17), та працівникам, зайнятим обслуговуванням зазначених осіб повний робочий день під землею, які відпрацювали на підземних роботах не менш як 15 років для чоловіків та 7,5 років для жінок за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників (№ 36-2003-п), затвердженим Кабінетом Міністрів України, встановлюється незалежно від місця останньої роботи у розмірі 80 відсотків середньої заробітної плати шахтаря, але не менш як три розміри прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

За наявності страхового стажу меншої тривалості, ніж передбачено частиною першою статті 28 Закону №1058-IV, пенсія за віком установлюється в розмірі, пропорційному наявному страховому стажу, виходячи з мінімального розміру пенсії за віком.

Мінімальний розмір пенсії за віком, установлений абзацом першим частини першої статті 28, застосовується виключно для визначення розмірів пенсій, призначених згідно із Законом № 1058-IV.

Підвищення розміру пенсії за віком у разі відстрочення часу її призначення

Особі, яка набула право на пенсію за віком відповідно до Закону №1058-IV, але після досягнення пенсійного віку, передбаченого абзацом першим частини першої статті 26 Закону № 1058-IV, виявила бажання працювати й одержувати пенсію з більш пізнього віку, пенсія за віком призначається з урахуванням страхового стажу на день звернення за призначенням пенсії з підвищенням розміру пенсії за віком, обчисленого відповідно до статті 27 Закону № 1058-IV, на такий відсоток:

на 0,5% – за кожний повний місяць страхового стажу після досягнення пенсійного віку в разі відстрочення виходу на пенсію на строк до 60 місяців;

на 0,75% – за кожний повний місяць страхового стажу після досягнення пенсійного віку в разі відстрочення виходу на пенсію на строк понад 60 місяців.

При цьому підвищення розміру пенсії за неповний місяць страхового стажу не здійснюється.

Жінкам, які народилися у період по 31 грудня 1961 року, після виходу на пенсію встановлюється підвищення розміру пенсії, обчисленого відповідно до статті 27 Закону № 1058-IV, **у розмірі 2,5 відсотки за кожні шість місяців більш пізнього виходу на пенсію**, починаючи з 55 років до досягнення ними 60-річного віку.

6.3.2. ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

Умови призначення пенсії по інвалідності

Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) за наявності страхового стажу, передбаченого статтею 32 Закону № 1058-IV.

Пенсія по інвалідності призначається незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

Залежно від ступеня втрати працездатності визначено три групи інвалідності. Причина, група, час настання інвалідності, строк, на який встановлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи згідно із законодавством.

Особи, визнані інвалідами, мають право на пенсію по інвалідності залежно від групи інвалідності, за наявності такого страхового стажу на час настання інвалідності або на день звернення за пенсією:

для інвалідів I групи:

- до досягнення особою 25-ти років включно – 1 рік;
- від 26-ти років до досягнення особою 28-ми років включно – 2 роки;
- від 29-ти років до досягнення особою 31-го року включно – 3 роки;
- від 32-х років до досягнення особою 34-х років включно – 4 роки;
- від 35-ти років до досягнення особою 37-ми років включно – 5 років;
- від 38-ми років до досягнення особою 40-ка років включно – 6 років;
- від 41-го року до досягнення особою 43-х років включно – 7 років;
- від 44-х років до досягнення особою 48-ми років включно – 8 років;
- від 49-ти років до досягнення особою 53-х років включно – 9 років;
- від 54-х років до досягнення особою 59-ти років включно – 10 років;

для інвалідів II та III груп:

- до досягнення особою 23-х років включно – 1 рік;
- від 24-х років до досягнення особою 26-ти років включно – 2 роки;
- від 27-ми років до досягнення особою 28-ми років включно – 3 роки;
- від 29-ти років до досягнення особою 31-го року включно – 4 роки;
- від 32-х років до досягнення особою 33-х років включно – 5 років;
- від 34-х років до досягнення особою 35-ти років включно – 6 років;
- від 36-ти років до досягнення особою 37-ми років включно – 7 років;
- від 38-ми років до досягнення особою 39-ти років включно – 8 років;
- від 40-ка років до досягнення особою 42-х років включно – 9 років;
- від 43-х років до досягнення особою 45-ти років включно – 10 років;
- від 46-ти років до досягнення особою 48-ми років включно – 11 років;
- від 49-ти років до досягнення особою 51-го року включно – 12 років;
- від 52-х років до досягнення особою 55-ти років включно – 13 років;

- від 56-ти років до досягнення особою 59-ти років включно – 14 років.
Якщо інвалідність настала в період проходження строкової військової служби, то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу.

Розмір пенсії по інвалідності

Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: *інвалідам I групи* – 100 відсотків пенсії за віком; *інвалідам II групи* – 90 відсотків пенсії за віком; *інвалідам III групи* – 50 відсотків пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 Закону № 1058-IV.

Непрацюючі інваліди II групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 Закону, за наявності такого страхового стажу:

- у жінок – 20 років, а в чоловіків – 25 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 46-ти років включно;
- у жінок – 21 рік, а в чоловіків – 26 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 48-ми років включно;
- у жінок – 22 роки, а в чоловіків – 27 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 50-ти років включно;
- у жінок – 23 роки, а в чоловіків – 28 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 53-х років включно;
- у жінок – 24 роки, а в чоловіків – 29 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 56-ти років включно;
- у жінок – 25 років, а в чоловіків – 30 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 59-ти років включно.

Непрацюючі інваліди II групи, визнані інвалідами після досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 Закону № 1058-IV, та інваліди III групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону, за наявності страхового стажу, зазначеного в абзаці першому частини першої статті 28 Закону № 1058-IV.

Період, на який призначається пенсія по інвалідності

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк установлення інвалідності. Інвалідам, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону № 1058-IV, пенсії по інвалідності призначаються довічно. Повторний огляд цих інвалідів провадиться тільки за їх заявою.

У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності. Якщо особа визнана інвалідом нижчої групи, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності. У разі визнання особи, яка пройшла повторний огляд, здоровою пенсія виплачується до кінця місяця, по який встановлено інвалідність.

У разі, якщо особа не з'явилася в органи медико-соціальної експертизи на повторний огляд у визначений для цього строк, виплата пенсії по інвалідності зупиняється з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому вона мала з'явитися на повторний огляд. У разі, якщо строк повторного огляду медико-соціальної експертизи інвалідом пропущено з поважних причин, або в разі визнання його знову інвалідом виплата пенсії по інвалідності відновлюється з дня, з якого припинено виплату, до дня повторного огляду, але не більш як за три роки, якщо орган медико-соціальної експертизи визнає особу за цей період інвалідом. При цьому, якщо під час повторного огляду інваліда переведено на іншу групу інвалідності (вищу чи нижчу), пенсія за зазначений період виплачується за попередньою групою інвалідності.

Якщо виплату пенсії інвалідові було припинено у зв'язку з відновленням здоров'я або якщо він не отримував пенсії внаслідок нез'явлення на повторний огляд без поважних причин, то в разі наступного визнання його інвалідом виплата раніше призначеної пенсії поновлюється з дня встановлення інвалідності знову за умови, що після припинення виплати пенсії минуло не більше п'яти років. Якщо минуло більше п'яти років, пенсія призначається знову на загальних підставах.

Органи медико-соціальної експертизи зобов'язані повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду в порядку, встановленому

законодавством, про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд.

6.3.3. ПЕНСІЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, котрий був би необхідний йому для призначення пенсії за III групою інвалідності, а в разі смерті пенсіонера або осіб, зазначених у частині другій статті 32 Закону № 1058-IV, а також у разі смерті (загибелі) особи внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року за євроінтеграцію та проти режиму Януковича (Революції Гідності), – незалежно від тривалості страхового стажу.

При цьому дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування.

Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

1) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є інвалідами чи досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 Закону;

2) діти (у тому числі діти, які народилися до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали інвалідами до досягнення 18 років.

Діти, котрі навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх навчальних закладах системи загальної середньої освіти, а також професійно-технічних, вищих навчальних закладах (у тому числі в

період між завершенням навчання в одному із зазначених навчальних закладів та вступом до іншого навчального закладу чи у період між завершенням навчання за одним освітньо-кваліфікаційним рівнем і продовженням навчання за іншим за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців), – до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23-х років, та діти-сироти – до досягнення ними 23-х років незалежно від того, навчаються вони чи ні;

3) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності – один із батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку та працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

До членів сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника, належать особи, зазначені в частині другій цієї статті, якщо вони:

- 1) були на повному утриманні померлого годувальника;
- 2) одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого годувальника, для яких його допомога була постійним та основним джерелом засобів до існування, але які й самі одержували пенсію, мають право, за бажанням, перейти на пенсію у зв'язку з втратою годувальника.

Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми.

Пасинок і падчерка мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми, якщо вони не одержували аліментів від батьків.

Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника, котрий помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, призначаються відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та

професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (№ 1105-14).

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається в розмірі: на одного непрацездатного члена сім'ї – 50 відсотків пенсії за віком померлого годувальника; на двох та більше непрацездатних членів сім'ї – 100 відсотків пенсії за віком померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частками. Дітям-сиротам пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається в розмірах, визначених частиною першою цієї статті, виходячи з розміру пенсії за віком кожного з батьків.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним згідно із частиною другою статті 36 Закону № 1058-IV, а членам сім'ї, котрі досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, – довічно. Зміна розміру пенсії або припинення її виплати членам сім'ї здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалися обставини, котрі спричинили зміну розміру чи припинення виплати пенсії. На всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, призначається одна спільна пенсія. На вимогу члена сім'ї із загальної суми пенсії виділяється його частка, яка виплачується окремо. Виділення частки пенсії провадиться з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому надійшла заява про виділення частки пенсії.

6.4. ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ (ДОХОДУ) ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

Для обчислення пенсії враховується заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 року. За бажанням пенсіонера та за умови підтвердження довідки про заробітну плату первинними документами або в разі, якщо страховий стаж, починаючи з 1 липня 2000 року, становить менше 60 місяців, для обчислення пенсії також враховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд по 30 червня 2000 року незалежно від перерв.

У разі якщо страховий стаж становить менший період, ніж передбачено абзацом першим статті 40, враховується заробітна плата (дохід) за фактичний страховий стаж.

За вибором особи, яка звернулася за призначенням пенсії, з періоду, за який враховується заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії, виключаються періоди до 60 календарних місяців страхового стажу, з урахуванням будь-яких періодів незалежно від перерв, що включаються до страхового стажу згідно з абзацом третім частини першої статті 24 Закону № 1058-IV, та будь-якого періоду страхового стажу підряд за умови, що зазначені періоди в сумі складають не більш як 10 відсотків тривалості страхового стажу, врахованого в одинарному розмірі. Додатково за бажанням особи можуть бути виключені періоди строкової військової служби, навчання, догляду за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, за період з 1 липня 2000 року до 1 січня 2005 року, а також періоди, коли особа підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до пунктів 8, 13 і 14 статті 11 Закону № 1058-IV. У всіх випадках, крім випадку, передбаченого абзацом другим третьої частини, період, за який враховується заробітна плата, **не може бути меншим, ніж 60 календарних місяців.**

Для визначення розміру пенсії за віком відповідно до частини другої статті 27 Закону № 1058-IV заробітна плата для обчислення частини пенсії за період страхового стажу до набрання чинності Законом № 1058-IV визначається в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше, а для обчислення частини пенсії за період страхового стажу після набрання чинності цим Законом – на умовах, передбачених абзацом першим статті 40 Закону № 1058-IV.

Заробітна плата (дохід) за період страхового стажу до 1 липня 2000 року враховується для обчислення пенсії на підставі документів про нараховану заробітну плату (дохід), виданих у порядку, встановленому

законодавством, а за період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 року, – *за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку.*

Заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається за формулою

$$Зп = Зс \times (Ск / К),$$

де Зп – заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, у грн;

Зс – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії. Порядок визначення показників зазначеної заробітної плати затверджується Пенсійним фондом України за погодженням із центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної фінансової політики, державної політики у сферах економічного розвитку, статистики;

Ск – сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($Кз_1 + Кз_2 + Кз_3 + \dots + Кз_n$);

К – страховий стаж за місяці, враховані для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) застрахованої особи.

У разі відсутності на день призначення пенсії даних про заробітну плату (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до діючого Закону враховується для обчислення пенсії за попередній рік, для визначення середньої заробітної плати (доходу) враховується наявна заробітна плата (дохід) в Україні, з котрої сплачено страхові внески та котра відповідно до Закону № 1058-IV враховується для обчислення пенсії, за місяці попереднього року з наступним перерахунком заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії після отримання даних про заробітну плату (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону враховується для обчислення пенсії.

Коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи за кожний місяць страхового стажу, що враховується при обчисленні пенсії, визначається за формулою

$$Kз = Зв / Зс,$$

де $Kз$ – коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи;

$Зв$ – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону № 1058-IV враховується для обчислення пенсії за місяць, за котрий розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

$Зс$ – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону № 1058-IV враховується для обчислення пенсії, за місяць, за котрий розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), а в разі одноразової сплати єдиного внеску відповідно до частини п'ятої статті 10 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (№ 2464-1) – за місяць, у якому укладено договір про добровільну участь.

Сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, що відповідно до Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за котрий розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), визначається за формулою

$$Зв = З + Зд,$$

де $Зв$ – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, що відповідно до Закону № 1058-IV враховується для обчислення пенсії за місяць, за котрий розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

$З$ – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно із Законом № 1058-IV за місяць, за котрий розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

$Зд$ – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, розрахована, виходячи з передбаченої частиною третьою статті 24 Закону № 1058-IV доплати, за місяць, за який визначається коефіцієнт заробітної плати (доходу).

Коефіцієнт заробітної плати (доходу) обчислюється за формулою

$$Зд = Д / Т \times 100\%,$$

де Д – сума доплати, здійснена відповідно до частини третьої статті 24 Закону № 1058-IV;

Т – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

У разі подання застрахованою особою для обчислення розміру пенсії даних про заробітну плату (дохід) за період до 1 січня 1992 року при визначенні коефіцієнта заробітної плати (доходу) середня заробітна плата за рік (квартал) у відповідному періоді вважається щомісячною середньою заробітною платою (доходом) в Україні, з якої сплачено страхові внески, відповідного року (кварталу).

У разі відсутності на момент призначення пенсії даних про щомісячну середню заробітну плату (дохід) в Україні, з котрої сплачено страхові внески, за попередні місяці для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується щомісячна середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за наявний попередній місяць з наступним перерахунком коефіцієнта заробітної плати (доходу) після отримання даних про щомісячну середню заробітну плату (дохід) в Україні, з котрої сплачено страхові внески, за місяць (місяці), що передує зверненню за призначенням пенсії.

При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) за періоди сплати страхових внесків за застрахованих осіб, зазначених у пунктах 8, 13 і 14 статті 11 Закону № 1058-IV, та за періоди, які включаються до страхового стажу згідно з абзацом третім частини першої статті 24 Закону № 1058-IV, враховується мінімальний розмір заробітної плати.

При обчисленні заробітної плати (доходу), з котрої фактично сплачено страхові внески згідно із Законом № 1058-IV за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу) для застрахованих осіб, котрі здійснювали підприємницьку діяльність і обрали особливий спосіб оподаткування своїх доходів (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок), та членів їхніх сімей, що беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою

$$З = П \times Ч / Т,$$

де Z – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно із Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Π – сума фактично сплаченого відповідного податку в розрахунку на відповідний місяць, грн;

Ч – відсоток відрахувань до Пенсійного фонду від суми фактично сплаченого відповідного податку, чинний у межах відповідного періоду;

T – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

Під час визначення доходу фізичної особи – підприємця для обчислення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується розмір податку, що сплачує така фізична особа, без збільшення розміру податку, передбаченого законодавством, за членів його сім'ї, які беруть участь у здійсненні цією фізичною особою підприємницької діяльності, та за осіб, котрі перебувають з нею у трудових відносинах.

Під час визначення доходу члена сім'ї фізичної особи – підприємця для обчислення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується сума податку, внесена за одного члена сім'ї, на яку відповідно до законодавства збільшується відповідний податок зазначеної фізичної особи – підприємця.

При обчисленні заробітної плати (доходу), з котрої фактично сплачено страхові внески за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу) для застрахованих осіб, котрі сплачують страхові внески у фіксованому розмірі, у тому числі членів їхніх сімей, які беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, а також для осіб, зазначених в абзаці першому частини дев'ятої статті 10 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою

$$Z = \Phi / T \times 100\%,$$

Z – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з котрої фактично сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне

соціальне страхування (страхові внески) за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Ф – сума фактично сплаченого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (страхового внеску) у фіксованому розмірі за відповідний місяць;

Т – розмір єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (страхового внеску до солідарної системи), встановлений для відповідної категорії осіб у відповідному місяці, а в разі одноразової сплати єдиного внеску відповідно до частини п'ятої статті 10 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» – у місяці, в якому укладено договір про добровільну участь.

6.5. ВИХІДНІ ДАНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПОЯСНЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Розмір пенсії залежить від тривалості стажу та розміру заробітної плати. До страхового стажу за період до 01.01.2004 зараховуються всі періоди роботи, зазначені у трудовій книжці. До страхового стажу зараховується також, зокрема, час декретної відпустки, військова служба, навчання у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах тощо.

Після 01.01.2004 застрахованими особами, крім працюючих, є, зокрема, особи, які отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, особи, котрі проходять строкову військову службу, тощо. До страхового стажу зараховується також період, коли особи отримували допомогу по безробіттю (крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності) та матеріальну допомогу в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації.

Для обчислення пенсії враховується заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 р. до моменту звернення за пенсією. За бажанням пенсіонера та за умови підтвердження довідки про заробітну плату первинними документами у період до 1 січня

2016 р. або в разі, якщо страховий стаж, починаючи з 1 липня 2000 р., становить менше 60 місяців, для обчислення пенсії також ураховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 р. незалежно від перерв. Заробітна плата (дохід) за період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 р., ураховується для обчислення пенсії за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку.

Алгоритм розрахунку

1. Спочатку визначається заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії (Зп) за формулою відповідно до ст. 40 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

$$Зп = Зс \times Кз,$$

де Зс – середня заробітна плата (дохід) у середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії. Порядок визначення показників зазначеної заробітної плати затверджується Пенсійним фондом України за погодженням із центральними органами виконавчої влади у галузі статистики, економіки, соціальної політики і фінансів;

Кз – коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи.

Коефіцієнт заробітної плати (Кз) визначається шляхом ділення фактичної заробітної плати застрахованої особи на величину середньої заробітної плати в Україні за відповідний період у розрізі кожного місяця.

Усі помісячні коефіцієнти підсумовуються і діляться на кількість місяців страхового стажу. Виходить середньоарифметичний коефіцієнт заробітку.

$$Кз = Ск / К,$$

де Ск – сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($Кз_1 + Кз_2 + Кз_3 + \dots + Кз_n$);

К – кількість місяців страхового стажу, за які розраховано коефіцієнти заробітної плати (доходу) застрахованої особи.

Приклад

Особа оформлює пенсію у 2012 р. Припустимо, її індивідуальний коефіцієнт заробітної плати становить 2,2 (це означає, що її зарплата була вищою від середньої по країні у 2,2 рази).

1. Зарплата для розрахунку пенсії. Помножимо індивідуальний коефіцієнт заробітної плати на середню заробітну плату по Україні за 2009, 2010, 2011 рр. $(1650,43+1982,63+2370,53) / 3=2001,2$ грн.

$$2,2 \times 2001,2 \text{ грн} = 4402,64 \text{ грн.}$$

Саме із цієї зарплати особі розраховують пенсію.

2. Визначаємо коефіцієнт страхового стажу (K_c), що застосовується для обчислення розміру пенсії, за формулою відповідно до ст. 25 Закону

$$K_c = (C_m \times V_c) / (100\% \times 12),$$

де C_m – сума місяців страхового стажу;

V_c – визначена законом величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках). За період участі тільки в солідарній системі величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1,35 %.

У разі, якщо людина має страховий стаж 40 років,

$$K_c = (480 \text{ (місяців)} \times 1,35 \%) : (100 \% \times 12 \text{ (місяців)}) = 0,54.$$

3. Розраховуємо розмір пенсії за віком (Π) за формулою

$$\Pi = Z_p \times K_c,$$

де Z_p – заробітна плата (дохід) застрахованої особи, визначена відповідно до ст. 40 Закону, з якої обчислюється пенсія, у грн;

K_c – коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи, визначений відповідно до ст. 25 Закону № 1058-IV.

Розмір пенсії за наведеними вище даними становить:

$$4402,64 \text{ грн} \times 0,54 = 2377,43 \text{ грн.}$$

4. Надбавка за понаднормовий страховий стаж.

Згідно зі ст. 28 Закону № 1058-IV за кожний повний рік страхового стажу понад 35 років чоловікам і 30 років жінкам пенсія за віком збільшується на 1% розміру пенсії, але не більш як на 1% мінімального розміру пенсії за віком.

5. Мінімальний розмір пенсії за віком станом на 1 січня 2012 р. становив 822 грн. За умови, що стаж роботи – 40 років, надбавка буде становити:

для жінки – 82,2 грн (8,22 грн x 10 років);

для чоловіка – 41,1 грн (8,22 грн x 5 років), а розмір пенсії відповідно:

2377,43 грн + 82,2 грн = 2459,63 грн;

2377,43 грн + 41,1 грн = 2418,53 грн.

Джерело: <http://www.magistral-uz.com.ua/print/art/jak-narahovuetsja-pensija.html>

Задача

До територіального органу Пенсійного фонду України звернувся громадянин за призначенням пенсії за віком. Розрахувати розмір пенсії за віком. Вихідні дані для розрахунку наведено в таблиці. У яких випадках виплату пенсії може бути призупинено? У які терміни виплачується пенсія за віком?

Найменування показника	Варіант завдання (порядковий номер у списку групи)				
	1	2	3	4	5
Заявник	не працює	не працює	не працює	не працює	не працює
Умови призначення пенсії	загальні	загальні	загальні	загальні	загальні
Дата народження	08.05.1950	18.05.1951	18.05.1951	18.05.1951	18.05.1951
Дата звернення	11.04.2011	21.04.2011	21.04.2011	21.04.2011	21.04.2011
Кількість місяців у розрахунку	68	68	68	68	68
Стаж: військова служба загальний стаж	2 роки 1 місяць 32 років 5 місяців	2 роки 1 місяць 30 років 5 місяців	2 роки 2 місяці 34 років 2 місяці	2 роки 2 місяці 34 років 2 місяці	1 рік 10 місяців 31 рік 6 місяців
Доплата за понаднормовий стаж за 7 років	56,48 грн	53,48 грн	63,58 грн	63,58 грн	72,60 грн
Сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($K_{z_1} + K_{z_2} + K_{z_3} + \dots + K_{z_n}$) (C_K)	82,42056	72,42034	78,42092	78,42092	67,44592

Рекомендації до розв'язання задачі

До територіального органу Пенсійного фонду України звернувся громадянин за призначенням пенсії за віком. Вихідні дані до розрахунку наведені в таблиці (варіант 2).

Пенсія призначається за умови подання таких документів:

1. Заява.
2. Паспорт (копія).
3. Документи про стаж: трудова книжка (копія трудової книжки), інші документи, які підтверджують загальний та спеціальний стаж роботи.

4. Довідка про заробітну плату протягом будь-яких п'яти років підряд, отримувану до 2000 року (обчислення пенсій за період роботи після 1 липня 2000 р. здійснюється із заробітку особи за даними системи персоналізованого обліку відповідно до Положення «Про організацію персоналізованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» від 04.06.1998 № 794).

5. Довідка про присвоєння ідентифікаційного номера.

6. У разі необхідності: свідоцтво про одруження, свідоцтво про народження дитини, копії посвідчень, що надають право на підвищення пенсії заявнику, довідки, що надають право для призначення надбавок.

Згідно з пунктом 18 проекту Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення 60 років та за наявності страхового стажу не менше ніж 15 років.

Розв'язання

1. Визначаємо кількість місяців страхового стажу

$$C_M = (30 + 2) * 12 + 6 = 390 \text{ (місяців).}$$

2. Обчислюємо коефіцієнт страхового стажу

$$K_C = \frac{C_M * B_C}{100\% * 12} = \frac{390 * 1,35\%}{100\% * 12} = 0,43875 \quad ,$$

де C_m – сума місяців страхового стажу;

V_c – визначена величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках). За період участі тільки в солідарній системі величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1,35%, а за період участі в солідарній і накопичувальній системах пенсійного страхування – 1,08%.

Коефіцієнт страхового стажу не може перевищувати 0,75.

3. Визначаємо середньомісячний заробіток застрахованої особи для обчислення пенсії.

Для цього враховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року незалежно від перерв та за весь період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 року.

Заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається за формулою

$$ЗП = З_c * C_k / K,$$

де $ЗП$ – заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, грн;

$З_c$ – середня заробітна плата (дохід) у середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії;

C_k – сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць;

K – кількість місяців страхового стажу, за котрі розраховано коефіцієнти заробітної плати (доходу) застрахованої особи,

$$З_{II} = З_c * (C_k \div K) = 1982,63 * (72,42092 \div 68) = 2112,99 \quad \text{грн.}$$

4. Визначаємо розмір пенсії за віком

$$П = З_n * K_c,$$

де $П$ – розмір пенсії, грн;

$З_n$ – заробітна плата (дохід) застрахованої особи, з якої обчислюється пенсія, у грнх;

K_C – коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи.

$$P_{\text{вік}} = Z_{\text{П}} * K_C = 2112,99 * 0,43875 = 927,07 \text{ грн.}$$

5. Визначаємо загальний розмір пенсії за віком (з урахуванням доплат)

$$P_{\text{вік}}^{\text{заг}} = 927,07 + 53,48 = 980,55 \text{ грн.}$$

Обов'язково розмір розрахованої пенсії необхідно порівнювати з прожитковим мінімумом (пенсія повинна бути не нижчою від прожиткового мінімуму).

6.6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні складається з:

а) солідарної системи, накопичувальної системи пенсійного страхування; системи недержавного пенсійного забезпечення;

б) накопичувальної системи пенсійного страхування; системи недержавного пенсійного забезпечення;

в) системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, системи накопичувального пенсійного забезпечення;

г) усі відповіді правильні.

2. До суб'єктів системи накопичувального пенсійного забезпечення не належать:

а) особи, від імені та на користь яких здійснюється накопичення й інвестування коштів;

б) підприємства, установи, організації та фізичні особи, які здійснюють перерахування внесків до системи накопичувального пенсійного забезпечення;

в) уповноважений банк;

г) юридичні особи, які здійснюють адміністративне управління Накопичувальним фондом і недержавними пенсійними фондами та управління їх пенсійними активами.

3. Непрацевдатні громадяни, крім пенсійних виплат із системи пенсійного забезпечення, мають право отримувати:

- а) доплати, надбавки та підвищення до зазначених виплат;*
- б) додаткову пенсію, що не перевищує розміру мінімальної зарплати;*
- в) підвищення виплат до 25 %;*
- г) немає правильної відповіді.*

4. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя:

- а) не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом;*
- б) не нижчий від середньомісячної заробітної плати по Україні;*
- в) не нижчий від мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня поточного року;*
- г) немає правильної відповіді.*

5. Право на отримання пенсій та соціальних послуг із солідарної системи мають:

а) громадяни України, які застраховані згідно із Законом № 1058-IV, та досягли встановленого Законом пенсійного віку, а в разі смерті цих осіб – члени їхніх сімей, зазначені у статті 36 цього Закону;

б) особи, котрим до дня набрання чинності Закону 1058-IV була призначена пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» (крім соціальних пенсій) або була призначена пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) за іншими законодавчими актами, але вони мали право на призначення пенсії за Законом України «Про пенсійне забезпечення» – за умови, якщо вони не отримують пенсію (щомісячне довічне грошове утримання) з інших джерел, а також у випадках, передбачених Законом 1058-IV, – члени їхніх сімей;

в) громадяни України, які визнані інвалідами в установленому законодавством порядку і мають необхідний для призначення відповідного виду пенсії страховий стаж, а в разі смерті цих осіб – члени їхніх сімей, зазначені у статті 36 Закону 1058-IV;

г) усі відповіді правильні.

6. Відповідно до Закону № 1058-IV за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі не призначаються такі пенсійні виплати:

- а) пенсія за віком; пенсія у зв'язку з втратою годувальника;*
- б) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому*

числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства);

в) довічні пенсії;

г) немає правильної відповіді.

7. Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню не підлягають:

а) іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України; громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України;

б) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок);

в) особи, які забезпечують себе роботою самостійно: займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності;

г) немає вірної відповіді.

8. Припинення участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюється:

а) у разі, якщо особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, втратила статус застрахованої особи;

б) у разі закінчення терміну дії договору про добровільну участь або дострокового розірвання цього договору;

в) у разі смерті застрахованої особи;

г) усі відповіді правильні.

9. Застрахована особа в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування має право:

а) отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

б) одержувати від страхувальника щомісячно підтвердження про сплату страхових внесків, безпосередньо в письмовій формі;

в) отримувати платно відомості, внесені до її персональної облікової картки із системи персоніфікованого обліку та Державного

реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі інформацію, що відображає обсяг пенсійних коштів на її накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді або індивідуальному пенсійному рахунку в недержавному пенсійному фонді;

г) звертатися із заявою до Пенсійного фонду України про уточнення відомостей, внесених до персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку та Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

10. Актуарні розрахунки – це фінансовий аналіз коротко- і довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що містить:

а) прогноз фінансових потоків; оцінку фінансових зобов'язань;

б) докладний аналіз коротко- і довгострокових фінансових наслідків будь-яких змін у пенсійній системі;

в) довгостроковий прогноз стану та стабільності системи;

г) усі відповіді правильні.

11. До пенсійних активів накопичувальної системи пенсійного страхування належать:

а) грошові кошти, цінні папери, сформовані відповідно до Закону в Накопичувальному фонді;

б) грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, сформовані в Накопичувальному фонді або в недержавних пенсійних фондах;

в) грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, сформовані у недержавних пенсійних фондах, суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення;

г) немає правильної відповіді.

12. Чиста вартість одиниці пенсійних активів – це:

а) вартість одиниці пенсійних активів;

б) розрахункова вартість одиниці пенсійних активів, що визначається в порядку, передбаченому Законом № 3668-VI;

в) розрахункова вартість одиниці пенсійних активів, яка визначається шляхом ділення чистої вартості пенсійних активів на загальну кількість

одиниць пенсійних активів станом на день розрахунку;

г) немає правильної відповіді.

13. Неповний місяць роботи, якщо застрахована особа підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню або брала добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зараховується до страхового стажу як:

а) повний місяць за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок;

б) не зараховується;

в) повний місяць за умови здійснення доплати до суми страхових внесків;

г) два тижні, відпрацьовані у цьому місяці.

14. Особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення:

а) 60-ти років та наявності страхового стажу не менше 15-ти років;

б) 62-х років та наявності страхового стажу не менше 10-ти років;

в) 59-ти років, які народилися з 1 квітня 1960 року по 30 вересня 1962 року;

г) 60-ти років, котрі народилися з 1 травня 1961 року по 31 грудня 1961 року.

15. Особі, яка набула право на пенсію за віком відповідно до Закону, але після досягнення пенсійного віку, передбаченого абзацом першим частини першої статті 26 Закону, виявила бажання працювати й одержувати пенсію з більш пізнього віку, пенсія за віком призначається з урахуванням страхового стажу на день звернення за призначенням пенсії з підвищенням розміру пенсії за віком, на такий відсоток:

а) на 0,5% – за кожний повний місяць страхового стажу після досягнення пенсійного віку в разі відстрочення виходу на пенсію на строк до 60-ти місяців;

б) на 0,75% – за кожний повний місяць страхового стажу після досягнення пенсійного віку в разі відстрочення виходу на пенсію на строк понад 12 місяців;

в) на 0,6% – за кожний повний місяць страхового стажу після досягнення пенсійного віку в разі відстрочення виходу на пенсію на строк до 24-х місяців;

г) немає правильної відповіді.

16. Особи, визнані інвалідами 2-ї групи, мають право на пенсію по інвалідності за наявності страхового стажу 3 роки на час настання інвалідності або на день звернення за пенсією у віці:

а) до досягнення особою 23-х років;

б) від 27-ми років до досягнення особою 28-ми років;

в) від 26-ти років до досягнення особою 28-ми років включно;

г) від 36-ти років до досягнення особою 37-ми років включно.

17. Якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, перерахунок пенсії здійснюється з урахуванням:

а) не менш як 26-и місяців страхового стажу після призначення пенсії;

б) не менш як 24-х місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі;

в) не менш як 12-ти місяців страхового стажу після призначення пенсії;

г) немає правильної відповіді.

18. Засідання правління Пенсійного фонду є правомочним, якщо на ньому присутня:

а) половина членів правління Пенсійного фонду;

б) більшість складу кожної представницької сторони;

в) дві третіх представників;

г) немає вірної відповіді.

19. До повноважень правління Пенсійного фонду не належать:

а) визначення поточних та перспективних завдань Пенсійного фонду;

б) затвердження документів нормативного характеру;

в) обрання голови правління Пенсійного фонду та двох його заступників;

г) затвердження бюджету Пенсійного фонду на наступний рік,

зміни до нього, звіт про його виконання.

20. До повноважень голови правління Пенсійного фонду не належать:

- а) ведення засідання правління Пенсійного фонду;*
- б) представництво Пенсійного фонду в усіх установах і організаціях в Україні та за кордоном, а також у міжнародних організаціях;*
- в) підписання протоколів засідань і документів, затверджених правлінням Пенсійного фонду;*
- г) затвердження порядку ведення накопичувальних пенсійних рахунків учасників накопичувальної системи пенсійного страхування.*

21. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана скласти проект бюджету Пенсійного фонду на наступний рік та подавати його на затвердження правлінню Пенсійного фонду:

- а) до 1 квітня звітного року;*
- б) щорічно до 1 серпня;*
- в) за місяць до початку року;*
- г) до 1 вересня поточного року.*

22. Джерелами формування накопичувальної системи пенсійного страхування можуть слугувати:

- а) страхові внески до накопичувальної системи пенсійного страхування;*
- б) інвестиційний дохід, що утворюється в результаті розміщення та інвестування коштів накопичувальної системи пенсійного страхування у порядку, встановленому законом;*
- в) суми пені, сплаченої страхувальником за несвоєчасне перерахування сум страхових внесків на рахунок для другого рівня системи пенсійного забезпечення на користь учасників накопичувальної системи пенсійного страхування;*
- г) усі відповіді правильні.*

23. Інформацію про Накопичувальний фонд та накопичувальну систему пенсійного страхування, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню, готує:

- а) виконавча дирекція Пенсійного фонду;*

б) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

в) Рада Накопичувального фонду;

г) усі відповіді правильні.

24. Повідомлення про взяття на облік до Пенсійного фонду страхувальника як платника страхових внесків надсилається страхувальнику:

а) наступного робочого дня з дня взяття на облік;

б) наступного місяця з дня взяття на облік;

в) протягом трьох робочих днів із дня взяття на облік;

г) немає вірної відповіді.

25. Період, протягом якого особа, яка підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок безробіття, отримувала допомогу по безробіттю та матеріальну допомогу в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації:

а) включається до страхового стажу;

б) не включається до страхового стажу;

в) включається до страхового стажу, крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності;

г) немає вірної відповіді.

26. Мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом за наявності:

а) у чоловіків 35 років страхового стажу;

б) у жінок 25 років страхового стажу;

в) не менше 30 років стажу роботи;

г) немає вірної відповіді.

27. За кожний повний рік стажу роботи на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, зайнятість на яких давала та

дає право на пенсію на пільгових умовах, до страхового стажу додатково зараховується:

- а) п'ять років;*
- б) по одному року;*
- в) по півтора роки;*
- г) немає вірної відповіді.*

28. Пенсія за віком призначається:

- а) із дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку;*
- б) із дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення особою пенсійного віку;*
- в) із дня, що настає за останнім днем повного місяця, який ураховано до страхового стажу;*
- г) немає вірної відповіді.*

29. До складу Ради Накопичувального фонду входять:

- а) 16 осіб;*
- б) 15 осіб, які призначаються на пропорційній основі;*
- в) 14 осіб, які на пропорційній основі призначаються Президентом України та Верховною Радою України;*
- г) 12 осіб, які на пропорційній основі призначаються Президентом України та Верховною Радою України.*

30. З 1 липня 2016 року до об'єкта оподаткування, яким є частина суми пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, що перевищує суму 10740,00 грн – застосовується ставка податку:

- а) єдина ставка податку 15 відсотків;*
- б) ставка військового збору – 1,5 відсотки;*
- в) ставка податку 18 відсотків, військового збору – 1,5 відсотки;*
- г) немає вірної відповіді.*

6.7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про внесення зміни до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо необхідного страхового стажу для призначення пенсій інвалідам II групи» від 19.04.2016 № 1110-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1110-19/paran10#n10>.

3. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

4. Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»: Постанова Пенсійного фонду України від 25.11.2005 № 22-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05>.

5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій від 30.04.2015 № 2767 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4000>.

6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування пенсій» від 02.06.2016 № 1411-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1411-19>.

7. Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>.

8. Пенсійна система Білорусії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6.pdf>.

9. Пенсійна система Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/7752/1/35_42_%D0%9.
10. Пенсійна система Швейцарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/files/articles/203/49/Switz.pdf>.
11. Пенсійна система Фінляндії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ckpfu.gov.ua/?p=3472>.
12. Пенсійне забезпечення в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/pensijne-zabezpechennya-v-i/>.
13. Пенсійна система Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zhizn-ceny-i-ogihtml>.
14. Пенсійна система Латвії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zhizn-i-ceny-v-latvii->.
15. Пенсійна система Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zhizn-vo-francii.html5>.
16. Завора Т. М. Пенсійна система: стан та перспективи розвитку в Україні / Т.М. Завора, Н.П. Христенко // Матеріали 63-ї науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів, викладачів та студентів Полтавського національного технічного університету. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – С. 239 – 242.
17. Завора Т.М. Соціальне страхування: навчальний посібник / Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 272 с.
18. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
19. Завора Т.М. Сучасні реалії реформування пенсійної системи України / Т.М. Завора // Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: колективна монографія / за ред. д.е.н., проф. В.О. Онищенка. – Полтава: ПолтНТУ, 2013 – С. 62 – 75.
20. Завора Т.М. Оцінювання ефективності системи пенсійного забезпечення України / Т.М. Завора // Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – № 2. – С. 88 – 95.

ТЕМА 7. НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

7.1. Система недержавного пенсійного забезпечення.

7.2. Види недержавних пенсійних фондів, їх учасники та засновники.

7.3. Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів.

7.4. Складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення.

7.5. Тестові завдання.

7.6. Рекомендована література.

Мета: закріплення та поглиблення знань з недержавного пенсійного страхування, засвоєння схеми пенсійних планів, недержавних пенсійних фондів та механізму виплати пенсій у недержавному пенсійному страхуванні, оцінка й аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів України.

Ключові терміни та поняття: недержавне пенсійне забезпечення; накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів, показники оцінки діяльності недержавних пенсійних фондів України.

7.1. СИСТЕМА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Важливою умовою успішної реалізації пенсійної реформи є розвиток недержавного пенсійного забезпечення як складової частини системи накопичувального пенсійного забезпечення, яке ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їхніх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень із метою отримання додаткових до

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат за рахунок відрахувань та інвестиційного доходу, нарахованого на них.

Умовами розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні є створення належної та цілісної законодавчої бази й побудова дійової регулятивної системи, державні гарантії захисту внесків і доходів на інвестиції від розкрадання та втрат при банкрутстві.

Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

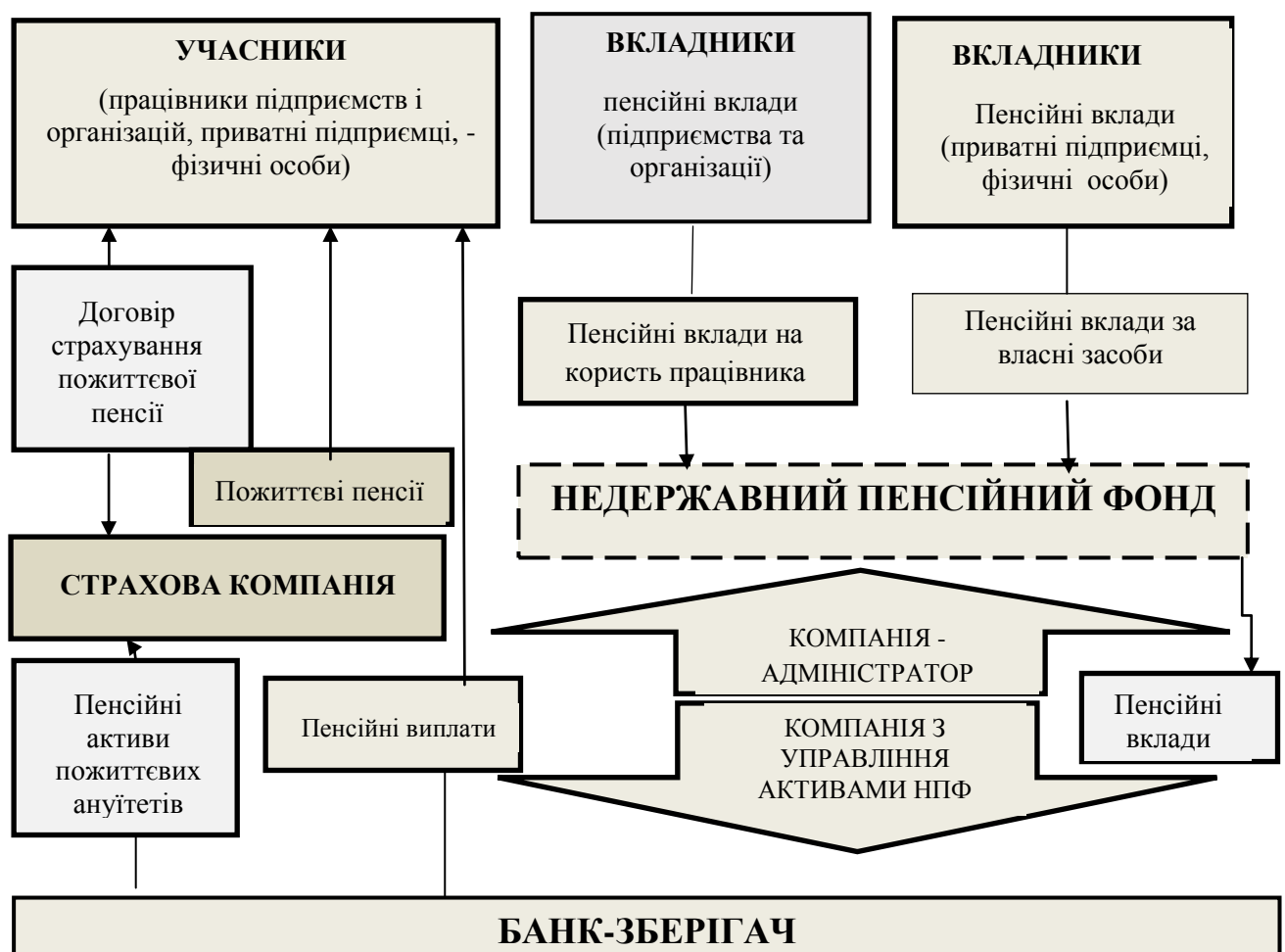

Рис. 7.1. Система недержавного пенсійного забезпечення

Вкладник недержавного пенсійного фонду (далі – вкладник фонду) – особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника шляхом перерахування грошових коштів до недержавного пенсійного фонду відповідно до умов пенсійного контракту та закону.

Недержавний пенсійний фонд (далі – пенсійний фонд) – юридична особа, створена відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» порядку.

Недержавний пенсійний фонд – суб'єкт другого рівня системи пенсійного забезпечення – недержавний пенсійний фонд, який створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення, відповідає вимогам цього Закону для отримання ліцензії на надання послуг у накопичувальній системі пенсійного страхування (далі – пенсійний фонд – суб'єкт другого рівня).

Суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення є:

- недержавні пенсійні фонди;
- страхові організації, які уклали договори страхування довічної пенсії з учасниками фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;
- банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків;
- вкладники та учасники пенсійних фондів, учасники накопичувальної системи пенсійного страхування;
- вкладники пенсійних депозитних рахунків;
- учасники недержавного пенсійного забезпечення;
- засновники пенсійних фондів;
- роботодавці – платники корпоративних пенсійних фондів;
- саморегульовані організації суб'єктів, які надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення;

- органи державного нагляду і контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення;
- адміністратори пенсійних фондів;
- компанії з управління активами;
- зберігачі;
- аудитори;
- особи, які надають консультаційні та агентські послуги відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів і вкладниками таких фондів відповідно до цього Закону;
- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії з учасниками фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду відповідно до цього Закону та законодавства про страхування;
- банківськими установами відповідно до цього Закону та законодавства про банківську діяльність шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що встановлюється згідно із Законом № 1057-IV.

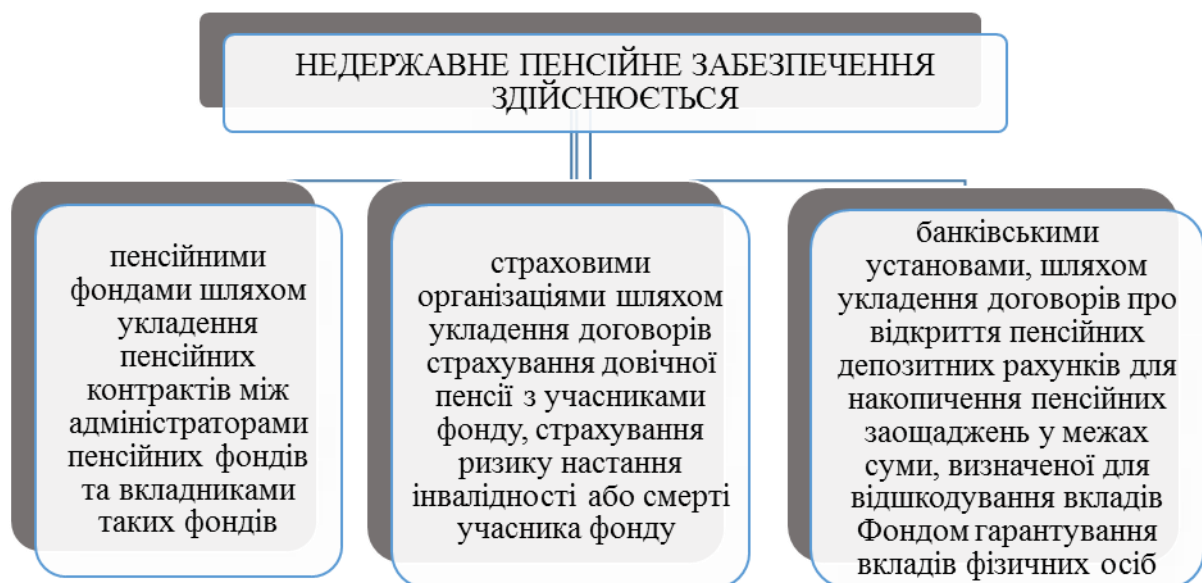

Рис. 7.2. Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення

Законодавство про недержавне пенсійне забезпечення складається із Закону № 1057-IV, законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, законів України «Про страхування», «Про банки і банківську діяльність», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цього Закону.

Недержавні пенсійні фонди створюються на підставі рішення засновника (зборів засновників) та не мають на меті одержання прибутку на користь одноосібного засновника або для його подальшого розподілу між засновниками. Недержавне пенсійне забезпечення є для пенсійних фондів виключним видом діяльності. Проведення пенсійними фондами іншої діяльності, не передбаченої цим Законом, забороняється.

7.2. ВИДИ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ, ЇХ УЧАСНИКИ ТА ЗАСНОВНИКИ

Недержавні Пенсійні фонди створюються на підставі рішення засновника (зборів засновників) та не мають на меті одержання прибутку на користь одноосібного засновника або для його подальшого розподілу між засновниками. Недержавне пенсійне забезпечення є для пенсійних фондів виключним видом діяльності. Проведення пенсійними фондами іншої діяльності, не передбаченої Законом № 1057-IV, забороняється. Пенсійний фонд для забезпечення своєї діяльності користується послугами осіб, визначених Законом № 1057-IV, на підставі відповідних договорів, які укладаються з цими особами радою фонду. Пенсійний фонд має користуватися послугами з адміністрування лише одного адміністратора.

За видами пенсійні фонди можуть утворюватися як відкриті, корпоративні й професійні пенсійні фонди.

Учасниками фонду можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Участь фізичних осіб у будь-якому недержавному

пенсійному фонді є добровільною, крім випадків, установлених законом. Фізична особа може бути учасником кількох пенсійних фондів за власним вибором відповідно до вимог Закону № 1057-IV.

Вкладником фонду будь-якого виду на користь учасника фонду, якщо інше не передбачено Законом № 1057-IV, може бути:

- роботодавець учасника фонду;
- професійна спілка, об'єднання професійних спілок щодо своїх членів;
- сам учасник фонду;
- подружжя, діти, батьки, рідні брати та сестри, дід і баба учасника фонду, діти подружжя учасника фонду, в тому числі всиновлені ним (нею) діти, батьки подружжя учасника фонду.

У будь-якому пенсійному фонді його учасники можуть бути одночасно й вкладниками такого фонду.

Учасники відкритого та професійного пенсійного фонду мають право залишатися його учасниками у разі припинення здійснення пенсійних внесків на їх користь, припинення (розірвання) пенсійних контрактів, укладених на їх користь.

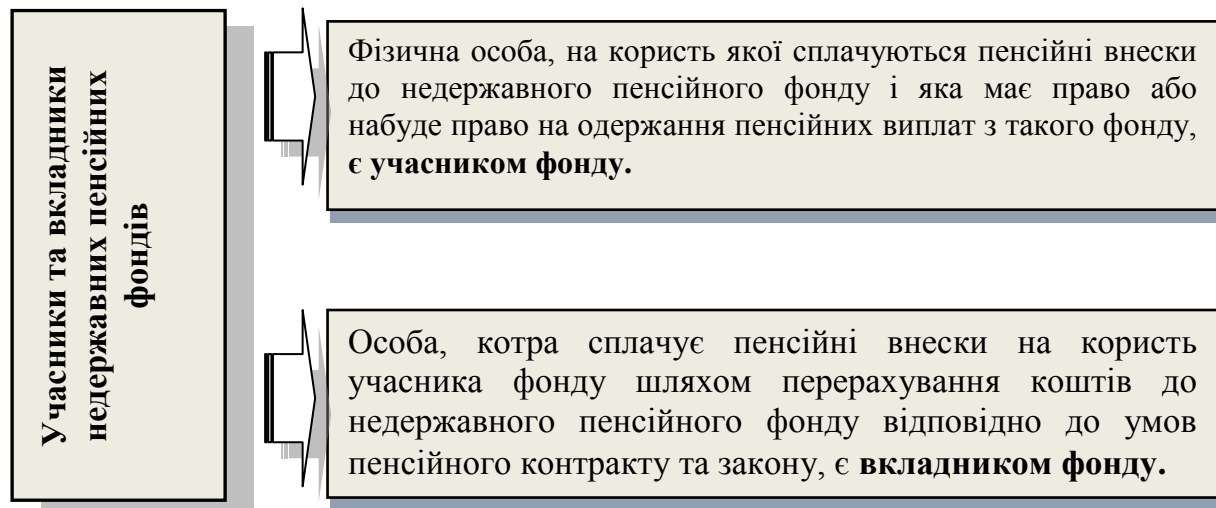

Рис. 7.3. Учасники та вкладники недержавних пенсійних фондів

Рис. 7.4. Види недержавних пенсійних фондів

Засновником відкритого пенсійного фонду можуть бути будь-які одна чи декілька юридичних осіб з урахуванням обмежень, установлених частиною одинадцятою статті 6 цього Закону.

Засновником корпоративного пенсійного фонду може бути юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців, до яких можуть приєднуватися роботодавці-платники.

Засновником (засновниками) професійного пенсійного фонду можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об'єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять).

Схему взаємодії засновників та учасників недержавного пенсійного фонду, адміністратора, компанії з управління активами та зберігача наведено на рисунку 7.5.

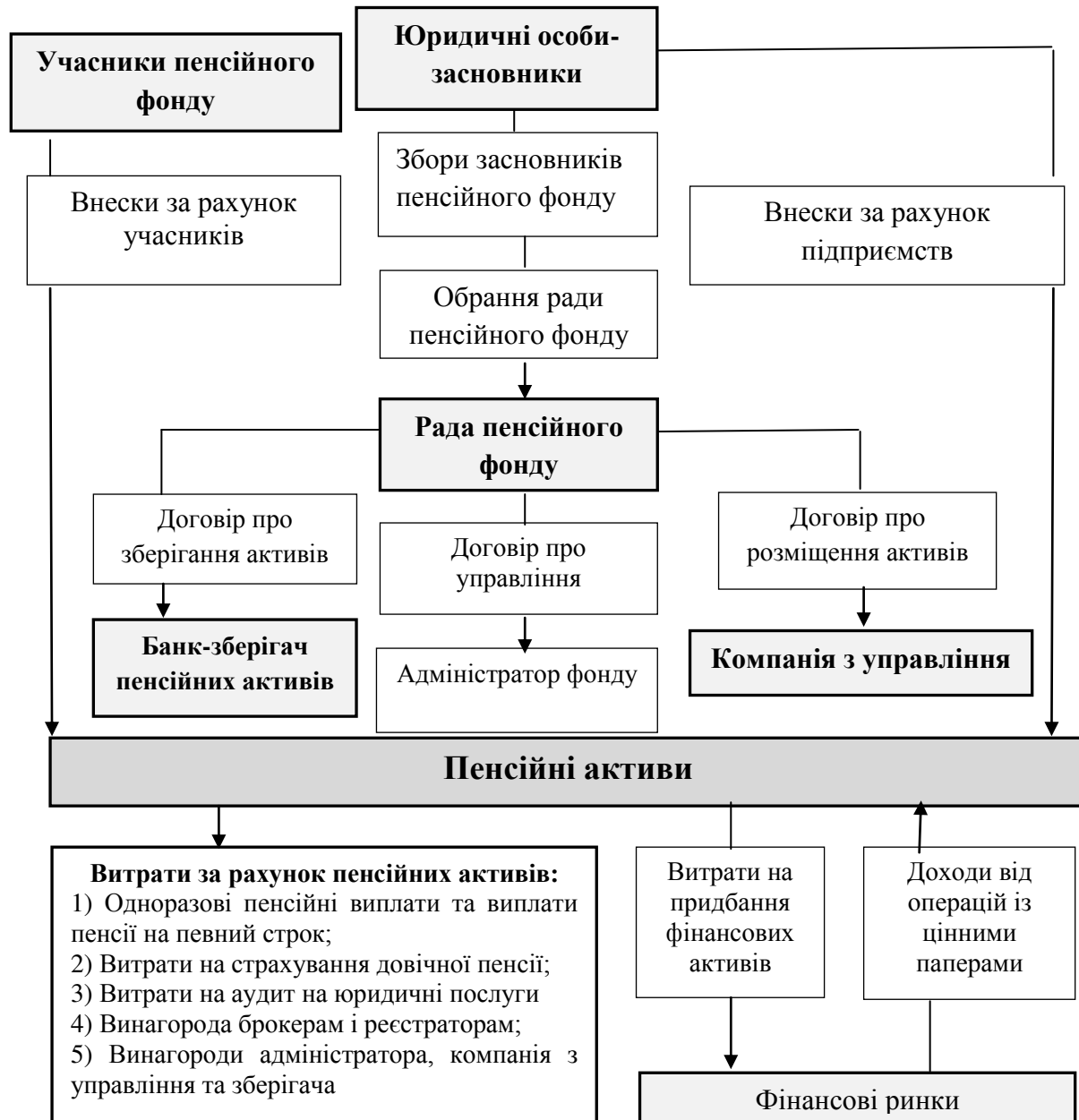

Рис.7.5. Схема механізму функціонування недержавного пенсійного фонду

Пенсійний фонд діє на підставі статуту, який повинен відповідати вимогам Закону України № 1057-IV. Статут пенсійного фонду, а також зміни до нього затверджуються засновником (зборами засновників)

пенсійного фонду. Органами управління пенсійного фонду є збори засновників та рада пенсійного фонду (рада фонду). Ліквідація пенсійного фонду здійснюється на підставі рішення: засновників пенсійного фонду; правонаступників засновників фонду у випадках, передбачених частиною дев'ятою статті 20 Закону України № 1057-IV; суду.

7.3. ДИНАМІКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.03.2016

Система недержавного пенсійного забезпечення (далі – НПЗ) становить третій рівень пенсійної системи. Її розбудова здійснюється починаючи з 2004 року після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Основу такої системи становлять недержавні пенсійні фонди. Основною метою інвестування пенсійних активів є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням дохідності пенсійних активів вище за рівень інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки. Станом на 31.03.2016 у Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 69 недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) та 23 адміністратори НПФ (довідково: станом на 31.03.2015 у Державному реєстрі налічувалось 76 НПФ та 23 адміністратори). Крім того, міститься інформація про одного одноосібного засновника, який прийняв рішення про самостійне здійснення адміністрування створеного ним корпоративного недержавного пенсійного фонду (отримав ліцензію на провадження діяльності з адміністрування такого недержавного пенсійного фонду та відповідно до законодавства не потребує внесення до Державного реєстру фінансових установ). Згідно з даними Державного реєстру фінансових установ недержавні пенсійні фонди зареєстровано у 9 регіонах України.

Найбільша кількість НПФ зосереджена у м. Києві – 50, або 73% від загальної кількості зареєстрованих НПФ.

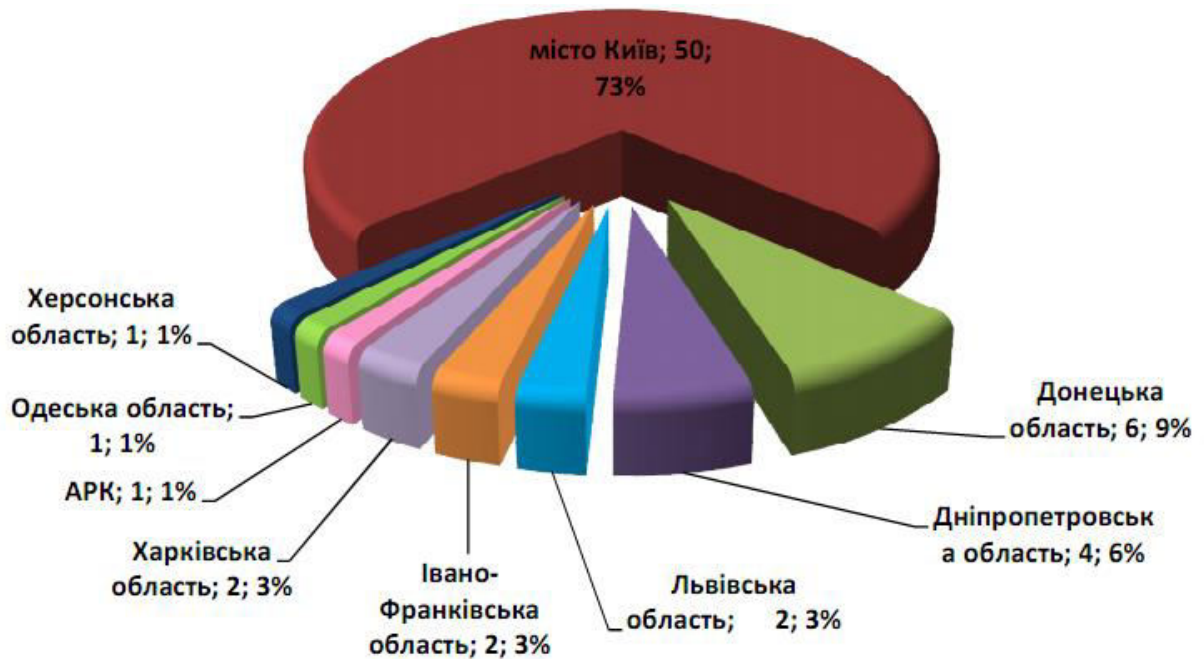

Рис. 7.6. Територіальний розподіл НПФ станом на 31.03.2016 р., шт. *

* http://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/NPF_I_kv%202016.pdf

Станом на 31.03.2016 адміністраторами недержавних пенсійних фондів укладено 60,0 тис. шт. пенсійних контрактів, що більше на 7,7% (4,3 тис. шт.) порівняно зі станом на 31.03.2015. Структура пенсійних контрактів станом на 31.03.2016:

- з вкладниками – фізичними особами – 52,6 тис. шт.;
- з вкладниками – фізичними особами-підприємцями – 0,1 тис. шт.;
- з вкладниками – юридичними особами – 7,3 тис. шт.

Збільшення кількості пенсійних контрактів пов'язане, в першу чергу, зі збільшенням пенсійних контрактів з фізичними особами. Отже, порівняно зі станом на 31.03.2015 збільшення кількості контрактів з фізичними особами станом на 31.03.2016 становило 10,0% (4,8 тис. шт.), зменшення кількості контрактів з юридичними особами становило 6,4% (0,5 тис. шт.); порівняно зі станом на 31.03.2014 зменшення кількості

контрактів з юридичними особами станом на 31.03.2016 становило 43,4% (5,6 тис. шт.), збільшення кількості контрактів з фізичними особами становило 8,9% (4,3 тис. шт.).

Таблиця 7.1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів (*)

Показники	Станом на 31.03.2014	Станом на 31.03.2015	Станом на 31.03.2016	Темпи приросту, %	
				станом на 31.03.2015/ станом на 31.03.2014	станом на 31.03.2016/ станом на 31.03.2015
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	61,3	55,7	60,0	9,1%	7,7%
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	849,6	833,6	830,2	1,9%	0,4%
Загальна вартість активів НПФ, млн грн	2262,9	2 352,71	1992,1	4,0%	-15,3%
Пенсійні внески, всього, млн грн	1655,8	1813,1	1851,0	9,5%	2,1%
у тому числі:					
від фізичних осіб	112,9	72,9	80,1	-35,4%	9,9
від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,2	0,0%	0,0%
від юридичних осіб	1542,3	1739,7	1770,4	12,8%	1,8%
Пенсійні виплати, млн грн	317,6	467,4	562,9	47,2%	20,4%
Кількість учасників, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	69,3	78,1	80,3	12,7%	2,8%
Сума інвестиційного доходу, млн грн	1083,8	1184,9	899,5	9,3%	-24,1%
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн грн	939,7	1002,1	686,4	6,6%	-31,5%
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн грн	144,1	182,8	213,1	26,9%	16,6%

* http://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/NPF_I_kv%202016.pdf

Пенсійні контракти станом на 31.03.2016 укладено з 54,2 тисячами вкладників, з яких: юридичні особи – 2,3 тисячі, або 4,2% від загальної кількості вкладників; фізичні особи – 51,9 тисячі, або 95,8%. Кількість вкладників станом на 31.03.2016 збільшилася порівняно з аналогічним періодом 2015 року на 9,5% (4,7 тис. вкладників) та станом на 31.03.2015 порівняно з аналогічним періодом 2014 року кількість вкладників зменшилася на 1,2% (0,6 тис. вкладників).

Довідково:

– станом на 31.03.2015 кількість вкладників становить 49,5 тисячі, з яких юридичні особи становили 2,3 тисячі вкладників, фізичні особи – 47,2 тисячі вкладників;

– станом на 31.03.2014 – 50,1 тисячі вкладників, з яких юридичні особи становили 2,4 тисячі вкладників, фізичні особи – 47,7 тисячі вкладників. Збільшення кількості вкладників за період з 31.03.2015 по 31.03.2016 відбулося за рахунок збільшення кількості вкладників фізичних осіб на 10,0%.

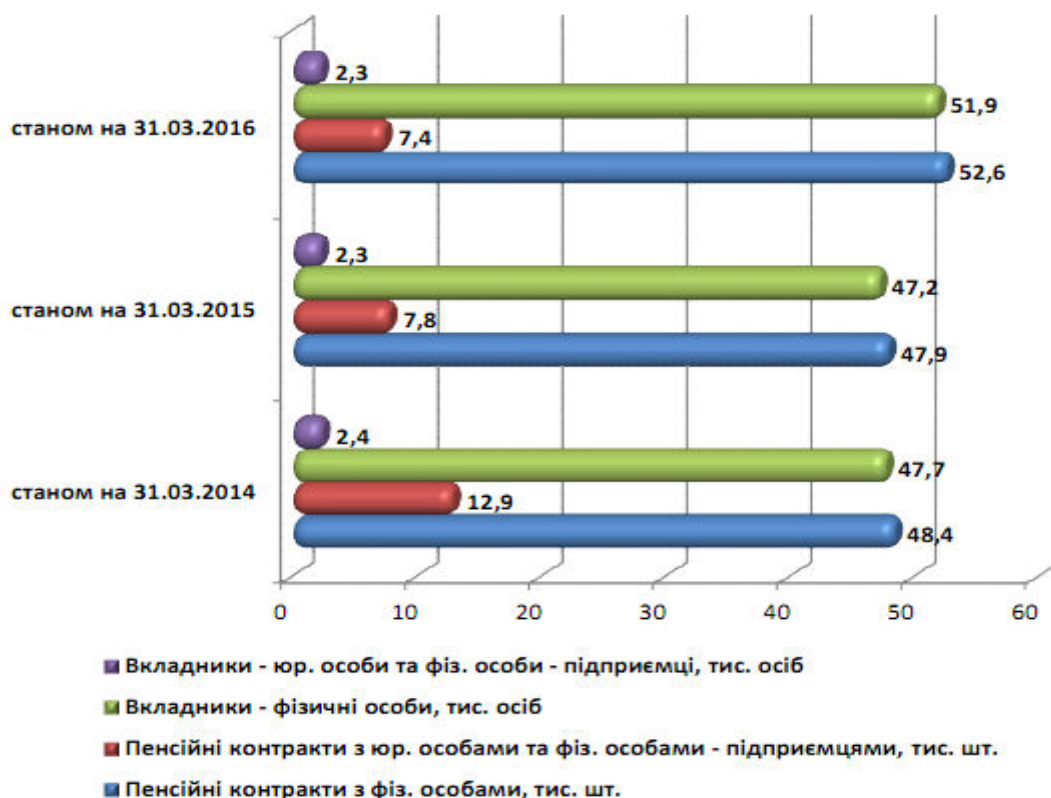

Рис. 7.7. Динаміка укладених пенсійних контрактів та кількості вкладників ()*

Станом на 31.03.2016 переважну більшість учасників НПФ становили особи віком від 25 до 50 років, а саме 63%, та особи вікової

групи від 50 до 60 років, які становили 26%. Частка учасників НПФ вікової групи старше 60 років становила 8%, вікової групи до 25 років – 3%.

У кожній віковій групі більшість становлять чоловіки, а саме 58,2% від загальної кількості учасників НПФ. Причому у віковій групі старше 60 років їхня кількість перевищує кількість жінок більш ніж удвічі (у 2,8 рази).

Пенсійні виплати (одноразові та на визначений строк) станом на 31.03.2016 становили 562,9 млн. грн, що на 20,4% більше порівнянно з аналогічним періодом 2015 року, при цьому одноразові виплати зросли на 11,6%, пенсійні виплати на визначений строк – на 102%.

Сукупно недержавними пенсійними фондами станом на 31.03.2016 було здійснено пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк) 80,3 тис. учасників, тобто 9,7% від загальної кількості учасників отримали пенсійні виплати.

Середній розмір одноразової пенсійної виплати на одного учасника НПФ, який отримав/ отримує пенсійну виплату одноразово, у I кварталі 2016 року становив 6,1 тис. грн (у I кварталі 2015 року – 3,1 тис. грн, у I кварталі 2014 року – 3,0 тис. грн) та середній розмір пенсійної виплати на визначений строк на одного учасника НПФ, який отримав/ отримує пенсійну виплату на визначений строк, становив 25,4 тис. грн (I кварталі 2015 року – 25,4 тис. грн, I кварталі 2014 року – 14,1 тис. грн).

Одним з основних якісних показників, які характеризують систему НПЗ, є *сплачені пенсійні внески*. Сума пенсійних внесків станом на 31.03.2016 становила 1851,0 млн грн, збільшившись протягом дванадцяти місяців на 2,1% (37,9 млн грн). Порівняно зі станом на 31.03.2014 сума пенсійних внесків станом на 31.03.2015 збільшилась на 9,5% (157,3 млн грн). У загальній сумі пенсійних внесків станом на 31.03.2016 основну частину, або 95,7%, становлять пенсійні внески від юридичних осіб, на яких припадає 1770,4 млн грн.

Загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, станом на 31.03.2016 становила 1992,1 млн грн, що на 15,3%, або на 360,6 млн грн менше в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року

та на 12%, або на 270,8 млн грн менше в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року.

Станом на 31.03.2016 переважними напрямками інвестування пенсійних активів стали депозити в банках (42,0% інвестованих активів), цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (36,1%), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (11,6%), кції українських емітентів (1,7%).

Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж в інших фінансових установах. Загальний дохід, отриманий від інвестування пенсійних активів, станом на 31.03.2016 становив 899,5 млн грн, зменшившись у порівняно з 31.03.2015 на 285,4 млн грн, або на 24,1%.

Витрати, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, станом на 31.03.2016 зросли на 16,6 % у порівняно з аналогічним періодом 2015 року і в цілому за час існування пенсійних фондів становлять 213,1 млн грн, або 10,7% від загальної вартості активів НПФ.

7.4. СКЛАДАННЯ, ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ АДМІНІСТРАТОРОМ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ ЗВІТНОСТІ З НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Вимоги до звітності з недержавного пенсійного забезпечення та порядок її подання адміністратором недержавного пенсійного фонду (далі – Адміністратор) Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та радам недержавних пенсійних фондів (далі – рада пенсійного фонду) регламентується *Положенням про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення.*

Адміністратором складається та подається така звітність з недержавного пенсійного забезпечення:

- звітність про діяльність недержавного пенсійного фонду (окремо по кожному недержавному пенсійному фонду, з радою якого Адміністратором укладено договір про адміністрування недержавного пенсійного фонду);

- звітність про здійснення діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів.

Форми звітності, передбачені визначеним Положенням, заповнюються Адміністратором на підставі даних бухгалтерського обліку, даних системи персоніфікованого обліку та інформації, отриманої від осіб, які здійснюють управління активами.

Державний контроль за дотриманням Адміністратором вимог щодо порядку складання, формування та подання звітності з недержавного пенсійного забезпечення здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг).

Звітним періодом для складання річної звітності з недержавного пенсійного забезпечення, яка подається до Нацкомфінпослуг, є календарний рік. Проміжна звітність складається щоквартально за I квартал, I півріччя та 9 місяців наростаючим підсумком з початку звітного періоду станом на кінець останнього дня кварталу.

Адміністратор подає звітність з недержавного пенсійного забезпечення до Нацкомфінпослуг у такі строки:

- проміжну – не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом;

- річну – до 28 лютого року, наступного за звітним.

За результатами проведеної оцінки фінансового стану недержавного пенсійного фонду відповідно до чинного законодавства про недержавне пенсійне забезпечення Нацкомфінпослуг може встановлювати іншу періодичність подання Адміністратором звітності з недержавного пенсійного забезпечення, **але не частіше одного разу на тиждень.**

Адміністратор подає звітність про діяльність недержавного пенсійного фонду, починаючи з наступного кварталу, що настає за кварталом, у якому було укладено договори про адміністрування

недержавного пенсійного фонду, про управління активами недержавного пенсійного фонду та про обслуговування недержавного пенсійного фонду зберігачем. У випадку виключення недержавного пенсійного фонду з Державного реєстру фінансових установ Адміністратор подає звітність про діяльність недержавного пенсійного фонду за останній звітний період, який закінчується днем його виключення з Державного реєстру фінансових установ, до дати такого виключення.

Звітність про здійснення діяльності з адміністрування корпоративного недержавного пенсійного фонду, створеного юридичною особою – одноосібним засновником, який прийняв рішення про самостійне здійснення адміністрування такого недержавного пенсійного фонду, подається такою юридичною особою, починаючи з наступного кварталу, що настає за кварталом, у якому було прийнято рішення Нацкомфінпослуг про видачу ліцензії на провадження діяльності з адміністрування такого недержавного пенсійного фонду.

Звітність з недержавного пенсійного забезпечення Адміністратор складає та подає до Нацкомфінпослуг в електронній та паперовій формах, які заповнюються державною мовою.

Інформація в електронній формі складається за допомогою програмних засобів, які забезпечують формування звітних даних в установленому форматі, шляхом заповнення таблиць та форм, передбачених «Положенням про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення».

До складу звітності про діяльність недержавного пенсійного фонду

входять:

а) фінансова звітність, визначена Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», складена за міжнародними стандартами фінансової звітності;

б) звітні дані згідно з формами:

- НПФ-1 «Загальні відомості про недержавний пенсійний фонд»;
- НПФ-2 «Звіт про склад, структуру та чисту вартість активів недержавного пенсійного фонду»;

- НПФ-3 «Звіт про зміну чистої вартості пенсійних активів недержавного пенсійного фонду»;
- НПФ-4 «Звітні дані персоніфікованого обліку учасників недержавного пенсійного фонду»;
- НПФ-5 «Звітні дані про результати діяльності корпоративних і професійних недержавних пенсійних фондів» (складається тільки тими Адміністраторами, які здійснюють обслуговування корпоративного або професійного недержавного пенсійного фонду на підставі договору про адміністрування пенсійного фонду, укладеного з радою такого фонду. Кожен рядок звітних даних включає дані з розбивкою за всіма засновниками та роботодавцями-платниками);
 - НПФ-6 «Звітні дані про учасників недержавного пенсійного фонду за віковою категорією»;
 - НПФ-7 «Звіт про склад та структуру активів недержавного пенсійного фонду»;
 - НПФ-8 «Звіт про договори, що були укладені за цінними паперами українських емітентів, які входять (входили) до складу активів недержавного пенсійного фонду»;
 - НПФ-9 «Інформація щодо зміни чистої вартості одиниці пенсійних активів»;
 - пояснювальна записка (довільна форма) у разі необхідності, що подається у паперовій формі.

Довідка про чисту вартість активів ПФ, складена згідно з додатком до «Положення про порядок визначення чистої вартості активів пенсійного фонду», затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11 серпня 2004 року № 339, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 січня 2005 року за № 96/10376 (у редакції рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 28 лютого 2012 року № 333) (із змінами).

До складу звітності про здійснення діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів входять:

а) фінансова звітність, визначена [Законом України](#) «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», складена за міжнародними стандартами фінансової звітності;

б) звітні дані згідно з формою АПФ-1 «Загальні відомості про адміністратора недержавного пенсійного фонду» ([додаток 12](#));

в) звіт про корпоративне управління (у паперовій формі) у складі річної звітності (для Адміністраторів у формі акціонерних товариств).

Достовірність і повнота річної фінансової звітності та річних фінансових звітних даних підтверджуються аудиторською фірмою або аудитором, що включені до реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, що здійснюється Нацкомфінпослуг.

7.5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Недержавне пенсійне забезпечення не може здійснюватися:

а) пенсійними фондами;

б) страховими компаніями;

в) підприємствами;

г) банківськими установами.

2. Відкритий недержавний пенсійний фонд – це:

а) недержавний пенсійний фонд, учасниками котрого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи;

б) недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців і до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники;

в) юридична особа, котра має статус неприбуткової організації, функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду;

г) пенсійний фонд, засновником (засновниками) якого можуть бути організації роботодавців, їх об'єднання, об'єднання громадян, професійні спілки, їх об'єднання чи фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті фонду.

3. Учасник недержавного пенсійного забезпечення – фізична особа:

а) на користь якої сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до пенсійного фонду або на пенсійний депозитний рахунок у банку та яка має право на недержавне пенсійне забезпечення в порядку і на умовах, визначених пенсійним контрактом, договором про відкриття пенсійного депозитного рахунка чи договором страхування довічної пенсії, або яка отримує пенсійні виплати з пенсійного фонду;

б) на користь котрої сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до пенсійного фонду та котра має право на отримання пенсійних виплат чи отримує такі виплати з пенсійного фонду;

в) яка сплачує страхові внески до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та прийняла рішення про спрямування цих внесків до пенсійного фонду;

г) немає правильної відповіді.

4. До суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення не належать:

а) банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків;

б) вкладники та учасники пенсійних фондів, учасники накопичувальної системи пенсійного страхування;

в) адміністратори пенсійних фондів;

г) немає правильної відповіді.

5. До принципів недержавного пенсійного забезпечення не належать такі:

а) добровільності прийняття роботодавцем рішення про здійснення пенсійних внесків на користь своїх працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення;

б) рівноправності всіх учасників пенсійного фонду, які беруть участь в одній пенсійній схемі;

в) цільового та ефективного використання пенсійних коштів;

г) фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів.

6. За видами пенсійні фонди можуть утворюватися як:

а) відкриті пенсійні фонди, корпоративні пенсійні фонди та професійні пенсійні фонди;

- б) корпоративні пенсійні фонди; закриті й професійні пенсійні фонди;*
- в) корпоративні пенсійні фонди та професійні пенсійні фонди;*
- г) немає правильної відповіді.*

7. Чи мають право учасники відкритого й професійного пенсійного фонду залишатися його учасниками у разі припинення здійснення пенсійних внесків на їх користь, припинення (розірвання) пенсійних контрактів, укладених на їх користь?

- а) так, мають;*
- б) ні, не мають;*
- в) за умови продовження пенсійних контрактів;*
- г) у разі розірвання контракту, – ні.*

8. Зміни до статуту пенсійного фонду погоджуються:

- а) залежно від виду фонду: відкритий, корпоративний чи професійний з його засновниками;*
- б) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;*
- в) не потребують погодження;*
- г) радою фонду.*

9. Пенсійні активи, що накопичуються у пенсійному фонді, не можуть бути використані для:

- а) інвестування з метою отримання доходу на користь учасників фонду;*
- б) виконання договорів виплати пенсії на визначений строк, укладених з учасниками фонду, та для здійснення одноразових пенсійних виплат;*
- в) оплати договорів страхування довічної пенсії й договорів страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду, укладених із страховою організацією;*
- г) оплати послуг з адміністрування пенсійного фонду у випадках, коли адміністрування самотійно здійснює юридична особа – одноосібний засновник корпоративного пенсійного фонду.*

10. Особа, яка здійснює управління активами пенсійного фонду, під час провадження нею такої діяльності має право:

а) формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів;

б) надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, чи будь-які кредити (позики) за рахунок пенсійних активів;

в) укласти угоди купівлі-продажу пенсійних активів з обов'язковою умовою зворотного викупу;

г) розміщувати на банківських депозитних рахунках у грошових коштах та в ощадних сертифікатах банків менше як 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів.

11. Сума пенсійних коштів, що належить кожному учасникові фонду, визначається шляхом:

а) множення кількості одиниць пенсійних активів фонду, облікованих на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду, на чисту вартість одиниці пенсійних активів фонду;

б) відношення суми пенсійних коштів усіх учасників пенсійного фонду до кількості таких;

в) відношення чистої вартості активів пенсійного фонду до кількості його учасників;

г) немає правильної відповіді.

12. У разі зменшення протягом останніх 12-ти місяців чистої вартості одиниці пенсійних активів фонду більш як на 10 відсотків середньозваженого показника зміни чистої вартості одиниці пенсійних активів фонду, якщо це не обумовлено об'єктивними змінами на фінансовому ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України зобов'язана:

а) повідомити про це Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку та раду такого пенсійного фонду;

б) прийняти рішення про внесення змін до інвестиційної декларації фонду;

в) прийняти рішення про заміну особи, яка здійснює управління активами такого пенсійного фонду;

г) немає правильної відповіді.

13. Адміністратор щоквартально не подає звітність з недержавного пенсійного забезпечення:

а) Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

б) радам пенсійних фондів, з якими він уклав договори про адміністрування пенсійних фондів;

в) Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку.

г) немає правильної відповіді.

14. Страхові організації, що надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, подають звітність з недержавного пенсійного забезпечення:

а) Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

б) фізичним особам, з якими укладено відповідні договори;

в) юридичним особам, з котрими укладено відповідні договори;

г) усі відповіді правильні.

15. Адміністратором недержавного пенсійного фонду може бути:

а) юридична особа, яка надає професійні послуги з адміністрування недержавних пенсійних фондів (професійний адміністратор);

б) юридична особа – одноосібний засновник корпоративного пенсійного фонду, який прийняв рішення про самостійне здійснення адміністрування такого фонду;

в) компанія з управління активами;

г) усі перераховані вище.

16. Адміністратор недержавних пенсійних фондів не зобов'язаний:

а) вести персоніфікований облік учасників пенсійного фонду;

б) укладати пенсійні контракти від імені пенсійного фонду;

в) забезпечувати здійснення пенсійних виплат учасникам фонду;

г) надавати інформацію.

7.6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

2. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/>.

3. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2 – 3. – Ст.11.

5. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov>.

6. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 № 2299-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.

7. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

8. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 № 448/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.

9. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

10. Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: колективна монографія / За ред. д.е.н., проф. В.О. Онищенко. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 366 с.

11. Завора Т.М. Соціальне страхування: навчальний посібник / Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 272 с.

12. Завора Т.М. Оцінювання ефективності системи пенсійного забезпечення України / Т.М. Завора // Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – № 2. – С. 88 – 95.
13. Завора Т. М. Пенсійна система: стан та перспективи розвитку в Україні / Т.М. Завора, Н.П. Христенко // Матеріали 63-ї науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів, викладачів та студентів Полтавського національного технічного університету. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – С. 239 – 242.
14. Завора Т.М. Сучасні реалії реформування пенсійної системи України / Т.М. Завора // Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: колективна монографія / За ред. д.е.н., проф. В.О. Онищенка. – Полтава: ПолтНТУ, 2013 – С. 62 – 75.
15. Завора Т.М. Соціальна відповідальність держави і бізнесу щодо формування системи недержавного пенсійного забезпечення / Т.М. Завора, О.М. Бондаревська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Структурні трансформації національних економік в умовах глобалізації», Миколаїв, 2014. – С. 298 – 301.
16. Завора Т.М. Аналіз недержавного пенсійного страхування в контексті забезпечення фінансової безпеки держави Т.М. Завора, О.В. Горбань, В. О. Головка / Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми модернізації економіки та фінансової системи України», 28 – 29 листопада 2014 р. Черкаси. – 2014. – С. 234 – 237
17. Завора Т.М. Недержавні пенсійні фонди як інституційний інвестор в реальний сектор економіки України / Т.М. Завора, С.С. Білько // науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка». 2015 – №3 (39). – С.14 – 22.
18. Завора Т. М. Ринок фінансових послуг: конспект лекцій. / Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 262 с.
19. Завора Т.М. Пріоритетні напрями політики соціальної безпеки щодо поліпшення стану пенсійного забезпечення в Україні / Т.М. Завора, Ю.І. Деньга // Молодий вчений. – 2016. – №4 (31). С. 67 – 73.
20. Zavora T.M. DIRECTIONS OF SOCIAL SYSTEM INSURANCE REFORMING IN UKRAINE / T. M. Zavora // Economics, science, education:

integration and synergy: materials of international scientific and practical conference (Bratislava, January 2016).: in 3 V. – V. 1 – K.: Publishing outfit «Centre of educational literature», 2016. – P. 62-63.

21. Завора Т.М. Напрями реформування системи ЗДСС як основа забезпечення національної безпеки у соціальній сфері / Т.М. Завора // Фінансова безпека в системі забезпечення національних економічних інтересів: проблеми і перспективи: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 27 – 28 травня 2016 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – С. 123 – 126.

22. Розпорядження Нацкомфінпослуг «Про затвердження Правил проведення перевірок (інспекцій) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» від 27.11.2012 № 2422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/sh>.

23. Річний звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.h>.

24. Розпорядження Про затвердження Положення про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення від 27.10.2011 № 674 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0041-12>

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Норми тривалості робочого часу на 2011 рік

Показники	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Кількість календарних днів	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Кількість робочих днів	19	20	22	20	19	20	21	22	22	21	22	22

Норми тривалості робочого часу на 2012 рік

Показники	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Кількість календарних днів	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Кількість робочих днів	20	21	21	20	20	19	22	22	20	23	22	21

Норми тривалості робочого часу на 2013 рік

Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кількість календарних днів	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Кількість робочих днів	21	20	20	22	19	18	23	21	21	23	21	22

Норми тривалості робочого часу на 2014 рік

Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кількість календарних днів	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Кількість робочих днів	21	20	20	21	19	19	23	20	22	23	20	23

Норми тривалості робочого часу на 2015 рік

Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кількість календарних днів	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Кількість робочих днів	20	20	21	21	18	20	23	20	22	22	21	23

Норми тривалості робочого часу на 2016 рік

Показники	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Кількість календарних днів	31	29	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31

Розмір суми прожиткового мінімуму на 2013 р.

Соціальні й демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму	
	01.01 – 30.11.2013	01.12 – 31.12.2013
Діти віком до 6 років	972 грн	1032 грн
Діти віком від 6 до 18 років	1210 грн	1286 грн
Працевдатні особи	1147 грн	1218 грн
Особи, які втратили працевдатність	894 грн	949 грн
Загальний показник	1108 грн	1176 грн

<http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=3&id=6421&menu=138>

Розмір суми прожиткового мінімуму на 2014 р.

Соціальні й демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму
Діти віком до 6 років	1032 грн
Діти віком від 6 до 18 років	1286 грн
Працевдатні особи	1218 грн
Особи, які втратили працевдатність	949 грн
Загальний показник	1176 грн

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SH000419.html

Розмір суми прожиткового мінімуму на 2015 р.

Соціальні й демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму	
	01.01 – 30.11.2015	01.12 – 31.12.2015
Діти віком до 6 років	1032 грн	1167 грн
Діти віком від 6 до 18 років	1286 грн	1455 грн
Працевдатні особи	1218 грн	1378 грн
Особи, які втратили працевдатність	949 грн	1074 грн
Загальний показник	1176 грн	1330 грн

Прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у 2016 році

Соціальні та демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму		
	01.01.2016 – 30.04.2016	01.05.2016 – 30.11.2016	01.01.2016 – 30.04.2016
Діти віком до 6 років	1167 грн	1228 грн	1313 грн
Діти віком від 6 до 18 років	1455 грн	1531 грн	1637 грн
Працевдатні особи	1378 грн	1450 грн	1550 грн
Особи, які втратили працевдатність	1074 грн	1130 грн	1208 грн
Загальний показник	1330 грн	1399 грн	1496 грн
Діти віком до 6 років	1167 грн	1228 грн	1313 грн

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SH000419.html

Прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування (далі – набір продуктів харчування), а також мінімального набору непродовольчих товарів (далі – набір непродовольчих товарів) та мінімального набору послуг (далі – набір послуг), необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості (Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.99 № 966 – XIV).

Мінімальний та максимальний розмір пенсії за віком у 2012 – 2016 рр.

Дата	Мінімальний розмір пенсії (1 ПМ)	Максимальний розмір пенсії (10 ПМ)	Підстава
з 1 грудня	1208	Тимчасово, у період з 1.01.2016 року по 31.12.2016 року, не може перевищувати 10740 грн	п. 3 ст. 27 та ст. 28 Закону України від 09.07.2003 № 1058-XIV
з 1 травня	1130		
з 1 січня 2016 року	1074		
01.12 – 31.12.2015	1074	10740	п. 3 ст. 27 та ст. 28 Закону України від 09.07.2003 № 1058-XIV; Закон України від 28.12.2014 № 80 – VIII
01.01 – 30.11.2015	949	9490	п. 3 ст. 27 та ст. 28 Закону України від 09.07.2003 № 1058-XIV; Закон України від 28.12.2014 № 80 – VIII
01.01 – 31.12.2014	949	9490	п. 3 ст. 27 та ст. 28 Закону України від 09.07.2003 № 1058 – XIV; Закон України від 16.01.2014 №719 – VII
01.12.2013	949	9490	п.3 ст. 27 та ст. 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 №1058 – XIV; Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 06.12.2012 № 5515 – VI
01.01.2013	894	8940	п.3 ст. 27 та ст. 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058 – XIV; Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 06.12.2012 № 5515 – VI
01.12.2012	884	8840	п.3 ст. 27 та ст. 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058 – XIV; Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.12.2011 № 4282 – VI
01.10.2012	856	8560	п.3 ст. 27 та ст. 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058 – XIV; Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.12.2011 № 4282 – VI
01.07.2012	844	8440	п.3 ст. 27 та ст. 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058 – XIV; Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.12.2011 № 4282 – VI

Мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного Законом про Державний бюджет України на поточний рік, за наявності:

- у чоловіків – 35 років страхового стажу;
- у жінок – 30 років страхового стажу (стаття 28 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування»).

**Максимальний розмір заробітної плати,
з якої сплачується єдиний соціальний внесок, у 2011 – 2016 роках**

Період	Розмір, грн	Нормативний документ
2011 рік		
З 01.01 по 30.09.2011 максимальний розмір заробітної плати, з якої сплачується єдиний соціальний внесок, складав 15 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб. З 01.10.2011 збільшено максимальний розмір доходу, з якого справляється єдиний соціальний внесок, з 15-ти до 17-ти прожиткових мінімумів для працездатних осіб (згідно із Законом № 3668 – VI від 08.07.2011).		
01.01 – 31.03.2011	14115	ст. 1 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (№ 2464 – VI від 08.07.2010) ст. 21 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2011 рік» (№ 2857 – VI від 23.12.2010)
01.04 – 30.09.2011	14400	
01.10 – 30.11.2011	16745	
01.12 – 31.12.2011	17068	
2012 рік		
01.01 – 31.03.2012	18241	ст. 1 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (№ 2464 – VI від 08.07.2010)
01.04 – 30.06.2012	18598	
01.07 – 30.09.2012	18734	ЗУ «Про Державний бюджет України на 2012 рік» (№ 4282 – VI від 22.12.2011)
01.10 – 30.11.2012	19 006	
01.12 – 31.12.2012	19278	
2013 рік		
01.01 – 30.11.2013	19499	ст. 1 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (№ 2464 – VI від 08.07.2010)
01.12 – 31.12.2013	20706	
2014 рік		
01.01.2014 – 31.12.2014	20706	ст. 1 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (№ 2464 – VI від 08.07.2010)
2015 рік		
01.01.2015 – 30.11.2015	20706	Закон України «Про Державний бюджет на 2015 рік» від 28.12.2014 р. № 80 – VIII
01.12.2015 – 31.12.2015	23426	
2016 рік		
01.01.2016 – 30.04.2016	34450	З 1 січня 2016 року максимальна величина бази нарахування єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування дорівнює двадцяти п’яти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону № 2464-VI)
01.05.2016 – 01.11.2016	36250	
01.12.2016 – 31.12.2016	38750	

<https://online.dtkr.ua/Book/«ДК»%20№01-02-2016.epub/navPoint-28>

**Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника з економіки України в цілому
за 2006 – 2016 роки, грн**

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Січень	864,91	1111,90	1521,39	1664,59	1916,10	2296,89	2722,35	3000,03	3148,49	3454,55	4362,10
Лютий	904,62	1142,01	1633,12	1722,59	1955,22	2338,40	2799,36	3043,70	3188,79	3633,11	4585,06
Березень	986,65	1229,66	1702,35	1818,27	2108,95	2531,49	2922,99	3212,32	3398,05	3863,36	4920,09
Квітень	984,29	1224,33	1735,43	1844,95	2107,44	2532,64	2941,98	3232,58	3432,08	3998,20	4894,85
Травень	1002,88	1276,57	1774,32	1850,90	2200,90	2573,11	3015,47	3252,94	3430,47	4042,23	4983,59
Червень	1063,59	1368,29	1882,99	1980,19	2373,10	2707,52	3109,48	3380,17	3600,59	4299,29	
Липень	1078,86	1421,03	1929,97	2008,39	2367,26	2748,94	3151,04	3429,36	3537,14	4389,97	
Серпень	1073,10	1397,82	1872,10	1919,45	2279,56	2693,63	3072,77	3303,98	3369,59	4204,83	
Вересень	1086,58	1425,96	1916,42	1963,84	2348,84	2736,98	3063,52	3261,25	3480,68	4343,40	
Жовтень	1088,07	1475,18	1917,32	1950,10	2322,17	2729,16	3109,80	3282,54	3509,10	4531,94	
Листопад	1103,90	1484,73	1822,50	1954,83	2352,92	2727,49	3098,12	3268,19	3534,07	4498,23	
Грудень	1277,06	1674,65	2000,78	2232,58	2628,53	3053,53	3376,75	3619,23	4012,24	5230,41	
річна	1041,47	1351,14	1806,33	1905,87	2239,18	2633,06	3025,62	3265,21	3480,19	4194,57	

* http://www.social.org.ua/sl/zp06_15

Показники середньої заробітної плати за 2006 – 2015 роки для призначення пенсій

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Січень	781,51	1003,60	1342,27	1449,89	1687,62	2137,84	2491,40	2758,11	2899,77	3119,04	
Лютий	819,16	1033,58	1449,59	1514,77	1739,43	2137,19	2548,60	2805,37	2937,98	3182,96	
Березень	883,99	1096,38	1494,71	1578,91	1874,27	2253,90	2690,03	2897,19	3068,64	3383,16	
Квітень	877,46	1098,58	1515,0	1588,08	1859,70	2243,42	2662,55	2932,06	3097,76	3429,94	
Травень	905,17	1141,25	1563,36	1617,95	1951,28	2317,48	2791,84	2980,54	3120,21	3578,75	
Червень	998,69	1276,97	1728,31	1809,77	2198,46	2574,35	2994,78	3275,94	3465,63	3991,14	
Липень	932,86	1222,25	1611,63	1675,50	1982,72	2370,28	2754,69	2975,87	3212,48	3674,24	
Серпень	924,65	1199,04	1571,37	1597,17	1932,81	2328,21	2690,45	2882,46	3008,73	3502,62	
Вересень	959,67	1238,18	1643,25	1677,69	2046,31	2416,19	2751,67	2957,81	3136,51	3768,52	
Жовтень	965,75	1292,50	1667,13	1687,37	2113,62	2451,80	2791,19	2996,56	3165,49	3940,98	
Листопад	988,70	1316,23	1592,70	1718,91	2073,90	2466,42	2818,68	2987,05	3192,38	3914,88	
Грудень	1104,33	1443,16	1705,67	1899,21	2326,74	2727,94	3048,60	3309,24	3556,97		
Річна	928,81	1197,91	1573,99	1650,43	1982,63	2370,53	2752,95	2979,46	3149,95		

228

*При первинному призначенні пенсій застосовується усереднений показник заробітної плати у 2012 р. у 2013 р. у 2014 р.
2001,20 2368,70 2700,98

*усереднений показник заробітної плати у 2015 р.
2960,62

* Відповідно до ст. 40 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсія обчислюється із застосуванням середньої заробітної плати (доходу) в середньому на одну застраховану особу в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії.

При призначення пенсій застосовувався усереднений показник заробітної плати: у 2012 р. – 2001,20 грн, у 2013 р. – 2368,70 грн, а у 2014 р. – 2700,98 грн, у 2015 р. застосовується показник 2960,62 грн.

Розмір мінімальної заробітної плати з 01.01.2012

Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може здійснюватися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт) (Кодекс законів про працю України, Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95 – ВР).

Термін дії	Розмір, грн		Підстава
	місячний	погодинний	
01.01 – 31.03.2012	1073	6,43	Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.12.2011 № 4282 – VI
01.04 – 30.06.2012	1094	6,56	
01.07 – 30.09.2012	1102	6,61	
01.10 – 31.11.2012	1118	6,7	
01.12 – 31.12.2012	1134	6,8	
01.01 – 31.11.2013	1147	6,88	Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік»
01.12 – 31.12.2013	1218	7,3	
з 01.01.2014	1218	*	Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 16.01.2014 № 719-VII.
з 01.01.2015 з 01.12.2015	1218 1378	*	Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» (стаття 8)
з 1 січня 2016 р.	1378	8,29	Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» № 928-VIII від 25.12.2015
з 1 травня 2016 р.	1450	8,69	
з 1 грудня 2016 р.	1550	9,29	

Відповідно до законодавства, Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік». У бюджеті-2016 закладено основні соціальні показники, на основі яких розраховуються розміри соціальних гарантій (мінімальний розмір оплати праці, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х або 6-ти років та багато інших): мінімальна заробітна плата та прожиткові мінімуми.

Таблиця розмірів ЄСВ, які нараховуються залежно від видів доходів у 2016 році

<p align="center">Фонд оплати праці (п. 2 Інструкції №5) найманих працівників, у т. ч. іноземців; винагороди фізособам за цивільно-правовими договорами, крім цивільно-правового договору, укладеного з фізособою-СПД; допомога з ТВП (як перші п'ять днів за рахунок коштів підприємства, так і решта днів хвороби за рахунок коштів ФСС)</p>	<p align="center">Роботодавці нараховують та сплачують ЄСВ за ставкою 22,0%</p>
<p>Заробітна плата і лікарняні працівників-інвалідів</p>	<p>Роботодавці нараховують і сплачують 8,41% на ФОП</p>
<p>Фонд оплати праці підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій інвалідів, у яких кількість інвалідів становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих і фонд оплати праці таких інвалідів становить не менш як 25% суми витрат на оплату праці</p>	<p>ЄСВ сплачується за ставкою 5,3%</p>
<p>Фонд оплати праці підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, у яких кількість інвалідів становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих і фонд оплати праці таких інвалідів становить не менш як 25% суми витрат на оплату праці</p>	<p>ЄСВ сплачується за ставкою 5,5%</p>

* <https://online.dtki.ua/Book/«ДК»%20№01-02-2016.epub/navPoint-28#04>

Ставки податку на доходи фізичних осіб на деякі види доходів у 2016 р.

Вид доходу	Ставка податку	Стаття (пункт, підпункт) р. ІV ПКУ
База оподаткування щодо доходів, одержаних, у тому числі, але не виключно, у формі зарплати, інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платникові у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами	18%	абз. 1 п. 167.1
Суми надміру витрачених коштів, отриманих на відрядження або під звіт та не повернутих у строк	18%	п. 170.9
Доходи, отримані від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування)	18%	п. 170.1
Кошти або вартість майна (послуг), що надаються роботодавцем як допомога на поховання платника податку, в сумі > 3420 грн	18%	пп. «б» пп. 165.1.22
Роялті, пасивні доходи (у т. ч. дивіденди, що виплачуються ІСІ)	18%	пп. 167.5.1, пп. 170.3.1
Доходи на користь нерезидентів з джерелом їх походження в Україні	18%	пп. 170.10.1
Іноземні доходи	18%	пп. 170.11.1
Дивіденди по акціях та корпоративних правах, нараховані резидентами – платниками податку на прибуток (крім тих, що виплачуються ІСІ)	5%	пп. 1

* <https://online.dtki.ua/Book/«ДК»%20№01-02-2016.epub/navPoint-28#04>

ДОДАТКИ

Додаток А

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ: ПОНЯТТЯ ІНТЕРАКТИВНОСТІ ТА ФУНКЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ ГРИ

Інтерактивні методи навчання передбачають поєднання спілкування студентів та викладача, в якому активність студентів перевершує активність викладача.

Інтерактивний метод вважається сприятливим для того, щоб взаємодіяти чи знаходитися в режимі бесіди, діалогу з будь-ким. Інтерактивне навчання належить до технологій на основі ефективності управління й організації навчального процесу. Серед основних характеристик інтерактиву, як спеціальної форми пізнавальної діяльності можна назвати такі: навчальний процес організовано так, що практично всі студенти заохочені до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти й рефлексувати з приводу того, що вони знають і про що думають; панує атмосфера доброзичливості, взаємопідтримки – форма кооперації та співпраці; на занятті організується індивідуальна чи групова робота; застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, робота з документами, різними джерелами інформації, використовуються творчі форми роботи.

Під час інтерактивної гри аналізуються, обговорюються та розв'язуються навчальні й професійні завдання, зокрема призначення допомоги за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Принципи інтерактивної роботи:

- одночасна взаємодія – всі студенти працюють в один і той же час;
- однакова участь – для виконання завдання кожному студентові надається однаковий час;
- позитивна взаємодія – група виконує завдання за умови успішної роботи кожного студента;
- індивідуальна відповідальність – кожен студент виконує своє завдання (роль) у групі.

До інтерактивних методів навчання належать дискусії, рольові ігри, імітаційні ігри, заняття-конференції.

Під час проведення заняття-семінару або прес-конференції варто підготувати групи до спільної роботи.

1. Передусім студенти знайомляться із законодавчими та нормативними документами відповідно до вибраного виду призначення, розрахунку та виплати матеріального забезпечення за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Проходить процес підготовки до проведення гри (викладення сценарію гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми).

2. Учасники групи самостійно визначають алгоритм, будують схему механізму виплати матеріального забезпечення, заповнюють документи, на основі яких здійснюються виплати.

3. Учасники групи засвоюють певний рівень імітаційного моделювання гри та презентують результат відпрацювання навичок.

4. Обговорення.

До особливостей імітаційних ігор належать такі:

- викладач не відіграє головної ролі, він виконує лише функцію організатора гри;
- у грі, при взаємодії студентів, створюється навчальна ситуація;
- є персоналізація ігрового навчання;
- ситуація гри створює найсприятливіші можливості для активного навчання: вона дає можливість отримання практичних навиків в отриманні матеріального забезпечення у разі втрати працездатності за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- у діловій грі проявляються обізнаність, винахідливість, професійність, рішучість її учасників.

Кожна гра має свої особливості, але є індивідуальною в кожному варіанті. Ділова гра традиційно розглядається як форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відновлення та засвоєння практичних навиків на основі теоретичних знань.

До інтерактивних технологій належать: технологія навчальної діяльності у парах; технологія роботи в групах; технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань та інші.

Таким чином, слід зазначити важливість використання інтерактивної моделі навчального процесу, яка передбачає використання інтерактивних технологій для різних форм організації навчання. Проведення ділових ігор у межах вивчення дисципліни дозволяє оволодіти методикою, що стимулює конструктивно критичне мислення активними методами та технологіями навчання.

ПРИКЛАД 1

АЛГОРИТМ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ «ДОПОМОГА ПО ТИМЧАСОВІЙ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ»

1 етап.

Опрацювання законодавчого та нормативного забезпечення, навчальної літератури за напрямом страхування тимчасової втрати працездатності (рекомендована література теми № 3 навчального посібника). Визначаються загальні положення страхування тимчасової втрати працездатності. Проходить процес підготовки до проведення гри (викладення сценарію гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми).

2 етап.

Визначаються алгоритм, схема виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності, особливості заповнення документів, на основі яких здійснюються виплати матеріального забезпечення.

За страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг:

- 1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);
- 2) допомога по вагітності та пологах;
- 3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);

4) оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною) передбачає, що тимчасово непрацездатна особа отримує ЛН у медичному закладі, заповнений лікуючим лікарем, з інформацією про термін та діагноз хвороби, який у день виходу на роботу працівник віддає табельникові за місцем роботи, або іншій особі, вповноваженій приймати цей документ. Обов'язково розкривається порядок дій роботодавця у разі отримання належним чином оформленого лікарняного листа від працівника. Табельник зазначає дані про характер роботи працівника та період його непрацездатності. Представник відділу кадрів вносить у ЛН інформацію про страховий стаж працівника, відповідно до якого згідно з Законом №1105 коригується відсоток розміру виплати допомоги. Комісія (вповноважений) із соціального страхування, керуючись Положенням про комісію (вповноваженого) підприємства, установи, організації із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з ТВП та витратами, зумовленими похованням, затвердженим постановою правління ФСС з ТВП від 23 червня 2008 року № 25, перевіряє правильність заповнення ЛН реквізитів та ухвалює рішення про призначення або відмову в призначенні допомоги по ТВП. Право працівника на допомогу обов'язково відображається в протоколі засідання комісії. На підставі рішення комісії із соціального страхування відповідно до Закону №1105 та Постанови КМУ «Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за ЗДСС» №1266 проводиться нарахування суми матеріальної допомоги та оформляється 2 примірника заяви-розрахунку. Один примірник зберігається у страхувальника, а інший у найкоротші терміни передається до робочого органу ФСС. Документи для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах розглядаються Фондом соціального страхування не пізніше десяти днів з дня їх надходження (рис. А.1).

**1. Отримання
непрацездатною особою ЛН
у медичному закладі**

(Інструкція про порядок
заповнення ЛН №532)

**2. Заповнення ЛН
табельником за місцем
роботи**

**3. Внесення інформації про
страховий стаж у ЛН
відділом кадрів**

**4. Прийняття рішення про
призначення допомоги
комісією із соціального
страхування**

**5. Розрахунок розміру
допомоги**

**Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується
застрахованим особам залежно від страхового стажу в
таких розмірах:**

- 1) 50 % середньої заробітної плати (доходу) – до трьох років;
- 2) 60 % середньої заробітної плати (доходу) – від трьох до п'яти років;
- 3) 70 % середньої заробітної плати (доходу) – від п'яти до восьми років;
- 4) 100 % середньої заробітної плати (доходу) – стаж понад вісім років.

**6. Виплата допомоги Фондом
соціального страхування**

Закон України «Про загальнообов'язкове державне
соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV

Рис. А.1 Визначення розміру допомоги на період тимчасової втрати працездатності

3 етап.

Учасники ділової гри презентують результат відпрацювання навичок стосовно призначення, розрахунку та виплати матеріального забезпечення за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, залучаючи всіх присутніх до оформлення необхідних документів.

4 етап.

Обговорення ділової гри включає дискусію стосовно нерозкритих моментів виплати матеріального забезпечення, її особливостей та виступ за бажанням студентів з їхнім оцінюванням.

Усі документи для виплати матеріального забезпечення та надання соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності наведені у додатках.

ПРИКЛАД 2

АЛГОРИТМ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ «УМОВИ НАДАННЯ ТА ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЙ»

За послідовністю, визначеною у першому прикладі, необхідно розкрити особливості процесу набуття статусу пенсіонера та оформлення пенсії.

Необхідно зосередити увагу на таких етапах:

1 етап.

Настання страхового випадку.

Страхові випадки:

– досягнення особою пенсійного віку – з 60 років (ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV);

– настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) (ст.30);

– смерть годувальника (ст. 36).

2 етап.

Звернення до Пенсійного фонду України.

Особа звертається до відділу Пенсійного фонду України за місцем проживання чи реєстрації.

3 етап.

Отримання інформації у відділі щодо звернень громадян (єдине вікно).

Необхідні документи:

– паспорт;

- ідентифікаційний номер;
- трудова книжка та її копія;
- довідка про заробіток за будь-які 60 місяців роботи поспіль (до 1.07.2000 р.);
- інші документи про трудовий стаж (військовий квиток, диплом);
- фото 4 х 6 (1 шт.).

Особа заповнює заяву та розписку-повідомлення. Відділ щодо звернень громадян (єдине вікно) робить запит до системи персоніфікованих даних і друкує довідку ОК-5 (для з/п з 1.07.2000 р.).

4 етап.

Визначення розміру пенсії відділом призначення та перерахунку пенсії (ст. 27 Закону № 1058-IV).

5 етап.

Набуття статусу пенсіонера. Не пізніше 10 днів після надходження заяви та наявності документів, необхідних для призначення, перерахунку, переведення з одного виду пенсії на інший та поновлення виплати пенсії орган, що призначає пенсію, розглядає подані документи та приймає рішення щодо призначення, перерахунку, переведення з одного виду пенсії на інший, поновлення раніше призначеної пенсії без урахування періоду, за який відсутня інформація про сплату страхових внесків до Пенсійного фонду України (Постанова ПФУ «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій» відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: інвалідам I групи – 100 відсотків пенсії за віком; інвалідам II групи – 90 відсотків пенсії за віком; інвалідам III групи – 50 відсотків пенсії за віком.

Документи, необхідні для виплати пенсії, наведені в додатках.

Додаток Б

Свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Зворотня сторона

Додаток В

Додаток 6 до Порядку
(Постанова КМУ від 26.09.2001 р. № 1266)

Кутовий штамп підприємства
Дата, вихідний номер довідки

ДОВІДКА про середню заробітну плату (дохід) (для розрахунку страхових виплат) видана

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

який (яка) працює (працював) (працювала)

_____ (назва підприємства, установи, організації)

ідентифікаційний номер _____, номер страхового свідоцтва

Місяці розрахун- кового періоду	Кількість календарних днів (без урахування календарних днів, не відпрацьо- ваних з поважних причин*)	Нарахована за розрахунковий період заробітна плата (оподатковуваний дохід), з якої сплачено страхові внески до Фонду, грн.	Нарахована за розрахунковий період заробітна плата (оподатковуваний дохід) за сумісництвом, з якої сплачено страхові внески до Фонду, грн.	Сумарна заробітна плата, гривень (графа 3 + графа 4)
1	2	3	4	5
Січень				
Лютий				
Березень				
Квітень				
Травень				
Червень				
Липень				
Серпень				
Вересень				
Жовтень				
Листопад				
Грудень				
Усього				

*Тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю і пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком.

Для розрахунку страхових виплат середньоденна (середньогодинна) заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом ділення сумарної заробітної плати (граф 3 + графа 4), гривень, на кількість календарних днів (за винятком календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин*). Частка (результат) становить _____

(сума словами і цифрами)

_____ гривень _____ копійок.

Розмір середньоденної заробітної плати (доходу) не може перевищувати максимальну суму (граничний розмір) заробітної плати (доходу) та оподаткованого доходу (прибутку), з яких сплачуються страхові внески, в розрахунку на один день та обчислюється шляхом ділення її розміру, встановленого в останньому місяці розрахункового періоду, на середньомісячну кількість календарних днів – 30,44. Наприклад: з 1 жовтня 2006 р. – 165,9 гривень (5050 грн : 30,44).

Розмір середньомісячної заробітної плати для розрахунку страхових виплат обчислюється відповідно до цього Порядку шляхом множення середньої заробітної плати за один календарний день на середньомісячну кількість календарних днів – 30,44. Частка (результат) становить _____

(сума словами і цифрами)

_____ гривень _____ копійок.

Керівник підприємства

(фізична особа)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Головний бухгалтер

М.П.

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Додаток Г

Листок непрацездатності

Заповнюється лікарем і зберігається в закладі охорони здоров'я	ЛИСТОК НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ ПЕРВИННИЙ, ПРОДОВЖЕННЯ ЛИСТКА N Клименко Юлія Миколаївна (відповідне прізвище)		Серія АБН N 286658	КОРИНЕЦЬ	
	Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка 25 грудня 20.. 10 р. (число, місяць)		N медичної карти		
Л І Н І Я В І Д Р І З У					
ЗАПОВНЮЄТЬСЯ ЛІКАРЕМ ЛІКУВАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	ЛИСТОК НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ ПРОДОВЖЕННЯ ЛИСТКА N Клименко Юлія Миколаївна (відповідне прізвище)		Серія АБН N 28665	КОРИНЕЦЬ	
	1 МКЛ вул. Ангельса 126 (адреса закладу охорони здоров'я)		20.. 10 р.		
	Виданий 25 грудня	Клименко Юлія Миколаївна	Вік 24		
	Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (адреса, установа, організація)		(познач роки) Штат МКС 10, 142		
	Діагноз первинний:	ГРВІ	Діагноз заключний:		трахеобронхіт
	Причина непрацездатності: захворювання загальне - 1 професійне та його наслідки - 2, наслідок аварії на ЧАЕС - 3, нещасний випадок на виробництві та його наслідки - 4, невиробничі травми - 5, контакт з хворими на інфекційні захворювання та бактеріоносійство - 6, санаторно-курортне лікування - 7, вагітність пологи - 8, ортопедичне протезування - 9, догляд (.....) - 10.				
	РЕЖИМ лікування:	амбулаторне	Відмітки про порушення режиму:		
	Перебування в лікарні з..... по..... 20... р.		Підпис лікаря.....		
	Перевести часово на іншу роботу з..... 20... р. по..... 20... р.		Направлений у МСЕК..... 20... р. Підпис голови ЛКК.....		
	Підпис голови ЛКК..... М. П.		Оглянутий у МСЕК..... 20... р. Висновок МСЕК.....		
Віддачу листка непрацездатності дозволяю:		Підпис голови МСЕК..... М. П. МСЕК			
З В І Л Ь Н Е Н Н Я В І Д Р О Б О Т И					
З якого числа	До якого числа включно	Посада і прізвище лікаря	Підпис та посада лікаря		
3 (ч) 25.12.2010 (дз)	(сл) Двадцять сьоме грудня	Кучер Л.О.	БРАЧ		
3 (ч) 28.12.2010 (дз)	(сл) Тридцятье грудня	Кучер Л.О.	БРАЧ		
3 (ч) 02.01.2011 (дз)	(сл) Четверте січня	Кучер Л.О.	БРАЧ		
3 (ч) 05.01.2011 (дз)	(сл) сьоме січня	Кучер Л.О.	БРАЧ		
СТАТИ ДО РОБОТИ					
3	восьмого січня	Кучер Л.О.	БРАЧ	ПЕЧАТКА ЛІКАРНІ	
ПРОДОВЖУЄ ХВОРТИ					
Видати новий листок непрацездатності (продовження) N...					

Зворотний бік ЛН

Заповнюється табельником або уповноваженою особою	<p style="text-align: center;">(назва підприємства, установи, організації)</p> Структурний підрозділ..... Посада..... Таб. N..... Робота постійна, тимчасова, сезонна (потрібне підкреслити). Не працював з "....."..... 20... р. до "....."..... 20... р. Неробочі дні за період непрацездатності (числа) До роботи став з "....."..... 20..... р. Підпис і прізвище табельника або уповноваженої особи..... Дата.....				
Заповнюється відділом кадрів або уповноваженою особою	Застрахована особа віднесена: до осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС або доглядають хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи, ветеран війни (потрібне підкреслити). Страховий стаж на день настання непрацездатності: до 5 років, від 5 до 8, від 8 і більше років (потрібне підкреслити). (посада, підпис і прізвище працівника відділу кадрів або уповноваженої особи)				
Заповнюється комісією із соціального страхування або уповноваженою особою, на яку покладено призначення допомоги	<p style="text-align: center;">ПРИЗНАЧЕНА ДОПОМОГА:</p> З тимчасової непрацездатності в розмірі.....% за..... робочих (календарних) днів З вагітності та пологів у розмірі.....% за..... робочих (календарних) днів Допомога не надається з причини: Акт про нещасний випадок на виробництві, акт розслідування нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання від 20.. р. N (посада, підпис і прізвище уповноваженої особи)				
Заповнюється бухгалтерією (розрахунковою частинною) підприємства, установи, організації	<p style="text-align: center;">ДОВІДКА ПРО ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ</p> Місячний оклад..... грн. Денна тарифна ставка..... грн.				
	Місяці	Кількість робочих днів (годин)	Сума фактичної заробітної плати, з якої нараховуються страхові внески	Середньоденна (середньогодинна) заробітна плата	
Усього:					
При переведенні під час хвороби на іншу роботу з "....."..... 20..... р. до "....."..... 20... р. заробітна плата за..... днів становить.....					
НАЛЕЖИТЬ ДО ВИПЛАТИ					
З якого часу і до якого	За скільки днів (годин)	Розмір допомоги в % до заробітної плати	Денна (годинна) допомога в грн. і коп.	Усього нараховано	Усього, з урахуванням заробітної плати при переведенні на іншу роботу
..... (усього нараховано — сума словами)					
Включено до платіжної відомості за..... місяць 20 р.					
Печатка Прізвище і підпис керівника.....		Підпис головного (старшого) бухгалтера...			

Бланки листка непрацездатності повинні зберігатися як бланки суворої звітності.

Про витрачання бланків листка непрацездатності лікар повинний звітувати в установленому порядку здаванням корінців виданих листків непрацездатності.

Додаток Д

Особливості оформлення листка непрацездатного

1. Як має бути оформлений лікарняний, щоб його оплатили?

– Відповідно до наказу МОЗ України № 532 листок непрацездатності – це багатофункціональний документ, який є підставою для звільнення від роботи у зв'язку з непрацездатністю та з матеріальним забезпеченням застрахованої особи в разі тимчасової непрацездатності, вагітності та пологів.

Для пред'явлення листка непрацездатності до оплати лицьовий бік бланка цього документа має бути належним чином заповнений лікарем, який лікує, або молодшим медичним працівником з профільною освітою, відповідно до вимог вищезазначеного наказу. Тобто там має бути вказана повна назва підприємства, юридична адреса, діагноз, дати звернення хворого до лікаря. Але для того, щоб листок непрацездатності було відкрито, потрібно в перший же день нездужання звернутись до лікаря за місцем проживання.

2. Хто має право видавати листок непрацездатності?

Таке право надається: лікарям державних і комунальних закладів охорони здоров'я; лікарям стаціонарів протезно-ортопедичних установ системи Міністерства соціальної політики України; лікарям туберкульозних санаторіїв; фельдшерам у місцевостях, де відсутній лікар, а також на плаваючих суднах. Список цих фельдшерів щороку затверджується органами охорони здоров'я. А також лікарям закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності та лікарям, що провадять господарську діяльність з медичної практики як фізичні особи-підприємці.

3. Чи вважається виклик лікаря додому офіційним приводом не виходити на роботу?

Дільничний лікар, який прийшов додому за викликом, повинен зробити відповідний запис у картку пацієнта, а листок непрацездатності потрібно відкривати, лише завітавши до поліклініки. Лікар призначить наступну дату прийому, коли необхідно буде прийти до нього на огляд і паралельно переконатись, що листок непрацездатності відкрито.

«Видача та продовження документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність, здійснюється лише після особистого огляду хворого лікарем (фельдшером), про що робиться відповідний запис у медичній картці амбулаторного хворого (форма №025/о), медичній картці стаціонарного хворого (форма №003/о) з обґрунтуванням тимчасової непрацездатності».

4. Як офіційно оформлюється перебування в стаціонарі?

Якщо хворого покладуть у медичний заклад, тоді йому відкриють листок непрацездатності, який має підписати головний лікар. Цей документ подається на роботу й оплачується.

5. Швидка допомога може видати документ, який засвідчить візит лікаря?

Згідно з наказом МОЗ України № 455, Правилами виклику бригади швидкої медичної допомоги міської станції швидкої медичної допомоги, лікарі станцій (відділень) швидкої медичної допомоги не мають права видачі листка непрацездатності.

Проте лікар швидкої допомоги може виписати довідку, яка підтвердить його візит. Крім дати, в цьому документі обов'язково має бути ім'я лікаря, час приїзду бригади, покази тонометра (або іншого приладу залежно від процедур), попередній діагноз і зазначено препарати, котрі давали хворому. Після цього потрібно звертатися до поліклініки, де вже лікар випише листок непрацездатності. Адже довідка від швидкої не звільняє від роботи. Така довідка може вважатися приводом для відкриття лікарняного лише у разі госпіталізації.

6. Лікарняний обчислюється в календарних чи робочих днях?

На весь період тимчасової непрацездатності до відновлення хворого або до встановлення групи інвалідності медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) видається лікарняний, що обраховується в календарних днях. До речі, лікарняний можна отримати навіть на один день. Його має право видати отоларинголог, гінеколог та інші вузькопрофільні спеціалісти. Проте лікарняний дадуть лише тоді, коли після проведення певних процедур виконання трудових обов'язків належним чином буде неможливим.

7. Як довго людина має право відновлювати свої сили поза офісом?

Відповідно до п. 2.2 Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, при втраті працездатності внаслідок захворювання або травми лікар в амбулаторно-поліклінічних закладах особисто може видати листок непрацездатності терміном до п'яти календарних днів з наступним подовженням його до 10-ти календарних днів залежно від тяжкості захворювання.

8. У якій термін роботодавець повинен оплатити лікарняний?

Існує затверджена форма заяви-розрахунка, яка подається страхувальниками до робочих органів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати непрацездатності та є підставою для здійснення фінансування матеріального забезпечення за розрахунок коштів вищезазначеного фонду.

Страхувальник-роботодавець на підставі рішення комісії (уповноваженого) із соціального страхування підприємства нараховує суми матеріального забезпечення та оформлює заяву-розрахунок.

Ураховуючи, що законодавством не встановлено термінів подання страхувальниками заяв-розрахунків, такі документи подаються до органів фонду в міру їх опрацювання, поданих застрахованими особами.

На багатьох підприємствах, установах, організаціях існують централізовані бухгалтерії, які здійснюють збір листків непрацездатності та оформлення документів на виплату матеріального забезпечення. Як правило, це робиться один – два рази на місяць, що в окремих випадках призводить до суттєвої затримки виплат матеріального забезпечення.

9. Що робити, якщо пацієнт розуміє, що попри те, що вживає ліки, виписані дільничним лікарем, йому стає гірше?

Перш за все не потрібно мовчати. У цій ситуації все залежить від самого хворого. Якщо гостре респіраторне захворювання (ГРЗ) не проходить більше тижня – це не ГРЗ, а щось інше. І це свідчить про те, що помилково встановлено діагноз або лікування призначено неправильно. Адже є діагноз і є відповідний протокол лікування. Якщо щось відбувається не так, тоді потрібно звертатися до адміністрації медичного закладу, вимагати консилиум, додатковий огляд. До цієї справи потрібно залучати близьких, родичів. У таких випадках не можна мовчати!

10. Де шукати медичну допомогу хворому, прописаному в іншому місті?

Медична допомога за терміновими та невідкладними показниками надається будь-якому громадянину, незважаючи на місце проживання. Фінансування амбулаторно-поліклінічних закладів здійснюється з розрахунку населення, яке зареєстровано на території медичного обслуговування кожного конкретного закладу.

*<http://ukurier.gov.ua/uk/articles/10> – обов'язкових – нюансів – які – потрібно – знати

...

Додаток Е

Додаток до протоколу № 5 засідання комісії із соціального страхування

№ з/п	П. І. Б.	Листок непрацездатності		Код захворювання (діагноз)	Період непрацездатності		Стаж роботи	Розмір допомоги (%)	Кількість днів		Сума до виплати	
		серія	номер		з	по			підприємство	ФСС	підприємство	ФСС
1	Клименко Ю.М.	АБН	376750	захв. заг. – 1	02.05.2015	18.05.2015	до 3 р.	50%	5	12	500,00	1200,00
2	Басараб Л.О.	АБН	378850	невир. травми – 5	02.05.2015	09.05.2015	від 3 до 6 р.	60%	5	3	600,00	360,00
3	Сусло М.В.	АБН	400997	догляд – 10, дитина 2007 р.н.	01.05.2015	08.05.2015	від 5 до 8 р.	70%	5	3	700,00	420,00
4	Ладур М.С.	АБЮ	496203	вагітність та пологи – 8	25.05.2015	03.08.2015	до 5 р.	100%	–	70	–	7024,24
дата 30.05.2015												
Підпис голови комісії із соціального страхування Стефанчишин В.В.												

Додаток Ж

Додаток

до Порядку фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Директору
міської виконавчої дирекції відділення
Фонду соціального страхування
з тимчасової втрати працездатності
(назва робочого органу Фонду)
Старіковій О.Є.
(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗАЯВА-РОЗРАХУНОК

Просимо здійснити фінансування для надання матеріального забезпечення застрахованим особам за рахунок коштів Фонду. Повідомляємо наші реквізити:

Найменування страхувальника

xx

Місцезнаходження юридичної особи (місце проживання фізичної особи – підприємця)
xx, Полтава, 36011, Україна

Реєстраційний номер страхувальника (для зареєстрованих до 01.01.2011) xxxxxxxxxxxxx
Реєстраційний номер у Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування (для зареєстрованих після 01.01.2011) _____

Код за ЄДРПОУ – для юридичних осіб (реєстраційний номер облікової картки платника податків); для фізичних осіб або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку в паспорті) _____ xxxxxxxxxxxx

Телефон _____ xxxxxxxxxxxx

Окремий поточний рахунок у банку або окремий рахунок у відповідному органі Державного казначейства України _____ xxxxxxxxxxxx

(номер рахунку, відкритого відповідно до частини другої статті 21 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням»)

МФО xxxxxxxxxxxx

№ з/п	Види матеріального забезпечення	Кількість днів	Сума (гривні з коп.)
1	З тимчасової непрацездатності (за винятком допомоги по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї)	х	х
2	З тимчасової непрацездатності по догляду за хворою дитиною чи хворим членом сім'ї	х	х
3	По вагітності та пологах	х	х
4	На поховання (кількість виплат)	х	х
Разом	-	х	х

Зворотний бік заяви-розрахунка

№ з/п	П. І. Б.	№ страхового свідоцтва	№ листка непрацездатності	Причини непрацездатності: загальне захворювання – 1; наслідок аварії на ЧАЕС – 3; невиробничої травми – 5; контакт з хворими на інфекційні захворювання та бактеріоносійство – 6; санаторно-курортне лікування – 7; вагітність та пологи – 8; ортопедичне протезування – 9; догляд – 10	Період непрацездатності		Кількість днів, що підлягають оплаті		Сума до виплати	
							разом	у т. ч. за рахунок коштів Фонду	разом	у т. ч. за рахунок коштів Фонду
1	Клименко Ю.М.	3227013140	376750	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х
2	Басараб Л.О.	2696110099	378850	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х
3	Сушло М.В.	2733708159	400997	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х
4	Ладур М.С.	2034105051	896643	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х
	Усього	-	-	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х

5 червня 2015 р. Керівник підприємства XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

М.П. Головний бухгалтер XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Додаток 3

Код форми за ЗКУД

--	--	--	--	--	--	--	--

Міністерство охорони здоров'я України

найменування закладу

МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
Ф. № 036/о
Затверджена наказом МОЗ України
29.12.2000 № 369

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ **Ж У Р Н А Л** реєстрації листків непрацездатності

Почато « _____ » _____ 20__ р. Закінчено « _____ » _____ 20__ р.

251

№ з/п	№ листка непрацездатності, виданого цим лікувальним закладом		№ листка непрацездатності, виданого іншим лікувальним закладом		Прізвище, ім'я, по батькові хворого	Рік наро- дження	Адреса хворого	Місце роботи, посада
	первин – ний	продовження	первин – ний	продовження				
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Діагноз заключний	Прізвище, ім'я, по батькові лікаря, який видав листок непрацездатності	Звільнення від роботи		Усього календарних днів звільнення від роботи	Відмітка про направлення хворого в інші лікувальні заклади
		з якого числа	по яке число		
10	11	12	13	14	15

Додаток И

Зміни з 01.02.2012 згідно з постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 16.11.2011 № 54 «Про внесення змін до Положення про комісію (уповноваженого) підприємства, установи, організації із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, зареєстрованої в Міністерстві юстиції 31.01.2012 за № 155/20468

ПРОТОКОЛ № _____ засідання комісії із соціального страхування /рішення уповноваженого/

(назва підприємства, установи, організації)
від «__» _____ 20__ року

Присутні на засіданні:

П. І. Б.

Голова комісії
Заступник голови
Члени комісії:

Розглянувши звернення та документи про призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг застрахованим особам, комісія (уповноважений) із соціального страхування вирішила:

I. Призначити допомогу:

1. З тимчасової непрацездатності, по вагітності та пологах

№ з/п	П. І. Б.	Номер страхового свідоцтва	Серія та номер листка непрацездатності	Причина непрацездатності: захворювання загальне – 1; наслідок аварії на ЧАЕС – 3; невиробничі травми – 5; контакт з хворими та бактеріоносійство – 6; санаторно-курортне лікування – 7; вагітність та пологи – 8; ортопедичне протезування – 9; догляд – 10	Первинний – 1; Продовження – 2	Період непрацездатності		Кількість днів, що підлягають оплаті		Розмір допомоги (%)
						з	по	разом	у т.ч. за рахунок коштів Фонду	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Разом										

252

2. На поховання

№ з/п	П. І. Б.	Номер страхового свідоцтва	Надані документи	Розмір допомоги

II. Відмовити в призначенні (припинити виплату) допомоги:

Вид допомоги	П. І. Б.	Номер страхового свідоцтва	Серія, номер листка непрацездатності	Період непрацездатності з – по	Кількість днів, що не підлягають оплаті	Дата, з якої припиняється виплата допомоги	Причини відмови в призначенні допомоги (припинення виплати)
1. З тимчасової непрацездатності							
2. По вагітності та пологах							
3. На поховання							

III. Виділити путівки до санаторіїв-профілакторіїв застрахованим особам, членам їх сімей та студентам:

№ з/п	П. І. Б.	Табельний номер, посада	Подані документи (заява та дата її подання, форма № 070/о та дата її видачі)	Рекомендований профіль санаторію для лікування (для санаторію – профіль лікування)	Інформація про виділену путівку			Розмір часткової оплати за путівку		Примітка
					вартість	вид	номер та початок терміну дії	відсоток	сума	

П. І. Б.

Підпис

Голова комісії
Заступник голови

Члени комісії:

.....

.....

.....

.....

Додаток К **ІНСТРУКЦІЯ**

про порядок заповнення листка непрацездатності
зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я
№ 774/438/207 – ос/719 (з1324 – 06) від 24.11.2006

1. Листок непрацездатності (за454 – 04) (далі – ЛН) – це багатофункціональний документ, який є підставою для звільнення від роботи у зв'язку з непрацездатністю та з матеріальним забезпеченням застрахованої особи в разі тимчасової непрацездатності, вагітності та пологів.

Лицьовий бік бланка ЛН (за454 – 04) заповнюється лікуючим лікарем або молодшим медичним працівником з медичною освітою.

Зворотний бік бланка ЛН заповнюється за місцем роботи застрахованої особи. Записи в ЛН виконуються розбірливим почерком, без виправлень, синім, фіолетовим або чорним чорнилом.

2. Насамперед заповнюється корінець ЛН (за454 – 04).

2.1. Підкреслюється слово «первинний» або «продовження», у разі продовження ЛН (за454 – 04) зазначається номер попереднього. Указуються: прізвище, ім'я та по батькові (повністю) непрацездатного та місце його роботи (назва підприємства, установи, організації), дата видачі ЛН (цифрою вказується число, після чого літерами – назва місяця, цифрою зазначається рік), прізвище лікаря, який видав ЛН, номер медичної карти амбулаторного чи стаціонарного хворого, підпис одержувача у графі «Підпис одержувача».

2.2. Паспортна частина ЛН (за454 – 04) (прізвище непрацездатного, ім'я та по батькові, вік) заповнюється за даними документів, місце роботи – зі слів непрацездатного.

2.3. Після заповнення корінець залишається в закладі охорони здоров'я.

3. Далі заповнюється частина лицьового боку ЛН (за454 – 04), що видається непрацездатному.

3.1. Підкреслюється слово «первинний» або «продовження» із зазначенням номера та серії попереднього ЛН (за454 – 04) у разі його продовження. Чітко вказуються: назва і місцезнаходження закладу охорони здоров'я (повністю), що підтверджуються штампом та печаткою закладу охорони здоров'я «Для листків непрацездатності»; дата видачі ЛН (цифрою вказується число, після чого літерами – назва місяця, цифрою вказується рік), прізвище, ім'я, по батькові непрацездатного (повністю); число повних років (цифрами); стать підкреслюється; місце роботи: назва і місцезнаходження підприємства, установи, організації (повністю).

3.2. У графі «Діагноз первинний» лікар вказує первинний діагноз у перший день видачі ЛН (за454 – 04). У графі «Діагноз заключний» лікар вказує остаточний діагноз, а в графі «шифр МКХ – 10» – шифр діагнозу відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду, прийнятої 43-ю Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я 1 січня 1993 року (далі – МКХ – 10). Діагноз первинний, діагноз заключний та шифр МКХ – 10 зазначаються виключно за письмовою згодою хворого. В іншому випадку первинний і заключний діагнози та шифр МКХ – 10 не вказуються.

Якщо за письмовим погодженням із завідувачем відділення з деонтологічних міркувань лікар у ЛН (за454 – 04) змінює формулювання діагнозу й шифру МКХ – 10 фактичного захворювання, то він зобов'язаний зробити в медичній картці стаціонарного чи амбулаторного хворого запис, який обґрунтовує зміну діагнозу та шифру МКХ – 10.

3.3. У графі «Причина непрацездатності:» слід обов'язково підкреслити відповідну причину звільнення від роботи. Пункти 2, 4 виправленню не підлягають.

3.4. У графі «Режим» обов'язково вказати режим, який призначається хворому: стаціонарний, амбулаторний, постільний, домашній, санаторний, вільний тощо.

3.5. У графі «Відмітки про порушення режиму:» зазначається дата порушення режиму, що засвідчується підписом лікаря. Види порушень режиму вказуються у графі «Примітка:» з обов'язковим записом у медичній карті амбулаторного чи стаціонарного хворого.

3.6. У графі «Перебував у стаціонарі» зазначаються дати госпіталізації та виписки зі стаціонарного відділення.

3.7. У графі «Перевести тимчасово на іншу роботу» вказуються дати тимчасового переведення хворого на іншу роботу, що засвідчується підписом голови лікарсько-консультативної комісії та круглою печаткою закладу охорони здоров'я.

3.8. Особам, у яких тимчасова непрацездатність настала поза постійним місцем проживання і роботи, ЛН (za454 – 04) видається за підписом головного лікаря, що засвідчується круглою печаткою закладу охорони здоров'я. Запис здійснюється у графі «Видачу листка непрацездатності дозволяю» з обов'язковим записом у медичних картах амбулаторного чи стаціонарного хворого.

3.9. У графі «Направлений до МСЕК» робиться запис дати направлення документів на МСЕК, що підтверджується підписом голови лікарсько-консультативної комісії.

3.10. У графі «Оглянутий у МСЕК» зазначають дату огляду хворого.

3.11. У графі «Висновок МСЕК» робиться відповідний запис, що засвідчується підписом голови МСЕК та печаткою МСЕК:

«визнаний інвалідом певної групи та категорії»;

«інвалідом не визнаний, потребує долікування»;

«інвалідом не визнаний, працездатний».

У разі визнання хворого інвалідом дата встановлення інвалідності повинна збігатися з днем надходження (реєстрації) документів у МСЕК.

У разі визнання хворого працездатним у графі «Стати до роботи» зазначається дата, наступна за датою огляду в МСЕК.

3.12. У графі «Звільнення від роботи» у першому стовпчику «З якого числа» дата видачі ЛН (za454 – 04) (число, місяць, рік) позначається арабськими цифрами; у другому стовпчику «До якого числа включно» дата продовження ЛН (число і місяць) позначається літерами; у четвертому стовпчику «Підпис та печатка лікаря» продовження або закриття ЛН підтверджується підписом та печаткою лікаря.

Якщо ЛН (za454 – 04) продовжується в амбулаторних умовах, запис терміну лікування здійснюється відповідно до п. 2.2 Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затвердженої наказом МОЗ України від 13 листопада 2001 року № 455 (z1005 – 01), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 4 грудня 2001 року за № 1005/6196.

Продовження ЛН здійснюється з обов'язковим зазначенням посад та прізвищ лікаря, завідувача відділення або голови лікарсько-консультативної комісії, що засвідчується їх підписами. У стаціонарному відділенні запис усього терміну лікування може бути вказаний в одному рядку з обов'язковим зазначенням посад та прізвищ лікаря і завідувача відділення, що засвідчується їх підписами та печатками.

3.13. У графі «Стати до роботи» вказують словами число і місяць, коли приступити до роботи; посаду, прізвище лікаря, що засвідчується його підписом та печаткою закладу охорони здоров'я «Для листків непрацездатності». У разі продовження тимчасової непрацездатності підкреслюється «Продовжує хворіти» та зазначається номер нового ЛН (za454 – 04).

У разі смерті у графі «Стати до роботи» зазначаються «помер» і дата смерті.

4. У правому нижньому полі ЛН (за454 – 04) у графі «Примітка» лікар робить такі записи:

4.1. У разі порушення хворим призначеного режиму вказується вид порушення (наприклад, несвоєчасна явка на прийом до лікаря; алкогольне, наркотичне, токсичне сп'яніння під час лікування; вихід на роботу без дозволу лікаря; самовільне залишення закладу охорони здоров'я; виїзд на лікування в іншому закладі охорони здоров'я без відмітки про дозвіл виїзду; відмова від направлення або несвоєчасна явка на МСЕК та ін.).

4.2. У разі тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням чи травмою, що сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних з ним, робиться позначка про таке сп'яніння.

4.3. У разі направлення на санаторно-курортне лікування зазначаються номер путівки, дати початку та закінчення путівки, назва санаторно-курортного закладу.

4.4. У разі направлення на долікування в реабілітаційне відділення санаторно-курортного закладу вказуються номер реабілітаційної путівки, дати початку та закінчення путівки, назва санаторно-курортного закладу.

4.5. У разі помилок у тексті здійснюється виправлення тексту, що підтверджується записом «Виправленому вірити», підписом лікуючого лікаря та печаткою закладу охорони здоров'я «Для листків непрацездатності».

На бланку ЛН (за454 – 04) дозволяється не більше двох виправлень.

4.6. У разі тимчасової непрацездатності («професійне та його наслідки – 2» або «нешасний випадок на виробництві та його наслідки – 4») слід указати дату встановлення професійного захворювання або нещасного випадку на виробництві.

4.7. Інші примітки.

5. У разі направлення хворого з лікувально-профілактичного закладу до реабілітаційного відділення санаторно-курортного закладу на долікування у графі ЛН (за454 – 04) «Стати до роботи» здійснюється запис «долікування в санаторно-курортному закладі» і вказується дата початку путівки. У графі «Видано новий листок непрацездатності (продовження) №» зазначається номер нового ЛН, який заповнюється в стаціонарі або в денному стаціонарі закладу охорони здоров'я на період долікування. У графі «Причина непрацездатності:» нового ЛН підкреслюється «захворювання загальне – 1»; у графі «Режим» вказується «санаторний», у графі «Звільнення від роботи» у першому стовпчику «З якого числа» вказується дата початку путівки. У правому верхньому кутку ЛН ставиться печатка закладу охорони здоров'я «Для листків непрацездатності».

Подальше оформлення ЛН (за454 – 04) здійснюється в реабілітаційному відділенні санаторно-курортного закладу. У графі «Перебував у стаціонарі» зазначаються дати госпіталізації та виписки з реабілітаційного відділення; у графі «Звільнення від роботи» у другому стовпчику «До якого числа включно» вказується дата виписки; у графі «Стати до роботи» літерами пишуть число і місяць, коли стати до роботи, зазначаються посада, прізвище лікаря та завідувача реабілітаційного відділення, їх підписи, що засвідчуються круглою печаткою санаторно-курортного закладу. У разі продовження тимчасової непрацездатності підкреслюється «продовжує хворіти».

6. Під час лікування хворих у реабілітаційних центрах та реабілітаційних відділеннях закладів охорони здоров'я ЛН (за454 – 04) заповнюється відповідно до вимог цієї Інструкції за наявності ознак тимчасової непрацездатності.

7. У разі медичного нагляду за особами, які були в контакті з хворими на інфекційні захворювання та бактеріоносіями, в графі «Причина непрацездатності» підкреслюється «контакт з хворими на інфекційні захворювання та бактеріоносійство – 6», у графі «Режим» – «домашній».

8. У разі направлення хворого на протезування в умовах стаціонара протезно-ортопедичного підприємства у графі «Причина непрацездатності:» вказується «ортопедичне протезування – 9», у графі «Перебував у стаціонарі», крім дати, робиться відмітка «протезно-ортопедичного підприємства», у графі «Звільнення від роботи» вказуються дати початку та закінчення протезування з урахуванням проїзду.

9. У графі «Діагноз первинний» позначається термін вагітності на час звернення, у графі «Діагноз заключний» – орієнтовний термін пологів, у графі «Причина непрацездатності» – «вагітність та пологи»; у графі «Режим:» – «амбулаторний та стаціонарний»; у графі «Звільнення від роботи» одним рядком записується сумарна тривалість відпустки з відміткою дати відкриття ЛН (za454 – 04), у графі «Стати до роботи» – дата закінчення відпустки. ЛН затверджується підписом лікуючого лікаря, завідувача жіночої консультації, для іногородніх жінок – додатково керівника закладу охорони здоров'я. ЛН завіряється печаткою закладу охорони здоров'я. Додаткові дні післяпологової відпустки при патологічних пологах і багатоплідній вагітності оформлюються окремим (додатковим) бланком ЛН.

10. Якщо при черговому відвідуванні хворим лікаря має місце порушення режиму у вигляді несвоєчасного прибуття хворого до лікаря, то:

– у разі визнання хворого непрацездатним продовження ЛН (za454 – 04) здійснюється з дня його відвідування лікаря;

– у разі визнання хворого працездатним у графі «Стати до роботи» пишуться літерами число і місяць та робиться запис «з'явився працездатним». Закриття ЛН (za454 – 04) здійснюється датою, установленою лікарем, для прибуття хворого.

11. Номери бланків ЛН (za454 – 04), дата видачі, дата продовження, дати відвідування на повторні огляди, дата виписки на роботу обов'язково фіксують у медичній карті амбулаторного чи стаціонарного хворого.

12. У разі втрати ЛН (za454 – 04) оформлення дублікату ЛН здійснюється лікуючим лікарем за наявності довідки з місця роботи про те, що виплата за цим ЛН не здійснювалася. У верхньому правому кутку ЛН зазначається «дублікат», у графі «Звільнення від роботи» одним рядком записується весь період непрацездатності, що підтверджується підписом і печаткою лікуючого лікаря та голови лікарсько-консультативної комісії. У медичній карті амбулаторного чи стаціонарного хворого робиться відповідний запис із зазначенням номера дублікату ЛН.

В.о. директора Департаменту організації медичної
допомоги населенню Міністерства охорони
здоров'я України

В. М. Таран

Директор Департаменту політики державного
соціального страхування Міністерства
соціальної політики України

О. П. Скрипник

Начальник Управління з питань надання допомоги
Виконавчої дирекції Фонду соціального страхування
з тимчасової втрати працездатності

В. Г. Єнін

Начальник Управління
медико-соціальних послуг потерпілим
Виконавчої дирекції Фонду соціального
страхування від нещасних випадків
на виробництві та професійних
захворювань України

Л. В. Гайдук

Додаток Л
ДОКУМЕНТИ ДЛЯ ОФОРМЛЕННЯ ПЕНСІЇ

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

Полтавська область

Управлінню Пенсійного фонду України в

ЗАЯВА

про призначення/перерахунок пенсії

Гр. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата народження _____ тел. _____

Адреса: _____

Місце реєстрації	
Місце проживання	

Паспорт:

серія	номер	ким виданий	дата видачі

Ідентифікаційний номер (за наявності) _____

Прошу пенсію: призначити, перерахувати, поновити, відстрочити час її призначення, перевести з одного виду на інший **(непотрібне закреслити)**

Вид пенсії	
Кількість утриманців	
Пенсія на іншій підставі	не призначалась/призначалась
На сьогодні	працюю/не працюю

(непотрібне закреслити)

Пенсію прошу виплачувати:

Поштою	№ рахунка _____ в _____
--------	-------------------------

При призначенні пенсії прошу виключити з підрахунку заробітної плати період з _____ до _____ або провести це автоматизованим способом (непотрібне закреслити). Мені відомо, що відповідно до діючого законодавства громадянин, який має право на різні види пенсій, може отримати лише одну за його вибором. Про прийняття на роботу, звільнення з роботи, зміни в складі сім'ї, зміну місця проживання, виїзд за кордон на постійне місце проживання та інші обставини, що можуть вплинути на моє пенсійне забезпечення, зобов'язуюсь своєчасно повідомити органи, що призначають та виплачують пенсію.

«__» _____ 20__ року

Підпис заявника

Паспортні дані, ідентифікаційний номер (за наявності) і подані документи звірені.

М. П. Спеціаліст _____

Начальник управління _____

РОЗПИСКА-ПОВІДОМЛЕННЯ

Заява та документи гр. _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прийнято «__» _____ 20__ року і зареєстровано за № _____

Перелік документів, доданих до заяви:

№ з/п	Найменування документа	Кількість	№ документа
1	Трудова книжка		
2	Довідка про заробітну плату		
3	Документи про стаж		
4			
5			
6			

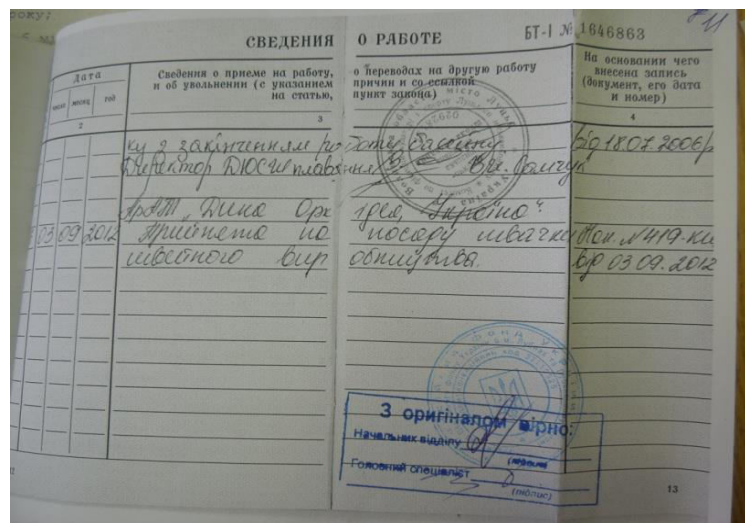
Перелік документів, яких недостатньо для призначення пенсії:

Найменування документа	Термін подання до (дата)	Дата подання документа	Підписи	
			заявника	спеціаліста

Спеціаліст _____
(підпис) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Додаток М

Документи, необхідні для призначення пенсії

Додаток Н

ДОВІДКА

про присвоєння ідентифікаційного номера
КОНОТОПСЬКА ДПА В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

повідомляє, що Гаврилюк Микола Анатолійович

одержав(ла) ідентифікаційний номер 2711010510
наданий Державною податковою адміністрацією України, згідно даних,
заповнених ним (нею) в обліковій картці.
Дата занесення до Державного реєстру фізичних осіб – 16/10/1997
Довідка видана для пред'явлення в органи державної реєстрації,
установи Банку та інші.

РЯБЧЕНКО М.В.

(підпис) (прізвище та ініціали начальника відділу
Державного реєстру фізичних осіб

19/02/1998

(дата видачі довідки)

Г 35661

Додаток II

Додаток I

До п. 6 Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) Пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення»

ДОВІДКА ПРО ЗАРОБІТОК ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ

ШТАМП органу,
що видав довідку

Видана _____

про те, що його (її) заробіток, який враховується при її обчисленні пенсії, склав _____

Сума заробітку з розшифруванням (грн)

Місяці	_____ р.	_____ р.	_____ р.	_____ р.	_____ р.	_____ р.	_____ р.
Січень							
Лютий							
Березень							
Квітень							
Травень							
Червень							
Липень							
Серпень							
Вересень							
Жовтень							
Листопад							
Грудень							
Усього :							

У довідку не включені виплати одноразового характеру, не обумовлені діючою системою оплати праці перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

Довідка видана на підставі особових рахунків за _____ роки.

Керівник _____

(_____)

Прізвище

Головний бухгалтер _____

(_____)

Прізвище

М.П.

Пенсійний фонд України
ІНДИВІДУАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗАСТРАХОВАНУ ОСОБУ

Форма ОК-5

Номер облікової картки: _____

ПІБ: _____

Відомості про страховальників застрахованої особи

Код	Філія	Орган ПФУ	Повна назва

Звітний рік: _____

Страховальник			Відомості за звітний місяць (чисельник: сума заробітку, який враховується для обчислення пенсії (грн); знаменник, ліва частина: кількість днів стажу в місяці; знаменник, права частина: позначка про сплату страхових внесків)											
Код	Філія	Код типу ставки	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Усього, грн														
Для пенсії, грн														
Страховий стаж														

Усього за рік: 00.00 грн

Усього за рік для пенсії: 00.00 грн

Страховальник			Відомості за звітний рік зі спецстажу (за наявності даних)											
Звітний рік	Код	Філія	№	Код підст.	Місяць заверш.	Одиниця виміру	Місяців	Днів	Трудодн.	Год	Хв	Нормозміни	Норма тривалості	Сезон

Страховальник			Відомості за звітний рік з БСВ (за наявності даних)			
Звітний рік	Код	Філія	Код підст.	Тривалість стажу, повних		
				міс.	днів	

Прізвище, ім'я, по батькові (№ ОК ЗО: ідентифікаційний номер /за наявності/)

Дата формування виписки: ____.

Спеціаліст:

П. І. Б. _____

Підпис _____

М. П.

Начальник відділу
персоніфікованого обліку
інформаційних систем

П. І. Б. _____

Підпис _____

263

Додаток Р

Додаток С

Додаток 6
до пункту 38 Порядку подання
та оформлення документів для
призначення (перерахунку) пенсій
відповідно до Закону України
«Про загальнообов'язкове
державне пенсійне страхування»

Пам'ятка пенсіонеру

1. Пенсіонери зобов'язані повідомляти органи Пенсійного фонду про обставини, що спричиняють зміну розміру пенсійної виплати або припинення її виплати: про вступ на роботу, звільнення з роботи, зміни в складі сім'ї.

2. Особі, яка має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника), за різними законами, а також на щомісячне довічне грошове утримання, що виплачується замість пенсії, призначається одна пенсія або щомісячне довічне грошове утримання за її вибором.

3. Пенсія за вислугу років призначається при залишенні роботи, що дає право на цю пенсію. У разі влаштування на роботу за посадою, яка дає право на пенсію за вислугу років, виплата пенсії припиняється на весь період роботи на цій посаді, у тому числі у випадках, коли робота на цих посадах має місце після досягнення пенсійного віку.

Переведення з одного виду пенсії на інший провадиться з дня подання заяви з усіма необхідними документами. Пенсіонерам після досягнення пенсійного віку рекомендуємо звернутися до органів Пенсійного фонду із заявою про призначення пенсії за віком.

4. Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: інвалідам I групи – 100 відсотків пенсії за віком; інвалідам II групи – 90 відсотків; інвалідам III групи – 50 відсотків.

За наявності в непрацюючих інвалідів II і III груп – у чоловіків 25, а в жінок – 20 років страхового стажу за їх вибором пенсія по інвалідності призначається в розмірі пенсії за віком (частина друга статті 33 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Якщо вимоги частини другої статті 33 цього Закону (інвалід звільнився з роботи, набув необхідного стажу) виконані після призначення пенсії по інвалідності, пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком інвалідам II і III груп призначається з дня набуття такого права, якщо звернення за призначенням пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком відбулося не пізніше трьох місяців з дня настання такого права.

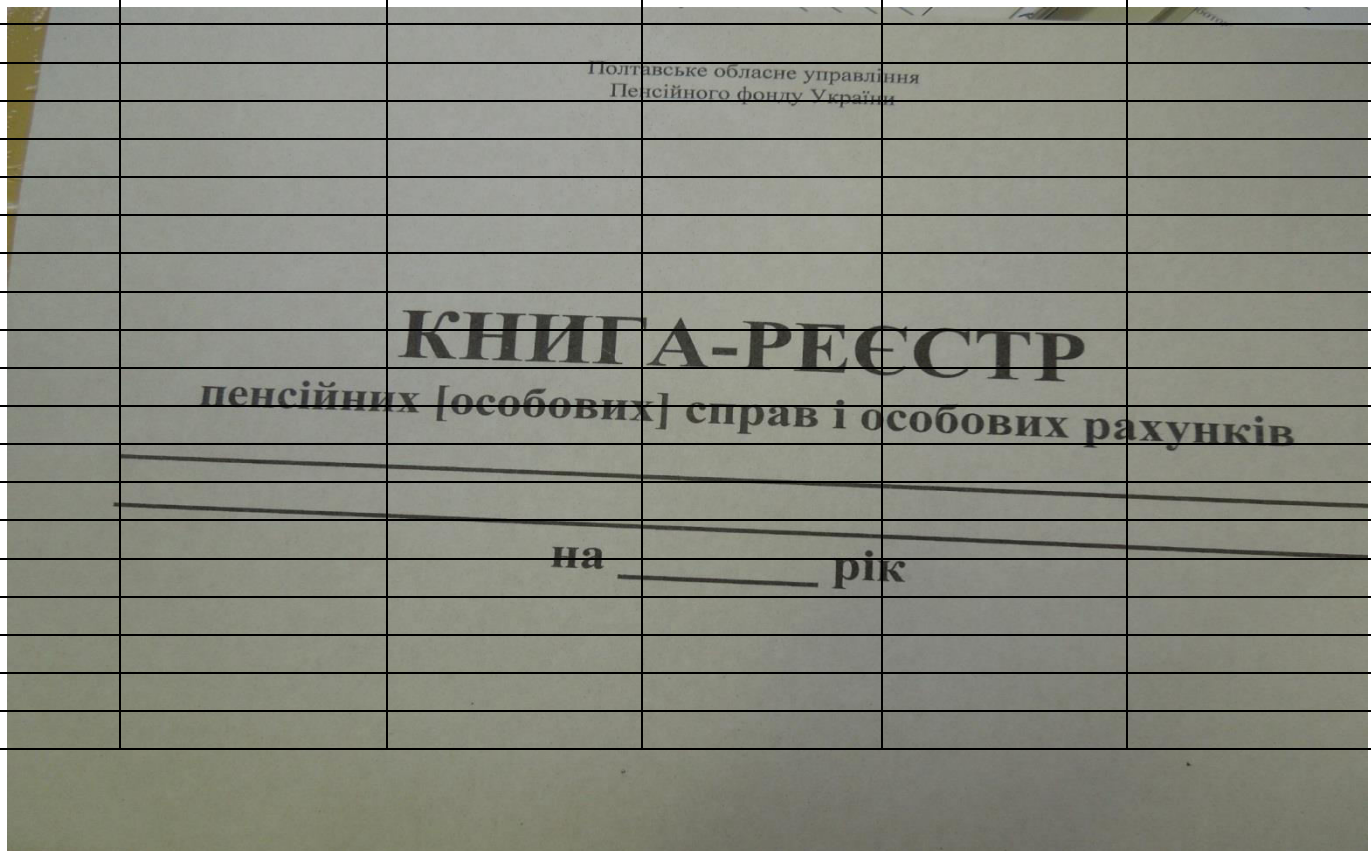
У разі працевлаштування особи, якій призначено пенсію відповідно до частини другої статті 33 цього Закону (крім випадків, коли особа досягла пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону), у період роботи пенсія по інвалідності виплачується у розмірі, передбаченому частиною першою статті 33 цього Закону.

Пам'ятку отримав «_____» _____ 20__ р. _____

(підпис) (П. І. Б.)

ЖУРНАЛ
реєстрації рішень про призначення пенсій та розпоряджень у 20__ р.

№ з/п	Дата заповнення заяви	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата народження	Страховий номер	Місце проживання (реєстрації)	Прізвище, ім'я, по батькові виконавця
1	2	3	4	5	6	7

Додаток У

Форма Н-1

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор ПАТ «Укрбуд»

(посада роботодавця або керівника, який призначив комісію)

Сидоров

С.С. Сидоров

(підпис)

(ініціали та прізвище)

11 лютого 2015 р.

М.П.

АКТ № 10/2015

про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом

Шевченко Андрій Олегович

(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

36000, м. Полтава, вул. Жовтнева, 36, кв. 206

(його місце проживання)

1. Дата і час настання нещасного випадку	2 лютого 2015 р.	02.02.15
		(число, місяць, рік)
	17 год 20 хв	1720
		(год, хв)

2. Найменування підприємства, працівником якого є потерпілий	Публічне акціонерне товариство «Укрбуд»	11345767
--	---	----------

Місцезнаходження підприємства, працівником якого є потерпілий:		
Автономна Республіка Крим, область	Полтавська	6300000000

район		6310138800
-------	--	------------

населений пункт	м. Полтава	6310100000
-----------------	------------	------------

Форма власності	приватна	10
-----------------	----------	----

Орган, до сфери управління якого належить підприємство	відсутній	00
--	-----------	----

Реєстраційні відомості підприємства (страхувальника) у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань:

реєстраційний номер страхувальника	2149102386	2149102386
------------------------------------	------------	------------

дата реєстрації	14.05.2001 р.	140501
-----------------	---------------	--------

найменування основного виду діяльності та його код згідно з КВЕД	Спорудження житлових об'єктів	34.30.0
--	-------------------------------	---------

встановлений клас професійного ризику виробництва	16	16
---	----	----

Найменування і місцезнаходження підприємства,
де стався нещасний випадок Публічне акціонерне товариство «Укрбуд»
м. Полтава, вул. Шевченка, 143

Цех, дільниця, місце, де стався нещасний випадок		
Будівельний майданчик		М-03

3. Відомості про потерпілого:

стать:	чоловіча	1
--------	----------	---

число, місяць, рік народження	5 лютого 1960 р.	50
-------------------------------	------------------	----

професія (посада)	будівельник	83222
-------------------	-------------	-------

розряд (клас)	1	1
---------------	---	---

загальний стаж роботи	31 рік	31
-----------------------	--------	----

стаж роботи за професією (посадою)	27 років	27
------------------------------------	----------	----

ідентифікаційний код	2620587803	2620587803
----------------------	------------	------------

4. Проведення навчання та інструктажу з охорони праці:

навчання за професією чи роботою, під час виконання якої стався нещасний випадок	14.12.2014	141211
--	------------	--------

(число, місяць, рік)

проведення інструктажу: вступного	02.07.2011	020796
-----------------------------------	------------	--------

(число, місяць, рік)

первинного	03.07.2011	030796
------------	------------	--------

(число, місяць, рік)

повторного	02.12.2014	021211
------------	------------	--------

(число, місяць, рік)

цільового		00
-----------	--	----

(число, місяць, рік)

перевірка знань за професією чи видом роботи, під час виконання якої стався нещасний випадок (для робіт підвищеної небезпеки)

15.12.2014	15.12.13
	число, місяць, рік)

Робота в умовах дії шкідливих або небезпечних факторів _____

00

5. Проходження медичного огляду:

попереднього

01.07.2011

01.07.96

(число, місяць, рік)

періодичного

02.06.2014

02.06.13

(число, місяць, рік)

6. Обставини, за яких стався нещасний випадок

Під час виконання своїх професійних обов'язків працівник ПАТ «Укрбуд» Шевченко Андрій Олегович підіймався на підйомному крані на четвертий поверх будинку, але через несправність обладнання обірвався трос, який тримав люльку з будівельником, унаслідок чого працівник упав з висоти трьох метрів на землю. Нещасний випадок стався приблизно о 17 год. 20 хв.

Вид події

Під час пересування на висоту	01.1
-------------------------------	------

Шкідливий або небезпечний фактор та його значення

Підйомний кран

--

7. Причини нещасного випадку: основна

Недосконалість засобів виробництва

21

супутні:

00

00

8. Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, інструменти і пристосування, експлуатація яких призвела до нещасного випадку

Підйомний кран

451

(найменування, тип, марка, рік випуску, підприємство-виробник, дата останнього випробування (якщо воно проводилося))

9. Діагноз згідно з листком непрацездатності або довідкою лікувально-профілактичного закладу

Перелом вертлюжної западини

S 40.0

Перелом вертлюжної западини

S 42.00

Перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння

ні

00

(так, ні або не визначалося)

10. Особи, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, або орган,

який проводить розслідування
МСЕК

(прізвище, ім'я та по батькові, професія, посада, підприємство,

порушення вимог законодавства про охорону праці із зазначенням статей,

розділів, пунктів тощо, найменування відповідного органу, який проводить розслідування)

11. Свідки нещасного випадку

Петров Сергій Володимирович, м. Полтава, вул. Пушкіна, 34

(прізвище, ім'я та по батькові, постійне місце проживання)

12. Заходи щодо усунення причин настання нещасного випадку

Порядковий номер	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання
1.	Висновки комісії із розслідування цього випадку ПАТ «Укрбуд»	16.02.2015	Головний інженер ПАТ «Укрбуд»	
2.	Провести позапланові інструктажі щодо охорони праці на ПАТ «Укрбуд»	17.02.2015	Головний інженер ПАТ «Укрбуд»	

Голова комісії
з розслідування
нещасного
випадку

Начальник служби охорони
праці ПАТ «Укрбуд»
(посада)

Павленко
(підпис)

О.О. Павленко
(ініціали та прізвище)

Члени комісії

Головний інженер
ПАТ «Укрбуд»
(посада)

Сидоренко
(підпис)

В.В. Сидоренко
(ініціали та прізвище)

Страховий експерт
відділення виконавчої
дирекції ФСНВУ в
м. Полтава

Крилов
(підпис)

С.О. Крилов
(ініціали та прізвище)

Уповноважена найманими
працівниками особа з
питань охорони праці
ПАТ «Укрбуд»

Клименко
(підпис)

В.В. Клименко
(ініціали та прізвище)

11 лютого 2015 року

Додаток Ф

Форма Н-5

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Товариства з обмеженою
відповідальністю «Веселка»

(посада роботодавця або керівника, який призначив комісію)

Сидоров

С.С. Сидоров

(підпис)

(ініціали та прізвище)

03 лютого 2015 р.

М.П.

АКТ

проведення розслідування нещасного випадку, що стався

2 лютого 2015 о 17 год. 20 хв.

в Товаристві з обмеженою відповідальністю «Веселка»,
код ЄДРПОУ 11345767, приватна власність

Комісія, призначена наказом від 03.02.2015 р. № 25, Товариства з
обмеженою відповідальністю «Веселка»

03 лютого 2015 р.
Харків

М.

у складі голови

Павленка Олега
Олександровича

– начальника служби охорони праці
ТОВ «Веселка»;

членів комісії:

Сидоренка
Віктора Івановича

– головного інженера ТОВ «Веселка»;

Крилова Сергія
Олександровича

– страхового експерта відділення
виконавчої дирекції ФСНБУ в Черво-
нозаводському районі м. Харкова;

Клименка Вадима
Володимировича

– уповноваженого найманими
працівниками особи з питань охорони

за участі

Шевченко Ірини
Іванівни

– юрисконсульта ТОВ «Веселка»

провела у період з 3 по 12 лютого 2015 р. розслідування нещасного випадку, що стався на 124 км автомобільної дороги Київ – Харків, потерпілою є 1 особа.

Роботу комісії продовжено згідно з наказом від 06.02.2015 № 28 у зв'язку з неотриманням від СВ по ДТП при СУ УМВС України в Полтавській області відомостей про обставини і причини пригоди на транспорті, що призвели до настання нещасного випадку, а також осіб, які допустили порушення вимог законодавства.

1. Відомості про потерпілого

Смирнов Сергій Петрович, 1960 року народження, водій автотранспортних засобів.

Стаж роботи:

Загальний – 31 рік;

у тому числі на підприємстві – 13 років та 6 місяців;

за професією водія автотранспортних засобів – 27 років.

Навчання з питань охорони праці пройшов 14 грудня 2011 р.

Інструктажі з питань охорони праці проходив:

вступний – _____ 201_ р.;

первинний – _____ 201_ р.;

повторний – _____ 201_ р.

Перевірку знань з питань охорони праці пройшов 15 грудня 2014 р.

Первинний медичний огляд пройшов _____ 199_ р.

Періодичний медичний огляд пройшов _____ 201_ р.

Передрейсовий медичний огляд пройшов _____ 201_ р.

Наслідки нещасного випадку, діагноз, який установив лікувально-профілактичний заклад: забиття плечового поясу та плеча, закритий перелом правої ключиці.

2. Характеристика об'єкта, ділянки та місця, де стався нещасний випадок

Товариство з обмеженою відповідальністю «Веселка» виконує роботи з виробництва устаткування для автомобілів згідно з КВЕД 34.30.0. Підприємство є приватною власністю фізичних осіб. Зареєстровано Виконавчим комітетом Харківської міської ради 01.11.1994 (свідоцтво серії АОО № 414554).

Довідка про включення до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) видана Головним управлінням статистики у Харківській області від 17.02. 1995 за № 93.

Ідентифікаційний код		11345767
Ознака особи		Юридична особа
Організаційно-правова форма господарювання (КОПФГ)	240	Товариство з обмеженою відповідальністю
Місце знаходження (КОАТУУ)	6310138800	61001, м. Харків, вул. Кірова, 143
Форма власності (КФВ)	10	Приватна власність
Види діяльності (основний) (КВЕД)	34.30.0	Виробництво устаткування для автомобілів

Страхове свідоцтво від 14.05.2001, рег. № 2149102386, про реєстрацію підприємства у Відділенні виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в Червонозаводському районі м. Харкова.

Згідно зі штатним розписом на підприємстві працюють 55 працівників, у тому числі 3 сумісники. У шкідливих умовах праці працюють електрогазозварник і токарь.

Режим роботи підприємства згідно з Графіком роботи працівників ТОВ «Веселка» на 2015 р. однозмінний, початок роботи о 8 год 00 хв, завершення роботи о 17 год 00 хв із перервою на обід з 12 год 00 хв до 13 год 00 хв, крім сторожів, які працюють позмінно.

Нещасний випадок стався 02.02.2015 на 124 км ділянки автомобільної дороги Київ – Харків (поза населеним пунктом).

Автомобільна дорога Київ – Харків – магістральна державного значення. Покриття проїзної частини шосе асфальтобетонне. Ширина проїзної частини – 16 м, по 2 смуги руху в кожному напрямку. На проїзній частині нанесена подвійна суцільна лінія розмітки для розділу зустрічних потоків транспорту. Смуги руху в кожному напрямку поділені переривчастою лінією розмітки.

Згідно з довідкою Харківського обласного центра з гідрометеорології від 05.02.2015 р. № 01-5/08, 2 лютого 2015 р. на місці, де стався нещасний випадок, погодні умови були такі: 17 год 00 хв – температура повітря – 8,5°C, вітер північно-західний, максимальна швидкість вітру – 4 м/с; атмосферні опади відсутні.

Відповідно до висновку експертизи від 11.02.2015 № 15/26, виданого Харківським науково-дослідним інститутом судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, легковий автомобіль «Hyundai Tucson»,

державний № 145-72 АХ, що належав ТОВ «Веселка», до настання ДТП був технічно справним.

Згідно з довідкою ТОВ «Веселка» матеріальні збитки внаслідок ДТП становлять 28527,26 грн.

Згідно з довідкою ТОВ «Сервіс» матеріальні збитки внаслідок ДТП становлять 7029,00 грн

3. Обставини, за яких стався нещасний випадок

Водій автотранспортних засобів Петров С.А., згідно з наказом ТОВ «Сервіс» від 30.01.2015 № 12, отримав завдання на перевезення товару (спеціального одягу), який виробляє ТОВ «Сервіс», розташоване за адресою: м. Харків, вул. Тарасівська, 120, до ЗАТ «Прогрес», розташованою в м. Києві, вул. Робоча, 135.

Петров С.А. згідно з подорожнім листом від 03.01.2014 № 25 виїхав 2 лютого о 8 год 15 хв на автомобілі ГАЗ-3302 «Газель», державний № 125-10 АХ, з м. Харкова для перевезення товару до м. Києва.

Приблизно о 15.00 год під час руху на 124 км ділянки автодороги Київ – Харків виникли проблеми з паливною системою двигуна. Петров С.А. зупинив керований ним автомобіль на правому узбіччі дороги (поза населеним пунктом). Ліва частина автомобіля приблизно на 0,8 м залишилася на проїзній частині автодороги.

Водій Петров С.А. вийшов із кабіни ГАЗ-3302 для оцінювання ситуації. Після огляду двигуна та паливної системи він вирішив самостійно усунути неполадки. Габаритні ліхтарі та аварійну світлову сигналізацію на автомобілі Петров С.А. не ввімкнув. Він вважав, що швидко усуне неполадку. Але скоро завести двигун Петрову С.А. не вдалося, і він продовжував ремонт.

У цей час у тому ж напрямку рухався легковий автомобіль «Hyundai Tucson», державний № 145-72 АХ, що належав ТОВ «Веселка», яким керував водій Смирнов В.П. Водій Смирнов В.П. згідно з подорожнім листом від 01.02.2015 № 22 виїхав 02 лютого о 10 год 30 хв на автомобілі «Hyundai Tucson» з м. Харкова до м. Києва з метою доставки документів у ПП «Глобус».

О 17 год 20 хв на 124 км ділянки автодороги Київ – Харків при швидкості руху, що не перевищує встановлених меж (згідно з поясненнями Смирнова В.П.), він помітив одиночне світлове позначення, розташоване біля правої межі проїзної частини дороги. Це світлове позначення не попереджало водія про наявність перешкоди на проїзній частині для руху. У процесі наближення до перешкоди, що знаходилася на його смузі руху, водій раптово у світлі фар свого автомобіля побачив на дорозі автомобіль ГАЗ-3302, який стояв неосвітлений. Водій Смирнов В.П. загальмувати або виконати маневрування для об'їзду автомобіля не встиг та здійснив зіткнення з автомобілем ГАЗ-3302. До моменту зіткнення і під час цього

зустрічних транспортних засобів, які могли б освітити чи засліпити водія легкового автомобіля, не було. Водій Смирнов В.П. (з постанови від 12.03.2015 р. про припинення кримінальної справи по цьому ДТП) не мав технічної можливості запобігти наїзду.

Унаслідок зіткнення водій ТОВ «Веселка» Смирнов В.П. отримав забиття грудної клітини та перелом правої ключиці. При зіткненні в легковому автомобілі «Hyundai Tucson» спрацювали подушки безпеки, що попередили більш тяжкі тілесні ушкодження Смирнова В.П.

Водій ГАЗ-3302 Петров С.А. під час зіткненні знаходився в лісосмузі приблизно в 20 м від свого автомобіля, тому ушкоджень він не отримав.

Після зіткнення автомобілів Петров С.А. допоміг Смирнову В.П. вийти з автомобіля, викликав «швидку» та Державтоінспекцію.

Згідно з довідкою Харківської міської клінічної лікарні швидкої та невідкладної медичної допомоги імені проф. О.І. Мещанінова від 04.02.2015 № 1-02/27 етиловий спирт у крові водіїв автотранспортних засобів Смирнова В.П. та Петрова С.А. не виявлено.

Свідок нещасного випадку: Петров Сергій Андрійович, постійне місце проживання: м. Харків, вул. Пушкіна, 343.

4. Причини нещасного випадку

4.1. Технічні причини:

Технічних причин комісія не вбачає.

4.2. Організаційні причини:

Порушення Правил дорожнього руху України, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. №1306:

– п. 9.9. «Аварійна світлова сигналізація повинна бути ввімкнена у разі вимушеної зупинки на дорозі»

– п. 15.11. «У темну пору доби та в умовах недостатньої видимості стоянка поза населеним пунктами дозволяється лише на майданчиках для стоянки або за межами дороги».

4.3. Психофізіологічні причини:

Психофізіологічних причин комісія не вбачає.

5. Заходи щодо усунення причин виникнення нещасного випадку

№ з/п	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання
1	Висновки комісії розслідування цього ДТП довести до відома колективу ТОВ «Веселка»	16.02.2015	Головний інженер ТОВ «Веселка»	
2	Провести позапланові інструктажі щодо дій водіїв під час ДТП та аварійних ситуацій згідно з вимогами чинних Правил дорожнього руху України з водіями ТОВ «Веселка»	17.02.2015	Головний інженер ТОВ «Веселка»	

6. Висновок комісії

6.1. Розглянувши зібрані матеріали, комісія з розслідування нещасного випадку, який стався з водієм автотранспортних засобів ТОВ «Веселка» Смирновим В.П., дійшла висновку:

– згідно з п. 15.1 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1232, нещасний випадок вважається пов'язаним з виробництвом, тому що стався під час виконання водієм автотранспортних засобів Смирновим В.П. своїх трудових обов'язків, і підлягає обліку в Товаристві з обмеженою відповідальністю «Веселка» та Територіальному управлінні Держгірпромнагляду в Харківській області;

– комісії з розслідування скласти акт за формою Н-1.

6.2. Особа, яка допустила порушення нормативно-правових актів з охорони праці й інших документів, що призвело до нещасного випадку:

– Петров Сергій Андрійович – водій автотранспортних засобів ТОВ «Сервіс» зупинив керований ним автомобіль ГАЗ-3302 в умовах недостатньої видимості поза населеними пунктами на проїзній частині автомобільної дороги та не ввімкнув аварійну світлову сигналізацію, чим порушив вимоги Правил дорожнього руху України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. №1306:

– п. 9.9. «Аварійна світлова сигналізація повинна бути ввімкнена у разі вимушеної зупинки на дорозі»

– п. 15.11. «У темну пору доби та в умовах недостатньої видимості стоянка поза населеними пунктами дозволяється лише на майданчиках для стоянки або за межами дороги».

6.3. Члени комісії зустрічалися з потерпілим Смирновим В.П. та його дружиною Смирновою Н.І. з метою розгляду питань щодо соціальних проблем, які виникли внаслідок нещасного випадку, розглянули пропозиції щодо їх розв'язання відповідними органами, роз'яснили потерпілому його права у зв'язку з настанням нещасного випадку.

7. Перелік матеріалів, що додаються

1. Наказ ТОВ «Веселка» від 03.02.2015 № 25 про утворення комісії з розслідування нещасного випадку.

2. Наказ ТОВ «Веселка» від 06.02.2015 № 28 про продовження строку розслідування нещасного випадку.

3. Лист Територіального управління Держгірпромнагляду в Харківській області від 06.02.2015 № 1-2/05 щодо погодження продовження строку розслідування нещасного випадку.

4. Повідомлення про нещасний випадок до виконавчої дирекції фонду соціального страхування від нещасних випадків на

виробництві та профзахворювань України в Червонозаводському районі м. Харкова.

5. Акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом за формою Н-1 на водія автотранспортних засобів Смирнова В.П.

6. Схема місця, де стався нещасний випадок.

7. Фотографії місця ДТП.

8. Запити в СВ по ДТП при СУ УМВС України в Полтавській області (3 шт.).

9. Відповіді з СВ по ДТП при СУ УМВС України в Полтавській області (3 шт.).

10. Запит до Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса від 06.02.2015 № 2-4/11 щодо технічної справності автомобіля «Hyundai Tucson», державний № 145-72 АХ.

11. Відповідь Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса від 11.02.2015 № 15/26 щодо технічної справності автомобіля «Hyundai Tucson», державний № 145-72 АХ.

12. Запит до Харківського обласного центра з гідрометеорології від 04.02.2015 № 2-4/09 щодо погодних умов у місці ДТП.

13. Відповідь Харківського обласного центра з гідрометеорології від 05.02.2015 р. № 01-5/08 щодо погодних умов у місці настання нещасного випадку.

14. Запит до Харківської міської клінічної лікарні швидкої та невідкладної медичної допомоги імені проф. О.І. Мещанінова від 03.02.2015 № 2-4/08 про тяжкість, характер травми та перебування Смирнова В.П. у стадії алкогольного (наркотичного) сп'яніння.

15. Відповідь Харківської міської клінічної лікарні швидкої та невідкладної медичної допомоги імені проф. О.І. Мещанінова від 04.02.2015 № 1-02/27 про тяжкість, характер травми та перебування Смирнова В.П. у стадії алкогольного (наркотичного) сп'яніння.

16. Пояснювальні записки:

механіка ТОВ «Веселка» Риженка В.В.;

водія автотранспортних засобів ТОВ «Веселка» Смирнова В.П.;

водія автотранспортних засобів ТОВ «Сервіс» Петрова С.А.

17. Копія особової картки водія Смирнова В.П.

18. Копія наказу ТОВ «Веселка» про прийняття на роботу Смирнова В.П.

19. Копія наказу ТОВ «Веселка» про закріплення водія Смирнова В.П. за автомобілем «Hyundai Tucson».

20. Копії трудової книжки водія Смирнова В.П.

21. Копія посвідчення водія Смирнова В.П.
22. Копія подорожнього листа водія Смирнова В.П.
23. Копія наказу ТОВ «Веселка» про відрядження водія Смирнова В.П.
24. Копія посвідчення про відрядження водія Смирнова В.П.
25. Копія журналу реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці ТОВ «Веселка».
26. Копія журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці ТОВ «Веселка».
27. Копії протоколу засідання комісії з перевірки знань з питань охорони праці водія автотранспортних засобів Смирнова В.П.
28. Копія інструкції з охорони праці для водія автотранспортних засобів ТОВ «Веселка».
29. Копія медичної довідки щодо придатності до керування транспортним засобом водія Смирнова В.П.
30. Копія журналу щозмінного передрейсового та післярейсового медичних оглядів водіїв ТОВ «Веселка».
31. Акт державного технічного огляду легкового автомобіля «Hyundai Tucson», державний № 145-72 АХ.
32. Довідка ТОВ «Веселка» про матеріальні збитки внаслідок ДТП.
33. Довідка ТОВ «Сервіс» про матеріальні збитки внаслідок ДТП.
34. Наказ ТОВ «Веселка» про результати розслідування нещасного випадку.

Голова комісії

Павленко

(підпис)

О.О. Павленко

(ініціали та прізвище)

Члени комісії:

Сидоренко

(підпис)

В.І. Сидоренко

(ініціали та прізвище)

Крилов

(підпис)

С.О. Крилов

(ініціали та прізвище)

Клименко

(підпис)

В.В. Клименко

(ініціали та прізвище)

Додаток X

Додаток 1
до Порядку надання допомоги
по безробіттю, у тому числі
одноразової її виплати для організації
безробітним підприємницької
діяльності
(пункт 1 розділу II)

Резолюція директора центру зайнятості:

_____ 20__ року _____
(підпис)

Директору _____
_____ центру
зайнятості

_____ (П.І.Б. директора центру зайнятості)

гр. _____
(П.І.Б. безробітного)

ЗАЯВА **про призначення (поновлення) виплати допомоги по безробіттю**

Прошу призначити (поновити) мені виплату допомоги по безробіттю в розмірі, передбаченому Законом України „Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, з 8-го дня після реєстрації (або з дня поновлення статусу безробітного __201__ р.).

Ознайомлений(а) з умовами і тривалістю призначення допомоги по безробіттю відповідно до Закону України „Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”.

_____ 20__ року _____
(підпис заявника)

_____ (прізвище, ініціали)

**Директор Департаменту соціального
страхування та партнерства**

О. Савенко

Додаток 2
до Порядку надання допомоги по
безробіттю,
у тому числі одноразової її виплати
для організації безробітним
підприємницької діяльності
(пункт 6 розділу VI)

Кутовий штамп

ДОВІДКА

Видана _____
(П.І.Б.)

який (яка) зареєстрований(а) за адресою: _____

у тому, що він (вона) зареєстрований(а) / був(ла) зареєстрований(а) як безробітний(а)
у _____ центрі зайнятості _____
_____ 20__ року.

Дата припинення реєстрації: _____ 20__ року.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія та номер паспорта * _____

Дохід за період із _____ 20__ року по _____ 20__ року становить:

№ з/п	Рік	Місяць	Нарахована допомога по безробіттю, грн	
			усього	у тому числі утримано аліментів
Усього, грн				

Усього, грн _____
(сума словами)

Участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру з __20__ року по __20__ року

Довідка видана для подання _____

(найменування органу, установи, куди подається довідка)

Директор _____
(підпис) (П.І.Б.)

Головний бухгалтер _____
(підпис) (П.І.Б.)

М. П.

* Для осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків.

**Директор Департаменту соціального
страхування та партнерства**

О. Савенко

Додаток Ц

Додаток 1
до Порядку подання та оформлення
документів для призначення
(перерахунку) пенсій відповідно
до Закону України
«Про загальнообов'язкове державне
пенсійне страхування»
(пункт 2.1 розділу II)

ДОВІДКА

про заробітну плату для обчислення пенсії

ШТАМП органу, що видав довідку

Видана _____

про те, що його (її) заробітна плата, яка
враховується при обчисленні пенсії, склала

Сума заробітної плати з розшифруванням (грн)

Місяці	___ р.	___ р.	___ р.	___ р.	___ р.	___ р.	___ р.
Січень							
Лютий							
Березень							
Квітень							
Травень							
Червень							
Липень							
Серпень							
Вересень							
Жовтень							
Листопад							
Грудень							
Усього							

На всі виплати нараховано страхові внески (єдиний внесок).

Довідка видана на підставі

_____,
(назви первинних документів)

які знаходяться за адресою:

Не заперечуємо проти проведення перевірки первинних документів за період,
зазначений у цій довідці.

М.П.	Керівник	_____	_____
		(підпис)	(прізвище)
	Головний бухгалтер	_____	_____
		(підпис)	(прізвище)

{Додаток 1 в редакції Постанови Пенсійного фонду [№ 13-1 від 07.07.2014](#); із змінами,
внесеними згідно з Постановою Пенсійного фонду [№ 13-2 від 30.07.2015](#)}

Додаток 2
до Порядку подання та оформлення
документів для призначення
(перерахунку) пенсій відповідно
до Закону України
"Про загальнообов'язкове державне
пенсійне страхування"
(пункт 4.1 розділу IV)

Аркуш 1

Пенсійний фонд України

_____ (область, місто)

Управлінню Пенсійного фонду
України _____ району

ЗАЯВА

про призначення/перерахунок пенсії

Гр. _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Дата народження: _____ Тел.: _____

Адреса:

Місце реєстрації	
Місце проживання	

Паспорт:

Серія	Номер	Ким виданий	Дата видачі

Реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган і мають відмітку в паспорті) _____

Прошу пенсію: призначити, перерахувати, поновити, перевести з одного виду на інший (непотрібне закреслити)

Вид пенсії	
Кількість утриманців	
Пенсія на іншій підставі, державна допомога, виплата на дитину, страхові виплати	не призначалась/призначалась
На сьогодні	працюю/не працюю/zareєстрований як фізична особа – підприємець

(непотрібне закреслити та завірити підписом)

Пенсію прошу виплачувати:

Поштою	№ рахунка _____
	у _____

При призначенні пенсії прошу виключити з підрахунку заробітної плати період з _____ до _____ або провести це автоматизованим способом (непотрібне закреслити). Мені відомо, що відповідно до чинного законодавства громадянин, який має право на різні види пенсій, може отримувати лише одну за його вибором. Про прийняття на роботу, звільнення з роботи, зміни в складі сім'ї, зміну місця проживання, виїзд за кордон на постійне місце проживання та інші обставини, що можуть вплинути на моє пенсійне забезпечення, зобов'язуюсь своєчасно повідомити органи, що призначають та виплачують пенсію.

«___» _____ 20__ року	Підпис заявника _____
-----------------------	-----------------------

Паспортні дані, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності) і подані документи звірено.

М.П.	Спеціаліст _____ Начальник управління _____
------	--

Розписка-повідомлення

Заява та документи

гр. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

прийнято «___» _____ 20 __ року і зареєстровано за № _____

Перелік документів, доданих до заяви:

№ з/п	Назва документа	Кількість	№ документа
1	Трудова книжка		
2	Довідка про заробітну плату		
3	Документи про стаж		
...			

Перелік документів, яких недостатньо для призначення пенсії:

Назва документа	Строк подання (дата)	Дата подання документа	Підписи	
			заявника	спеціаліста

Спеціаліст _____
(підпис)

{Додаток 2 в редакції Постанови Пенсійного фонду [№ 13-1 від 07.07.2014](#); із змінами, внесеними згідно з Постановою Пенсійного фонду [№ 13-2 від 30.07.2015](#)}

до Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (пункт 4.2 розділу IV)

ПАМ'ЯТКА ПЕНСІОНЕРУ

1. Пенсіонери зобов'язані повідомляти органи Пенсійного фонду про обставини, що спричиняють зміну розміру пенсійної виплати або припинення її виплати: про вступ на роботу, звільнення з роботи, реєстрацію або зняття з обліку як фізичної особи – підприємця.

2. Особі, яка має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника), за різними законами, а також на щомісячне довічне грошове утримання, що виплачується замість пенсії, призначається одна пенсія або щомісячне довічне грошове утримання за її вибором.

3. Пенсія за вислугу років призначається у разі залишення роботи, яка дає право на цю пенсію. У випадку влаштування на роботу за посадою, яка дає право на пенсію за вислугу років, виплата пенсії припиняється на весь період роботи на цій посаді, в тому числі у випадках, коли робота на цих посадах має місце після досягнення пенсійного віку.

Переведення з одного виду пенсії на інший провадиться з дня подання заяви з усіма необхідними документами. Пенсіонерам після досягнення пенсійного віку рекомендуємо звернутися до органів Пенсійного фонду із заявою про призначення пенсії за віком.

4. Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: інвалідам I групи – 100 відсотків пенсії за віком; інвалідам II групи – 90 відсотків; інвалідам III групи – 50 відсотків.

За наявності у непрацюючих інвалідів II і III груп відповідного страхового стажу, передбаченого [частиною другою](#) статті 33 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», вони мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком.

Непрацюючі інваліди II групи, визнані інвалідами після досягнення пенсійного віку, передбаченого [статтею 26](#) Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та інваліди III групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 Закону, за наявності страхового стажу, зазначеного в абзаці першому частини першої статті 28 Закону.

Якщо вимоги [частини другої](#) статті 33 цього Закону (інвалід звільнився з роботи, набув необхідного стажу) виконані після призначення пенсії по інвалідності, пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком інвалідам II і III груп призначається з дня набуття такого права, якщо звернення за призначенням пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком відбулося не пізніше трьох місяців з дня настання такого права.

У разі працевлаштування особи, якій призначено пенсію відповідно до [частини другої](#) статті 33 цього Закону (крім випадків, коли особа досягла пенсійного віку, передбаченого [статтею 26](#) цього Закону), у період роботи пенсія по інвалідності виплачується в розмірі, передбаченому [частиною першою](#) статті 33 цього Закону.

Пам'ятку отримав «__» _____ 20__ р.	_____ (підпис)	_____ (П.І.Б.)
-------------------------------------	----------------	----------------

Динаміка доходів Пенсійного фонду України за 2010 – 2015 роки

Показники	Роки		Темп приросту, %		Роки			Темп приросту, %		
	2010	2011	2012	2011- 2010/2010 *100%	2012- 2011/2011 *100%	2013	2014	2015	2014- 2013/2013 *100%	2015- 2014/2014 *100%
Власні надходження, млн грн	119342,7	139055,6	157980,4	+16,52	+13,61	166 863,9	165 923,3	169 873,9	-0,56	+2,38
Кошти Державного бюджету України, млн грн	64086,5	58317,2	64494,2	-9,00	+10,59	83 233,6	75 813,8	94 811,6	-8,91	+25,06
Кошти фондів ЗДСС, млн грн	24,4	180,8	157,2	+640,98	-13,05	130,9	134,5	82,4	+2,75	-38,74
Всього доходів, млн грн	183565,2	197553,6	222631,8	+7,62	+12,69	250 539,3	241 871,7	264 767,8	-3,46	+9,47

Динаміка видатків Пенсійного фонду України за джерелами їх здійснення за 2010 – 2015 роки

Показники	Роки		Темп приросту, %		Роки			Темп приросту, %		
	2010	2011	2012	2011- 2010/2010 *100%	2012- 2011/2011 *100%	2013	2014	2015	2014- 2013/ 2013* 100%	2015- 2014/ 2014* 100%
Видатки за рахунок власних надходжень, млн грн	154755,0	163901,9	191503,1	+5,91	+16,84	199432	192374,3	212524,1	-3,54	+10,47
Видатки за рахунок коштів Державного бюджету України, млн грн	36296,1	46400,20	41743,80	+27,84	-10,04	50784,7	50957,2	52817,94	+0,34	+3,65
Інші джерела, млн грн	421,80	639,90	449,00	+51,71	-29,83	79,4	146,4	313,10	+84,38	+113,87
Всього видатків, млн грн	191473,0	210942,0	233695,9	+10,17	+10,79	250350	243477,9	265655,2	-2,75	+9,11

Додаток Ш

Рівень пенсій, пенсійного віку та середньої тривалості життя

Країна	Основні положення	Пенсійний вік		Середній розмір пенсії (\$/місяць)	Середня тривалість життя (років)
		чоловіки	жінки		
Білорусь	Законом визначено надання трудових пенсій за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника, за вислугу років, за особливі заслуги перед республікою [8]	60	55	93	70,6
Німеччина	Два рівні: державний і приватний [9]	65	65	907	78,4
Швейцарія	Діє державне, трудове й особисте пенсійне страхування [10]	65	64	874	80
Фінляндія	Включає такі види пенсій: народна пенсія, спеціальна пенсія, трудова, допомоги сиротам, виплати для реабілітації, пенсія в непрацездатний період, пенсія за віком [11]	63	63	1569	78
Україна	Три рівні: солідарна система, накопичувальна система, система недержавного пенсійного страхування [12]	60	55	67	70,4
Польща	Три рівні: державний резервний фонд, накопичувальний фонд, добровільні внески [13]	65 – 67	60 – 67	430	76
Латвія	Три рівні: два обов'язкових і один добровільний [14]	62	62	280	72
Франція	Два рівні: Накопичувальний фонд та нарахування податків із заробітної плати [15]	62	62	1111	80

Додаток Ю

Перелік угод та договорів, які регулюють питання пенсійного забезпечення (територіальний принцип)

№ з/п	Країна	Міжнародні договори (угоди)
1	Вірменія	Угода про гарантії прав громадян держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 року, чинна з дня підписання
	Казахстан	
	Киргизстан	
	Російська Федерація	
	Таджикистан	
	Туркменистан	
	Узбекистан	
	Україна	
2	Угорщина	Угода між Союзом РСР і Угорською Народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 20.12.1962, ратифікована 31.05.1963, набула чинності з 12 квітня 1963 року
3	Молдова	Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про гарантії прав громадян у галузі пенсійного забезпечення, підписана 29.08.1995, ратифікована ВРУ 29.10.1996, набула чинності з 19 грудня 1996 року
4	Грузія	Угода між Урядом України й Урядом Республіки Грузія про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення, підписана 09.01.1995, ратифікована ВРУ 22.11.1995, набула чинності з 22 грудня 1995 року
5	Азербайджан	Угода між Урядом України та Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення, підписана 28.07.1995, ратифікована ВРУ 07.05.1996, набула чинності з 2 листопада 1996 року
6	Монголія	Угода між СРСР і Монгольською Народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 06.04.1981, ратифікована 02.12.1981, набула чинності з 28 січня 1982 року
7	Румунія	Угода між Союзом РСР і Румунською Народною Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписана 24.12.1960, ратифікована 10.05.1961, набула чинності з 27 червня 1961 року
8	Білорусь	Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про гарантії прав громадян у галузі пенсійного забезпечення, підписана 14.12.1995, ратифікована 22.11.1996, набула чинності з 11 лютого 1997 року

Додаток Я

Перелік угод та договорів, які регулюють питання пенсійного забезпечення (пропорційний принцип)

№ з/п	Країна	Міжнародні договори (угоди)
1	Латвія	Договір між Україною та Латвійською Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення, підписаний 26.02.1998, ратифікований ВРУ 19.03.1999, набув чинності з 11 червня 1999 року
2	Королівство Іспанія	Угода між Україною і Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян, підписана 07.10.1996, ратифікована ВРУ 17.12.1997, набула чинності з 27 березня 1998 року
3	Литва	Договір між Україною та Литовською Республікою про соціальне забезпечення, підписаний 23.04.2001, ратифікований ВРУ 10.01.2002, набув чинності з 8 лютого 2002 року
4	Естонія	Угода між Урядом України й Естонською Республікою у сфері соціального забезпечення, підписана 5 жовтня 2010 року, набула чинності з 1 лютого 2012 року
5	Словаччина	Договір між Україною та Словацькою Республікою про соціальне забезпечення, підписаний 05.12.2000 р., ратифікований ВРУ 20.09.2001, набув чинності з 1 січня 2002 року
6	Чехія	Договір між Україною й Чеською Республікою про соціальне забезпечення, підписаний 04.07.2001, ратифікований ВРУ 22.11.2002, набув чинності з 1 квітня 2003 року
7	Болгарія	Договір між Україною та Республікою Болгарією про соціальне забезпечення, підписаний 04.09.2001, ратифікований ВРУ 22.11.2002, набув чинності з 1 квітня 2003 року
8	Португалія	Угода між Україною та Португальською Республікою про соціальне забезпечення, підписана 07.07.2009, набула чинності з 1 березня 2012 року.
9	Польща	Угода між Україною й Республікою Польща про соціальне забезпечення, підписана 18 травня 2012 року (не набула чинності)

ГЛОСАРІЙ

СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

(<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр> Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 № 16/98-ВР)

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Об'єктом загальнообов'язкового державного соціального страхування є страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення та соціальних послуг, передбачених статтею 25 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники і страховики.

Страховий стаж – це період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню та сплачуються внески (нею, роботодавцем) на страхування, якщо інше не передбачено законодавством. Особливості обчислення страхового стажу з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування визначаються відповідними законами України.

Страховий ризик – обставини, внаслідок яких громадяни та/або члени їх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням.

Страховий випадок – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України з окремих видів загальнообов’язкового державного соціального страхування.

Страхові фонди є органами, які здійснюють керівництво та управління окремими видами загальнообов’язкового державного соціального страхування, провадять акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечують фінансування виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням та здійснюють інші функції згідно з затвердженими статутами.

Єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий внесок на пенсійне страхування, страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, медичне страхування, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, страхування на випадок безробіття, який в обов’язковому порядку сплачується страхувальниками з метою забезпечення реалізації прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за соціальним страхуванням.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Державні соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму.

Державні соціальні стандарти – встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх

комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій.

Загальний трудовий стаж – це загальна тривалість трудової або іншої суспільно-корисної діяльності та інших періодів, визначених в законодавстві, незалежно від перерв.

Індекс вартості життя – індекс роздрібних цін спеціального набору товарів і послуг, що входить в бюджет середнього споживача (споживчий кошик) і становить його прожитковий мінімум (використовується світовою практикою).

Індекс людського розвитку – це індекс розвитку людського потенціалу, який використовують для визначення рівня життя в різних країнах.

Кошик споживача – вартість стандартного набору товарів та послуг масового вживання середнього споживача в конкретній країні в певний час.

Малозабезпеченість – це неспроможність особи чи сім'ї з огляду на об'єктивні чинники забезпечити середньомісячний сукупний дохід на рівні прожиткового мінімуму.

Матеріальна допомога – є формою соціальних послуг, яка надається особам, що знаходяться у складній життєвій ситуації, у вигляді грошової або натуральної допомоги: продуктів харчування, засобів санітарії і особистої гігієни, засобів догляду за дітьми, одягу, взуття та інших предметів першої необхідності, палива, а також технічних і допоміжних засобів реабілітації.

Медичне страхування – передбачає страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі: у зв'язку з хворобою та нещасним випадком.

Міністерство соціальної політики України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та

дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну.

Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може встановлюватися оплата за виконану працівником місячну норму робіт. Офіційне визначення терміну «мінімальна заробітна плата» в Україні законодавчо закріплене у ст. 95 КЗпП та ст. 3 Закону України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР.

Обмеження життєдіяльності – це повна або часткова втрата здатності обслуговувати себе, самостійно пересуватись, орієнтуватись, спілкуватись, контролювати свою поведінку, вчитись, займатись трудовою діяльністю.

Принцип соціального страхування. Згідно з цим принципом, фінансування механізмів соціального захисту здійснюється за рахунок страхових внесків членів страхового об'єднання, які при настанні страхового випадку отримують страхові виплати. Фінансування виплат з соціального страхування також може частково здійснюватися за рахунок державних дотацій або кредитів.

Прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Рівень і якість життя – інтегровані показники соціально-економічного розвитку країн.

Рівень життя населення – ступінь задоволення матеріальних, духовних та соціальних потреб людей.

Соціальна держава – це соціально орієнтована держава, що визнає людину найвищою соціальною цінністю, надає соціальну допомогу індивідам, які потрапили у важку життєву ситуацію, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя, перерозподіляє економічні блага відповідно до принципу соціальної справедливості і своє призначення вбачає в забезпеченні громадського миру і злагоди в суспільстві.

Соціальне інвестування – використання і залучення зовнішніх та внутрішніх ресурсів територіальних громад в інтересах їхнього соціально-економічного, культурного розвитку, створення достатнього рівня життя для її членів, забезпечення реалізації їхніх демократичних прав і свобод, гармонії з навколишнім середовищем.

Соціальна програма – комплекс узгоджених заходів за цілями, строками, ресурсами та виконавцями у масштабах визначеної території та галузі соціальної сфери, що спрямовані на вирішення комплексу соціальних проблем. Як правило, соціальний та соціально-економічний ефект соціальних програм виражається в підвищенні якості життя громадян і суспільства в цілому.

Соціальна політика – комплекс заходів державного та недержавного характеру, спрямованих на виявлення, задоволення і узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад.

Соціальна робота – галузь наукових знань, академічна дисципліна та професійна діяльність, спрямована на підтримання і надання кваліфікованої допомоги будь-якій людині, групі людей, громаді, що розширює або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному виключенню.

Спеціальний трудовий стаж – це тривалість роботи у певних галузях народного господарства, у певних умовах праці, у визначених місцевостях чи природнокліматичних умовах, за професіями, посадами, а також деяких видів суспільно-корисної діяльності.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї – це обчислений у середньому за місяць дохід усіх членів сім'ї з усіх джерел надходжень протягом шести місяців, що передують місяцю звернення за призначенням державної соціальної допомоги.

Соціальна допомога – гарантовані, врегульовані нормами права разові або періодичні виплати соціально-аліментарного характеру чи набір товарів і послуг, що надаються з метою матеріальної підтримки громадян, які в силу певних соціальних випадків, передбачених законом, потребують такої допомоги.

Соціальне забезпечення (соціальний захист) – система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо).

Соціальні норми і нормативи – показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами.

Соціальні послуги – комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги (особи, що потребують соціальних послуг), з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя.

УПРАВЛІННЯ КОШТАМИ СТРАХУВАННЯ

(<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI)

Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування – організаційно-технічна система, призначена для накопичення, зберігання та використання інформації про збір та ведення обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, його платників та застрахованих осіб, що складається з реєстру страхувальників та реєстру застрахованих осіб.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок) – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до законодавства підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний внесок.

Органи доходів і зборів – центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику (в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів, єдиного внеску) та забезпечує її реалізацію (центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику), та його територіальні органи.

Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску – максимальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює сімнадцяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом, на яку нараховується єдиний внесок.

Мінімальний страховий внесок – сума єдиного внеску, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), та підлягає сплаті щомісяця.

Недоїмка – сума єдиного внеску, своєчасно не нарахована та/або не сплачена у строки, встановлені Законом № 2464-VI, обчислена органом доходів і зборів у випадках, передбачених Законом.

Пенсійний фонд України (далі – Пенсійний фонд) – орган, уповноважений відповідно до Закону № 2464-VI вести реєстр застрахованих осіб Державного реєстру та виконувати інші функції, передбачені законом.

Посвідчення застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – посвідчення застрахованої особи) – спеціальний документ у вигляді електронної смарт-картки з візуальними персоніфікованими ознаками, який забезпечує документування, збереження і використання індивідуальної інформації про набуті застрахованою особою права у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, на якому може зберігатися інша інформація для забезпечення захисту прав

застрахованих осіб на отримання коштів та послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Страхові кошти – кошти, які формуються за рахунок сплати єдиного внеску та надходжень від фінансових санкцій (штрафів та пені), що застосовуються відповідно до закону № 2464-VI.

Страхувальники – роботодавці та інші особи, які відповідно до Закону № 2464-VI зобов'язані сплачувати єдиний внесок.

Учасники накопичувальної системи пенсійного страхування – фізичні особи, які сплачують/за яких сплачуються страхові внески до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Розмір єдиного внеску для кожної категорії платників, визначених Законом № 2464-VI, та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування встановлюються з урахуванням того, що вони повинні забезпечувати застрахованим особам страхові виплати і соціальні послуги, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; покриття адміністративних витрат із забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Днем сплати єдиного внеску вважається: *у разі перерахування сум єдиного внеску з рахунку платника на відповідні рахунки органу доходів і зборів* – день списання банком або центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, суми платежу з рахунку платника незалежно від часу її зарахування на рахунок органу доходів і зборів;

у разі сплати єдиного внеску готівкою – день прийняття до виконання банком або іншою установою – членом платіжної системи документа на переказ готівки разом із сумою коштів у готівковій формі;

у разі сплати єдиного внеску в іноземній валюті – день надходження коштів на відповідні рахунки органів доходів і зборів, відкриті в

центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Реєстр страхувальників – автоматизований банк відомостей, створений для ведення обліку платників єдиного внеску – страхувальників.

Реєстр застрахованих осіб – автоматизований банк відомостей, створений для ведення єдиного обліку фізичних осіб, які підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню відповідно до закону. Реєстр застрахованих осіб формує та веде Пенсійний фонд, користувачами цього реєстру є органи доходів і зборів та фонди загальнообов’язкового державного соціального страхування.

Персоніфікований облік у системі загальнообов’язкового державного соціального страхування (далі – персоніфікований облік) – організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що здійснюється відповідно до законодавства і використовується в системі загальнообов’язкового державного соціального страхування в установленому законодавством порядку.

Страхові внески – кошти відрахувань на соціальне страхування, збір на обов’язкове державне пенсійне страхування та страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, сплачені (які підлягають сплаті) згідно із законодавством, що діяло раніше; надходження від сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, що спрямовуються на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування.

СТРАХУВАННЯ ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

(<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2240-14> Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням від 18.01.2001 № 2240-III»)

Загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, передбачає матеріальне забезпечення громадян у зв’язку з втратою заробітної плати (доходу) внаслідок тимчасової втрати працездатності (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім’ї), вагітності та пологів, часткову

компенсацію витрат, пов'язаних із смертю застрахованої особи або членів її сім'ї, а також надання соціальних послуг за рахунок бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, що формується шляхом сплати страхових внесків роботодавцем, громадянами, а також за рахунок інших джерел, передбачених Законом № 2240-III.

Суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, – застрахована особа або інша особа у випадках, передбачених статтями 45, 47 Закону № 2240-III, страхувальник та страховик.

Застрахована особа загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням – найманий працівник, а у випадках, передбачених Законом, також інші особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України), на користь яких здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням.

Страховий ризик при загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням – це обставина, внаслідок якої застрахована особа або члени її сім'ї можуть втратити тимчасово засоби існування та потребувати матеріального забезпечення або надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням.

Страховий випадок при загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи або членів її сім'ї на

отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг за Законом № 2240-III.

Страховий стаж при загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням – період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, і за який щомісяця сплачені страхові внески (нею, роботодавцем) в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

Страхові внески – кошти відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, сплачені згідно із законодавством, що діяло до набрання чинності Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (2464-17), кошти, що надходять від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які спрямовуються на страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням.

Страхові кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням – акумульовані страхові внески, суми від фінансових санкцій та інші надходження відповідно до законодавства для здійснення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг за Законом № 2240-III.

Мінімальний страховий внесок загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, встановлених законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі – Фонд) є органом, який здійснює керівництво та управління загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, провадить акумуляцію страхових внесків та інших коштів, призначених для фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, види яких передбачені статтею 34 Закону № 2240-III, та забезпечує їх надання, а також здійснює контроль за використанням цих коштів.

Бюджет Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є основним фінансовим документом, який визначає доходи та витрати страхових коштів на матеріальне забезпечення застрахованих осіб і надання їм соціальних послуг.

Рішення про призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг приймається комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) на підприємстві, в установі, організації, до складу якої входять представники адміністрації підприємства, установи, організації та застрахованих осіб (виборних органів первинної профспілкової організації (профспілкового представника) або інших органів, які представляють інтереси застрахованих осіб).

Комісія (уповноважений) підприємства, установи, організації із загальнообов’язкового державного соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням (далі – комісія (уповноважений) із соціального страхування підприємства), створюється (обирається) та діє на підприємстві, в установі, організації (далі – підприємство), що використовує найману працю, незалежно від форм власності і господарювання.

СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

(<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14/print1375273646467275> Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 № 1105-XIV)

Страховання від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик.

Застрахованою від нещасного випадку є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування (далі – працівник).

Страховальниками від нещасного випадку є роботодавці, а в окремих випадках – застраховані особи.

Страховик від нещасного випадку – Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі – Фонд соціального страхування від нещасних випадків).

Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Добровільно від нещасного випадку можуть застрахуватися: особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності, члени фермерського господарства, особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками; громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Страховим випадком є нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму за обставин, зазначених у статті 14 Закону № 1105-XIV, з настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення та/або соціальних послуг.

Нещасний випадок – це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Страховання від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків – некомерційна самоврядна організація, що діє на підставі статуту, який затверджується її правлінням.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить акумулювання страхових внесків, має автономну, незалежну від будь-якої іншої, систему фінансування.

СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

(<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III)

Загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (далі – страхування на випадок безробіття) – система прав, обов’язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Суб’єкти страхування на випадок безробіття – застраховані особи, а у випадках, передбачених Законом № 1533-III, також члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик.

Страховик страхування на випадок безробіття – Фонд загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Об’єкт страхування на випадок безробіття – страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім’ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг, передбачених статтею 7 Закону № 1533-III.

Страховий випадок при страхуванні на випадок безробіття – це подія, через яку: застраховані особи втратили заробітну плату (грошове забезпечення) або інші передбачені законодавством України доходи внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин та зареєстровані в установленому порядку як безробітні, готові та здатні приступити до

підходящої роботи і дійсно шукають роботу; застраховані особи опинилися в стані часткового безробіття.

Найманий працівник – фізична особа, яка працює за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі та організації або у фізичної особи.

Страховий стаж при страхуванні на випадок безробіття – період (строк), протягом якого особа підлягає страхуванню на випадок безробіття та за який сплачено страхові внески (нею, роботодавцем).

Страховий ризик при страхуванні на випадок безробіття – обставини, внаслідок яких особи можуть втратити роботу і потребують матеріальної підтримки та соціальних послуг за Законом № 1533-III.

Страхові внески при страхуванні на випадок безробіття – кошти відрахувань на страхування на випадок безробіття, сплачені згідно із законодавством, що діяло до набрання чинності Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (2464-17), кошти єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, спрямовані на загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття відповідно до пропорцій, визначених законом.

Мінімальний страховий внесок – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток розміру мінімальної заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, встановлених законом, на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).

(<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI)

Безробіття – соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування.

Безробітний – особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи.

Вакансія – вільна посада (робоче місце), на яку може бути працевлаштована особа.

Ваучер – документ встановленого зразка, що дає особі відповідно до Закону № 5067-VI право на перепідготовку, підготовку на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, спеціалізацію, підвищення кваліфікації у навчальних закладах чи у роботодавця.

Вільно обрана зайнятість – реалізація права громадянина вільно обирати вид діяльності, не заборонений законом (зокрема такий, що не пов'язаний з виконанням оплачуваної роботи), а також професію та місце роботи відповідно до своїх здібностей і потреб.

Державне регулювання зайнятості – формування і реалізація державної політики у сфері зайнятості населення з метою створення умов для забезпечення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості і соціального захисту в разі настання безробіття.

Зайнятість – не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Зареєстрований безробітний – особа працездатного віку, яка зареєстрована в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, як безробітна і готова та здатна приступити до роботи.

Конкурентоспроможність працівника – сукупність якостей особи, що характеризують її здатність працювати, рівень володіння знаннями, уміннями та навичками.

Молодий працівник – громадянин України віком до 35 років, випускник професійно-технічного або вищого навчального закладу, який у шестимісячний строк після закінчення навчання працевлаштувався самостійно або за направленням навчального закладу чи територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, та продовжує

працювати протягом трьох років за кваліфікацією, яку він набув під час навчання, в тому числі незалежно від місця першого працевлаштування.

Неповна зайнятість – зайнятість працівника на умовах робочого часу, що менший від норми часу, передбаченої законодавством, і може встановлюватися за договором між працівником і роботодавцем з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Нове робоче місце – робоче місце, яке створене у зв'язку із створенням нового суб'єкта господарювання (крім того, що створений шляхом припинення) або збільшенням штатної чисельності працівників за умови відсутності скорочення (зменшення) середньомісячної чисельності за попередні 12 місяців, а також створене шляхом модернізації або зміни технології виробництва, що потребують нових знань, навичок та вмінь працівника.

Особи працездатного віку – особи віком від 16 років, які не досягли встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсійного віку.

Повна зайнятість – зайнятість працівника за нормою робочого часу, передбаченою згідно із законодавством, колективним або трудовим договором.

Працевлаштування – комплекс правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації права особи на працю.

Працездатні особи – особи віком від 16 років, які проживають на території України і за станом здоров'я здатні до активної трудової діяльності.

Продуктивна зайнятість – зайнятість, що дає змогу забезпечити ефективне суспільне виробництво та задовольнити потреби працівника на рівні не менше встановлених законодавством гарантій.

Професійне навчання – набуття та удосконалення професійних знань, умінь та навичок особи відповідно до її здібностей, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці.

Ринок праці – система правових, соціально-трудова, економічних та організаційних відносин, що виникають між особами, які шукають роботу, працівниками, професійними спілками, роботодавцями та їх організаціями, органами державної влади у сфері задоволення потреби працівників у зайнятості, а роботодавців – у найманні працівників відповідно до законодавства.

Робоче місце – місце (приміщення), на якому працівник постійно чи тимчасово перебуває в процесі трудової діяльності і яке визначене, зокрема на підставі трудового договору (контракту).

Соціальний захист у разі настання безробіття – комплекс заходів, що передбачений загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття та законодавством про зайнятість населення.

Суб'єкт господарювання, який надає послуги з посередництва у працевлаштуванні – зареєстрована в установленому законом порядку юридична особа, яка провадить господарську діяльність, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, а також фізична особа – підприємець, що надають послуги з посередництва у працевлаштуванні в Україні та/або за кордоном відповідно до Закону № 5067-VI та інших актів законодавства.

Трудова міграція – переміщення особи, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальної одиниці з метою виконання або пошуку роботи.

Часткове безробіття – вимушене тимчасове скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції з причин економічного, технологічного і структурного характеру без припинення трудових відносин.

ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

(<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/print1418810854664564> Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV)

Актuarні розрахунки – фінансовий аналіз коротко- і довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що містить прогноз фінансових

потоків, оцінку фінансових зобов'язань, довгостроковий прогноз стану та стабільності системи, докладний аналіз коротко- і довгострокових фінансових наслідків будь-яких змін у цій системі.

Діяльність з управління активами – професійна діяльність з управління активами інституційних інвесторів, порядок провадження якої визначено законодавством про цінні папери та фондовий ринок.

Довічна пенсія (ануїтет) – пенсійна виплата за рахунок коштів, що обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, а у випадках, передбачених законом, – на індивідуальному пенсійному рахунку учасника недержавного пенсійного фонду, сума та порядок виплати якої визначаються в договорі страхування довічної пенсії, укладеному із страховою організацією, що сплачується особі після досягнення нею пенсійного віку, передбаченого Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», або членам її сім'ї чи спадкоємцям у випадках, передбачених Законом № 1058-IV.

Застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися у встановленому законом порядку страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Зберігач – банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та відповідає вимогам Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV зберігання та обслуговування коштів Накопичувального фонду.

Інвестиційний дохід – сума приросту вартості пенсійних активів Накопичувального пенсійного фонду за визначений проміжок часу, отримана за рахунок зміни їх ринкової вартості, і прибутку (збитку) від здійснення операцій з активами та пасивних доходів, нарахованих за цими пенсійними активами.

Інвестиційний прибуток (збиток) – різниця між сумою інвестиційного доходу Накопичувального пенсійного фонду, отриманого за визначений проміжок часу, та сумою адміністративних видатків Накопичувального пенсійного фонду за цей період на оплату послуг, визначених відповідно до Закону № 1058-IV.

Коефіцієнт страхового стажу – величина, що визначається відповідно до Закону № 1058-IV для обрахування страхового стажу при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Компанія з управління активами – юридична особа, яка здійснює управління активами на підставі ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку (діяльності з управління активами інституційних інвесторів) та обирається за результатами конкурсу.

Конкурс – процес визначення на конкурентних засадах юридичної особи (групи юридичних осіб), яка запропонувала кращі послуги (виконання робіт) у накопичувальній системі пенсійного страхування у визначеному Законом № 1058-IV порядку.

Мінімальна пенсія – державна соціальна гарантія, розмір якої визначається Законом № 1058-IV.

Мінімальний страховий внесок – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток розміру мінімальної заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, встановлених законом, на місяць, за який нараховується заробітна плата.

Накопичувальний пенсійний рахунок – частина персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, яка відображає стан пенсійних активів застрахованої особи в накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Накопичувальний пенсійний фонд (далі – Накопичувальний фонд) – цільовий позабюджетний фонд, який створюється відповідно до Закону, акумулює страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб, пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування

довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, а у випадках, передбачених Законом № 1058-IV, членам їхніх сімей чи спадкоємцям та на інші цілі, передбачені цим Законом.

Недержавний пенсійний фонд – пенсійний фонд, який створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення.

Непрацездатні громадяни – особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку або визнані інвалідами, у тому числі діти-інваліди, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до Закону № 1058-IV.

Одиниця пенсійних активів – показник системи персоніфікованого обліку, який застосовується для визначення суми пенсійних коштів, що належать учаснику накопичувальної системи пенсійного страхування та обліковуються на його накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді або в передбачених законом випадках – на індивідуальному пенсійному рахунку у відповідному недержавному пенсійному фонді – суб'єкті другого рівня системи пенсійного забезпечення.

Одноразова виплата – пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку та в інших випадках на умовах та в порядку, визначених Законом № 1058-IV за рахунок коштів Накопичувального фонду.

Основні напрями інвестиційної політики – документ, який відповідно до вимог Закону № 1058-IV визначає напрями та обмеження інвестування коштів Накопичувального фонду, рівні інвестиційного доходу, суми коштів на адміністративні витрати, видатки на фінансування оплати договорів страхування довічних пенсій та одноразових виплат у відповідному році.

Пенсійні виплати – грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати.

Пенсія – щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого

Законом № 1058-IV пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених Законом № 1058-IV.

Пенсійні активи накопичувальної системи пенсійного страхування – грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, які сформовані відповідно до Закону № 1058-IV в Накопичувальному фонді або у передбачених законом випадках – у недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення.

Пенсіонер – особа, яка відповідно до Закону № 1058-IV отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи у випадках, передбачених Законом № 1058-IV.

Контроль за юридичною особою – нагляд з можливістю вирішального впливу на управління або діяльність юридичної особи шляхом безпосереднього та/або опосередкованого (через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб) володіння більшою часткою (паєм, пакетом акцій) статутного (складеного) капіталу, управління найбільшою кількістю голосів в органі управління юридичної особи, а також можливість здійснювати незалежно від формального володіння вирішальний вплив відповідно до договору.

Під здійсненням контролю в Законі № 1058-IV розуміють володіння безпосередньо або через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій), що становить не менш як 20 відсотків статутного капіталу юридичної особи, або управління найбільшою кількістю голосів у органі управління юридичної особи. Для фізичної особи загальна сума володіння часткою статутного капіталу юридичної особи (голосів у органі управління) визначається як загальний обсяг корпоративних прав, що належать такій фізичній особі, членам її сім'ї та юридичним особам, які контролюються такою фізичною особою або членами її сім'ї.

Представники застрахованих осіб у пенсійному страхуванні – профспілки або їх об'єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи (представники).

Представники роботодавців у пенсійному страхуванні – організації роботодавців, їх об'єднання чи інші уповноважені роботодавцями органи (представники).

Професійна діяльність з управління активами в частині пенсійних активів – професійна діяльність, що розуміється в значенні, визначеному Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» (448/96-ВР) та пов'язана з управлінням пенсійними активами Накопичувального фонду з метою збереження їх вартості та отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб.

Рада Накопичувального фонду – вищий колегіальний орган управління накопичувальною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що створюється та діє в порядку, визначеному Законом № 1058-IV.

Роботодавець – власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання; фізична особа, яка використовує працю найманих працівників (у тому числі іноземців, які на законних підставах працюють за наймом в Україні); власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародної), філії та представництва, який використовує працю найманих працівників, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Соціальні послуги – послуги, що надаються особам за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, визначених Законом № 1058-IV.

Страхові внески – кошти відрахувань на соціальне страхування, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування та страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, сплачені (які підлягають сплаті) згідно із законодавством, що діяло раніше; надходження від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що спрямовуються на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Страхова організація – страховик, який має ліцензію на здійснення страхування життя, а також ліцензію на здійснення страхування довічних пенсій та здійснює страхування і виплату довічних пенсій за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування.

Страхувальниками державного пенсійного страхування – є роботодавці та інші особи, які відповідно до закону сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або є платниками відповідно до Закону № 1058-IV.

Уповноважений банк – банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду.

Чиста вартість одиниці пенсійних активів – розрахункова вартість одиниці пенсійних активів, що визначається в порядку, передбаченому Законом № 1058-IV, шляхом ділення чистої вартості пенсійних активів на загальну кількість одиниць пенсійних активів станом на день розрахунку.

Чиста вартість пенсійних активів – різниця між вартістю пенсійних активів на день проведення розрахунку та загальною сумою зобов'язань Накопичувального фонду, що підлягають виконанню на день проведення розрахунку, яка розраховується за методикою та в порядку, визначеними Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та Національним банком України.

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

(<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV)

Адміністратор недержавного пенсійного фонду (далі – адміністратор) – юридична особа, що здійснює адміністрування недержавних пенсійних фондів на умовах Закону № 1057-IV.

Ануїтет – періодичні пенсійні виплати, які здійснюються з установленими інтервалами часу до того моменту, поки не настане певна подія, визначена у відповідному договорі.

Відкритий пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи.

Вкладник недержавного пенсійного фонду (далі – вкладник фонду) – особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника шляхом перерахування грошових коштів до недержавного пенсійного фонду відповідно до умов пенсійного контракту та закону.

Власний капітал – різниця між сукупною вартістю активів юридичної особи та вартістю її зобов'язань перед третіми особами.

Діяльність з недержавного пенсійного забезпечення – сукупність організаційних, юридичних та інших передбачених законодавством дій, спрямованих на здійснення недержавного пенсійного забезпечення фізичних осіб.

Діяльність з управління активами – професійна діяльність, визначена законодавством про цінні папери та фондовий ринок.

Довічна пенсія (довічний ануїтет) – пенсійні виплати, які здійснюються страховою організацією на підставі договору страхування довічної пенсії протягом життя фізичної особи періодично після досягнення нею пенсійного віку відповідно до законодавства про страхування.

Засновник (засновники) недержавного пенсійного фонду – юридична особа або фізичні особи (для професійного пенсійного фонду), які створили пенсійний фонд чи приєдналися до нього після створення та набули прав і обов'язків, визначених Законом № 1057-IV для засновників пенсійного фонду.

Зберігач пенсійного фонду (далі – зберігач) – Національний банк України або банк, який на підставі відповідної ліцензії провадить діяльність із зберігання активів пенсійних фондів.

Інвестиційна декларація – документ, який визначає інвестиційну політику недержавного пенсійного фонду, основні напрями та обмеження інвестування активів недержавних пенсійних фондів відповідно до Закону № 1057-IV.

Індивідуальний пенсійний рахунок – персоніфікований рахунок учасника пенсійного фонду, який ведеться в системі персоніфікованого обліку у визначеному Законом № 1057-IV порядку з метою обліку накопичених на користь учасника пенсійних коштів.

Компанія з управління активами – юридична особа, яка провадить професійну діяльність з управління активами на підставі відповідної ліцензії на провадження такої діяльності.

Корпоративний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники.

Недержавний пенсійний фонд (далі – пенсійний фонд) – юридична особа, створена відповідно до Закону № 1057-IV, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному Законом № 1057-IV порядку.

Недержавний пенсійний фонд – суб’єкт другого рівня системи пенсійного забезпечення – недержавний пенсійний фонд, який створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення, відповідає вимогам Закону № 1057-IV для отримання ліцензії на надання послуг у накопичувальній системі пенсійного страхування (далі – пенсійний фонд – суб’єкт другого рівня).

Одиниця пенсійних активів – показник системи персоніфікованого обліку, який застосовується для визначення суми пенсійних коштів, що належать учасникові пенсійного фонду та обліковуються на його індивідуальному пенсійному рахунку в пенсійному фонді.

Одноразова пенсійна виплата – пенсійна виплата, що здійснюється одноразово у порядку та у випадках, визначених Законом № 1057-IV.

Пенсійна виплата – грошова виплата учасникові недержавного пенсійного забезпечення або його спадкоємцям, що здійснюється за рахунок накопичених у недержавному пенсійному фонді та облікованих на

індивідуальному пенсійному рахунку грошових коштів у випадках, передбачених Законом № 1057-IV.

Пенсійна схема – документ, який визначає умови та порядок недержавного пенсійного забезпечення учасників фонду.

Пенсійний контракт – договір між пенсійним фондом та його вкладником, згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника (учасників) фонду за визначеною пенсійною схемою.

Пенсійні активи – активи пенсійного фонду, страхової організації, банківської установи, сформовані відповідно до Закону № 1057-IV, за рахунок яких здійснюються пенсійні виплати.

Пенсійні депозитні рахунки – вкладні (депозитні) рахунки фізичних осіб, що відкриваються банківськими установами з урахуванням умов, установлених законодавством, для накопичення заощаджень на виплату пенсії.

Пенсійні кошти – сума грошових зобов'язань пенсійного фонду перед його учасниками, страхової організації перед застрахованими особами згідно з договорами страхування довічної пенсії або банківської установи перед вкладниками, які відкрили пенсійні депозитні рахунки.

Пенсія на визначений строк – пенсійні виплати, що здійснюються періодично протягом визначеного строку у порядку та у випадках, визначених Законом № 1057-IV.

Персоніфікований облік – збирання, оброблення, систематизація та зберігання передбаченої законодавством про пенсійне забезпечення і Законом № 1057-IV інформації про учасників недержавного пенсійного забезпечення, відомостей про визначення їх прав на пенсійні виплати за рахунок коштів, накопичених на їх користь, а також для обчислення розміру цих виплат.

Пов'язана особа – юридична особа, яка здійснює контроль (у тому числі спільний) за відповідною юридичною особою або контролюється нею чи перебуває з такою юридичною особою під спільним контролем, або має істотну участь у юридичній особі; фізична особа або члени її сім'ї, які здійснюють контроль за відповідною юридичною особою або мають істотну участь у юридичній особі; посадова особа відповідної юридичної

особи, уповноважена виконувати від імені такої особи дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правових відносин, а також члени сім'ї посадової особи. При цьому членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік (дружина), діти або батьки фізичної особи та її чоловіка (дружини), а також чоловік (дружина) будь-кого з дітей або батьків фізичної особи.

Під здійсненням контролю за юридичною особою в Законі № 1057-IV слід розуміти нагляд з можливістю вирішального впливу на управління або діяльність юридичної особи шляхом безпосереднього та/або опосередкованого (через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб) володіння або користування всіма активами або більшою часткою (паєм, пакетом акцій) статутного (складеного) капіталу, управління найбільшою кількістю голосів в органі управління юридичної особи, а також можливість здійснювати незалежно від формального володіння вирішальний вплив на формування складу, результати голосування та прийняття рішення органами управління юридичної особи, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління юридичної особи. *Для фізичної особи* загальна частка статутного (складеного) капіталу юридичної особи (кількість голосів в органі управління, якою вона володіє) визначається як загальний обсяг корпоративних прав, що належать такій фізичній особі, членам її сім'ї та юридичним особам, які контролюються фізичною особою або членами її сім'ї.

Під істотною участю у Законі № 1057-IV слід розуміти пряме та опосередковане, самостійне або спільно з іншими особами володіння 10 і більше відсотками статутного (складеного) капіталу або голосів за придбаними акціями (частками) юридичної особи або незалежно від формального володіння можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи.

Професійний пенсійний фонд – пенсійний фонд, засновником (засновниками) якого можуть бути організації роботодавців, їх об'єднання, об'єднання громадян, професійні спілки, їх об'єднання або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті

фонду. *Учасниками такого фонду можуть бути виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті фонду, а також фізичні особи, які є працівниками організацій роботодавців, їх об'єднань, членами або працівниками професійних спілок, їх об'єднань, які створили такий фонд.*

Резервний фонд – фонд, сформований відповідно до законодавчих актів України, що регулюють діяльність господарських товариств, з урахуванням вимог Закону № 1057-IV адміністратором, компанією з управління активами з метою відшкодування збитків, що можуть бути завдані цими юридичними особами під час надання послуг пенсійному фонду внаслідок неналежного виконання зобов'язань перед пенсійним фондом та порушення ними законодавства.

Роботодавець – власник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, виду діяльності або уповноважений ним орган чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю.

Роботодавець – платник корпоративного пенсійного фонду (далі – роботодавець-платник) – роботодавець, який визнає статут уже створеного корпоративного пенсійного фонду, виявив бажання перераховувати грошові кошти на користь своїх працівників до такого фонду на підставі договору, укладеного ним з радою цього пенсійного фонду.

Саморегулівна організація адміністраторів недержавних пенсійних фондів – неприбуткова організація (непідприємницьке товариство), що створюється з метою встановлення професійних стандартів діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів, захисту та представлення інтересів своїх членів, а також учасників недержавних пенсійних фондів.

Страхова організація – страховик, який отримав ліцензію на страхування життя.

Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою

отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення є: недержавні пенсійні фонди; страхові організації, які уклали договори страхування довічної пенсії з учасниками фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду; банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків; вкладники та учасники пенсійних фондів, учасники накопичувальної системи пенсійного страхування; вкладники пенсійних депозитних рахунків; учасники недержавного пенсійного забезпечення; засновники пенсійних фондів; роботодавці – платники корпоративних пенсійних фондів; саморегульвні організації суб'єктів, які надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення; органи державного нагляду і контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення; адміністратори пенсійних фондів; компанії з управління активами; зберігачі; аудитори; особи, які надають консультаційні та агентські послуги відповідно до Закону № 1057-IV.

Учасник накопичувальної системи пенсійного страхування – фізична особа, яка сплачує страхові внески до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та прийняла рішення про спрямування цих внесків до пенсійного фонду – суб'єкта другого рівня у порядку, встановленому Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Учасник недержавного пенсійного забезпечення – фізична особа, на користь якої сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до пенсійного фонду або на пенсійний депозитний рахунок у банку і яка має право на недержавне пенсійне забезпечення на умовах і в порядку, визначених пенсійним контрактом, договором про відкриття пенсійного депозитного рахунка або договором страхування довічної пенсії та Законом № 1057-IV, або яка отримує пенсійні виплати із пенсійного фонду.

Учасник пенсійного фонду (далі – учасник фонду) – фізична особа, на користь якої сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до пенсійного

фонду та яка має право на отримання пенсійних виплат або отримує такі виплати з пенсійного фонду згідно із Законом № 1057-IV.

Чиста вартість одиниці пенсійних активів – розрахункова вартість одиниці пенсійних активів, що визначається шляхом ділення чистої вартості активів на загальну кількість одиниць пенсійних активів на день підрахунку. Чиста вартість одиниці пенсійних активів обчислюється у розрізі сум коштів учасників недержавного пенсійного забезпечення та учасників накопичувальної системи пенсійного страхування у порядку, встановленому Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Чиста вартість одиниці пенсійних активів на день надходження першого пенсійного внеску до пенсійного фонду встановлюється у розмірі 1 гривня.

Чиста вартість активів пенсійного фонду – різниця між вартістю активів пенсійного фонду на день проведення підрахунку та сумою зобов'язань пенсійного фонду, що підлягають виконанню на день проведення підрахунку.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЗАВОРА ТАЇНА МИКОЛАЇВНА

**СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ**

Комп'ютерна верстка Т.М. Завора
Редактор Я.В. Новічкова
Коректор О.Г. Бриль

Підп. до друку 01.09.2016. Формат 60x84 1/16.

Папір офсет. Друк різнограф.

Ум. друк. арк. – 18,6. Обл.-вид. арк. 15,3.

Тираж 300 прим. Зам. № 62

Видавець і виготовлювач

поліграфцентр Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка

36011, м. Полтава, Першотравневий проспект, 24

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції.

Серія ДК № 3130 від 06.03.2008
